

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', Σάββατο 3 Σεπτέμβρη 1977. Τεύχος 79

Δρχ. 20

«Δέ φτάνει τό θυμιατήρι...»

**ΠΕΝΤΕ
ΣΦΑΚΙΑΝΟΙ
ΠΑΠΑΔΕΣ
ἀγωνίζονται πλάι
στό λαό!**

Τό «ΑΝΤΙ»
δικάζεται
μέ τό νόμο
τοῦ Μεταξᾶ
375/36 «περί
κατασκοπείας»!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 τηλ. 3248346

Νέες εκδόσεις

ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ ΕΠΙΤΟΜΗ

Ίστορική ανθολόγηση
τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου
Ἐπιλογή καί φιλολογικὴ ἐπιμέλεια

Γιώργος Βελουδῆς

ΑΝΤΖΕΛΟ ΜΑΡΙΑ ΡΙΠΕΛΛΙΝΟ

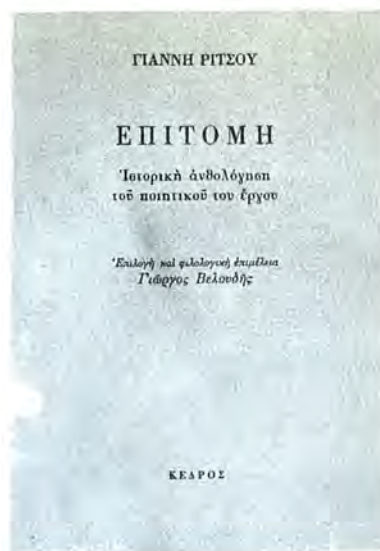
Ο ΜΑΓΙΑΚΟΒΣΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Μετάφραση:

Ἄρης Ἀλεξάνδρου

Ἐπιμέλεια:

Νικηφόρος Παπανδρέου

κυκλοφόρησε

ΘΟΥΡΙΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ὄργανο τοῦ
ῚΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥῚ

Περίοδος Β
Χρόνος 4ος
Τεύχος 79

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ Δημοχάρους 60,
Αθήνα 601. Τηλ. 732-713 - 732-819

Περιεχόμενα

ΤΟ «ΑΝΤΙ» δικάζεται με τόν Ν.375/36	6
Π. ΝΕΑΡΧΟΥ: Στροφή προς τὰ δεξιά στο Κυπριακό	9

ΕΡΕΥΝΑ: Μέ τούς Σφακιανούς παπάδες	10
Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ο φασισμός χτυπά τή πόρτα τής 'Αγγλίας	20
Β. ΔΡΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ο δυτικο-γερμανικός επεκτατισμός	22
Α. ΦΑΚΙΛΟΥ: 'Η διεθνοποίηση τής «τάξης και ασφάλειας»	24
Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ: Τό «δίκαιο του άνταρτοπόλεμου»	27
ΟΜΑΡ ΑΛΙΜ: Έρυθραία	28
Σ. ΧΤΟΥΡΗ: ΕΟΚ και δημοκρατική διακόσμηση	33
Δ. ΚΥΡΙΑΖΗ: 'Η 'Αριστερά και ή ΕΟΚ	35
Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ: 'Η κοινωνική εύθύνη του άρχαιολόγου	37
ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ: Δυό γράμματα τών 'Α. Στίνα και Γ. Ποδαρά	38
ΦΕΣΤΙΒΑΛ νεολαίας	40
ΦΕΣΤΙΒΑΛ κινηματογράφου	41
ΑΝΝΥ ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ: Βάκχες	42
ΝΤΟΡΑΣ ΡΟΓΚΑΝ: Χρονικό έκθέσεων	43
Κ. ΤΣΟΚΛΗΣ: Συνέντευξη	46
Γ. ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ: κριτική βιβλίου ΔΙΑΛΟΓΟΣ	49

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ:

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΕΑΜ

Τήν ώρα πού οί βασανιστές επανέρχονται "κατά σταγόνες" στο στρατό - άλλος για νά φροντίζει "τήν υγεία" τών στρατιωτών άλλος για νά συμπληρώσει τόν "συντάξιμο χρόνο υπηρεσίας" του - και ενώ ο Μπόλαρης έξασκolu-θεϊ νά παραμένει ασύλληπτος, άποκαλύφθηκε και "έξουδετερώθηκε" κίνηση άξιωματικών μέ στόχο τήν πρόκληση άναταραχής στο στράτευμα και "αϊτήμα" τήν άμνηστευση τών κορυφαίων τής χούντας. Τρεῖς άξιωματικοί μετατέθηκαν κι ένας αντισυνταγματάρχης παραπέμπεται σέ άνακριτικό συμβούλιο μέ τό έρώτημα τής άπόταξης.

Δέν είναι ή πρώτη ούτε - άπ'ότι φαίνεται - ή τελευταία φορά πού "ση-μειώνονται κινήσεις στο στράτευμα" μέ πρωταγωνιστές άξιωματικούς πού παραμένουν πιστοί στη χούντα. Κι' όμως ο "έπαγρυπνών" ύπουργός 'Εθνικής 'Αμύνης άρκέστηκε και πάλι νά μάς "καθησυχάσει", μέ μία άπό τς γνωστές δηλώσεις του, ότι δηλαδή "δέν υπάρχει λόγος άνησυχίας" και ότι "οί πληρο-φορίες είναι άνακριβείς", ενώ προσπάθησε νά μειώσει τή σημασία τής παρα-πομπής του αντισυνταγματάρχη αφήνοντας νά νοηθεί ότι αυτή γίνεται για λόγους "κλονισμένης ψυχικής υγείας" ...

Τά συμπτώματα δέν είναι καθόλου τυχαία. Είναι οί καρποί τής κυβερνητι-κής πολιτικής σέ ότι αφορά τό Στρατό τής οποίας αρχιτέκτονας και εκτελε-στής είναι ο κ. 'Αβέρωφ. Έπομένως και ο άμεσα ύπεύθυνος. Και άφού ο ίδιος επανειλημμένα μάς διαβεβαίωσε ότι "ή δημοκρατία δεν διατρεχει κίνδυ-νον" και επομένως τό "Χαραμανλής ή τάνκς" δέν ισχύει, πάει νά πει ότι ή πολιτική αυτή είναι ήθελήμένη. 'Ο ύπουργός 'Εθνικής 'Αμύνης φαίνεται νά ενδιαφέρεται πολύ για κεινους τούς άξιωματικούς πού έπέδειξαν "άρετες" τόσο κατά τήν έφταετία όσο και στο πραξικόπημα τής Κύπρου. Τό σημερινό κλίμα στο Στρατό χτίστηκε μέ πολλή προσοχή, μέ προαγωγες "άμετανοήτων" και αποστρατείες νομιμοφρόνων έτσι ώστε νά μπορούν μερικοί άξιωματικοί νά πανηγυρίζουν "τό θάνατο του Μούσκου"...

'Η πολιτική όμως του κ. 'Αβέρωφ είναι διαφανής. Θέλει νά είναι ο άκα-ταμάχητος ύπουργός 'Αμύνης, ο "έμπιστος" του στρατεύματος γιατί αυτό - όπως έλπίζει - θά βαρέσει άποφασιστικά στη διαμάχη τών έπιγόνων ...

Τέτοια "παιχνίδια" όμως είναι για τή δημοκρατία πολύ επικίνδυνα - για όσους βέβαια επιμένουν νά έχουν ιστορική μνήμη ...

1974/20

Πιέσεις και πειθώ

Ένας Γερμανός ύπουργός ήλθε στην Αθήνα και «πίεσε» Έλληνες ύπουργούς. Έλληνες ύπουργοί «πίεσαν» – σέ πολύ χαμηλότερους τόνους βέβαια – τόν Γερμανό ύπουργό. Καί τελικά όλοι μαζί – πιέζοντας και πιεζόμενοι – έμειναν ένθουσιασμένοι. Έδωγαν μάλιστα και ένα πανηγυρικό κοινό ανακοινωθέν, στό όποιο τονίζουν την πλήρη όμοφωνία τους και επιχαίρουν γιά την έγκαρδιότητα και την άμοιβαία κατανόηση, πού επικράτησε στίς συνομιλίες τους.

Ο Γερμανός «ύψηλός προσκεκλημένος» ήταν ό ύπουργός Έξωτερικών κ. Γκένσερ και ό κυριώτεροι Έλληνες συνομιλητές του ήταν ό ύπουργοί Συντονισμού και Έθνικής Άμύνης κ.κ. Παπαληγούρας και Άδέρωφ. Μέ την επίσκεψη αυτή του κ. Γκένσερ στην Αθήνα τέθηκαν και πάλι επί τάπητος τά μεγαλύτερα προβλήματα της ελληνικής έξωτερικής πολιτικής: Αίγαιο, έλληνοτουρκικές σχέσεις, Κυπριακό, Κοινή Άγορά, ΝΑΤΟ.

Ο Γερμανός ύπουργός φρόντισε νά βάλει τά πράγματα στην θέση τους άμέσως μόλις πάτησε τό πόδι του σέ ελληνικό έδαφος. Οί ρίζες της έλληνοτουρκικής διενέξεως – είπε – δρίσκονται μακριά πίσω στην ιστορία. Η ίσοπεδωτική αυτή θεωρία, πού ξεσήκωσε θύελλα αντίδράσεων, όταν διατυπώθηκε γιά πρώτη φορά από τόν επίδοξο νέο Άμερικανό πρεσβευτή στην Αθήνα κ. Σώφφλν, πέρασε τώρα σχεδόν άπαρατήρητη και από τούς συνομιλητές του κ. Γκένσερ και από την μέγιστη μερίδα του ήμερησιου τύπου. Ταυτόχρονα ό Γερμανός ύπουργός δέν παρέλειψε νά ύπογραμμίσει ότι ή χώρα του διατηρεί έξ ίσου καλές σχέσεις και μέ τίς δύο πλευρές γι' αυτό και είναι ίσως ή πιό κατάλληλη νά αναλάβει τόν ρόλο του διαιτητή στίς έλληνοτουρκικές διαφορές. Καί όι διαφορές αυτές – τόνισε – μπορούν νά λυθούν μόνο μέσα στά πλαίσια της Άτλαντικής Συμμαχίας, πού άποτελεί τή φυσική θέση της Ελλάδας.

Οί άπόψεις τού Γερμανού ύπουργού Έξωτερικών και της κυβερνήσεώς του ήταν βέβαια από παλαιότερα γνωστές – γι' αυτό και δέν παρουσιάζουν μεγάλο ένδιαφέρον. Τό νέο στοιχείο στην όλη ύπόθεση ήταν ότι και ή ελληνική κυβέρνηση συζητεί πλέον άνοικτά και διαπραγματεύεται τό ζήτημα της έπιστροφής στό ΝΑΤΟ. Τό ρόλο του «κακού» τόν έπαιξε έως τώρα μόνον ό ύπουργός Έθνικής Άμύνης κ. Άδέρωφ, πού ύποστήριζε μέ κάθε ευκαιρία – άμεσα ή έμμεσα – ότι ή Ελλάδα πρέπει νά επανέλθει στό ΝΑΤΟ. Στίς πρόσφατες συνομιλίες στην Αθήνα έγινε πιά σαφές ότι τό θέμα της σύντομης επανόδου στή Συμμαχία άποτελεί κυβερνητική γραμμή και όχι «ιδιοτροπία» του κ. Άδέρωφ. Φυσικά ζητήθηκαν «έγγυήσεις». Φυσικά καταβάλλεται προσπάθεια νά τηρηθούν τά προσήματα, άφού ό ίδιος ό πρόεδρος της σημερινής κυβερνήσεως είχε διακηρύξει πανηγυρικά τό 1974 ότι ή άποχώρηση είναι όριστική. Καί φυσικά έδειξε κατανόηση στό ζήτημα αυτό και ό άπεσταλμένος του ΝΑΤΟ Γερμανός ύπουργός.

Ο κ. Γκένσερ τόνισε σαφώς στούς συνομιλητές του ότι ή ελληνική άποψη γιά τή δημιουργία μιάς «ιδιορρυθμού» σχέσεως μέ τό ΝΑΤΟ – άνάλογης μέ τή γαλλική – είναι άπραγματοποίητη και άπαράδεκτη γιά τή Συμμαχία. Οί έπιλογές έτσι είναι πλέον δύο: Η μέσα ή έξω. Η μέση λύση, πού θά ήταν και λύση «γοήτρου» γιά τή κυβέρνηση άποκλείστηκε από τό ΝΑΤΟ μέ τό επιχείρημα ότι, κάτω από τά σημερινά δεδομένα και μέ τίς ισχύουσες ρυθμίσεις ή Τουρκία δέ μπορεί νά καλύπτει μόνη τή νοτιοανατολική πτέρυγα της Συμμαχίας. Καί τό πρόβλημα τέθηκε από πλευράς ΝΑΤΟ πάνω στην άκόλουθη βάση:

Η έπιστρέφει σάν πλήρες μέλος ή Ελλάδα στό στρατιωτικό σκέλος της Συμμαχίας ή ό έλεγχος της Βαλκανικής και του Αιγαίου, από πλευράς ΝΑΤΟ, πού έως σήμερα δρίσκόταν στην έλληνοαμερικανική ζώνη άρμοδιότητας θά περιέλθει στην

τουρκοαμερικανική. Η άπειλή είναι σαφής και άπροκάλυπτη. Παράλληλα άπευθύνθηκε σέ «ευήκοα ότα». Άμέσως έσπευσε ή κυβέρνηση νά επιταχύνει τίς διαδικασίες γιά την έγκριση της συμφωνίας γιά τίς άμερικανικές βάσεις, ώστε νά καλύψει έν μέρος την «ζημιά» πού έκανε μέ την άποχώρηση του 1974 από τό ΝΑΤΟ. Καί παράλληλα δόθηκε σειρά από ύποσχέσεις ότι τό ταχύτερο δυνατό – ίσως λίγο μετά τίς επικείμενες έκλογές – «ή Ελλάδα θά επανέλθει όριστικώς εις την Δύση».

Απομένουν βέβαια όρισμένα μικροπροβλήματα γιά ρύθμιση: Τό κυπριακό και όι τουρκικές αξιώσεις στό Αίγαιο. Η γερμανική κυβέρνηση – όπως άποκάλυψε ό ύπουργός των Έξωτερικών της – προσφέρει ήδη τίς «καλές της ύπηρεσίες» γιά την επίλυση των διαφορών και μάλιστα δρίσκεται σέ επαφή μέ την Άγκυρα. Έτσι γιά νά μήν ύστερήσει και ή ελληνική πλευρά και θεωρηθεί αδιάλλακτη παραδόθηκε στόν Γερμανό ύπουργό Έξωτερικών ένα μνημόνιο μέ τίς ελληνικές άπόψεις πάνω στό Κυπριακό και τό Αίγαιο. Τί άκριβώς περιέχει τό μνημόνιο αυτό είναι άγνωστο. Γνωστές όμως είναι πιά όι θέσεις της κυβερνήσεως Καραμανλή πάνω στα δύο αυτά θέματα. Θέσεις πού χαρακτηρίζονται από πνεύμα γενικωτέρων ύποχωρήσεων.

Η άμερικανική κυβέρνηση πιέζει ήδη τόν Τούρκο πρωθυπουργό κ. Ντεμιρέλ νά σχηματίσει μία ισχυρή κυβέρνηση, πού θά μπορεί νά διαπραγματευθεί έγκυρα μέ την Ελλάδα μία «γενική συμφωνία». Ήδη ή ύπόδειξη έγινε και δημόσια από τόν Άμερικανό σχολιαστή Σάυρους Σούλτομπεργκερ, πού έκφράζει πάντα άπόψεις του Σταίτη Νηπάρτμεντ. Στην πρόσφατη επίσκεψή του στην Κωνσταντινούπολη ό Άμερικανός δημοσιογράφος συνέστησε νά άποκατανοηθούν από την κυβέρνηση όι δύο έξτρεμιστές Έρμακάν και Τουρκός, πού αντιδρούν σέ μία συμφωνία μέ την Ελλάδα και ύπέδειξε νά σχηματισθί μία κυβέρνηση συνασπισμού των δύο μεγάλων κομμάτων, ή όποία θά είναι αξιόπιστος διαπραγματευτής γιά την ελληνική πλευρά.

Διπλωματικές πηγές στην Αθήνα θεωρούν βέβαιο ότι μόλις σχηματισθί ή κυβέρνηση αυτή στην Τουρκία θά άρχίσουν ούσιαστικές έλληνοτουρκικές συνομιλίες, κάτω από τή κηδεμονία της Άμερικής. Η τουρκική πλευρά θά πεισθί νά δώσει «λίγη Κύπρο» ή ελληνική «λίγο Αίγαιο» και ή λύση θά βρεθί κάπου στή μέση. Από τή στιγμή πού θά επιτευχθί ή ρύθμιση αυτή ή ελληνική κυβέρνηση θά μπορέσει νά εκπληρώσει την ύπόσχεσή της γιά έπιστροφή στό ΝΑΤΟ. Μέ τίς σημερινές συνθήκες, πού άπαιτούν άπόλυτα έθνική διοίκηση των ένόπλων δυνάμεων, ώστε νά μπορεί νά αντιμετωπισθί κάθε ένδεχόμενο μέ την Τουρκία ή έπιστροφή αυτή είναι πρακτικά αδύνατη. Μόλις όμως ύπάρξει κάποια ρύθμιση, όι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις θά υπάχθούν και πάλι στό σύστημα της Συμμαχίας. Τή ρύθμιση αυτή ζήτησε ή ελληνική κυβέρνηση από τόν κ. Γκένσερ νά έπισπεύσει, ώστε άπερίσπαστες πιά όι ένοπλες δυνάμεις μας νά μπορέσουν νά άφροσιωθούν στό «διεθνιστικά τους καθήκοντα», προσσπίζοντας και πάλι τά συμφέροντα της μεγάλης Συμμαχίας. Συμφέροντα πού σέ λίγο καιρό θά άπειληθούν στό χώρο της Βαλκανικής, μόλις άποσυρθί από τό προσκήνιο ό στρατός Τίτο, όποτε και θά άποτελέσει ή Γιουγκοσλαβία στόχο γιά τίς δύο υπερδυνάμεις, πού θά προσπαθήσουν νά ανατρέψουν τή σημερινή ίσορροπία δυνάμεων στα Βαλκάνια.

Έτσι ή Ελλάδα πρέπει και πάλι νά επανέλθει στή Δύση, ύψιστα συμφέροντα τήν καλούν. Φυσικά θά εισπράξει και ή ελληνική κυβέρνηση την «άμοιδή» της γιά την έπιστροφή στην Άτλαντική Συμμαχία. Άμέσως μόλις πει ό κ. Καραμανλής τό «μεγάλο ναι» θά άνοίξουν όι πύλες της Κοινής Άγοράς, πού κάτω από διάφορα διαδικαστικά προσήματα παραμένουν τώρα κλειστές. Ο κ. Γκένσερ τό ύποσχέθηκε: Η γερμανική κυβέρνηση, είπε, θά επέμβει άποφασιστικά παρά τό πλευρόν της Ελλάδος διά νά άρει πόν διαδικαστικών έμπόδιον.

Πρίν τρία χρόνια, στις 3 του Σεπτέμβρη, και μέσα στον «άναγεννητικό» πυρετό της μεταπολίτευσης, ο Α. Παπανδρέου διακήρυξε τις προγραμματικές αρχές του ΠΑΣΟΚ. Η πορεία του κινήματος στά χρόνια αυτά ήταν επώδυνη και δύσκολη. Οι θέσεις που εξαγγέλλε το ΠΑΣΟΚ σε κάθε κρίσιμη ώρα αποτέλεσαν συχνά τό στόχο επικρίσεων από διαφορετική θέση και σκοπιά.

Η παρουσία του όμως στάθηκε ουσιαστική και έδωσε συχνά τόν τόνο στις εξελίξεις. Σήμερα τό ΠΑΣΟΚ εμφανίζεται με θέσεις και πρόγραμμα και κατασταλαγμένο οργανωτικά. Θεωρείται γενικά ότι πρόκειται νά αναδειχτεί σάν ή δεύτερη κοινοβουλευτική δύναμη, διεκδικώντας τή θέση τής αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Ό,τι πρέπει πάντως νά τονιστεί – κι αυτό ενδιαφέρει τελικά κάθε δημοκράτη – είναι ή αποτελεσματικότητα στήν πολιτική πράξη. Η αποτελεσματικότητα τής δράσης των προοδευτικών δυνάμεων δέν εξασφαλίζεται όμως μέ τό σύνθημα τής αντι-ένότητας, που τελευταία έγινε προσφιλές στό ΠΑΣΟΚ. Τό σύνθημα αυτό αποθαρρύνει τό δημοκρατικό κόσμο και επίσης λειτούργησε αρνητικά γιά τό ΠΑΣΟΚ. Η πολυδιάσπαση στό χώρο τής Αριστεράς δέν αποτελεί, βέβαια, παράδειγμα πρὸς μίμηση. Ούτε πάλι οι διακηρύξεις γιά καθαρότητα γραμμής και ιδεολογικών προσανατολισμών συνεπάγονται πολιτικές ενέργειες στό χώρο των προοδευτικών δυνάμεων. Ο σεβασμός τής αρχής του πολυκομματισμού – που δέχεται τό ΠΑΣΟΚ – δέν αποκλείει τή συμπόρευση και συμμαχία των δημοκρατικών δυνάμεων. Σε μία χώρα σάν τήν Ελλάδα, όπου ή Δεξιά εμφανίζεται συμπαγής και έλέγχει τά κέντρα εξουσίας, και όπου τά έθνικά, πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα έχουν τόσο όξυνθεί, τό δύναμω και στερώνω του μετώπου τής Δημοκρατίας, αποτελεί επείγουσα ανάγκη.

Η ΧΟΥΝΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

Η εκπληκτικά απλή «απόδραση» (ή λέξη έχει χάσει, εδώ, τή σημασία της) του πραξικοπηματία Παρασκευά Μπόλαρη, συνέπεσε χρονικά μέ τήν επιστροφή των χουντικών βασανιστών στό στράτευμα, μέ τίς διώξεις των δημοκρατικών αξιωματικών, μέ τίς «έκκλησεις» των «άνησυ - χούντων» γιά άμνηστία... Τρία χρόνια μετά τήν «αλλαγή», ή «καλή» και ή «κακή Δεξιά» πλησιάζουν... επικίνδυνα! Οι γέφυρες ρίχτηκαν καιρό τώρα, οι γεφυροποιοί υπάρχουν, τά «ύλικά» τό ίδιο – και φυσικά ή απαραίτητη έγκριση των «ύψηλων προστατών». Τελικά, όλα τελειώνουν πολύ πιό γρήγορα άπ' ό,τι φανταζόμαστε ίσως. Καί θά ζήσουν αυτοί καλά κι εμείς...

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

ΜΟΡΦΕΣ «ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗΣ»

Φαίνεται περίεργο, αλλά και ή αντιπολίτευση σε μεγάλο βαθμό κράτησε ουσιαστικά παράλληλη μέ τήν κυβέρνηση θέση στό θέμα τής στράτευσης των γυναικών, κατά τή συζήτηση του σχετικού νομοσχεδίου. Η επιχειρηματολογία έποικίλλε βέβαια: από τό απλό εύφρολόγημα ως τήν επίκληση των έθνικών κινδύνων και τή διαβεβαίωση ότι προωθείται ή... χειραφέτηση των γυναικών.

Στάθηκε όμως δύσκολο νά κρυφτεί ο μονόπλευρος και αντιδραστικός χαρακτήρας του νόμου που επιβαρύνει και άλλο τή δύσκολη ζωή τής Έλληνίδας. Στή χώρα μας, ή γενική καθυστέρηση είναι προφανής σε κάθε τομέα. Ιδιαίτερα όμως τήν Έλληνίδα, ή καθυστέρηση αυτή τήν έχει καθηλώσει σ' ένα μειονεκτικό, περιθωριακό ρόλο – στό σπίτι, στή δουλειά, στή συλλογική ζωή, παντού.

Η ζέση και ή φροντίδα των πολιτικών φορέων θά μπορούσε βέβαια, από καιρό, νά επιδειχτεί στήν ουσιαστική κοινωνική αποδέσμευση τής Έλληνίδας. Οι περιθωριακές κοινωνικές ομάδες και οι κατηγορίες των πολιτών β' κατηγορίας αποτελούν όμως τήν περμπουσία του συστήματος, που αναπαράγεται αλλά εκχωρεί «δικαιώματα», όπως τή στράτευση των γυναικών.

«Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗ»

Ασυγκίνητους άφησαν – όπως αναμένονταν άλλωστε – τούς διάφορους αρμόδιους οι αποκαλύψεις του περιοδικού γιά τήν «υπόθεση Κακαουνάκη»: πώς έκλεισε, τί (συγκεκριμένα) αναπάντητα έρωτήματα άφησε, γιατί παρουσιάζει γενικότερο ενδιαφέρον... Χωρίς νά πιστεύουμε στήν «εκ των ύστερων» ευαισθησία, ρωτάμε τόν ύπουργό Δημοσίας Τάξεως κ. ΣΤΑΜΑΘΗ:

● Τί απόγινε ή έρευνα γιά τά αυτοκίνητα που καταγγέθηκαν σχετικά μέ τήν «υπόθεση Κακαουνάκη»; Σε ποιούς ανήκουν τό ύπ' αριθμ. ΒΒ 2662 Ι.Χ. αυτοκίνητο, τό ύπ' αριθμ. ΕΡ 1945 «Φίατ 127», τό ύπ' αριθμ. 277376 Ι.Χ.;

● Ός τότε θά μπορούν νά αυθαιρετούν χωρίς ΤΙΜΩΡΙΑ τά αστυνομικά όργανα και νά διαστρεβλώνουν – προανακριτικά – μία υπόθεση, όπως αυτή του Ν. Κακαουνάκη, ή νά κουκουλώνουν, όπως αυτή του Γιάννη Φάτση;

Γιά τό πρώτο έρώτημα, χρειάζεται ένα δίωρο ψάξιμο – τό πολύ. Γιά τό δεύτερο, χρειάζονται περισσότερα – δέν τρέφουμε ψευδαισθήσεις... Νά περιμένουμε;

ή ΜΑΦΑΛΝΤΑ και ο ΚΟΣΜΟΣ της

του ΚΟΥΪΝΟ

**ΒΓΗΚΕ ΠΑΡΑΠΕΜΠΤΙΚΟ ΒΟΥΛΕΥΜΑ
ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ**

Τό «ΑΝΤΙ» δικάζεται μέ τό νόμο τοῦ Μεταξᾶ 375/36 «περί κατασκοπεΐας»!

**ΓΙΑ ΤΟΝ ... ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΚΕ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ... ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΟΥΣ!**

ΤΟ «ΑΝΤΙ» δικάζεται γιά παράβαση τοῦ νόμου 375/36 «περί κατασκοπεΐας»! Ἐχει τή... μεγάλη τύχη νά εἶναι τό πρῶτο ἔντυπο πού, ὕστερα ἀπό πολλά - πολλά χρόνια, παραπέμπεται σέ δίκη μέ τό μεταξικό νόμο, καί μάλιστα ὕστερα ἀπό πρόταση στρατιωτικῆς ἀρχῆς. Συγκεκριμένα, μέ τό ὑπ' ἀριθμ. 2159/77 βούλευμα τοῦ Συμβουλίου Πλημμελειοδικῶν Ἀθηνῶν, ὁ ἐκδότης τοῦ «ΑΝΤΙ» Χρήστος Παπουτσάκης παραπέμπεται στό Τριμελές Πλημμελειοδικεῖο Ἀθηνῶν.

«ἵνα δικασθῇ ὡς ὑπαίτιος τοῦ ὅτι: ἐν Ἀθήναις κατά τοὺς κατωτέρω ἀναφερομένους χρόνους, διά πλειόνων πράξεων, ἐτέλεσε τὰ κάτωθι ἐγκλήματα, εἰδικώτερον δέ: Α) Κατά τό χρονικόν διάστημα ἀπό 29-4-1975 ἕως 29-11-1975 καί εἰς μὴ διακριθῶσιν ἐπακριθῶς ἡμέραν, χωρίς νά ἔχη ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτόν ἢ νά ἔχη λάβει γνῶσιν τοῦτου, εἴτε ἐπισήμως, εἴτε λόγω τῆς ιδιότητός του, τοῦ ἐπαγγέλματός του ἢ τῆς ἀνατεθείσης εἰς αὐτόν ἐργασίας ἢ ἀποστολῆς, ἐδημοσίευσεν ἔγγραφον, φέρον τήν ἐπισημείωσιν «ἀπόρρητον» ὡς περιέχον μυστικὰς πληροφορίας σημασίας στρατιωτικῆς, ἐνδιαφερούσας τήν ἄμυναν καί τήν ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν τῆς Χώρας καί ἀνεκοίνωσε καί ἐκοινολόγησε τοῦτο εἰς πρόσωπα μὴ ἐξουσιοδοτημένα πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας Ἀρχῆς, ἥτοι, ἔλαβεν εἰς τήν κατοχήν του φωτοτυπικόν ἀντίγραφον τῆς ὑπ' ἀριθμὸν Φ. 180.7/17/1511/Σ. 139/24-4-1975 Διαταγῆς τῆς 87 ΣΔΙ πρὸς τὰς πληροφορικῶς ὑπαγομένης αὐτῇ στρατιωτικῆς Μονάδας, δι' ἧς παρεσχέθη αὐταῖς ἡ πληροφορία, ὅτι: α) Ὑπὸ τοῦ ΚΚΕ/Ρ εἰσάγονται κρυφίως ὅπλα ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἅτινα θὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς δεδομένην στιγμήν, β) Τὰ εἰσαγόμενα ὅπλα συσκευάζονται εἰς εἰδικὰ κιθῶτια, ἅτινα λόγω στεγανῶν διαμερισμάτων, ἔχουν τήν δυνατότητα νά παραμένουν εἰς θάθος 10 (δέκα) περίπου μέτρων ἐντός τῆς θαλάσσης, γ) Τὰ ἐν λόγω κιθῶτια, ἐξαρτώμενα ἀπὸ μικράν «σημαδοῦσαν» ποντίλονται εἰς συγκεκριμένον σημεῖον ἐντός τῆς θαλάσσης ἀπὸ διερχόμενον πλοῖον, ἐν συνεχείᾳ προσδένονται εἰς ἕτερον διερχόμενον πλοῖον, ὅπερ τὰ σύρει ὑπὸ τὴν θάλασσαν εἰς τὸν τελικόν προορισμὸν των, καί, ὡς ἐκ τούτου, δέν εἶναι δυνατὴ ἡ

ἀνακάλυψις των ὑπὸ τῆς Ἀσφαλείας, εἰς περιπτώσιν διενεργείας νηοψίας καί δ) Κυρία πηγὴ προμηθείας ὀπλισμοῦ εἰς τὸ ΚΚΕ εἶναι οἱ Παλαιστίνιοι ἀντάρται, ἀνακοινώσας καί κοινολογήσας ἅμα ταύτην εἰς ἄγνωστα τῇ ἀνακρίσει πρόσωπα μὴ ἐξουσιοδοτημένα πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς. Β) Τὴν 29 - 11 - 1975, χωρίς νά ἔχη ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτόν ἢ νά ἔχη λάβει γνῶσιν τοῦτου εἴτε ἐπισήμως, εἴτε λόγω τῆς ιδιότητός του, τοῦ ἐπαγγέλματός του ἢ τῆς ἀνατεθείσης εἰς αὐτόν ἐργασίας ἢ ἀποστολῆς, ἐδημοσίευσεν ἔγγραφον, φέρον τήν ἐπισημείωσιν «ἀπόρρητον», ὡς περιέχον μυστικὰς πληροφορίας σημασίας στρατιωτικῆς, ἐνδιαφερούσας τήν ἄμυναν καί τήν ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν τῆς Χώρας, ἄνευ ἐγγράφου ἐγκρίσεως τῆς ἀρμοδίας Ἀρχῆς, ἥτοι, τυγχάνων ἐκδότης καί διευθυντῆς τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «ΑΝΤΙ» ἐκδιδομένου ἐν Ἀθήναις περιοδικοῦ, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 33 τῆς 29 - 11 - 1975, σελίς 6, φύλλον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «τὸ ἐξοργιστικὸν ἔγγραφον» ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον τοῦ ὡς ἄνω (στοιχ. Α) ἔγγραφου τῆς 87 ΣΔΙ, ὅπερ, ὑπὸ τύπον διαταγῆς, ἐκοινοποιήθη εἰς τὰς πληροφορικῶς ὑπαγομένης αὐτῇ (87 ΣΔΙ) στρατιωτικῆς Μονάδας, ἄνευ ἐγγράφου ἐγκρίσεως τῆς ἀρμοδίας στρατιωτικῆς Ἀρχῆς.»

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ γιὰ τὸ περιβόητο ἔγγραφο τοῦ (ἀπόστρατον σήμερα) ταξίαρχου Β. Λιοῦ πού δημοσιεύθηκε στὸ «ΑΝΤΙ» (29-11-75), προκάλεσε πολλαπλές ἀντιδράσεις. συζητήθηκε στὴ Βουλὴ καί -γενικά - χαρακτηρίστηκε σάν ἓνα γελοῖο δειγμά «κινδυνολογίας» - ἀρκετά, ὅμως, (παρ' ὅλα αὐτά) ἐπικίνδυνο καί χαρακτηριστικὸ τοῦ κλίματος πού ἐπικρατεῖ σέ μερικὰ στρατιωτικὰ γραφεῖα. Ἡ δημοσίευσίς του συνοδεύονταν καί ἀπὸ σχετικὸ εὐθυμογράφημα τοῦ ΜΠΟΣΤ, στὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ὁποίου θὰ μπορούσε νά εἶναι ἀποκλειστικὰ τὸ θέμα, ἂν - ὅπως γράφαμε - «οἱ τραγικὲς πρόσφατες ἐμπειρίες δέν μᾶς εἶχαν ἀποδείξει ὅτι ΚΑΙ μέ τέτοια χοντροκομμένα κατασκευάσματα προετοιμάζονταν ἐπὶ χρόνια ἡ δικτατορία τὸν συνταγματαρχῶν».

ΤΟ παραπεμπτικό δούλευμα:

- Θεωρεί ότι «ή αναλήθεια ή μή της τοιαύτης πληροφορίας (ΣΣ: για τὰ όπλα κ.λπ.) οὐδέποτε ἐξηκριβώθη».
- Ἀναφέρει ότι «ἀν ἡ πληροφορία ἀληθεύη τίθεται ἐν ἀμέσῳ κινδύνῳ ἡ ἄμυνα τῆς χώρας καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ταύτης ἀσφάλεια, ἀφοῦ πρόκειται περὶ εἰσαγωγῆς όπλων εἰς αὐτὴν ἐκ ξένων τοιούτων».

ΚΑΙ ὑπογραμμίζει:

«Τό γεγονός ότι εἰς τοιαύτην ἐνέργειαν φέρεται ἀναμεμειγμένον καὶ νομίμως συνεστημένον καὶ λειτουργοῦν Πολιτικόν Κόμμα τῆς Χώρας (τό Κ.Κ.Ε.) οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπιρροήν, διότι οὐδόλως ἀποκλείεται ὁ ἐξωτερικός κίνδυνος νά συνδυάζεται καὶ μέ ὑποδοθηθικὰς ἐνεργείας, τεινούσας εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς ἐλευθερίας τῆς Χώρας, καὶ ἡμεδαπῶν. Ταῦτα πάντα, ἐπαναλαμβάνεται, ἀποκοτῶν ἐννοιάν τινα ὑπὸ τὴν αἵρεσιν ότι ἡ πληροφορία εἶναι ἀληθής, ἀνεξακρίβωτον παραμείνανσαν, δέον ὅμως νά ὁμολογηθῇ ότι τυγχάνει ἐξαιρετικῶς τραγικὴ ἡ ἐπίμαχος πληροφορία διὰ νά εἶναι ἀληθής, δέν δύναται δέ νά ἀποδοθῇ εἰς Ἑλληνας, ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς τοποθετήσεως, μέχρῃς ἀποδείξεως τῆς ἀληθείας τῆς. Ἐντεῦθεν ὅμως δέν ὠφελεῖται ὁ κατηγορούμενος, διότι, ὡς προεξετέθη, ἀντικείμενον προστασίας δέν εἶναι μόνον ἡ ἀληθής καὶ σοβαρά πληροφορία, ἀλλ' ἡ ἀπόρρητος τοιαύτη.»

ΣΤΙΣ 30/11/75, ὁ ὑπουργός Ἐθν. Ἀμύνης κ. Ἀδέρωφ, δῆλωση - μ' ἀφορμὴ μιᾶς ἐπερώτησης καὶ μιᾶς ἐρώτησης βουλευτῶν τῆς ΕΔΗΚ - ὅτι:

«Ἡ πληροφορία δέν ἐθεωρήθη σοβαρά (...) οὔτε ὡς ἀπολύτως ἀξιόπιστος, οὔτε ὡς καλῆς πηγῆς(...) δι' αὐτό δέ, ἀφ' ἐνός ὁ ἔλεγχος τῆς διεξήχθη κατὰ τρόπον ἀθόρυβον καὶ ἀπόρρητον, ἀφ' ἑτέρου οὐδέν μέτρον ἐλήφθη».

ΑΛΛΑ οὔτε γιὰ «κινδυνολογία» πρόκειται!

«οὐδόλως - λέει τό βούλευμα - περαιτέρω, ἀπεδείχθη ότι ἡ πληροφορία εἶναι πεποιημένη ἢ ότι σκοπίμως καὶ διὰ λόγους «κινδυνολογίας» μετεδόθη ὑπὸ τῆς ρηθείσης, ἐκδοτρίας τοῦ ἐγγράφου, Μονάδος πρὸς τὰς πληροφοριακῶς ἐξ αὐτῆς ἐαυτωμένας τοιαύτας, ἀδιάφορον δέ τυγχάνει τό γεγονός ότι ὑπῆρξεν αὕτη ἐσφαλμένη, ὑπερβολικὴ κ.λπ.»

ΑΛΛΩΣΤΕ, τό ἐπιχείρημα ότι

ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ

ΠΡΟΣ . 'Ος Πίναξ 'Αποδεκτῶν 28"

ΚΟΙΝ . 2ον

ΘΕΜΑ . 'Οπλισμός-Πυρ/κά.

ΕΧΕΤΙΚΑ. Φ. 9/12/75/5/15-4-75/Γ' ΕΓ/18

ΕΠΕΙΓΟ!

2ον 'Επιτελικὸ Γραφεῖο
Τηλ. 7/17/ΠΙ
Σ. 139
Θεσσαλονίκη 24-Ἀπρ.75

1. Λιὰ τοῦ σχετικοῦ ἐκοινοποιήθησαν ἡμῖν αἱ κῶτῳ πληροφορίαι:

- α. Ὑπὸ τοῦ ΚΚΕ/Ρ εἰσάγονται κρυφῶς όπλα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἅτινα δὲ χρησιμοποιοῦνται εἰς δεδομένην στιγμὴν.
- β. Τὰ εἰσαγόμενα όπλα συσκευάζονται εἰς εἰδικὰ κιβώτια ἅτινα λόγω στεγανῶν, διαμερισμάτων, ἔχουν τὴν δυνατότητα νά παραμένουν εἰς βάθος δέκα (10) περίπου μέτρων ἐντὸς τῆς θάλασσης.
- γ. Τὰ ἐν λόγω κιβώτια, ἐξαρτώμενα ἀπὸ μικρὸν "σημαδούρον" ποντίζονται εἰς συγκεκριμένον σημεῖον ἐντὸς τῆς θάλασσης ἀπὸ διερχόμενον πλοῖον ἐν συνεχείᾳ προσδένονται εἰς ἔτερον διερχόμενον πλοῖον, ὅπερ τὰ σύρει ὑπὸ τὴν θάλασσαν εἰς τὸν τελικόν προορισμόν των καὶ ὡς ἐκ τούτου δέν εἶναι δυνατὴ ἡ ἀνάκλυσσις των ὑπὸ τῆς ἀσφαλείας, εἰς περίπτωσιν διενεργείας νηυσίας.
- δ. Κατὰ πληροφορίας, μὴ διασταυρωθείσας, κυρίε πηγῇ προμηθείας όπλισμοῦ εἰς τό ΚΚΕ εἶναι οἱ Παλαιστίνιοι ἀντάρται.

2. Παρακαλῶ όπως πᾶσα σχετικὴ πληροφορία ἐπὶ τοῦ ἐν λόγω ἀντικείμενου νά ἀναφέρεται πάραυτα εἰς Σ. 2ον.

'Ακριβὲς ἀντίγραφον

Ταχὺς Βασίλειος Λόδς
Διοικητῆς

Κων/ρος Γαλανόπουλος
'Ανχης (ΠΖ)-Δντῆς 2ου ΕΓ

«ἡ πληροφορία, ἡ περιεχομένη ἐν τῷ ἐγγράφῳ, δέν ἦτο σοβαρά, δι' ὃ καὶ κατέστη ἀντικείμενον εὐθυμογραφήματος, γραφέντος ὑπὸ γνωστοῦ εὐθυμογράφου καὶ δημοσιευθέντος εἰς τό αὐτό τεῦχος (33) τοῦ περιοδικοῦ του, ἀπετέλει δέ ἔκφανσιν τῆς, διαρκούσης τῆς δικτατορικῆς διακυβερνήσεως τῆς Χώρας ἀναπτυχθείσης μεθόδου διεγέρσεως τοῦ αἰσθήματος ἀνασφαλείας τῶν πολιτῶν, ἥτις παρέμεινε γνωστὴ ὡς «κινδυνολο-

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ἡ δίκη τοῦ «ΑΝΤΙ» ἔχει εἰδικὴ σημασία ΚΑΙ γιὰ τὴν δίωξιν τοῦ περιοδικοῦ ζήτησαν ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ἀρχές. Μετά τὴ δημοσίευσιν τοῦ ἐγγράφου, τίς δηλώσεις Ἀδέρωφ κ.λπ. ἐγίνε ἀπὸ πλευρᾶς στρατοῦ:

● «Ἐνορκος Διοικητικὴ Ἐξέτασις» (ΕΔΕ), χωρὶς «νά καταστῇ ἐφικτὴ ἡ διαπίστωσις τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ὑπευθύνων τῆς διαρροῆς» (20 - 1 - 76).

● Τακτικὴ ἀνάκρισις, τρεῖς μῆνες μετὰ (24 - 3 - 76) ἀπὸ τό Γ' ΣΣ, «κατ' ἀγνώστων στρατιωτικῶν ἐπὶ παραβάσει τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Ν. 375/36» (Θεσσαλονίκη).

● Τακτικὴ ἀνάκρισις ἀπὸ τὸν ἀνακριτὴ τοῦ 7ου τμήματος τοῦ Διαρκοῦς Στρατοδικείου Ἀθηνῶν (24 - 5 - 76).

Στίς 17 - 6, ὁ εἰσαγγελέας πλημμελειοδικῶν Ἀθηνῶν, ὕστερα ἀπὸ ἐγγραφο τοῦ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ τοῦ Διαρκοῦς Στρατοδικείου Θεσσαλονίκης, ἀσκεῖ ποινικὴ δίωξιν κατὰ τοῦ περιοδικοῦ. Τό ἐγγραφο τοῦ Δ.Σ.Θ. ἀναφέρει ότι «προϊούσης τῆς ἀνακρίσεως (ΣΣ: ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς δικαιοσύνης, δηλαδή)... προέκυψαν ἐνδείξεις τελέσεως τοῦ ἀδικήματος τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ αὐτοῦ ὡς

ἀνω Α.Ν. (ΣΣ: δηλαδή τοῦ 375/36) ὑπὸ τοῦ ιδιώτου Χρήστου Παπουτσάκη», δηλαδή «προμήθεια, ἀνακοινώσεις καὶ κοινολόγησις ἀπορρήτου στρατιωτικοῦ ἐγγράφου ὑπὸ ἀναρμοδίου ἀτόμου εἰς πρόσωπα μὴ ἐξουσιοδοτημένα πρὸς τοῦτο». Καὶ ζητεῖται ἀπὸ τὸν εἰσαγγε-

λέα «ἡ κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην ἀσκήσις τῆς προσηκούσης ποινικῆς διώξεως».

● Ἀλλὰ τό ἐρώτημα πού γεννιέται - πέρα ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν ἀξιοπρόσεχτη διαδικασία - εἶναι: ἰσχύει ἢ ὄχι ὁ 375;

Στίς 3 - 5 - 77, ὅταν τό θέμα φτάνει - ὕστερα ἀπὸ ἐπερώτησιν - στὴ Βουλὴ, ὁ ὑπουργός Δικαιοσύνης κ. Κ. Στεφανάκης:

● Βεβαίωσε τό Σώμα ότι τό «ΑΝΤΙ»... δέν διώκεται μέ τὸν 375/36! Ἐκ τῶν ὑστέρων ἐκφράσε τὴ λύπην του «διότι ἐκ παραδρομῆς τῆς ἀρμοδίας δικαστικῆς ὑπηρεσίας » ἔδωσε λαμβασμένη ἀπάντησιν. Ἀλλὰ τό κακό εἶχε γίνε: ἡ συζήτησις εἶχε οὐσιαστικὰ ματαιωθεῖ...

● Δήλωσε καθαρά ότι ὁ 375 ἰσχύει «ἐναρμονισμένος πρὸς τό Σύνταγμα»!

Ἔτσι βγήκε τό βούλευμα, σὲ ὅποιο ὑπάρχει ἀναλυτικότερη αἰτιολόγησις γιὰ τί ἰσχύει ὁ μεταξικός νόμος σήμερα. Γι' αὐτό λέμε ότι τό θέμα εἶναι εὐρύτατο - ἢ πρῶτῃ «πρακτικὴ ἐφαρμογὴ» τῆς νεκρανάστασης ἐνός νόμου πού οὔτε ἡ χούντα χρησιμοποίησε (τουλάχιστον γιὰ θέματα τύπου) κατὰ τῶν πολιτικῶν τῆς ἀντιπάλων...

γία»(...) στερείται οιασδήποτε αξίας, καθ' όσον τήν σοβαρότητα ή μή τών έν τοίς απορρήτοις έγγραφοίς περιεχομένων πληροφοριών κρίνουν οί πρός τούτο άρμόδιοι υπάλληλοι τής Πολιτείας, καί ούχι έκείνοι είς ούς, τυχαίως ή μή, περιήλθον τά έγγραφα ταύτα. 'Η αξίωσις όπως είς πάν άπόρρητον έγγραφον περιέχεται σοβαρά τις πληροφορία δέν είναι εύλογος, ούτε δικαιούνται τά Πολιτειακά Όργανα νά απορρίπτουν λαμβανόμενας όποθενδήποτε πληροφορίας επί τη αίτιολογία ότι δέν είναι σοβαρά, πριν έλέγξουν παντοιοτρόπως τήν ύπόστασιν αυτών διά διασταυρώσεώς των, κλπ., άν δέν ήθελον καταδειχθή τούλάχιστον άμελή περί τήν έκτέλεσιν του καθήκοντός των. Είς τινάς, έξ άλλου, περιπτώσεις έν τούτφ άκριθώς έγκειται καί τό άπόρρητον τών έγγραφων, καθ' όσον θά άπετέλει άτόπημα νά διαρρέουν πρός τό Κοινόν πληροφορίαί μή ήλεγμέναι, άφορώσαι κινδύνους περί τήν άμυναν ή τήν έξωτερικήν ασφάλειαν τής Χώρας, αίτινες θά ήδύναντο νά προκαλέσουν σοβαρόν κοινωνικόν, οικονομικόν κ.λπ. κλονισμόν καί έν γενεί αναδρασμόν μεταξύ τών πολιτών. Πάγιον τέλος αξίωμα όλων τών 'Υπηρεσιών 'Ασφαλείας, άπάντων τών Κρατών, άποτελεί ή ύποχρέωσις έλέγχου πάσης πληροφορίας αναγομένης είς τά ως άνω άντικείμενα, έστω καί άν εκ πρώτης όψεως φαίνεται αναληθής, ύπερβολική κλπ., όπερ άπαρεγκλίτως τηρούν, διότι πολλά Κράτη έπλήρωσαν άντί άκριβοῦ τιμήματος τήν παραγνώρισιν του τοιούτου αξιώματος».

ΣΤΟ βούλευμα ύπάρχουν καί μερικά ΑΝΑΚΡΙΒΗ στοιχεία όπως:

- «Ότι τό επίμαχο έγγραφο δημοσιεύτηκε μέ τίτλο «τό έξοργιστικόν έγγραφο». Ό τίτλος ήταν «ντοκουμέντο: ποιός ευθύνεται γι' αυτό τό έγγραφο;» Νά υποθέσουμε ότι ούτε... τόν τίτλο του σχετικού ρεπορτάζ δέν διάβασαν οί κ.κ. δικαστές;
- «Ότι από τή στρατιωτική δικαιοσύνη έγινε «παράλληλος έρευνα πρός ανακάλυψιν του δράστου, ένας ή πλείονων, τής διαρροής του έγγραφου καί τής μεθόδου πραγματοποίησεως αυτής». Δέν έγινε «παράλληλος έρευνα». ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ τής στρατιωτικής δικαιοσύνης καί ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ τής τακτικής, όπως αναλυτικά - σ' άλλη στήλη - αναφέρεται.

ΑΚΟΜΑ τό βούλευμα:

- Χαρακτηρίζει τό «ΑΝΤΙ» σάν «δυναμικήν αντιπολιτευτικήν επιθεώρησιν».
 - Θυμίζει ότι ό νόμος προβλέπει ποινή φυλακίσεως «τούλάχιστον ενός (1) έτους καί χρηματική ποινή 3.000 - 30.000 δρχ.», αλλά καί ότι:
- «Επιβαρυντικήν περίστασιν τών ως άνω ποινών άποτελεί ή τέλεισις τών άνωτέρω πράξεων επί σκοπῷ (έν τή έννοία του άρθρου 27 παρ. 26' του Π.Κ.) κατασκοπείας, ότε επιβάλλεται είς τόν δράστην ή ποινή του θανάτου ή ή τοιαύτη τής ισοδίου καθείρξεως (ιδ. καί άρθρ. 463 του Π.Κ.), περί ής περιπτώσεως δέν πρόκειται, ως είκόσ, ένταῦθα».
- Τονίζει ότι «περίπτωσις προφυλακίσεως του κατηγορουμένου, κατ' άρθρον 315 παρ.3 του Κ.Π.Δ. δέν συντρέχει, καθ' όσον προκύπτουν μέν κατ' αυτού σοβαρά ύπόνοιαι ένοχής επί ταίς άνωτέρω πράξεσι(...) πλην δέν συντρέχουν τά λοιπά στοιχεία του άρθρου 282 του Κ.Π.Δ. άφού δέν είναι οὔτος ύποπτος φυγής, οὔδέ ιδιαίτέρως επικίνδυνος, ως είκόσ δέ, οὔδέ άλλοδαπός».

ΑΥΤΑ τό βούλευμα γιά τήν παραπομπή του «ΑΝΤΙ». Τά ύπόλοιπα στή δίκη...

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Στό Συμβούλιο Πλημμελειοδικών που έβγαλε τό βούλευμα μετείχαν: ό κ. Νικ. Στυλιανάκης (πρόεδρος), οί κ.κ. Γ. Λεφαντζής, Κ. Ρίζος (μέλη). Εισαγγελεύς: Βασ. Δερεβέντζας. Τό συμβούλιο συνήλθε στίς 1 - 4 - 77, «άποφάσισε» στίς 14/5: έκδοσε τό βούλευμα στίς 23/6 καί τό κοινοποίησε στό «ΑΝΤΙ» στίς 25/8...

Υπάρχει στό βούλευμα ένα σημείο που θάπρεπε νά προσεχτεί ιδιαίτερα: τό τι θάπρεπε νά κάνει ό έκδότης γιά νά μήν παραπεμφθεί

«Θά έδει νά είχε άπευθυνθή πρός τούς ειδήμονας καί νά λάβη τήν γνώμην αυτών, πρός διάλυσιν τών άμφιβολιών του περί του πρακτέου καί ένέργειαν έν τή υπό κρίσιν περιπτώσει κατά τόν νόμω επιβεβλημένον τρόπον, όπερ οὔδολως έπραξεν, άλλ' έσπευσεν άδικαιολογήτως νά προθῇ είς κοινολόγησιν τών περιελθόντων είς γνώσιν του καί δημοσίευσιν του έγγραφου. 'Η λήψις, έξ άλλου, τής γνώμης τών ειδημόνων ήτο λαν εύχερης, άφού, πλην τών νομικών του συμπαραστατών, ήδύνατο νά διαλύση τήν τυχόν ύπάρχουσαν παρ' αυτώ άμφιβολίαν άπευθυνόμενος πρός τήν στρατιωτικήν 'Αρχήν, καί δή τήν έκδοῦσαν τό έγγραφο ή καί άλλην τινά, ίνα πληροφορηθή άν τό έγγραφο ήτο δημοσιεύσιμον. Σημειούται πάντως ότι καί οιαδήποτε άμφιβολία του κατηγορουμένου έν τῷ σημείῳ τούτφ κρίνεται άδικαιολόγητος, διότι τό έγγραφο ένφερεν επ' αυτού τήν ένδειξιν «ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ», όν οὔτφ εκ τών μη δημοσιευμένων».

Περιττό νά υπενθυμίσουμε ότι τό «ΑΝΤΙ» από τήν ΠΡΩΤΗ μέρα που κυκλοφόρησε μέχρι σήμερα έχει δημοσιεύσει ΔΕΚΑΔΕΣ άπόρρητα έγγραφα - όπως άλλωστε έχουν κατά καιρούς κάνει ΟΛΑ τά έντυπα...

Λέει καί κάτι άλλο ενδιαφέρον τό βούλευμα σχετικά μέ τήν ύπόμνησή μας ότι ρεπορτάζ άνάλογου περιεχομένου είχε δημοσιευθεί καί στό «ΒΗΜΑ»

«Αλλά καί άν τῷ όντι έγένετο τοιαύτη προηγουμένη δημοσίευσις μέρους ή του όλου του περιεχομένου του έγγραφου, τό αξιόποινον τών έρευνωμένων εγκλημάτων δέν αίρεται, διότι στοιχείον αυτών άποτελεῖ ή ιδιότης του έγγραφου ως άπορρήτου, ής ένεκεν αποκλείεται ή ανακοίνωσις, κοινολόγησις ή δημοσίευσις του περιεχομένου του, καί ούχι τό οὔσιαστικῶς μυστικόν καί άγνωστον τοίς πολλοίς τής έν αυτώ πληροφορίας. Οὔτφ καί νομολογιακῶς έκρίθη ότι αί πληροφορίες, λόγου χάριν, περί τών ύπαρχουσών έν τινι περιοχῇ στρατιωτικῶν μονάδων, ως καί τών έκτελουμένων στρατιωτικῶν έργων, θεωροῦνται, κατ' άρθρον 2 του Α.Ν. 375/1936, μυστικά, έστω καί άν είναι είς τινάς γνωσταί (Α.Ν. 197/1956, Ποιν. Χρ. ΣΤ', σελ. 389), όπόθεν συνέπεται ότι δέν έκδικαίουντο νά λάβουν γνώσιν του περιεχο-

μένου του ενδιαφέροντος έγγραφου καί οί άναγνώσται του περιοδικού του κατηγορουμένου, εκ μόνου του λόγου ότι έλαβον γνώσιν αυτού οί τοιοῦτοι τής ως άνω έφημερίδος, άν έλαβον, όπερ, κατά τά προεκτεθέντα, δέν έβεβαιώθη. 'Η άποδοχή έναντίας άπόψεως τυγχάνει απολύτως άποκρουστέα, άφού οὔδεμία «άρχή ισότητος έν τή παρανομία» άναγνωρίζεται έν τών δικαίω, οὔδέ δικαιούται τις νά υποπέσει είς ποινικόν άδίκημα καί νά αξιωῖ εἶτα τήν άπαλλαγήν του απ' αυτού, ένεκα του ότι καί έτερος υπέπεσεν είς αυτό καί έξ ολουδῆποτε λόγου, καί δή οὔσιαστικῶς τοιούτου, ως ή παράλειψις τών άρμοδίων οργάνων νά άσκήσουν κατ' αυτού τήν προσήκουσαν δίωξιν, ή μή άνακάλυψις αυτού ή τής πράξεώς του, κ.λπ., καθ' όσον εάν πρόκειται περί νομικού λόγου, άναφερομένου είς τήν καθ' όλου έρμηνείαν του δικαίου, πᾶς τις δύναται νά επικαλεσθῇ τούτον, δέν έτιμωρήθη, άν, έν προκειμένῳ, δέν ήλέγχθησαν ή δέν έλεγχθῶν οί υπεύθυνοι καί τής μνησθείσης έφημερίδος. Πᾶσα αντίθετος, πρός τήν άνωτέρω, άποψις άγει είς κατάλυσιν τής έννόμου τάξεως, καθ' όσον τό άπαξ άδίκως προσβληθέν έννομον άγαθόν θά καθίστατο δεκτικόν καί πάσης άλλης όμοίας, άν μή καί διαφόρου, έν τῷ μέλλοντι προσβολής άτιμωρητῇ, όπόθεν συνέπεται ότι ή άπαξ θιασθείσα γυνή θά ήδύνατο νά θιάζεται έφεξῆς παρ' ολουδῆποτε άνευ συνειπειών, τό άπαξ κλαπέν πράγμα θά ήδύνατο νά κλαπῇ εκ νέου άνελέγκτως κ.λπ., κυρίως δέ, όπερ καί έδιαφέρει ένταῦθα, τό άπαξ ύποκλαπέν παρά του ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΥ (ΣΣ: δική μας ή ύπογράμμιση) έγγραφον θά ήδύνατο νά ύποκλέπτηται όποτεδῆποτε καί παρ' έτέρων τοιούτων

Κι ακόμα:

«(...) έξ οὔδεμιᾶς του νόμου διατάξεως επιβάλλεται είς τόν δημοσιογράφον, οίος δέν προκύπτει καν ότι είναι ό κατηγορούμενος, άτε μή όντος άναγκαίου όπως ό ιδιοκτήτης, έκδότης καί διευθυντής περιοδικού είναι καί δημοσιογράφος, όπως ένημερώνη τούς άναγνώστας του διά καταλύσεως του άπορρήτου τών έγγραφων τής Πολιτείας οὔδέ παρέχεται είς αυτόν τοιοῦτον δικαίωμα, έθιμον δέ σχετικόν οὔδέποτε έδημιουργήθη παρ' ήμίν, έξ όσων ήδυνήθη, μετ' επιμελή τής νομολογίας έρευναν, νά διαπιστώσῃ, οὔδε, άλλωστε, ύποστηρίξει τό τοιοῦτον καί ό κατηγορούμενος».

Σχόλιο; Οὔδέν...

‘Η Κύπρος βαδίζει τώρα πρὸς τὰ δεξιὰ μέ τις εὐλογίες τῆς Ἀθήνας

Τοῦ Περικλῆ Νεάρχου

ΜΕ ΤΟ ΧΑΜΟ του ὁ πρόεδρος Μακάριος δὲν ἄφησε μόνο τὸ κενὸ πού ἀφήνει ἓνας ἄνθρωπος τοῦ ὕψους του πού συνταυτίστηκε γιὰ τρεῖς τουλάχιστον δεκαετίες μετὰ τὴν Κύπρο καὶ τὸν ἀγώνα της καὶ πού παρέμεινε στὶς δύσκολες σημερινές μέρες τὸ ζωντανὸ σύμβολο τῆς ἐνιαίας Κύπρου, τῆς ἀντίστασης στὰ τετελεσμένα τῆς τουρκικῆς κατοχῆς καὶ ἐγγύηση διεθνoῦς ἀναγνώρισης. Ἄφησε μεγάλο κενὸ κι ἀπὸ μιά πιὸ ἄμεση τρέχουσα ἄποψη:

● **‘Ο Μακάριος πέθανε τὴ στιγμή πού ετοίμαζε διακριτικά ἀλλὰ καὶ ἀποφασιστικά μιά σημαντική στροφή στό χειρισμὸ τοῦ κυπριακοῦ μέ στόχο τὴν ὑλοποίηση τῆς πολιτικῆς τοῦ μακροχρόνιου ἀγώνα.**

ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ τῆς στροφῆς αὐτῆς εἶναι οἱ τρεῖς τελευταῖες ὁμιλίες του:

● Στὰ ἐγκαίνια τῆς Διεθνoῦς Ἐκθεσης Κύπρου.

● Στὴ Διάσκεψη τῶν χωρῶν τῆς Κοινοπολιτείας στό Λονδίνο.

● Στὴν πλατεία Ἐλευθερίας τῆς Λευκωσίας κατὰ τὴν τρίτη ἐπέτειο τοῦ πραξικοπήματος καὶ τῆς εἰσβολῆς.

Οἱ τρεῖς αὐτές ὁμιλίες, πού διακρίνονται γιὰ τὸν ἰδιαίτερα μαχητικὸ τους τόνο, τοποθετοῦνται χρονικά μετὰ τὸ φιάσκο τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν στὴ Βιέννη. Ὁ Μακάριος διέφυσσε κατηγορηματικά στὶς ὁμιλίες του ὅτι ἔγινε δῆθεν ὁποιαδήποτε πρόοδος στὴ Βιέννη, κατάγγειλε ἀνοικτὰ τὸν Ντενκτάς σάν ἀνδρείκελο τῆς Ἀγκυρας, ὑπογράμμισε τὴ χρησιμοποίηση ἀπὸ τὴν τουρκικὴ πλευρὰ τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν σάν προπέτασμα γιὰ τὴ συγκάλυψη καὶ ἐδραίωση τῶν τετελεσμένων, δήλωσε πὼς οἱ διακοινοτικές δὲν θὰ ἐπαναληφθοῦν ἂν ἡ τουρκικὴ πλευρὰ ἐμμένει στὴν ἴδια γραμμὴ καὶ στὴν ἴδια τακτική, ἐπανέλαβε πὼς τὸ πρόβλημα τῆς Κύπρου δὲν

εἶναι ἐσωτερικὴ διαμάχη Ἑλλήνων καὶ Τούρκων τῆς Κύπρου ἀλλὰ πρόβλημα ξένης εἰσβολῆς καὶ κατοχῆς, διακήρυξε πὼς θὰ δεχτεῖ ὁποιοδήποτε εἶδους βοήθεια ἀπὸ τὴ Δύση ἢ τὴν Ἀνατολή καὶ ὅτι δὲν θὰ διστάσει νὰ προβεῖ σὲ ὀργάνωση καὶ λαϊκῆς πολιτοφυλακῆς.

● **Γιατί ὅμως ἡ στροφή αὐτή;**

ΣΤΗ Βιέννη κατὰ τὸν τελευταῖο γύρο τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν ἡ ἑλληνικὴ πλευρὰ εἶχε πεισθεῖ νὰ ὑποβάλει χάρτη μέ ἀντάλλαγμα ὑποσχέσεις ὅτι θὰ ἀσκούνταν ἀμερικανικὲς πιέσεις πάνω στὴν τουρκικὴ πλευρὰ γιὰ νὰ ἐπιδείξει διαλλακτικότητα. Μετὰ τὸ σενάριο τῶν συναντήσεων μετὰ τὸν Ντενκτάς καὶ τὴ συμφωνία τοῦ τελευταίου στὶς τέσσερις βασικὲς κατευθυντήριες ἀρχές, τίς διαδοχικὲς αἰσιόδοξες δηλώσεις τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ ΟΗΕ, τὴν ἀποστολὴ τοῦ Κλίφορντ, φαίνεται πὼς ὁ Μακάριος πίστεψε πὼς πραγματικά οἱ Ἀμερικανοί, γιὰ ἐξυπηρέτηση καὶ τῶν δικῶν τους συμφερόντων, ἐνδιαφέρονταν γιὰ μιά γρήγορη συμβιβαστικὴ λύση καὶ ὅτι θὰ ἀσκούσαν πιέσεις οὐσιαστικῆς στὴν Τουρκία γιὰ νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ἀδιαλλαξία της.

ΜΕ τὴν ἐλπίδα λοιπὸν μιᾶς κάποιας διεξόδου ἀνέλαβε γιὰ ἄλλη μιά φορὰ τὴ μεγάλη εὐθύνη τῆς ὑποβολῆς χάρτη στὶς διακοινοτικὲς τῆς Βιέννης μέ ποσοστὸ 20%, ἀντιμετωπίζοντας γιὰ πρώτη φορὰ ἀνοικτὴ διάσπαση τῆς ὁμοφωνίας μέσα στοῦ Ἑθνικοῦ Συμβουλίου. Ποιά ὅμως ἦταν ἡ ἀπάντηση τῆς τουρκικῆς πλευρᾶς στὴ Βιέννη; Ὁ τουρκοκύπριος συνομιλητὴς δήλωσε κυνικά στὸν ἑλληνοκύπριο συνάδελφό του: «Δέν ἦρθα ἐδῶ νὰ σοῦ πῶ οὔτε τί θέλουμε οὔτε ἂν θὰ δώσουμε τίποτα πίσω».

ΤΟ διπλωματικὸ ἀδιέξοδο ἐπισφραγίσθηκε καὶ ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῶν τουρκικῶν ἐκλογῶν, πού ἔφεραν πάλι στὴν ἐξουσία τὸν ἴδιο συνασπισμὸ καὶ τὸ ἴδιο χάος, ἂν ὄχι χειρότερο. Προσπαθώντας νὰ ὑπερφαλαγγίσει ἐθνικιστικά τοὺς ἀντιπάλους του ὁ Ἑτσεβίτ ἐριξε τὸ σύνθημα γιὰ τὸν ἐποικισμὸ τῆς Ἀμμοχώστου καὶ συνέχισε τῆς πολιτικῆς τῶν τετελεσμένων γεγονότων. Μὲ βάση λοιπὸν τὰ δεδομένα αὐτά ὁ Μακάριος ἐβλεπε πὼς δὲν ὑπῆρχε καμιά ἄλλη διέξοδος ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μακροχρόνιο ἀγώνα καὶ τὴ συγκεκριμένη προετοιμασία του. Ἀλλὰ ἦρθε ὁ θάνατος...

● **Πὼς διαμορφώνεται λοιπὸν σήμερα ἡ κατάσταση;**

ΕἶΝΑΙ φανερό πὼς δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἐθνικὰ παραδεκτὴ πορεία ἀπὸ τὴ συνέχιση τῆς πολιτικῆς του. Ἡ πορεία ὅμως αὐτὴ προϋποθέτει καὶ τὴν ἀντίστοιχη πολιτικὴ ἰσορροπία πού θὰ τὴν κάνει οὐσιαστικά δυνατή. Ἡ γραμμὴ αὐτὴ ἔχει σάν κύριο ἄξονα τὴν ἀδέσμευτη πολιτικὴ στοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τὴν ἀντιμπεριαλιστικὴ πατριωτικὴ ἐνότητα στοῦ ἐσωτερικοῦ.

Ἡ ἐπιτυχία ὅμως στὴ συνέχιση τῆς μακαριακῆς πολιτικῆς θὰ ἐξαρτηθεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὴ στάση πού θὰ τηρήσει ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση, τῆς ὁποίας αὐξάνονται τώρα κατὰ πολὺ τὰ περιθώρια ἐπιρροῆς πάνω στὶς ἐσωτερικὲς πολιτικὲς ἐξελίξεις στὴν Κύπρο.

● **Θὰ ὑπάρξει ὁ πειρασμὸς γιὰ εὐθυγράμμιση τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς κατάστασης τῆς Κύπρου μέ τὸ καθεστὼς τῆς νατοϊκῆς δεξιᾶς στὴν Ἑλλάδα;**

ΥΠΑΡΧΟΥΝ καὶ στὴν Κύπρο οἱ γνωστοὶ ἀντιμακαριακοὶ καὶ ἄλλοι ἐνδεχόμενα κύκλοι πού θὰ θορυβοῦν καὶ θὰ προπαγανδίζουν μιά τέτοια ἐξέλιξη καὶ καταστροφή στὴν οὐσία τῆς πολιτικῆς τοῦ Μακαρίου. Μερικὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα ἄρχισαν κιόλας νὰ ἀρθρογραφοῦν γιὰ τὴν «ἐνότητα τοῦ ἐθνικοφρονος κόσμου» καὶ νὰ προετοιμάζουν τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ὑποδαύλιση ἀντικομμουνιστικῆς ἐκστρατείας καὶ τὴ μεθόδευση διασπαστικῶν ἐνεργειῶν. Ὁ ἴδιος ἐξάλλου ὁ Καραμανλῆς ἀπὸ τὸ δῆμα τῆς Βουλῆς «ἐπιτέθηκε» πρὶν λίγο καιρὸ ἐναντίον τῆς ἀδέσμευτης πολιτικῆς τοῦ Μακαρίου κάνοντας ὑπαινιγματὸς ὅτι αὐτὴ κατέστρεψε τὴν Κύπρο. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ Κύπρος καταστράφηκε ὅταν ἀκριβῶς ἔπαψε νὰ εἶναι ἀδέσμευτη, μέ τὸ πραξικόπημα καὶ τὴν ἀνάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸν Σαμφών καὶ τὴ Χούντα.

ΣΕ συνάρτηση μετὰ τὸν «πειρασμὸ» γιὰ εὐθυγράμμιση τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς κατάστασης τῆς Κύπρου μέ ἐκείνη τῆς Ἑλλάδας εἶναι κι ἓνας ἄλλος πειρασμός: **ἡ διπλὴ ἐνωση**, πού μπορεῖ νὰ φαίνεται ἄλλωστε σάν ἀπαραίτητο συμπλήρωμα μιᾶς φιλοδυτικῆς στροφῆς τῆς ἐσωτερικῆς κυπριακῆς πολιτικῆς. Στροφή πρὸς μιά τέτοια πολιτικὴ δὲν θὰ σήμαινε μόνο ὀριστικὴ παραδοχὴ τῆς διχοτόμησης καὶ ἐγκατάλειψη κάθε ἀγώνα ἀλλὰ θὰ ἀντέστρεφε διεθνῶς τοὺς ὅρους ὑπὲρ τῆς Τουρκίας. Θὰ ἀπομόνωνε πλήρως τὴν Κύπρο καὶ θὰ ἀνοίγε τὸ δρόμο γιὰ νέους «Ἀττίλες» μέ στόχο τὴν πλήρη κατάληψη τοῦ νησιοῦ.

ΔΕΝ ὑπάρχει δηλαδὴ σήμερα γιὰ τὴν Κύπρο ἄλλος δρόμος ἀπὸ τὴν ἀδέσμευτη πολιτικὴ, τὸ μακροχρόνιο ἀγώνα καὶ τὴ συγκεκριμένη προετοιμασία του σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, ὅπως δὲν ὑπάρχει ἄλλο πατριωτικὸ πολιτικὸ σχῆμα στοῦ ἐσωτερικοῦ ἐκτὸς ἀπὸ κείνο πού ὑπεράσπισε πάντα μέ τόσο πάθος ὁ πρόεδρος Μακάριος: ἡ πατριωτικὴ ἐνότητα τοῦ λαοῦ. Ἡ μακαριακὴ αὐτὴ πολιτικὴ στὴν Κύπρο ἦρθε σάν ἀπάντηση στὴ μοιραία ἀντίφαση πού καταδίκαζε τὸ κυπριακὸ σὲ ἀδιέξοδο ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἐνῶ ὁ χαρακτήρας τοῦ ἀγώνα τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ ἦταν ἐξ ἀντικειμένου ἀντιμπεριαλιστικός, ἡ πολιτικὴ τῆς «μητέρας πατρίδας» ἦταν πάντα νατοϊκὴ. Ἡ βασικὴ αὐτὴ ἀντίφαση ἰσχύει καὶ σήμερα καὶ κάθε προσπάθεια πολιτικο-ιδεολογικῆς εὐθυγράμμισης θὰ φέρει σίγουρα καινούργια καταστροφή στὴν Κύπρο.

Πέντε
παπάδες
στά
Σφακιά
παλεύουν
γιά
«τό σώμα
καί
τήν ψυχή
τοῦ
ἀνθρώπου»,
γιατί
σήμερα
«δέ φτάνει
μόνο
τό
θυμιατήρι»

**ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ-
ΚΗΣ**

Ὁ παπα-Νικόλας γεννήθηκε στ' Ἀσφέντον, εἶναι 42 χρονῶν καί ἔχει 6 παιδιά (4 κορίτσια καί 2 ἀγόρια). Τελείωσε τήν Ἱερατική Σχολή Χανίων, χειροτονήθηκε τό 1960. Στήν ἐν-
ορία του περιλαμβάνονται τά χωριά Ἀσφέντον, Βουβάς καί Ἅγιος Νεκτάριος (Ἅγιος Γεώργιος).

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ ΔΑΜΑΝΑΚΗΣ

Ὁ παπα-Μιχάλης γεννήθηκε στ' Ἀσφέντον, εἶναι 41 χρονῶν καί ἔχει 7 παιδιά (4 κορίτσια καί 3 ἀγόρια). Τελείωσε τήν Ἱερατική Σχολή, παρακολούθησε Θεολογία στή Θεσσαλονίκη καί χειροτονήθηκε τό 1960. Στήν ἐνορία του περιλαμβάνονται τά χωριά Σκαλωτή καί Ἀργουλιές.

«Δέν εἶχαμε μέ τί ἄλλο νά γεμώσουμε τά χέρια μας. Καί σκεφθήκαμε νά τά γεμώσουμε μέ πράξεις». Ἔτσι, ἀπλά, ἐξηγοῦνε «τήν ἀποστολή τους» οἱ πέντε παπάδες τῶν Σφακιῶν, πού τόν τελευταῖο καιρό ἔχουν γίνει ἀντικείμενο θαυμασμοῦ κι ἀγάπης, ἐπικρίσεων καί διωγμῶν.

Στά Σφακιά, τήν πιό ἀραιοκατοικημένη περιοχή τῆς χώρας, πέντε παπάδες, οἰκογενειάρχες, ἀπό τό Ἀσφέντον ὅλοι, ἀποφασίσανε ν' ἀσχοληθοῦνε «ὄχι μόνο μέ τήν ψυχή, μά καί μέ τό σώμα τοῦ ἀνθρώπου – μ' ὁλόκληρο τόν ἄνθρωπο». Μπήκαν μπροστά σέ μιά συλλογική προσπάθεια ἀντιμετώπισης κάθε προβλήματος τῆς καθημερινῆς ζωῆς – ἀπό τό ψωμί (δημιουργήσανε ἕνα «ζωντανότερο τοῦ ζωντανοῦ» συνεταιρισμό), μέχρι τή «δωρεάν θρησκεία» καί τόν «ιερό ἀγώνα» ἐνάντια στίς δάσεις.

Προοδευτικοί παπάδες, πού παλεύουν κοντά στό λαό, ὑπάρχουν κι ἄλλοι, ἄλλοῦ, βέβαια. Μά τό φαινόμενο τῶν Σφακιῶν, εἶναι μοναδικό, τόσο γιά τή συλλογικότητά του, ὅσο καί γιά τίς θετικές (ἀπό τό «ποιμνιον») καί ἀρνητικές (ἀπό τό «πολιτικό καί ἐκκλησιαστικό κατεστημένο») ἀντιδράσεις. Γι' αὐτό τό φαινόμενο μιλάνε οἱ πέντε παπάδες (ὁ παπα-Νικόλας Γιαννουλάκης, ὁ παπα-Μιχάλης Δαμανάκης, ὁ παπα-Νικόλας Παπαδόσηφος, ὁ παπα-Γιώργης Χιωτάκης κι ὁ παπα-Κωσταντῆς Χομπίτης) μέ τόν ἐκδότη τοῦ «ΑΝΤΙ» Χρήστο Παπουτσάκη, τόν πολιτειολόγο Κώστα Ζουράρη καί τό θεολόγο Γιώργο Μουστάκη. Καί λένε πολλά:

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΠΑΔΟΣΗ-ΦΟΣ

Ο παπα-Νικόλας γεννήθηκε στ' Ασφέντον, είναι 36 χρονών και έχει 3 παιδιά (2 κορίτσια και 1 αγόρι). Τέλειωσε τήν Ίερατική Σχολή Χανίων και χειροτονήθηκε τό 1971. Στήν ένορία τον περιλαμβάνονται τά χωριά Πατσιανός και Καλλικράτης.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ ΧΙΩΤΑΚΗΣ

Ο παπα-Γιώργης γεννήθηκε στ' Ασφέντον, είναι 49 χρονών και έχει 10 παιδιά (7 κορίτσια και 3 αγόρια). Τέλειωσε τό Δημοτικό και χειροτονήθηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1976. Στήν ένορία τον περιλαμβάνονται τά χωριά Ἀγιά-Ρουμέλη, Λιθανιανά, Λουτρό και Ἅγιος Ἰωάννης.

ΠΑΠΑ-ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ ΧΟΜΠΙΤΗΣ

Ο παπα-Κωσταντῆς κατάγεται από τ' Ασφέντον, είναι 44 χρονών και έχει 7 παιδιά (4 κορίτσια και 3 αγόρια). Φοίτησε στο Ἐκκλησιαστικό Φροντιστήριο Κορίνθου και χειροτονήθηκε τό 1958. Στήν ένορία τον περιλαμβάνονται τά χωριά Νίμπρος και Κομιτάδες.

● Για τό ποιμνιό τους: «ἀρχίσαμε ένωμένοι και θά συνεχίσουμε. Θά οργανώσουμε τούς ένορίτες μας νά αντιμετωπίζουν συλλογικά τό κάθε τους πρόβλημα – πνευματικό ή βιοτικό, κοινωνικό».

● Για τίς αντιδράσεις: «ἀντί για κατανόηση βρήκαμε σκληρότητα και τιμωρία (...) Τό εκκλησιαστικό κατεστημένο συνεργάζεται μέ τό πολιτειακό για τή φίμωση τοῦ κλήρου».

● Για τούς Ἀμερικανούς: «τούς βλέπουμε ἐδῶ σάν καταχτητές. Ὅπως βλέπαμε τούς Γερμανούς – και χειρότερα!»

● Για τίς δάσεις: «εἶναι δούρειος ἵππος μέσα στήν Ἑλλάδα».

● Και εὔχονται: «νά ἐρθει γρήγορα ή λευτεριά στήν Ἑλλάδα (...) λευτεριά ἐθνική και κοινωνική, ἀληθινή λευτεριά».

Ο Χρήστος Παπουτσάκης, γράφει για τήν επίσκεψη στά Σφακιά και τή συζήτηση μέ τούς πέντε παπάδες.

Για τούς σφακιανούς παπάδες ἀκούσαμε από φίλους χανιώτες στά διαλείμματα τοῦ συμποσίου «Σοσιαλισμός και Πολιτισμός» στήν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία, στο Κολυμπάρι. Οἱ ἀναφορές στή Χριστιανισμένη και τό Σοσιαλισμό ήταν συνεχῆ στίς ἀνακοινώσεις πού έγιναν ἐκεῖ· οἱ γενικές ἀναγωγές και οἱ ἀναλύσεις πού στάθηκαν σέ κάποιο ὑψηλό τόνο έγιναν ή ἀφορμή για πολλές και μακριές συζητήσεις. Ὅμως ὄχι πολύ μακριά μας – κάπου 90 χιλ. – βρίσκονταν κάποιοι πού ἀποτελοῦσαν μία ζωντανή παρουσία, δροῦσαν, ἔκαναν ἔργο ζωής.

Ο θεολόγος Γιώργος Μουστάκης, ὁ πολιτειολόγος Κώστας Ζουράρης και ὁ ὑποφαινόμενος βalthήκαμε και οργανώσαμε μία ἐκδρομή ὡς τά Σφακιά, νά δοῦμε ἐπὶ τέλους ἀπό κοντά και νά μιλήσουμε μέ τούς σφακιανούς παπάδες.

Ἡ ἀμεση γνωριμία και οἱ κουβέντες μαζί τους – πού παραδίνονται στή συζήτηση πού ἀκολουθεῖ – ήταν για ὅλους μας μία ἀνεπανάληπτη ἐμπειρία.

Εἶχε σουρουπώσει καλά, δταν, τριγυρισμένοι ἀπό τήν πολυμελή οἰκογένεια τοῦ παπα-Νικόλα Δαμάκη, εἶχαμε κατασταλάξει στήν αὐλή τοῦ σπιτιοῦ του στο Βουδά κι ἀρχίζαμε μία κουβέντα πού θά μπορούσε νά κρατήσει ὁλόκληρα μερόνυχτα.

Προσπαθήσαμε νά ἐλευθερωθοῦμε ἀπό κάθε συγκινησιακό στοιχείο – πού ὑπῆρχε ἄφθονο και πλημμύριζε ἀπό παντοῦ: Ἡ ζεστή νύχτα, οἱ εἰρηνικοί ἤχοι τοῦ χωριοῦ, ὁ ξερός κάμπος τοῦ Φραγκοκάστελου μπροστά μας και πιό μακριά τό Λυδικό πέλαγος. Εἶχαν προηγηθεῖ οἱ ἐπισκέψεις στά σπίτια τῶν παπάδων: τά πολλά κοπέλια τους, τά ἀγροτόσπιτα κι ή δύσκολη ζωή ἀποτυπωμένη στά χαρακωμένα πρόσωπά τους. Ὅμως ὅλα αὐτά παραμερίστηκαν, ἀπωθήθηκαν, ὅπως ή συζήτηση προχωροῦσε.

Οἱ ἀπλές στρογγυλές κουβέντες και ή πεντακάθαρη ἐπιχειρηματολογία, ή πίστη κι ὁ ἐνθουσιασμός ἀφησαν σέ δεύτερη μοίρα ὅλα τά συγκινησιακά στοιχεία πού μπορούσαν νά παρεμβληθοῦν· μία ὁλόκληρη ζωή και ἕνας ἀγώνας δικαιωνόταν.

Ποιοί ήταν ὅμως οἱ πέντε σφακιανοί παπάδες πού μιλά γι' αὐτούς ὅλο τό νησί; Γιατί στήν Κρήτη σήμερα περνά ὁ λόγος τους. Οἱ πολλοί ἀπό ἀγάπη και οἱ ἄλλοι μέ δέος παρακολουθοῦν τά ἔργα και τούς ἀγώνες τους. Εἶναι χωρίς νόημα νά ἀναζητήσει κανεῖς πότε ξεκίνησε ὁ ἀγώνας τους: Ὅσο και ἂν ή παρουσία τους στή ζωή τοῦ νησιοῦ ἄρχισε νά μετράει πρὶν ἕνα χρόνο – μέ τό ξεκίνημα τοῦ ἀγώνα κατά τῶν ἀμερικανικῶν δάσεων – ή διαδικασία για τήν ὀρίμανση τῶν θέσεων τους, για τόν καθένα χωριστά και ὅλων μαζί σάν σύνολο, πάει πολύ πιό πίσω.

● Ο παπα-Γιώργης Χιωτάκης, για παράδειγμα, είναι μόλις έναμιση χρόνο χειροτονημένος, όμως ή συνεταιριστική του δράση έχει αρχίσει πιά παλιά. Όταν ακόμα ήταν λαϊκός, άρχισε σάν κτηνοτρόφος και αγρότης νά προβληματίζεται για τίς μεθόδους πού θά βοηθήσουν αυτόν και τούς συχωριανούς του νά σώσουν τίς ζωές τών παιδιών τους, σ' έναν τόπο πού σίγουρα είναι από τούς πιο φτωχούς και παραμελημένους στήν Έλλάδα.

● Ο παπα-Μιχάλης πάλι, 17 χρόνια τώρα χειροτονημένος, πέρασε από μιά άργη, επίπονη διαδικασία ώσπου νά κατασταλάξει στίς θέσεις και τίς απόψεις πού σήμερα εκφράζει. Τώρα όμως, όλοι τους – κι ο καθένας μέ τήν προσωπικότητά του – δρούν και σκέφτονται συλλογικά, μέ μίαν αγάπη, αμοιβαία εκτίμηση και σεβασμό πού τούς έχει δέσει άρρηκτα και κάνει τήν παρουσία τους αποτελεσματική και ζώσα.

Ίσως είναι τυχαίο· μά όλοι τους κατάγονται από τό ίδιο χωριό· τό 'Ασφέντου – έναν πανάρχαιο οικισμό σκαρφωμένο στίς μαδάρες, μακριά και έξω από κάθε δρόμο ή έπικοινωνία. Τό χωριό τους έχει θγάλει κι άλλον μαχητικό ιερωμένο: ο παπα-Γιώργης Πυρουνάκης έχει κι αυτός τίς ρίζες του σ' 'Ασφέντου τών Σφακιών.

Τά Σφακιά είναι για όλους τούς Έλληνες ένας θρύλος. Καί φυσικά, σάν όλους τούς θρύλους, είναι μιά άγνωστη χώρα. Πέρα από τήν τουριστική διαδρομή του φαραγγιού της Σαμαριάς και τήν ασφυκτικά πνιγμένη από κοσμοπολίτες τουρίστες Χώρα τών Σφακιών – πρωτεύουσα της επαρχίας – κάθε τί άλλο παραμένει άγνωστο. Για τούς πολλούς τά Σφακιά είναι μιά διαδρομή - δακτύλιος: αρχίζει από τό Ξυλόσκαλο στόν Όμαλό, πορεύεται τό Φαράγγι της Σαμαριάς ως τήν 'Αγία Ρουμύλη, από εκεί συνεχίζει μέ καικι ως τό «γραφικό» Λουτρό και καταλήγει στή Χώρα τών Σφακιών – έδώ καταλήγουν όλα: ο αυτοκινητόδρομος από δω σās απομακρύνει και σās οδηγεί στά Χανιά.

Τό γυμνό τοπίο, τά όμορφα άκρογιάλια, τά μνημεία και κάποιοι περαστικός βρακοφορεμένος γέρος φτάνουν και περισσεύουν για τό διασημένο για «πρωτόγονες» έμπειρίες τουρίστα. Πέρα και έξω απ' αυτά όμως, ζούν και δουλεύουν έδώ γύρω στίς 2.000 ψυχές. Στήν άγρονη γή, σέ πανάρχαιους οικισμούς, πιεσμένοι από μιά τραχιά ζωή, περιφλεγμένοι από τούς ελαύνοντες κατακτητές του μύθου, κυνηγημένοι οι ίδιοι από χιλιοχρονες παραδόσεις, οι Σφακιανοί αποτελούν μιά κλειστή, ιεραρχική κοινωνία. Όλες οι αλλοιώσεις πού γίνονται σιγά σιγά, είναι για τόν άφανισμό τους. Σ' αυτόν τόν τόπο, μ' αυτές τίς συνθήκες, βρέθηκαν οι πέντε παπάδες πού παλεύουν μ' έναν ήρωικό ένθουσιασμό νά σώ-

σουν τόν τόπο τους, τούς ανθρώπους του και τίς ψυχές τους.

● Πήγαν σέ μιά περιοχή πού από χρόνια είχε νά δει παπά και ξεκίνησαν μιά πλούσια κοινωνική δράση.

● 'Ανανέωσαν τή σχέση του παπα μέ τόν πιστό στήν άσκηση της θρησκευτικής λατρείας και έδωσαν ένα ουσιαστικό περιεχόμενο ζωής.

● Στήνουν τίς βάσεις ενός συνεταιριστικού κινήματος πού, για όποιον γνωρίζει τόν κλειστό χαρακτήρα της κοινωνίας τών Σφακιών, αποτελεί ριζοσπαστική καινοτομία.

● Δουλεύουν οι ίδιοι νυχτοήμερα νά αναστήσουν τά παιδιά τους – έχουν όλοι πολυμελείς οικογένειες – και δουλεύουν στά χωράφια, στίς μαδάρες, στά σπίτια τους. Συμμετέχουν ενεργητικά στίς αγροτικές κινητοποιήσεις και τούς διεκδικητικούς άγώνες και βοηθούν νά οργανωθεί σωστά τό αγροτικό κίνημα.

Νά τί μήνυσαν στους αγρότες τών Χανιών, φέτος στίς 30 του Γενάρη, πριν από τίς εκλογές για τήν ανάδειξη της νέας διοίκησης στόν 'Αγροτικό Σύλλογο Χανιών:

«Αδέλφια μας 'Αγρότες.

Μέ χαρά βλέπουμε τό ξύπνημα του 'Ελληνα αγρότη. Ίδιαίτερα χαιρόμαστε γιατί κι εσείς τ' αδέλφια μας οι Χανιώτες αγρότες σ' αυτό τό ξύπνημα και τόν δίκαιο άγώνα δέν ύστερείτε. Αυτό τό διαπιστώσαμε στήν μεγαλύτερή συγκέντρωσή σας στά Χανιά πρό καιρού. Πιστεύουμε πώς έφθασε ο καιρός πού ο κόπος σας θά πληρώνεται δίκαια και τό μεγάλο μέρος του άγιου ιδρώτα σας θά πάψη νά μπαίνει στίς τσέπες τών κάθε λογής άπατεώνων».

Σ' ένα θέμα όμως θά μās επιτρέψετε αν θέλετε νά μās άκούσετε. Πληροφορούμεθα πώς στίς 30 του Γενάρη θά εκλέξετε καινούργια Διοίκηση του Συλλόγου σας. Προσέξате λοιπόν αγαπητοί μας. Πρός Θεού μήν πέσετε θύματα ανθρώπων πού σκοπός των θά είναι νά πλουτίσουν από τόν μόχθο τόν δικό σας. Σκεφθήτε και ενεργήσετε πάνω από κόμματα. Ψηφίσατε ανθρώπους μέ φόβο Θεού και μέ όρεξη νά δουλέψουν για τά συμφέροντά σας. Έχετε ένα όπλο στά χέρια σας. Τήν ιερή ψήφο σας. Μήν τήν μετατρέψετε σέ όπλο πού θά στραφεί ενάντια σέ σās».

● Παίρνουν θέση για τίς τουρκικές απαιτήσεις στο Αιγαίο.

● Πρωτοστατούν στους άγώνες για τήν κατάργηση τών βάσεων στο νησί και, όταν άλλοι άμφιταλαντεύονται, αυτοί συνεχίζουν τόν άγώνα σέ συνεργασία μέ τίς πολιτικές νεολαίες του νησιού.

Σύμφωνα μέ πληροφορίες ή άμερικανική διοίκηση τών βάσεων της Κρήτης άνησυχεί ιδιαίτερα για τή δραστηριότητα αυτή τών σφακιανών παπάδων και παρακολουθεί συνεχώς κάθε εμφάνιση και δραστηριότητά τους.

Στόν άγώνα τους πορεύονται όλοι μαζί, μέ άνυποχώρητη πίστη και ένθουσιασμό, μέ γνώση και συνείδηση του χρέους των.

Σέ ένα χαιρετισμό-έπιστολή πού έστειλαν στόν τοπικό τύπο («Χανιώτικα Νέα» 4 Φεβρουαρίου 1977), έγραφαν ανάμεσα σέ άλλα:

«Μέ τό νέο έτος 1977 καλούμεθα όλοι ν' αγωνιστούμε άνυποχώρητα για τήν κατάργηση τών ξένων βάσεων. Για τήν πραγματική παντοτεινή έξοδό μας από τό ΝΑΤΟ. Για τήν έλευθερία, ανεξαρτησία και αυτοτέλεια της χώρας μας. Για τήν άληθινή Δημοκρατία.

Για τήν Λαϊκή Κυριαρχία.

Για τήν γρήγορη και δίκαια λύση τών βιοτικών προβλημάτων του Λαού.

Για τήν εφαρμογή της Κοινωνικής Δικαιοσύνης και ισότητας όλων τών Έλλήνων.

Για τήν ισότητα όλων τών Έλλήνων όχι μόνο έναντι του νόμου αλλά και στή ίση συμμετοχή στο έθνικό εισόδημα.

Πρέπει ν' αγωνιστούμε για τήν λύση τών λαϊκών προβλημάτων, για τήν πατρίδα και για τήν Όρθοδοξία.

Οι λαϊκοί άγώνες του νέου έτους 1977 θά πρέπει νάναι Έθνικοί και Κοινωνικοί.

Δέ θέλουμε νά νομισθί ότι γράφουμε και ενεργούμε για προσωπική προβολή. Ένεργούμε και γράφουμε γιατί αγαπούμε και πονούμε τήν ταλαίπωρη πατρίδα μας και τήν άγίαν Όρθοδοξία μας. Γιαυτό και είμεθα πιστοί στο καθήκον μας και έτοιμοι για κάθε θυσία. Έξ άλλου οποιαδήποτε θυσία μας αξίζει νά γίνει για του Χριστού τήν πίστη τήν άγίαν και της Πατρίδας τήν Έλευθερία και ανεξαρτησία».

Στή συζήτηση πού δημοσιεύουμε – και όπου κρατήσαμε πιστά τόν τόνο και τό ύφος τών συνομιλητών μας – προβάλλουν ανάγλυφα ή πίστη, οι θέσεις και ή προσωπικότητα τών πέντε σφακιανών παπάδων. Μās μίλησαν για τό έργο τους σάν ιερωμένων, για τή ζωή τους σάν αγρότες, για τό χρέος τους σάν πολίτες. Στο τέλος μās έδωσαν τίς ευχές τους. Σέ μās απομένει τό χρέος νά τούς παρασταθούμε μέ κάθε βοήθεια στο έργο τους.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΕΝΤΕ ΣΦΑΚΙΑΝΟΥΣ ΠΑΠΑΔΕΣ

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: "Ηρθαμε, εδώ, στο Βουβά, παρακινημένοι από όσα άκουσαμε για σας. Οι αγώνες σας στα πλαίσια ενός ριζοσπαστικού χριστιανισμού είναι πιά γνωστοί και έξω από την Κρήτη. Θέλουμε να μάθουμε πώς ξεκίνησαν οι πρωτοβουλίες σας και πώς παρακινήθηκαν σ' αυτές. Ήταν κάτι που φυσιολογικά εξελίχθηκε από την επαφή σας με τα προβλήματα του χωριού ή ήταν αποτέλεσμα μιάς εξωτερικής προτροπής;

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΗΛΗΣ: Τό ότι χειροτονηθήκαμε όλοι εδώ στα Σφακιά δεν είναι τυχαίο. Διότι τούτο μάλλον είναι συνέπεια της αγάπης που είχαμε ειδικά για τη γενέτειρά μας τα Σφακιά. Γι' αυτό, ενώ θρίσκαμε έξω από την επαρχία άλλους τόπους καλύτερους για ενόριες, δεν επήγαμε εκεί αλλά προτιμήσαμε τον τόπο μας με τό σκοπό να τον υπηρετήσουμε εν τώ μέτρω του δυνατού. Έπανδρώσαμε όλες τις ενόριες της επαρχίας Σφακίων και οι οποίες ήταν χηρεύουσες. Οι αγώνες μας χρονολογούνται από την εποχή της χειροτονίας μας. Από τότε είχαμε τις καλές διαθέσεις να αγωνιστούμε για όλα τα προβλήματα του τόπου μας. Κατ' αρχήν θέβαια δεν είχαμε αυτή τη συνεργασία και την ενότητα που έχουμε σήμερα. Αυτή η ενότητα και η συνεργασία έγινε σιγά σιγά με την πάροδο των ετών. Και μπορούμε να πούμε ότι στο σωστό κοινωνικό προσανατολισμό μας έβοήθησε ο κ. Ψαρουδάκης με τη «Χριστιανική Δημοκρατία». Αυτό πρέπει να το ομολογήσουμε, είναι μιά αλήθεια... Από τα πρώτα χρόνια της χειροτονίας μας άρχισαμε να συναντούμεθα, άραϊά τότε, και κουβεντιάζαμε για προβλήματα που απασχολούσαν την περιφέρειά μας, είτε πνευματικά, είτε θιολικά, είτε ενόρια. Σιγά σιγά αυτή η συνεργασία έγινε ευρύτερη και αυτή η κατακόνη μας οδήγησε εις τό να αγωνισθούμε για όλα τα προβλήματα της περιφέρειας μας και γενικότερα για όσα απασχολούν τον Έλληνικό Λαό, την Πατρίδα και την Όρθοδοξία.

ΠΑΠΑ-ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ: Οι ιερείς της επαρχίας Σφακίων ξεκίνησαμε από τα έκκλησιαστικά. Οι περισσότεροι, όρισμένοι μάλλον, λένε ότι θά πρέπει ό ιερεύς να μένει στό θυμιάτο του καί μόνο. Αυτό δεν είναι σωστό. Έμεις, πάλι, θεωρήσαμε ότι είναι πρέπον και λογικό να ξεκινήσουμε από δώ. Και πράγματι στα περισσότερα χωριά της επαρχίας έχουν κτισθεί καινούργιες έκκλησίες και άρχισαμε από τό «έκ Θεού άρχεσθαι». Δεν φτάνει όμως τό θυμιατήρι.

Γ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ: Δηλαδή μαζί με την πνευματική ανάγνωση υπάρχει και κοινωνική. Δεν τά χωρίζετε έσεις αυτά τά πράγματα;

ΠΑΠΑ-ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ: Δεν υπάρχει χωρισμός. Δεν υπάρχει. Άλλά μετά δόθηκαν κι άλλες αιτίες, οι κοινωνικές αιτίες, και ό πατριωτισμός. Έφάνη σ' έμάς, όταν άρχισαν να λένε οι Άμερικάνοι ότι κι ή Κρήτη θά γίνει τό 52ο άστέρι της άμερικανικής σημαίας, ότι πρέπει να αγωνισθούμε. Από τότε προπαντός άρχισαμε να κάνουμε μιά συνένωση όλοι σχεδόν οι ιερείς της επαρχίας Σφακίων για ν' αντιταχούμε σ' αυτή την ιδέα και την κακή σκέψη όρισμένων όργάνων του άμερικανικού στρατού. Και συνεχίσαμε, και συνεχίζουμε μέχρι σήμερα, ένα χριστιανικό και κοινωνικό άγώνα. Ένδιαφερόθηκαμε και πάλι φωνάξαμε, όταν οι Τούρκοι έλεγαν ότι θέλουν τό

Αίγαίο και ότι είναι δικό τους. Και τότε είπαμε τη γνώμη μας και αντίταχθήκαμε σ' αυτές τις κακές θλέψεις της Τουρκίας.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: "Ηθελα να ρωτήσω γιατί δεν έχει αναπτυχθεί ένα αντίστοιχο κίνημα, σάν τό δικό σας, και σ' άλλες περιοχές της Έλλάδας; Γιατί και άλλου οι παπάδες ξεκινούν απ' τά χωριά τους, χειροτονούνται, πάνε στον τόπο τους και εκεί μένουν και εργάζονται. Μέχρι στιγμής όμως δεν έχει άκουστεί ένα αντίστοιχο φαινόμενο. Έκτός αν συμβαίνει και μπορείτε έσεις να μάς τό πείτε.

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Νομίζω ότι υπάρχουνε σ' όλη την Έλλάδα ζωντανοί κληρικοί που ενδιαφέρονται για τό λαό, για τά κοινωνικά προβλήματα αλλά και για τά πνευματικά. Οι ιερείς όμως αυτοί δεν είναι μαζεμένοι σε μιά περιφέρεια όπως είμαστε έμεις εδώ, πέντε-έξι. Έμεις οι πέντε-έξι βρεθήκαμε εδώ και σκεφτόμαστε με τό αυτό πνεύμα. Όταν ένας ιερεύς βρεθεί σ' ένα απομονωμένο μέρος και οι περίε ενόριες δεν σκέφτονται όπως αυτός, είναι δύσκολο να κάνει άγώνα. Διότι αν σηκώσει κεφάλι είναι όπως σήποτε εκτεθειμένος στην έξουσία της δεσποτοκρατίας, που θά τον αναγκάσει να κλείσει τό στόμα του. Όταν όμως οι ιερείς είναι περισσότεροι - όπως έμεις εδώ - είναι πιο δύσκολο να τους κλείσουν τό στόμα. Πιστεύω λοιπόν πως δεν λείπουν οι καλοί κληρικοί, αλλά δεν τολμούν να κάνουν άγώνα γιατί είναι άκριβώς απομονωμένοι σε διάφορα χωριά και δεν έχουν συνενωθεί.

ΖΟΥΡΑΡΗΣ: Έχετε ανταπόκριση από άλλους ιερείς άλλων περιοχών, έχετε συγκεκριμένες πληροφορίες ότι παρακολουθούν τον άγώνα σας και ότι τον κρίνουν ευνοϊκά;

ΠΑΠΑ-ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ: Από όρισμένους, θέβαια. Από ελάχιστους. Άλλά όμως υπάρχουν αυτά τά μηνύματα.

ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ: Και γιατί να μην πούμε τον παπα-Γιώργη τον Πυρουνάκη, ό όποιος τούς συμπαρίσταται;

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Και τον παπα-Σταύρο τον Παπαχρήστου, από την Άθήνα, που μάς έχει στείλει δυό - τρεις έπιστολές πολύ συγκινητικές. Δηλώνει ότι συμπαρίσταται στον άγώνα μας.

ΠΑΠΑΔΟΣΗΦΟΣ: Έγραψε και στη «Χριστιανική» ότι όταν οι ιερείς μάχονται όπως οι ιερείς της επαρχίας Σφακίων, τότε ανεβαίνουν στο ύψος τους και τούς άγκαλιάζει ό λαός.

ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ: Έπίσης νομίζω ότι έχετε και την ήθική συμπαράσταση του μητροπολίτη Δυτ. Γερμανίας Ειρηνάιου Γαλανάκη. Έτσι δεν είναι;

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ: Βεβαίως, βεβαίως.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Στο έρώτημα πως συνέθε εις την επαρχίαν των Σφακίων να υπάρξει ένα κοινό πνεύμα αγωνιστικό των περισσότερων ιερώνων, μπορούμε να τονίσουμε τό ότι ή επαρχία μας έχει παράδοση δημοκρατικών και απελευθερωτικών άγώνων. Ό Πρωτόπαπας επέθανε στό σπήλαιο της Γέργερης μετά άπ' όπου έσπασαν τη φυλακή και φύγαν έστερα άπ' του Δασκαλογιάννη την επανάσταση στα 1770. Έχουμε έστερα τον Μιχαηλιουδόπαπα κι άλλους ιερείς και μοναχούς.

ΠΑΠΑΔΟΣΗΦΟΣ: "Όπως ο παπα-Σήφης Παπαδόσηφος, όπου εσφάει εις τούς 'Ασφεντουολάκκους.

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: "Ίδια οικογένεια μέ τόν έδικό μας Παπαδόσηφο.

ΠΑΠΑΔΟΣΗΦΟΣ: "Ήτονε μεγάλωσμος καί θραυκίνητος. Τόνε πιάσανε καί τόνε σφάξανε οί Τούρκοι.

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: "Επίσης τό 1821 όταν έκηρύχτηκε ή επανάσταση στή Θυμιάνη τήν Παναγία μαζί μέ τούς συγκεντρωθέντες καπεταναίους καί όπλαρχηγούς ήταν καί έξι λεβεντόκορμοι σφακιανοί παπάδες, λέει ή ιστορία.

ΠΑΠΑΔΟΣΗΦΟΣ: Καί στήν Κράπη στά 1821, όταν έλειτούργησαν καί έκήρυξαν τήν επανάσταση πού ξεκίνησαν από κεϊ.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: Στά 1821 έδρασε κι ό παπα-Δαμασκηνός από τό Λουτρό.

ΠΑΠΑΔΟΣΗΦΟΣ: Κι ό Παπαδόπετρος από τόν Καλλικράτη στά 1868.

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: "Από πάντα πρωτοστατούσαν στούς έθνικούς αγώνες παπάδες από τά Σφακιά.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: "Ό,τι σάς βοηθά, νομίζω, είναι πώς οί Σφακιανοί επικοινωνείτε πάρα πολύ μεταξύ σας. "Ακόμα, είναι τό είδος τών εργασιών σας - κτηνοτροφία - καί οί οικογενειακοί δεσμοί τέτοιοι, πού υπάρχει μία πολύ στενή επικοινωνία στήν έπαρχία.

ΠΑΠΑΔΟΣΗΦΟΣ: "Ένας, ό σπουδαιότερος λόγος, ό όποιος μάς συνένωσε είναι κατ' άρχάς ή άφιλοχρηματία. Διότι δέ μάς πειράζει άν ένας έξ ήμών λειτουργεί στήν ένορία του άλλου. "Η όταν έχει ό ένας ανάγκη προσπαθούμε πώς θά τόν βοηθήσουμε οί άλλοι κατά τή δύναμή μας. Αυτό ήταν τό πρώτο κίνητρο πού μάς συνένωσε. "Υστερα ήρθαν τά άλλα μόνα τους σιγά σιγά.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: "Όταν λέτε έρχεται ένας άλλος παπάς νά λειτουργήσει στήν ένορία μου, αυτό σημαίνει ότι μπορεί νά πάρει όμως καί τό «τυχερά»;

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Δέν υπάρχουν «τυχερά».

ΠΑΠΑΔΟΣΗΦΟΣ: "Εμείς τά 'χουμε καταργήσει. Δέν τά παίρνουμε.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Δέν παίρνετε καθόλου; Γιά γάμους, γιά βαφτίσια;

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: "Όχι, δέν παίρνουμε πράμα, τίποτε. "Αν έπιμείνει κανείς μπορούμε νά πάρουμε ένα ελάχιστο, 100 δρχ. άς πούμε.

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Μόνο όταν κάποιος έπιμένει μέ τό ζόρι καί υπάρχει θέμα παραξηγήσεως έκ μέρους του.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Γιά νά μήν προσβάλουμε τόν άλλο.

ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ: Είναι πρωτοφανές. Γιατί οί άλλοι κόβουν ταρίφες καί βάζουν κατηγορίες στά μυστήρια.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: "Η δωρεάν θρησκεία έδώ στήν έπαρχία μας είναι μία πραγματικότητα. Κι αυτό συμβαίνει όχι επειδή δέν έχουμε οικονομικές ανάγκες αλλά επειδή πιστεύουμε ότι τά «τυχερά» είναι ένα καρκίνωμα μέσα στον οργανισμό τής εκκλησίας. Τή θλάφει τά μέγιστα καί γι' αυτό αποφασίσαμε νά τά καταργήσουμε. "Ο σκοπός πού φορέσαμε τό ράσο δέν ήταν επαγγελματικός, αλλά πνευματικός. Γι' αυτό υποστήκαμε αυτή τήν οικονομική θυσία γιά λόγους πνευματικούς καί χριστιανικούς καί όρθης πίστης. Τά «τυχερά» όμως είναι καί αντίθετα μέ τό Εύαγγέλιο, τό όποιο μάς λέγει «δωρεάν έλάθατε, δωρεάν δότε τήν χάρι καί τήν εύλογία του Θεού». Πώς λοιπόν έμείς οί τελετουργοί τών θείων μυστηρίων θά γίνουμε καί έμποροι τών θείων μυστηρίων; Αυτό είναι απαράδεκτο. Γιά νά έχουμε ήσυχη τή συνειδήσή μας ακολουθήσαμε τό πνεύμα του Εύαγγελίου καί τήν διδασκαλία πού κήρυξε ό ίδιος ό Χριστός, οί Πατέρες τής Έκκλησίας καί οί 'Απόστολοι. Γι' αυτό ακριβώς καταργήσαμε τά «τυχερά». Δέν τά σήκωνε ή συνειδήσή μας.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Τά «τυχερά» τής εκκλησίας είναι όντως άτύχημα. Τότε μόνο θά 'χανε σκοπό, όταν ύπήρχε ανάγκη διότι «έν τώ ναώ εργαστείτε καί έν τώ ναώ θραφείτε». 'Εφ' όσον ύπήρχε ανάγκη καί νομότυπος θέση νά δίνονται τά «τυχερά», δηλαδή νά βοηθείται ό ιερέυς. Τό κράτος όμως παραγκωνίζει τόν ιερέα καί έν τών θεωρεί δημόσιο υπάλληλο, στον μισθό τόν κάνει άγροφύλακα, δηλαδή κατώτερο. 'Επειδή τά βασικά τυχερά είναι ληξιαρχικές πράξεις - καί τό 'χω υποστηρίξει αυτό καί σέ ιερατικό συνέδριο - θά μπόραγε κάλλιστα νά γίνεται εισπράχτορας ό έκάστοτε ληξιαρχός, να πηγαίνουν σ' ένα κοινό ταμείο γιά όλους τούς ιερείς. 'Ετσι οί παπάδες πού νέμονται ένορίες μέ πολλά «τυχερά», τότες, θά βάζανε νερό στό κρασί τους. Καί οί άλλοι ιερείς θά λέγανε: έφ' όσον δέν εισπράττομε, τί νά προσπαθούμε νά φύγουμε από δώ, από τή φτωχή ένορία, καί νά πάμε άλλοι; "Η κατάργηση τών «τυχερών» θά τόν άποκαταστήσει ήθικά, τόν ιερέα.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: "Εχω ακόμα νά προσθέσω γιά τά «τυχερά» τά εξής: Είναι προτιμότερο γιά κάθε παπά, έφ' όσον δέν του άρκει ό

μισθός του, νά εργαστεί χειρονακτικά καί νά συμπληρώσει έτσι τό εισόδημά του. Διότι τά «τυχερά» είναι σκάνδαλο. Κι όποιος ποιεί τό σκάνδαλο - κατά τούς λόγους του Εύαγγελίου - θά πρέπει νά δώσει μία μυλόπετρα στό λαιμό του καί νά πέσει στή θάλασσα.

ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ: Μήπως θά 'πρεπε νά έχουμε ένα δάσκαλο παπά, ένα γιατρό παπά, ένα τεχνίτη παπά, ό όποιος νά θγάζει τό ψωμί του από τό επάγγελμά του καί τήν ιεροσύνη νά τήν έχει σάν διακονία;

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: "Η ένα μαραγκό παπά ή ένα βοσκό παπά, όπως είμαι εγώ.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: Είναι κι αυτό σωστό, αλλά μεις κρίνουμε τήν κατάσταση πού ύπάρχει σήμερα. Καί θάσει αυτής τής πραγματικότητας κάνουμε τήν κρίση μας. Τά «τυχερά» είναι απαράδεκτα. "Η δωρεάν θρησκεία πρέπει νά γίνει πραγματικότης σ' όλη τήν έλλαδική εκκλησία. Τή ζημιώνουν καί πρέπει νά καταργηθούν.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Ναι, όλοι έσεις όμως είστε οικογενειάρχες καί μάλιστα μέ πολυμελείς οικογένειες, εκτός από τόν νεώτερό σας τόν Παπαδόσηφο, πού έχει τρία μόνο παιδιά. "Ο μισθός πού παίρνετε από τό κράτος δέν νομίζω ότι σάς άρκει. Πώς τά καταφέρνετε καί τά θγάζετε πέρα;

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: "Εργαζόμαστε.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: "Εργαζόμαστε χειρονακτικά;

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Ναι, εργαζόμαστε χειρονακτικά. Οί περισσότεροι από μάς θγάζουμε τό λάδι μας, πού τό καταναλώνουμε στήν οικογένειά μας, μερικοί έχουν καί μέλισσες...

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: "Εχουμε καί πρόβατα...

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: Τό έλλειμμα του μισθού μας τό συμπληρώνουμε μέ χειρονακτικές εργασίες. Άλλος έχει περιβόλια, άλλος φυτεύει έλιές, άλλος έχει θερμοκήπιο... Όπως όποτε ή σκαλίδα δέν λείπει από τά χέρια μας. Νομίζουμε ότι αυτό είναι προτιμότερο παρά νά δημιουργούμε σκάνδαλα καί νά μάς λέει ό λαός ότι είμαστε έμποροι τών μυστηρίων. "Η εύλογία καί ή χάρι του Θεού διά μέσου τών μυστηρίων δέν έχει αντίτιμο χρημάτων καί κατ' ούδένα τρόπο δέν έξαργυρώνεται μέ χαρτονομίσματα. Αυτό πρέπει νά συνειδητοποιηθεί από όλους τους κληρικούς τής Ελλάδος.

ΠΑΠΑ-ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ: Τό σπουδαιότερο είναι πώς «τά τυχερά» διώχνουν τόν άνθρωπο από τήν εκκλησία. Προκειμένου νά χάσει ένας άνθρωπος τήν πίστη του διότι νομίζει ότι ό ιερέυς δέν πιστεύει τίποτε άλλο εκτός μόνο τό χρήμα, προκειμένου νά χάσουμε έναν χριστιανό, είναι καλύτερα νά μήν παίρνουμε ούτε μία δεκάρα. Νά γίνει νόμος τής εκκλησίας μας νά απαγορευθούν τά «τυχερά».

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Αυτές οί θέσεις έχουν αναγκάσει όλους σας νά κάνετε κάποια χειρονακτική εργασία. Νομίζετε ότι αυτό σάς βοηθά στήν έπαφή σας μέ τούς χωριανούς καί στό πνευματικό σας έργο ή αντίθετα σάς έμποδίζει; Νομίζετε δηλαδή ότι αυτό είναι ένα είδος παραδειγματισμού ή δέν σάς αφήνει καιρό νά ασχοληθείτε μέ τό πνευματικό έργο καί δέν θά έπρεπε συνεπώς νά κάνετε χειρονακτικές εργασίες;

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Νομίζω πώς όταν ένας παπάς βρίσκεται σέ μία ένορία πού όλοι εργάζονται, πρέπει κι αυτός νά εργάζεται. Γιατί όταν όλοι εργάζονται καί ό παπάς κάθεται στό καφενείο, δίνει ένα κακό παράδειγμα. "Αν θέβαια δέν είναι σωστό νά εργάζεται συνεχεια καί έτσι νά μήν του μένει καιρός νά ασχολείται καί μέ τό πνευματικό έργο, πρέπει καί πόλι νά εργάζεται χειρονακτικά, έστω καί γιά λίγο, γιά νά δώσει τό παράδειγμα στους ένορίτες. 'Εκτός αυτού ή εργασία του προσφέρει καί ένα συμπληρωματικό εισόδημα στό μικρό μισθό πού παίρνει.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Τόν βοηθά καί στήν ύγεια του...

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: "Η δωρεάν θρησκεία καί ή κατάργηση τών «τυχερών» όπως όποτε υποβोधεί τόν ιερέα στό ποιμαντικό έργο. Διότι κανείς από τήν ένορία του δέν θά μπορεί νά τόν κατηγορήσει ότι φόρεσε τό ράσο γιά λόγους επαγγελματικούς. Προσωπικά έχω ένα παράδειγμα ιδικό μου. Τόν πρώτο χρόνο μέ είχα αναγκάσει ό δικό μου νά παίρνω «τυχερά». Γιά μία μικρή χρονική περίοδο έξι μηνών, ενός χρόνου, τά έπαιρνα. Πήγα λοιπόν μία μέρα στό μαγαζί γιά νά ψωνίσω από ένα έμπορο κι ένας χωριανός μου είπε: «από τά «τυχερά» είναι αυτά τά λεφτά, παπά»; Παρ' όλο πού από τήν άρχή είχα σκοπό νά τά κατάργήσω, τότε προβληματίστηκα περισσότερα. Καί τά κατάργησα. Μετά όμως, τό ίδιο αυτό άτομο όταν είχαμε κουβέντα σχετική μου είπε: «μά γιατί δέν τά παίρνεις; όλοι τά παίρνουν». Βέβαια αυτός ήταν κακόπιστος, αλλά γιά τούς πολλούς έχω νά πώ ότι μέ έξέτημσαν ιδιαίτερα επειδή δέν έπαιρνα «τυχερά». Κι αυτό μέ βοήθησε τά μέγιστα εις τό πνευματικό μου έργο. "Αν τά έπαιρνα, ίσως νά μήν μπορούσα νά εργαστώ πνευματικά, όπως έχω εργαστεί μέχρι τώρα.

Ἡ ἐπαρχία Σφακίων, πολυ-
κοσμη καὶ ζωντανή μέχρι τὸ τέ-
λος τοῦ περασμένου αἰῶνα, ἔχει
πιά σχεδόν ἐρημωθεί – εἶναι ἡ
πιο ἀρειοκατοικημένη περιοχή
τῆς χώρας. Ἐνδριεχνικά δίνουμε
τὰ στοιχεῖα τῶν ἀπογραφῶν
σὲ τελευταῖα – μετὰ τὴν ἔνωση
τῆς Κρήτης – χρόνια:

Ἀπογραφή	Πληθυσμός
1913	5.045
1920	4.351
1928	4.392
1940	4.393
1951	3.195
1961	3.057
1971	2.312

Ἡ ἐπαρχία Σφακίων, σύμ-
φωνα μὲ τὴν τελευταία ἀπο-

γραφὴ, ἔχει πληθυσμὸ 2.312, σὲ
σύνολο 119.797 κατοίκων τοῦ
νομοῦ Χανίων.

Ἀναλυτικὰ κατὰ κοινότητα
(καὶ γιὰ νὰ φανεῖ ἡ μικρὴ κλί-
μακα τῶν χωριῶν) δημοσιεύ-
ουμε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπο-
γραφῆς τοῦ 1971:

Κοινότητα	Ἀγιά- Ρουμέλης	62
-----------	-------------------	----

Κοινότητα	Ἀγίου Ἰωάννη	80
	Ἅγιος Ἰωάννης	67
	Ἀράδαινα	13

Κοινότητα	Ἀνώπολης	513
	Ἀνώπολη	432

Λιβανιανὰ	59
Λουτρό	22

Κοινότητα	Ἀσχύφου	398
	Ἀμμουδάρι	157
	Γωνῆς	67
	Καρές	155
	Πετρές	19

Κοινότητα	Ἀσφέντου	308
	Ἀσφέντου	—
	Ἅγιος Γεώργιος (Ἅγιος Νε- κτάριος)	73
	Βουδὰς	174
	Νομικιανὰ	61

Κοινότητα	Ἰμπρου	71
	Ἰμπρος	50

Βρασκάς	21
---------	----

Κοινότητα	Πατσιανοῦ	265
	Πατσιανός	181
	Καλλικράτης	84

Κοινότητα	Σκαλωτῆς	231
	Σκαλωτή	117
	Ἀργουλές	56
	Καψοδάσος	58

Κοινότητα	Χώρας Σφακίων	384
	Χώρα Σφακίων	246
	Κομιτάδες	138

Σύνολο	Ἐπαρχίας Σφακίων	2.312
--------	------------------	-------

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Δέν μπορεῖς νὰ λέγεις τὴν ἀλήθεια, δέν μπο-
ρεῖς νὰ ἐπιβάλεις τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ ὅταν πληρώνεσαι γιὰ τὰ μυ-
στήριά του.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Αὐτὰ ὁδηγοῦν καὶ στὸν τρόπο πού γενικά
σκέφτεστε τὸ λειτούργημα στό χωριό. Νομίζετε ὅμως ὅτι ὅλη
ἡ ἱστορία τελειώνει ἐδῶ, σὲ νὰ ἀρνηθεῖτε δηλαδὴ νὰ παίρνετε
«τυχερά» ἀπὸ τοὺς ἐνορίτες σας, καὶ ὅτι μ' αὐτὸ τὸν τρόπο μπο-
ρεῖτε νὰ πεῖτε ὅτι καταξιώνεστε σάν καλοὶ λειτουργοὶ τοῦ Χριστοῦ,
ἢ ἔχετε καὶ παραπέρα ἄλλες ὑποχρεώσεις;

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Νομίζω ὅτι τὸ θέμα τῶν «τυχερῶν» εἶναι καθα-
ρό. Ζοῦμε σὲ μιά φτωχὴ ἐπαρχία. Ὅποτε οἱ περισσότεροι κάτοικοι
δέν ἔχουν περισσεύματα. Θὰ 'ταν παράλογο καὶ ἴσως ἁμαρτία νὰ
παίρνουμε ἀπὸ ἓνα φτωχὸ τὸ ὑστέρημά του.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Βέβαια δέν τελειώνουν οἱ ὑποχρεώσεις μας
μόνο μὲ τὴν ἀρνήσή μας νὰ πάρουμε «τυχερά», ἀλλὰ πρέπει νὰ
ἐνδιαφερθοῦμε καὶ ζωηρὰ γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἐνορίτη μας. Τὸ πῶς θὰ
καλλιεργήσει τὴν περιουσία του, τὸ πῶς θὰ συνεταιρισθεῖ καὶ συλ-
λογικά θὰ ἀπαιτήσει τὰ δίκαιά του ἀπὸ τὸ κράτος καὶ ἀπὸ τὸ ἐμπό-
ριο. Νὰ πωλήσει τὰ προϊόντα του συνεταιριστικά, νὰ προμηθευτεῖ
συνεταιριστικά. Εἴμαστε οἱ πρῶτοι πού ἰδρύσαμε στό χωριὸ μας
συνεταιρισμὸ καὶ τὸν ἐκάναμε ζωντανότερο τοῦ ζωντανοῦ. Γιὰ τὴν
πράξη μας αὕτη ἐπήραμε καὶ εὐχαριστῶ, ἀλλὰ προπαντός ἐδίω-
χθήκαμε. Ἐδίωχθήκαμε ἀπὸ ζηλοφθόνια, διωχθήκαμε διότι ἐπρο-

σληθῆκαν τὰ συμφέροντα ὀρισμένων ἐμπορευόμενων. Στὸ τέ-
λος δέν ἐθρήκαμε κατανόηση ἀπὸ τὶς ἀρχές, οὔτε ἀπὸ τὸ κράτος.
Ἐμεῖς ὅμως τὸ εἶδαμε καὶ τὸ νιώθουμε καὶ θὰ συνεχίσουμε συλλο-
γικά. Θὰ ὀργανώσουμε τοὺς ἐνορίτες μας, συλλογικά νὰ ἀντιμε-
τωπίζον τὸ κάθε τους πρόβλημα.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: Δέν ἐπαναπαύομαστε, ἓνα ἐλάχιστο καθήκον
καὶ ὑποχρέωσή μας εἶναι δωρεάν θρησκεία. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ
ἐνδιαφερθῆκαμε γιὰ ὅλα τὰ προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τὸ ποί-
μνιό μας, εἴτε πνευματικά, εἴτε βιοτικά. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον μας
δέν ἀγκαλιάζει μόνο τὴν ἐνορία μας, τὸ μικρὸ ποίμνιό μας, ἀλλὰ
ὀλόκληρη τὴν Ἑλλάδα καὶ εὐρύτερα ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Ἀγωνι-
ζόμεθα, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, γιὰ ὅλα τὰ προβλήματα πού
ἀπασχολοῦν τὸ λαό. Ἀγκαλιάσαμε τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ, ἀγωνιζό-
μεθα γι' αὐτά. Ἀγωνιζόμεθα ἀνυποχώρητα γιὰ τὴν πατρίδα καὶ γιὰ
τὴν Ὀρθοδοξία. Νομίζω ὅτι αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἀγώνας κάθε
ὀρθόδοξου κληρικοῦ. Ἀγώνας γιὰ τὰ πνευματικά προβλήματα,
ἀγώνας γιὰ τὰ βιοτικά προβλήματα. Διότι ὁ ἄνθρωπος, διττός κατὰ
τὴ φύση, ἔχει διττὰ καὶ τὰ προβλήματά του. Καὶ βιοτικά καὶ κοινω-
νικά. Ἀγωνιζόμεθα γιὰ ὀλόκληρο τὸν ἄνθρωπο, καὶ γιὰ τὸ σῶμα
του καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ του.

ΖΟΥΡΑΡΗΣ: Ἡ κοινὴ σας ἐμφάνιση καὶ τὸ ὅτι ἐπιτελεῖτε ἓνα
ἔργο μὲ συνοχή, συμπνοια καὶ ἀγάπη, ἔχετε τὴν ἐντύπωση ὅτι
ἔδωσε ἀποτελέσματα σὲ σχέση μ' αὐτὸ πού ἦταν ἡ ἐπαρχία σας

Ο παπα – Γιώργης Χιωτάκης με τη γυναίκα του και τα έφτά από τα δέκα παιδιά του.

Ο παπα – Νικόλας Γιαννουλάκης (στη μέση) με τη γυναίκα του και τα έξι παιδιά του. Αριστερά ο παπα – Κωνσταντής και δεξιά ο θεολόγος Γιώργος Μονοτάκης.

πριν από τη δική σας παρέμβαση; Τί αποτελέσματα έχει στη ζωή της ἐπαρχίας σας;

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΗΛΗΣ: Όπωςδήποτε ο αγώνας μας και η προσφορά μας αυτή μπορούμε να πούμε πως είναι θετική εις την ἐπαρχία Σφακιών και ότι έχουμε προβληματίσει θετικά όλους τους κατοίκους της ἐπαρχίας.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Όσον αφορά τό συνεταιριστικό κίνημα είμαστε έμεις ή αρχή. Μπορούμε να πούμε πως ή ἐπαρχία θάχενε άλλη όψη αν ελείπαμε. Πολλοί νέοι θά ήτανε στο έξωτερικό, πολλές οικογένειες θά είχαν εξαφανιστεί από οικογενειακά, τό εισόδημα του χωριού μας θέ νάναι πολύ χαμηλότερο. Αυτή 'ναι ή αλήθεια... Κάποτε ο νομάρχης των Χανίων, ένας νομάρχης σάν και τσ' άλλους, όχι καλλιία απ' τσ' άλλους, επροβληματίσθηνε και έρώτησε τόν πρόεδρον του 'Αγ. 'Ιωάννου, και του λέει, διατί από όλα τά χωριά της ἐπαρχίας Σφακιών φεύγουν οι νέοι και πάνε στο έξωτερικό και στα καράδια και από του 'Ασφέντου δέν φεύγουν; Αποτάθηκε αυτός σέ μένα – όχι παπάς έτότες – και στο γραμματέα της κοινότητάς μας Γερωνυμάκη. Ο Γερωνυμάκης του 'πε. Καί γώ του 'πα: «Διότι υπήρχεν ο ένας πού κράτησε και τσ' άλλους». Παρεμπόδισα τότες ένα θείο μου να μή φύγει να πάει στον Καναδά – να τότε πούλησουμε τόν άνθρωπο στα ξένα. Μέ τό να μή φύγει αυτός, δέν έφυγα ούτε γώ. Μέ τό να μή φύγω έγώ δέν έφυγε άλλος ένας. Έμειναμε. Αποτέλεσμα ήταν να κάμουμε οικογένειες, να παντρεύει ο θεός μου τις κόρες του – ο παπα-Κώστας πήρε τη μία – τα κοπέλια του να χτίσουν τα καινούργια σπιτία πού είδατε στο χωριό, να χτίσω και γώ τό καινούργιο σπίτι, να κάμουμε τό συνεταιρισμό, κι έτσι έχει όψη τό χωριό. Άλλιώς δέν θέ να υπήρχε καθόλου χωριό.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Μπορούμε να πούμε λοιπόν ότι έχουν πάρει ένα δρόμο σωστό τά πράγματα;

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Μένουνε πολλά ακόμα. Θέλω να γράψετε για 'να αίτημα πού θά βοηθήσει τά χωριά της ἐνορίας μου. Για να μή ρημάξουνε, γιατί δέν πάει πουθενά ο δρόμος...

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Ποιά χωριά;

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Τό δυτικό μέρος της ἐπαρχίας. Τά χωριά 'Αράδαινα, Λιβανιανά, 'Άγιος 'Ιωάννης και 'Αγιά Ρουμέλη. Για να σωθούνε και να ζωντανέψουνε, είπαμε να προστατέψουμε τσί νέους να μή φύγουνε. Για να μή φύγουνε όμως οι νέοι, πρέπει να τυχουνε άρωγής τόσο από τό ύπουργείο Γεωργίας όσο και από την 'Αγροτική Τράπεζα. Έδω και δυό χρόνια έχουμε κάνει μιά επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν οι πρόεδροι και οι δασκάλοι, όσο και προοδευτικοί αγρότες, και ζητούμε από την 'Αγροτική Τράπεζα να υπάρχει τό ίσο κόστος προωθήσεως ζωοτροφών και στην περιφέρεια αυτή. 'Επειδής δέν πάει όμαζι, στοιχίζει ή παραγωγή δυό δραχμές τό κιλό από τόν τόπο πού ξεφορτώνεται μέχρι να πάει μέ τα ζώα στον προορισμό της – απέχει μιάμιση και δυό ώρες τό κάθε χωριό από τόν άμαξωτό. Αποτανθήκαμε στη νομαρχία. Αίτημά μας είναι να μή θγούνε καινούργιες πιστώσεις αλλά τό κύκλωμα της κινήσεως των ζωοτροφών στην Κρήτη να επιβαρυνθεί μ' ένα ελάχιστο ποσοστό για να μπορέσει να ζήσει τό τμήμα αυτό μέχρι πού να γίνουνε δρόμοι. Έστω σέ 5 ή 10 χρόνους. Να επιβαρυνεται δηλαδή κάθε κτηνοτρόφος σ' όλη την Κρήτη μ' ένα ελάχιστο, για να μπορέσουνε τά χωριά αυτά να ζήσουνε. Πού σημαίνει πως θάν ήμ- πόριε να ζήσουνε τά Λευκά Όρη, πού έχουμε μιάν άπεριόριστη έχταση φτηνής νομής πού παράγει εκλεκτής ποιότητας προϊόντα, τυρί και κρέας. Αδιαφιλονίκητα και μέ μαθηματική ακρίβεια τά χωριά αυτά θά εξαφανιστούν και θά ρημάξει ή κτηνοτροφία ντωνε. Στην 'Αγιά Ρουμέλη μπορεί τό τουριστικό ρεύμα να φέρει τό δρόμο, αλλά στα άλλα χωριά; Ο τόπος αυτός λόγω πού διαθέτει εκτεταμένα δάση, άφθονα νερά, σπλήια και φυσικά στέγαστρα, δέν έχει ανάγκη από κτηνοτροφικά κτίσματα και δεξαμενές για πότισμα. Άλλες περιοχές είχανε ανάγκη από αυτά και σωστά έδωκε τό κράτος άρωγή για τεχνικά έργα. Όταν όμως έγινε κάποτε ή σύσκεψη για όλα αυτά στο χωριό Βάμος, δέν έγιναν αντιληφτοί και άπορρίφτηκεν ή ιδέα για λόγους τυπικούς. Ίσαμε πότες θά τρώει ο τύπος την ουσία; Ο νομάρχης πάλι δέ μας έβοήθησε. Τό αίτημα παραμένει.

ΠΑΠΑ-ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ: Όπως άρχισε ο παπα-Γιώργης να λέει, επεμβαίνουμε σ' όρισμένα έκτροπα του χωριού, τσακώματα και οικογενειακά. Έτσι μ' αυτό τό πνεύμα είχαμε ξεκινήσει και μέ τόν έρχομό του δεσπότη μας. Δημιουργήθηκε τότε μιά κατάσταση. Ένας πόλεμος μεταξύ ενός άλλου ιερέως και του δεσπότη. Έτρέξαμε άμέσως να μπορέσουμε να συμφιλιώσουμε τόν ιερέα αυτόν μέ τό δεσπότη και να μην έχει συνέχεια ή υπόθεση αυτή. Δυστυχώς δέν μας κατάλαβε ο μητροπολίτης μας και από αυτό τό σημείο άρχιζει ή δίωξη από τό μητροπολίτη μας.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Οι άγώνες πού κάνετε είδαμε ότι είχαν έναν εύμενη αντίκτυπο στην ἐπαρχία και βοήθησαν και τούς χωριανούς σας. Κάπως σταμάτησε ή έξοδος, ξαναζωντανέψανε σ' ένα βαθμό τά χωριά. Τό κράτος, ή πολιτεία, οι προϊστάμενοί σας τό είδαν με καλό μάτι, σας βοήθησαν ή έγινε άφορμή παρεξηγήσεων και διώξεων;

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Πολλές φορές από τό κράτος δέν θρήκαμε ανταπόκριση. Συγκεκριμένα θέλω να πώ για ένα συνοικισμό, τόν 'Άγιο Γεώργιο. Κάναμε ένέργειες για να μεταφερθεί σέ νέα θέση, επειδή εκεί πού θρισκότανε δέν είχε ούτε ρεύμα, ούτε δρόμο και ζούσανε μέσα σέ τρώγλες οι άνθρωποι. Κινδυνεύαν από κατολισθήσεις κι από χειμάρρους. Από τό 1965 εβάλαμε τούς ανθρώπους κι εκάναν μιά αναφορά και τη στείλαμε στο ύπουργείο για να μεταφερθούνε σέ νέα θέση. Πέρασαν αρκετά χρόνια, πάρα πολλά για να ύλοποιηθεί αυτή ή απόφαση. Διότι τό κράτος διαπίστωσε ότι κινδυνεύουν οι άνθρωποι και έπρεπε να μεταφερθούνε σέ νέο τόπο. Έν τούτοις καθυστερούσανε. Ηρθε εν τώ μεταξύ ή δικτατορία και μετά την πτώση της χρειάστηκε να δοθούν τα δάνεια και να κτίσουν τά σπιτία. Τό κράτος δέν μας βοηθεί όσο πρέπει στίς προσπάθειες πού κάνουμε.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Καλά τό κράτος. Άλλά οι προϊστάμενοί σας στην εκκλησία; Ο επίσκοπος και ή εκκλησία της Κρήτης; Βρήκατε στήριξη;

ΠΑΠΑ-ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ: Δυστυχώς δέν θρήκαμε την άπαιτουμένη κατανόηση. Όπως είπα πρό όλίγου, είχαμε έρθει σέ μιά μικρή παρεξήγηση μέ τό μητροπολίτη μας. Λόγω αυτού δυσχεραίνεται τό έργο μας.

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Έγώ θά 'θελα νά πώ ότι μάς στεναχωρεί πάρα πολύ αυτή ή διένεξη μέ τό δεσπότη μας. Διότι δέν υπάρχει συνεργασία προϊσταμένου και υφισταμένου. Δέν μπορεί νά γίνει σωστό έργο και δημιουργείται κακό αντίκτυπο στό λαό, όταν οι σχέσεις προϊσταμένου και ιερών δέν είναι άρμόζουσες· τότε κι ό λαός καταλύεται. Στήν προκειμένη περίπτωση έκάμαμε ό,τι μπορούσαμε γιά νά άρθει αυτή ή παρεξήγηση και νάχουμε καλές σχέσεις μέ τό δεσπότη. Μέ τήν προϋπόθεση όμως νά μήν ταπεινωθούμε. Έν τούτοις δέν βρήκαμε τήν άπαιτούμενη κατανόηση, αλλά αντί-θέτως βρήκαμε σκληρότητα και τιμωρία και πρόστιμο χρηματικό. Η ύπόθεση ακόμα βρίσκεται σέ εξέλιξη και δέν ξέρουμε τί μπορεί νά προκύψει. Στήν περίπτωση πού θά θελήσει νά συμφιλιωθούμε, είμαστε πρόθυμοι γι' αυτό και μέ σεβασμό πάντα και τής δικής του προσωπικότητας και τής δικής μας. Άλλά ταπεινώση και σκύψιμο τού αύχένα γιά νά μάς θάλουνε ζυγό δέν θέλουμε. Δέν τό δεχόμαστε. Γιατί δέν πρέπει νά 'χει τήν άπαιτηση αυτά πού λέμε κι αυτά πού κάνουμε νά τά λογοκρίνει.

ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ: Προστατεύετε δηλαδή τήν έλευθερία σας...

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Είναι χριστιανικό αυτό, τό νά έχει δηλαδή κα-θείς τήν έλευθερία του, τό νά λείει και νά πράττει αυτό πού θεωρεί σωστό κατά τή συνείδησή του.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: Τή λευτεριά μας τή θεωρούμε ισάξια μέ τή ζωή μας. Χωρίς λευτεριά δέν μπορούμε νά ζήσουμε, όπως δέν μπορεί νά ζήσει τό ψάρι χωρίς τό νερό. Έτσι κι έμεις δέν έχουμε καμιά διάθεση νά θυσιάσουμε τήν έλευθερία μας σέ κανένα πρόσωπο είτε τού εκκλησιαστικού κατεστημένου είτε τού πολιτειακού κα-τεστημένου. Έν ανάγκη γιά τή λευτεριά μας θυσιάζουμε κι αυτή τή ζωή μας, όπως έκαμαν γι' αυτή τή λευτεριά και τόσοι πρόγονοί μας.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Νομίζετε δηλαδή ότι τό εκκλησιαστικό κατε-στημένο και τό πολιτικό κατεστημένο έχουν σχέση και συμμαχία;

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Είναι ένα πράγμα.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: Νομίζω ότι στους περισσότερους είναι ήδη γνωστό. Άλλο άν δέν θέλουν νά τό πούν, άν φοβούνται νά τό πούν ότι υπάρχει, δηλαδή, άπόλυτη συμμαχία μεταξύ τού πολι-τειακού κατεστημένου και τού εκκλησιαστικού κατεστημένου. Και στη δικιά μας περίπτωση είναι όλοφάνερο. Διότι και τό εκκλησια-στικό κατεστημένο μάς διώκει έν συνεργασία μέ τό πολιτειακό κα-τεστημένο. Γνωρίζουμε συγκεκριμένες καταστάσεις πού τό άπο-δεικνύουν όλοφάνερα. Τό εκκλησιαστικό κατεστημένο συνεργάζε-ται μέ τό πολιτειακό κατεστημένο προπαντός γιά τή φήμωση τού κλήρου διά μέσου τού επισκόπου.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Ξέρουμε πολύ καλά πώς πριχού μάς δικάσει ό δεσπότης ήρθε στό Χανιά και συνεργάστηκε μέ τό νομάρχη και καμπόσους άλλους και από κεί έπηγε και μάς έδίκασε. Αυτόπτης μάρτυς ένας από μάς... Καί τό ότι είναι άδέλφια άποδείχνεται άπ' ότι δέν θέλουν νά χωρίσουν...

ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ: Ό παπα-Γιώργης έννοει τό κράτος και τήν εκκλη-σία...

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Καλά, αυτό τό πνευματικό έργο πού κάνετε στην έπαρχία και ή βοήθεια στους άγρότες μέ τούς συνεταιρι-σμούς. Όλα αυτά καλά. Άλλά τί θέλατε έσεις νά ανακατευθείτε μέ τίς θάσεις; Αυτά είναι πράγματα πού μπορεί νά ενδιαφέρουν τό γκουβέρνο, τούς πολιτικούς, έχουνε σχέση μέ τά μεγάλα μυστικά τού κράτους. Έσεις εδώ, ξεμακρά, στό Σφακιά τί ξέρετε; Τί θέ-λατε νά ανακατευτείτε έσεις οι πέντε παπάδες; Είναι καθήκον σας; Από πού ως πού; Πώς τό σκέφτεστε; Γιατί νά βοηθήσετε σ' αυτόν τόν άγώνα πού κάνουν και οι άλλοι Κρητικοί;

Ό παπα - Παναγιώτης Νικολάκης κι ό αδελφός του παπα - Γιώργης.

ΠΑΠΑΔΟΣΗΦΟΣ: Όταν κάποιος άγιος πέθανε και παρουσιά-στηκε στό χέριο τού Θεού, τότε τού είπε: ναι μέν είσαι άναμάρτη-τος αλλά τά χέρια σου είναι άδεια. Σκεφτήκαμε λοιπόν, έπειδή δέν είχαμε μέ τί άλλο νά γεμώσουμε τά χέρια μας, νά τά γεμώσουμε μέ πράξεις. Πράξεις πού νά δικαιώνουν και τήν ύπαρξή μας και νά δικαιώνουν και τήν άποστολή μας. Μιά μεγάλη πράξη ήταν κι αυτό. Νά μαχιστούμε γιά τά συμφέροντα τά έθνικά. Έτσι νομίσουμε λοι-πόν, ότι και ό άγώνας γιά τίς ξένες θάσεις ήταν μέσα στό καθή-κοντά μας, ήταν μέσα σ' αυτά πού έπρεπε νά κάνουμε.

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Θά 'θελα νά συμπληρώσω πώς έχει εξακριβω-θεί και δέν υπάρχει καμιά αντίρρηση ότι οι ξένες θάσεις άποτε-λούν μεγάλο κίνδυνο γιά τήν ανεξαρτησία, γιά τήν έδαφική άκε-ραιότητα, γιά τήν κυριαρχία τού κράτους μας. Οι θάσεις είναι ένας δούρειος ίππος μέσα στην Έλλάδα. Γι' αυτό χρειάζεται άγώνας όχι μόνο από τούς παπάδες αλλά από όλο τό λαό. Άγώνας μέ κάθε τρόπο νά φύγουν αυτές οι θάσεις. Έμεις κάναμε ό,τι μπορούσαμε και θά συνεχίσουμε και στό μέλλον γιά νά φύγουν οι ξένες θάσεις από τήν πατρίδα μας.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Νά ρωτήσω κάτι άλλο: Ό άγώνας πού κάνετε εναντίον τών θάσεων σέ ποιό βαθμό έχει συγκινήσει τούς χωρι-νούς σας; Βλέπουν τό δικιο και σάς ακολουθούν; Ή είναι κάτι πού άφορα μόνο έσας;

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Όλοι οι ένοριτες μας βλέπουν τόν κίνδυνο τών ξένων θάσεων. Έδώ όμως συμβαίνει τό εξής: είμαστε γέννημα και θρέμμα αυτού τού τόπου και έχουμε συγγένεια μέ τούς ανθρώ-πους εδώ. Οι περισσότεροι λοιπόν, ιδιαίτερα οι συγγενείς μας, οι πιό στενοί, μέ τό νά ξεσηκωθούμε και νά φωνάσουμε εναντίον τών θάσεων φοβηθήκανε πώς θά μάς καθαίρουν και ότι θά πάθουμε μεγάλη ζημία. Έρχονται και μάς λένε, γυρεύετε τή δουλειά σας, κάνετε τή δουλειά σας μέσα στην εκκλησία και άφήστε τίς ξένες θάσεις, διότι θά πάθετε μεγάλο κακό. Όρισμένοι τά βλέπουν αυτά και είναι έπιφυλακτικοί. Όχι γιατί δέν τό βλέπουν σωστό αλλά έπειδή φοβούνται τίς συνέπειες.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Είπατε προηγουμένως γιά τίς θάσεις, γιατί άνακατευτήκαμε σ' ένα μεγάλο μυστικό. Ήθελα νά προσθέσω ότι μεγάλο μυστικό δέν υπάρχει. Μπορούμε νά πούμε τό κοινό μυστι-κό. Και τό κοινό μυστικό είναι πώς οι πολέμοι είναι άνόσιο και άνούσιο πράμα. Οι πολέμοι είναι δώρο τών όλίγων εις θάρος τών πολλών. Νόημα οι πολέμοι στην εποχή μας δέν έχουνε. Ός εκ τούτου οι θάσεις άποτελούνε μία βάση αύτωνών τών όλίγων εις θάρος έμάς τών πολλών. Οι συνέπειες τού πολέμου είναι τό ότι σκοτώνουνε τά παιδιά μας στη μάχη και μάς τό φέρουνε έπειτα ότι επέσανε ύπέρ πίστεως και πατρίδας. Ποιοί; Έκείνοι πού μηδέ πίστη έχουνε, μηδέ πατρίδα. Αυτό δέν μπορούμε νά τό χωνέψου-με. Πρέπει αυτοί νά χωνέψουνε τούτο: ότι τά 50 κοπέλια πού έχουμε μεϊς δέν τούς τά μπουζιάζουμε, δέν τούς τά δένουμε δη-λαδή χεροπόδαρα. Ίντ' άλλο νά προσθέσει κανείς, πού τό θέμα είναι άπύθμενο κι ούτε ό χώρος τό χωρεί, κι ούτε ό νους τό άπαν-ταίχνει;

ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ: Τούς Άμερικάνους πώς τούς βλέπετε μέσα στην Κρήτη; Ποιά θέση έχουν αυτοί οι άνθρωποι εδώ;

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Έχουμε τήν ικανότητα και διακρίνομε τήν ει-κόνα ντωνε.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: Τούς Άμερικάνους τούς βλέπουμε ως κατα-χτητάς. Όπως θλέπαμε τούς Γερμανούς. Και χειρότερα από αυ-τούς! Γιατί οι Γερμανοί ήταν φανεροί καταχτητές ενώ τούτοι είναι καμουφλαρισμένοι. Άρα και πιό έπικίνδυνοι.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Οι θάσεις άποτελούνε τή βάση τής όλης πονη-ριάς τών Άμερικανών. Έτσι έρχεται και ή αντίδρασή μας. Έμεις αναρωτιόμαστε μόνο, γιατί νά σταματήσουμε τόν άγώνα; Ό άρχηγός πού προϊστατο τού άγώνος γιά νά φύγουν οι θάσεις ήταν ό μητρο-πολίτης Κυδωνίας και Άποκορώνου Ειρηναίος, και κάποια στιγμή έδωκεν έμμεσα τήν παραίτησή του, χωρίς νά πει τή λέξη. Τότες, διάδοχος τής έπιτροπής αυτής έγιναν οι οργανωμένες νεολαίες, οι κομματικές νεολαίες εις τόν νομόν τών Χανίων, και άγκαλιάζουν ούλην τήν Κρήτη. Έφ' όσον έμεις άπ' άρχής είχαμε παρουσιαστεί και είχαμε όμιλήσει, είμαστε τώρα άποφασισμένοι νά πλαισιώ-σουμε τά νιάτα τής Κρήτης και δέν μάς ενδιαφέρει άν ανακα-τεύονται ή άν δέν ανακατεύονται οι δεσποτάδες. Για τό λέει άπόξω ό δεσπότης, γιά άπομέσα. Κείνο πού θά μάς ενδιαφέρει εί-ναι: Έάν και τά νιάτα φανταστούμε ότι θά ύποχωρήσουν. Πράμα άδύνατο, πράμα πού δέν μπορούμε ούτε κάν νά τό σκεφτούμε. Και έμεις τά νιάτα είμαστε άποφασισμένοι νά τά πλαισιώσουμε στό σημείο τούτο δά, μέχρι τελευταίας ρανίδας. Έκείνος πού θά μάς φοβερίσει γιά τή ζωή μας ή γιά τήν καθαίρεσή μας δέν τά σκέφτε-ται καλά.

Στό μοναστήρι του Πρέβελη, από άριστερά: παπα - Νικόλας, παπα - Κωσταντής, παπα - Μιχάλης, παπα - Παναγιώτης και παπα - Νικόλας Παπαδόσηφος.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Μέ τό νά σταματήσουν οι κεφαλές τής ἐκκλησίας νά βοηθοῦνε σ' αὐτό τόν ἀγώνα κατά τῶν θάσεων, δέν ἀποκαρδιωθήκατε;

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Ὅχι, δέν μᾶς ἀποθάρρυνε αὐτό. Μᾶλλον μᾶς ἐπιτάσσει τό χρέος μᾶς, μᾶς ἐνισχύει τό θάρρος μᾶς. Κοίταξε: ἀπό παλιότερα ἔχει παραδείγματα ἡ ἐκκλησία μᾶς ὅτι οἱ μικροί τῆς ἐκκλησίας μᾶς ἀποδειχθήκαν μεγάλοι καί οἱ μεγάλοι μικρότεροι τῶν μικρῶν. Γιατί λοιπόν ἐμεῖς, ἐφ' ὅσον ἡ ἱστορία συνεχίζεται, ἐμεῖς θά ντραποῦμε νά πλαισιώσουμε αὐτή τή συνέχεια; Ὅχι, δέν θά ντραποῦμε.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: Ὅπως δὴποτε μᾶς λυπεῖ τό γεγονός ὅτι ἡ Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας δέν λαβαίνει μέρος σ' αὐτό τόν ἀγώνα. Ἀλλά γι' αὐτό τό λόγο ἐμεῖς καθόλου δέν χάνουμε τήν ἀγωνιστικότητά μᾶς, ἀλλά ἀντίθετα αἰσθανόμαστε εἰς τούς ὤμους μᾶς περισσότερο τό βάρος τοῦ χρέους καί ὁμαδικά ἀγωνιζόμεθα γι' αὐτό τόν ἱερό σκοπό.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Ὁ νόμος τῆς αὐτοσυντηρήσεως μᾶς διδάσκει πῶς ἐάν σέ μιά μάχη ἕνας λόχος πολεμήσει καί ὁ ἐπικεφαλῆς λοχαγός πέσει, τότε, εἶναι δυνατό νά ἀντικατασταθεῖ ἐπαξίως. Ἀπό ποιόν; Ἀπό ἕνα λοχία, ὁ ὁποῖος οὔτε ἔχει σπουδάσει τήν τέχνη τοῦ πολέμου, οὔτε ξέρει πολλά μυστικά, τὰ ὁποῖα ἤξερεν ὁ λοχαγός.

ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ: Στήν Κρήτη καί στήν ἄλλη Ἑλλάδα σᾶς καμαρώνουν γιά τούς ἀγώνες σας καί γιά τό κουράγιο πού ἔχετε. Ὅμως, γιά νά μπορέσετε νά συνεχίσετε τόν ἀγώνα καί νά τόν φέρετε εἰς πέρας, πρέπει νά καταφέρετε νά ἔχετε πάντα αὐτή τήν ἀδελφική ἀγάπη πού βλέπομε πῶς ἔχετε μεταξύ σας. Αὐτή δέν ἐξηγεῖται ἴσως μόνο ἀπό τό γεγονός ὅτι εἴστε ἀπ' τό ἴδιο χωριό καί ἀπό τόν ἴδιο στενό τόπο καί πῶς ἔχετε συγγένειες. Μήπως ὁμως ἔχετε ἀρχίσει νά ἔχετε μεταξύ σας προβλήματα; Μήπως προσπά-

θησαν νά σᾶς διαιρέσουν καί νά σᾶς ρίξουν ζιζάνια γιά νά δυσκολέψουν τό ἔργο σας;

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Ὅπως δὴποτε εὐχονται τῇ διάλυσή μᾶς καί ἔχουν προσπαθήσει μέ διάφορους τρόπους νά μᾶς διαιρέσουν. Ἡ προσπάθεια ὁμως αὐτῆς τῆς διαιρέσεως ὄχι μόνον δέν ἔχει φέρει ἀποτελέσματα ἀλλά μᾶς ἔχει κάνει νά ἐνωθούμε μεταξύ μᾶς περισσότερο. Ἐλπίζουμε ὅτι καί στό μέλλον θά μᾶς ἐνωμένοι. Ἐκεῖνο τό ὁποῖο θέλομε καί ζητοῦμε ἀπ' ὅλο τόν ἐλληνικό λαό, ἀπ' τούς δημοκρατικά σκεπτομένους Ἑλληνες, ἀλλά πρό πάντων ἀπό τήν ἐλπίδα τοῦ ἔθνους μᾶς, τῇ νεολαίᾳ, εἶναι νά μᾶς συμπαρastaθεῖ σέ τυχόν μελλοντικές διώξεις, τίς ὁποῖες μᾶς ἐπιφυλάσσει τό πολιτειακό καί ἐκκλησιαστικό κατεστημένο, ἐξ αἰτίας τῶν θέσεων πού ἔχουμε δίπλα στό λαό καί κοντά στό λαό. Ἐλπίζουμε ὅτι ἡ συμπαράσταση αὐτή θά εἶναι ἀμέριστη. Δέν ἀμφιβάλλουμε γιά τή συμπαράσταση προπάντων τῆς νεολαίας.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Ἐνα πράγμα μόνο δέν θέλουμε. Ἀνέ μᾶς σκοτώσουνε, νά μᾶς ἀναστήσουνε. Μόνο ἀπό τό αἷμα μᾶς, ν' ἀνασθιοῦνε αὐτοί.

ΖΟΥΡΑΡΗΣ: Τελειώνοντας, θά θέλαμε νά μᾶς πείτε τί εὐχεσθε γιά σᾶς ἀλλά καί γιά μᾶς.

ΠΑΠΑ-ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ: Εὐχή μᾶς εἶναι ὅπως ἡ σκέψη μᾶς καί ἡ ἀρχή τοῦ ἔργου μᾶς νά πραγματοποιηθεῖ. Τό ἔργο αὐτό τό ὁποῖο ἀρχίσαμε νά τό δεῖ ὁ κόσμος ὁλόκληρος καί προπαντός οἱ συν-ἄδελφοί μᾶς, οἱ ἱερεῖς τῆς Ἑλλάδος, καί νά μᾶς συμπαρastathoῦν καί νά ἀγωνισθοῦν κι αὐτοί ὅπως κι ἐμεῖς ἀγωνιζόμεθα μέ ὅλες μᾶς τίς δυνάμεις.

ΠΑΠΑΔΟΣΗΦΟΣ: Εὐχόμεστε σάν ἱερεῖς νά πρυτανεύσει τό δίκιο καί ἡ ἀγάπη σέ ὅλο τόν κόσμο. Ἰδιαίτερως θέβαια εὐχόμεθα γιά τήν πατρίδα μᾶς ὁλόκληρη, γιά τήν ἰδιαίτερα μᾶς πατρίδα, γιά τούς νέους καί γιά ὅλους αὐτούς πού μᾶς σέβονται καί μᾶς ἀγαποῦν.

ΠΑΠΑ-ΝΙΚΟΛΑΣ: Ἐγώ θά ἤθελα νά κάνω μία εὐχή. Καί τό συνδυάζω μέ κάτι πού ἄκουσα στή «Ντῶτσε Βέλε» τήν ἐποχή τῆς δικτατορίας ἀπό τό μητροπολίτη Εἰρηναῖο τῆς Γερμανίας ὅταν μιλοῦσε γιά τήν 25η Μαρτίου. Ἀναφέρθηκε στήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε τότε στήν Ἑλλάδα καί τέλειωσε μέ τήν εὐχή: «Ἄς εὐχηθοῦμε νά ἐρθεῖ γρήγορα ἡ λευτεριά στήν Ἑλλάδα καί νά μπορούμε νά λέμε ὅλοι μαζί τόν ἐθνικό ὕμνο μέ ὅλη μᾶς τήν καρδιά: «καί σάν πρῶτα ἀνδρειωμένοι, χαῖρε, ὦ χαῖρε ἐλευθεριά». Αὐτή τῇ λευτεριά, τήν ἐθνική, ἀλλά καί τήν κοινωνική λευτεριά, τήν ἀληθινή λευτεριά πού νομίζω ὅτι δέν ἔχει ἐρθεῖ, εὐχομαι καί γώ νά κερδίσει σύντομα ἡ πατρίδα μᾶς.

ΠΑΠΑ-ΜΙΧΑΛΗΣ: Εὐχόμεθα δλόψυχα, ὅπως τό ταχύτερο δυνατό ὁ ἐλληνικός λαός καί ὅλοι οἱ λαοί τοῦ κόσμου λύσουν τά προβλήματα τους, μέσα στά πλαίσια τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καί τοῦ κοινωνικοῦ χριστιανισμοῦ. Εὐχόμεθα ἐπίσης, ὅπως τό δυνατό ταχύτερο ἐπιτύχομεν τήν ἐθνική μᾶς ἀνεξαρτησία καί τήν ἐλευθερία τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Ἀκόμη εὐχόμεθα, ὅπως ἡ ὀρθοδοξία παντοῦ, ἀλλά καί στόν ἐλλαδικό χώρο, νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τό καρκίνωμα πού λέγεται δεσποτοκρατία.

ΠΑΠΑ-ΓΙΩΡΓΗΣ: Ὑπογράφω καί ὑπόσχομαι...

«καί τό φῶς ὀρκίστηκε νά μὴν παρasthai»

ΟΙ ΠΕΝΤΕ σφακιανοί παπάδες εἶναι μιά ὑπόσχεση ἀπ' τῇ: ὑπόσχεση γιά τό νέο ἐλληνικό ἦθος πού θά χτίσει, μόνο αὐτό, τό λυτρωμό τοῦ τόπου μᾶς. Ἐχουν ἕνα ἦθος ὀρθοδοξίας.

ΟΠΩΣ τό ξέρουμε ἀπό τίς μνῆμες μᾶς ἐμεῖς οἱ λαϊκοί, ὅταν ἀξεχώριστα ποιῖμιο καί κληρὸς γεννοῦσαν τούς προστάρηδες, ἔξω ἀπὸ τὰ προσκυνήματα προσεστῶν καί ἱερατείου ὅλη ἡ ὀρθοδοξία τῶν πέντε ἱερέων μᾶς ξαναθυμίζει τό ἀπαρastάλετο μάθημα τοῦ Γένους: «χτίζεται ὁ θεός», τόν στερεώνουμε νά μὴ χαθεῖ, γιά νά μᾶς στερεώσει καί νά μὴ χαθοῦμε. Κι ἡ ὀρθοδοξία ἔχτισε πάντα τό θεό τοῦ Γένους μέ τήν ὀρθοπραξία τῆς.

ΟΙ σφακιανοί παπάδες ζοῦνε καθημερινά τήν ὀρθοδοξία μέσα στήν ὀρθοπραξία. Εἶναι πολύτεκνοι μέ δέκα καί ὀχτώ καί ἑπτὰ παιδιά ὁ καθένας καί ὀρθά πράττουν σ' ἕναν κόσμο ὅπου ὁ καπιταλισμός μᾶς νεκρώνει μέσα στήν καταναλωτική του νεύρωση καί ἐξημῶνει τή χώρα μᾶς.

ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟ εἶναι τό ἦθος τους ὅταν καημός τους εἶναι ἡ Κύπρος κι ἡ ὑφαλοκρηπίδα, καί στίς διαδηλώσεις, μπροστά, μᾶς ἐξηγοῦν ὅτι οἱ ἀμερικάνικες δάσεις κλείνουν πῶς μεγάλο κίνδυνο γιά τό ἔθνος ἀπ' ὅ,τι οἱ Γερμανοί... Ἑλληνορθόδοξη καί ἡ ὀρθοπραξία τους ὅταν στεριώνουν στήν ἐπαρχία τους συνεταγισμούς, ὅταν ἀντιμαχοῦν μέ τό ἐμπορευματικό κύκλωμα πού τσιγκίζει

ἀγρότες καί κτηνοτρόφους Κανοναρχοῦν μέσα στήν ὀρθόδοξη παράδοση ὅταν ὁμαδικά ἀπορρίπτουν τά «τυχερά» καί διακονοῦν στή δωρεάν θρησκεία... Κι ὅταν τούς εἶδαμε ντυμένους στίς φόρμες τῶν λοκατζήδων στό ἄλλο τους ἔργο, μετατζήδες, σκαφτιάδες, κτηνοτρόφους, καταλάβαμε ὅτι οἱ πέντε σφακιανοί παπάδες χτίζουν ἀπὸ σήμερα τό «καινὸ βασίλειο». τμήμα αὐτοῦ ἄρρηκτο τοῦ «καινοῦ λαοῦ»: τό ὀρθό δόγμα μέσα στήν ὀρθή πράξη, πρῶτο δίδαγμα τοῦ ἐλληνορθόδοξου ἠθους ὅπου - ὅπως μᾶς λέει ὁ ἄλλος μεγάλος Κρητικός - «τό πνεῦμα δέν λέγεται Ἐγώ· λέγεται: "Ὅλοι ἐμεῖς».

ΚΩΣΤΑΣ ΖΟΥΡΑΡΗΣ

Στήν επαρχία Σφακιών, εκτός από τους πέντε παπάδες, υπηρετούν ο μοναχός της Μονής Πρέβελι Παρθένιος Ἀντωνιουδάκης στη Χώρα Σφακιών, ο παπα-Γιώργης Σαβιολής στην Ἀνώπολη και ο παπα-Παναγιώτης Χιωτάκης στ' Ἀσκύφου.

Ὁ παπα-Παναγιώτης – εἶναι ἀδελφός τοῦ παπα-Γιώργη Χιωτάκη – ἔχει κι αὐτός πολυμελή οἰκογένεια (8 παιδιά), πλούσια δράση κοινωνική καί πνευματική καί συχνά συμπορεύεται μέ τούς πέντε σφακιανούς παπάδες. Ὡστόσο οἱ θέσεις του εἶναι διαφοροποιημένες.

Πρόθυμα καί φιλόξενα μᾶς δέχτηκε στό σπίτι του στ' Ἀσκύφου. Ἀπό τή συζήτηση πού εἶχαμε μαζί του μεταφέρουμε μερικά χαρακτηριστικά σημεῖα πού δίνουνε μιᾶ ἄλλη εἰκόνα τοῦ προβλήματος

ΕΡ: Παπα - Παναγιώτη, νομίζετε πώς γιά θέματα κοινωνικά πρέπει οἱ ἱερεῖς νά ἔχετε γνώμη;

ΑΠ: Νά ἔχουμε! Ἀλλά ὅ,τι μαθαίνουμε τό μαθαίνουμε ἀπό τίς ἐφημερίδες, πού δέν γράφουν ποτέ γιά τήν πραγματικότητα. Ἀλλή εἶναι ἡ πραγματικότητα κι ἄλλα γράφουν. Οἱ ἱερεῖς ὅμως δέν μποροῦν νά τά λύσουν ὅλα τά ζητήματα οὔτε εἴμαστε ἀρμόδιοι νά ἀνακατευόμαστε σ' ὀρισμένα πράγματα γιά τά ὁποῖα δέν ἔχομε ἄμεση ἀντίληψη. Σέ ἕνα θέμα τό ὁποῖο ἀφορᾷ τήν πολιτική τοῦ κράτους ἐμεῖς εἴμεθα ἔξω ἀπό τήν πραγματικότητα. Πώς εἶναι οἱ σχέσεις τοῦ κράτους μέ τά ἄλλα κράτη δέν ξέρουμε. Πώς μποροῦμε νά καταδικάζουμε μιᾶ πολιτική κυβερνητική πού δέν ξέρουμε ποιούς σκοπούς ἔχει; Πώς ἐμεῖς ὡς παπάδες νά ἐκφράσουμε γνώμη καί νά πούμε αὐτό πρέπει νά κάμει ὁ Καρμιανλῆς; Τό νιώθουμε ἐμεῖς, κι αὐτός δέν τό νοιώθει; Εἶναι πράγματα σοβαρά αὐτά· ἐμεῖς δέν τά ξέρομε.

ΕΡ: Σέ γενικά δηλαδή θέματα, οἱ ἱερεῖς δέν μποροῦν νά παίρνουν θέση; Ἐνα παράδειγμα: Στό θέμα τῆς δικτατορίας π.χ. εἶχε θέση ἕνας παπάς νά πει γνώμη; Θάπρεπε νά τήν καταδικάσει;

ΑΠ: Βέβαια ἔπρεπε νά καταδικαστεῖ ἡ δικτατορία. Πρῶτα ἀπό τήν ἡγεσία μας καί νά δώσει καί σέ μᾶς τό παράδειγμα.

ΕΡ: Κι ἂν ἡ ἡγεσία δέν τό ἔδινε – καί δέν τόδωσε – τότε; Ποιά ἡ θέση του σάν ἄτομο;

ΑΠ: Ἐπρεπε νά λάβωμε θέση δέβαια ἐναντίον τῆς δικτατορίας ἀλλά ἐν τῷ μεταξύ δέν εἶχαμε πλήρη γνώση τῶν πραγμάτων. Ἐμεῖς τουλάχιστον ἐδῶ στό χωριό δέν ξέραμε τί συνέβαινε, διότι τά πάντα εἶχαν σκεπαστεῖ ἀπό τίς διαφημίσεις, ἐρχόταν οἱ ἐφημερίδες, τά ραδιόφωνα, ἡ τηλεόραση καί ἔλεγαν: «σωστά

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΑΠΟΨΗ:

«Δέν μποροῦν νά λύσουν ὅλα τά προβλήματα οἱ ἱερεῖς»

Ὁ παπα - Παναγιώτης

ἔγινε». Σέ κάνουν, θές δέ θές, νά τό πιστέψεις ὅτι καλά ἔγινε.

ΕΡ: Πάντως ἐσεῖς πιστεύετε γενικά ὅτι, ἂν ξέρανε, ἔπρεπε νά πάρουν θέση καί νά καταδικάσουν τή δικτατορία.

ΑΠ: Ἀσφαλῶς ἔπρεπε. Ἐπρεπε ὅμως νάχουν κάποια καθοδήγηση ἀπό ἕνα πρόσωπο πού νά τοῦ ἔχουν ἐμπιστοσύνη. Νά πουνε ὁ ἄνθρωπος αὐτός ξέρει πολλά, ἐπομένως γιά νά ἀντιδράσει πάει νά πει ὅτι πρέπει νά τόν ἀκολουθήσουμε. Ἐνῶ ἔβλεπες ὅτι ὁ δεσπότης – ὁ παλιός δεσπότης – κάθε Σάββατο ἔστελνε γραφτό κήρυγμα. Καί ὅλα καταλήγαν ὑπέρ τοῦ καθεστώτος...

ΕΡ: Ἐσεῖς τί κάνατε;

ΑΠ: Κανένα δέν ἐδιάβασα ἀπ' αὐτά. Οὔτε κανεῖς ἄλλος στήν επαρχία μας. Ντρεπόμουν νά τά διαβάσω. Ὅλο τό εὐαγγελικό κήρυγμα τό γύριζε ὑπέρ τῆς δικτατορίας.

ΕΡ: Τῆς ἐκκλησίας οἱ ἄνθρωποι δέν ἀντιδράσανε, ἀλλά ὑπῆρξαν ὀρισμένοι ἄλλοι πού ἀντιδράσανε, πού μιλῆσαν.

ΑΠ: Μόνον ὁ Κανελλόπουλος.

ΕΡ: Καί ἄλλοι. Ὁ Παναγιώλης...

ΑΠ: Ὁ Παναγιώλης νάι. Ὁ Παναγιώλης ὅμως ἦτανε ἀγνωστο πρόσωπο σέ μᾶς ἐδῶ.

ΕΡ: Ἐσεῖς σάν ἡγεσία τοῦ τόπου, ὅπως καί οἱ ἄλλοι τῆς περιοχῆς, κατά τή διάρκειά τοῦ πρώτου καιροῦ τῆς δικτατορίας δέν κάνατε κουθέντα μέ τόν κόσμο;

ΑΠ: Στά Σφακιά ὑπάρχουνε δυό τρεῖς νοοτροπίες. Ἄν ἔλεγες κάτι στό καφενεῖο θά τό μάθαινε ὁ ἀστυνόμος. Δέν εἶχα κανένα ἐμπιστο νά μιλῆσω ἐναντίον τῆς δικτατορίας χωρίς νά τό μάθει ἡ ἀστυνομία. Καί στό δημοψήφισμα μέ τό «ναί» καί τό «ὄχι» ψηφίσανε ὅλοι νάι.

ΕΡ: Θέλουμε νά σᾶς ρωτήσουμε καί κάτι ἄλλο: σιά καθήκοντα τοῦ ἱερωμένου δέν εἶναι νά ἀσχολεῖται καί μέ τά κοινά πράγματα;

ΑΠ: Ἡ ἀλλαγὴ τῆς πολιτικῆς εἶναι μέσα στή σκέψη μας, στή σκέψη κάθε προοδευτικοῦ ἀνθρώπου. Ὅλοι ζητοῦν τήν ἀλλαγὴ, ἀλλά ὅλοι βλέπουν μπροστά ἕνα τεράστιο θουνό τό ὁποῖο φοβοῦνται νά ξεπεράσουν. Εἶναι τό καθεστῶς, τό κατεστημένο, καί δέν ἀλλάσσει αὐτό τό πράγμα μόνο μέ τή διαφώτιση. Αὐτοί δέ μᾶς λυποῦνται νά σκοτώσουν κι ὅλο τόν κόσμο, ἀρκεῖ νά μὴν ἀλλάξει ἡ ἐξουσία τους.

ΕΡ: Τό θέμα τῶν βάσεων τό κατέχετε. Ἐνας παπάς θά πρέπει νά ἀσχοληθεῖ μέ τό θέμα τῶν βάσεων;

ΑΠ: Ἐπρεπε σύσσωμος ὁ κλήρος νά σηκωθεῖ. Δυό τρεῖς καί πέντε δέν φτάνουνε. Ἐνα χελιδόνι δέν φέρνει τήν ἀνοιξη. Ἐγώ χάρηκα πολύ ὅταν ὁ δεσπότης τῶν Χανίων ἔγινε πρόεδρος στήν ἐπιτροπὴ ἐναντίον τῶν βάσεων. Τότε εἶπαμε νά ἀκολουθήσουμε τήν τύχη του, ἀλλά αὐτός ἐγκατέλειψε. Ἄν πίστευε, συνέχιζε καί ἔπαιρνε ἔστω καί τό 50% ἀπό τούς κληρικούς θά ἀκολουθοῦσαν καί ἀπό ὅλες τίς ἄλλες μητροπόλεις. Ὅποτε ἦτο μεγάλη δύναμη πού δέν μποροῦσαν νά τήν καταβροχθίσουν. Ἀλλά μείνανε στό τέλος λιγοστοί ἀπό δῶ, καί φωνάζουνε κατά τῶν βάσεων. Καί καθαίρεση νά τοὺς κάνουν ἀνά πᾶσαν στιγμήν δέν γίνεται τίποτε. Δυό τρεῖς ἱερεῖς θά στοχαστοῦν αὐτοί νά μὴν τοὺς διώξουν; Ποιός θά ἀντιδράσει;

ΕΡ: Νάι, ἀλλά ἐσεῖς τά παίρνετε μοιρολατρικά...

ΑΠ: Μά γιατί ὁ δεσπότης Χανίων παραιτήθηκε πού ἦτανε ἐναντίον τῶν βάσεων; Ἐκανε συνεδριάσεις μέ ἐπίσημα πρόσωπα καί στό τέλος ἐγκατέλειψε. Αὐτοῦ οὔτε τά παιδιά του πεινᾶνε οὔτε ὑπερεῖται. Ἐμεῖς μίαν ἡμέρα νά μᾶς κρατήσουν, δέν θάχει ποιός ν' ἀρμέξει τήν κατοικία πού ἔχομε καί δγάξει τοῦ παιδιοῦ τό γάλα. Καί τώρα νά μιλῆσεις ἐναντίον τῶν βάσεων εἶσαι ἐπὶ τόπου γραμμένος στή συνειδήσή ντωνε γιά κομμουνιστής. Καί πάλι τό δίκτυο θά τό πᾶει στόν ἀστυνόμο.

Ο φασισμός χτυπάει τήν πόρτα της Αγγλίας

Του Νίκου Αναστασόπουλου

Πυρπολήσεις άριστων βιβλιοπωλείων, άγριοι ξυλοδαρμοί μαύρων και Πακιστανών, διαδηλωτές αιμόφυρτοι από μαχαιριές και θραύσματα σπασμένων μπουκαλιών. Σκηνές φρίκης και ρατσιστικού μίσους, που επαναλαμβάνονται μέ όλο και μεγαλύτερη συχνότητα τον τελευταίο καιρό σέ διάφορες πόλεις της Αγγλίας και ιδιαίτερα στίς λονδρέζικες φτωχογειονίες.

Αναζητήσατε τό φασισμό: πού κλιμακώνονται τήν τρομοκρατία του στίς εύρωπαϊκές πρωτεύουσες, χτυπάει τώρα άπειλητικά τήν πόρτα της Αγγλίας.

Κωπά ακόμα τά τραύματα από τίς συγκρούσεις ανάμεσα σέ φασίστες και άντιφασίστες, πού έγιναν στίς άρχές Αυγούστου στο Μπίρμιγγχαμ και τό προάστιο Λιούησαμ του Νότιου Λονδίνου. Έκατοντάδες τραυματισμοί, έκατοντάδες συλλήψεις, ζημιές εκατομμυρίων. Μάταια οι συνασπισμένες δυνάμεις όλων σχεδών των πολιτικών παρατάξεων (Έργατικοί, Φιλελεύθεροι, Κομμουνιστές, Τροτκιστές) προσπαθούν νά άναχατίσουν τίς συγκεντρώσεις των όπαδών του φασιστικού Έθνικού Μετώπου, πού κάτω από τήν άνοχή - και πολλές φορές τήν προστασία - τής άγγλικής άστυνομίας συνεχίζουν άνενόχλητα τίς ρατσιστικές προκλήσεις τους.

Τό επιχείρημα της άγγλικής κυβέρνησης, μπροστά στή γενική κατακραυγή και άπαίτηση γιά ολοκληρωτική άπαγόρευση των φασιστικών προκλήσεων, είναι πώς «σέ μία χώρα δημοκρατική, ό καθένας είναι ελεύθερος νά ύποστηρίξει τίς άπόψεις του».

Αντί γιά άπάντηση, οι άντιφασιστικές όργανώσεις ύπενθυμίζουν τά λόγια του Χίτλερ: «Ο πιο σπουδαίος σύμμαχός μου στήν άνάληψη της εξουσίας, ήταν ή άφέλεια και ή άνοχή των άστικών πολιτικών δυνάμεων».

Η άναβίωση του φασισμού στήν Αγγλία δέν έγινε από τή μία μέρα στήν άλλη. Έχει άρχισι μεθοδικά έδώ και λίγα χρόνια, αλλά σχεδόν κανένας - μέ εξαίρεση τίς φοιτητικές όργανώσεις και όρισμένες άριστερές μικροομάδες - δέν πήρε τήν άπειλή στά σοβαρά. Μέχρι πού ήρθαν τά άποτελέσματα των τοπικών εκλογών του περασμένου Μαΐου,

γιά ν' άρχίσουν νά διαλύονται πολλές άυταπάτες:

ΤΟ μόνο θέβαιο, μέσα στή χαώδη κατάσταση αστάθειας και άθεβαιότητας πού επικρατεί αυτή τή στιγμή στήν Αγγλία, είναι πώς ό φασισμός κερδίζει καθημερινά έδαφος. Τά άποτελέσματα των πρόσφατων δημοτικών εκλογών τό 'δειξαν καθαρά:

- Τό Συντηρητικό Κόμμα, πού κάτω από τήν άντιδραστική ήγεςία της Μάργκαρετ Θάτσερ θά μπορούσε μέ έπιείκεια νά τοποθετηθεί «άριστερα του φασισμού», κέρδισε σαρωτική νίκη.

- Τό Έθνικό Μέτωπο, τό έπίσημο φασιστικό κόμμα, πού μέχρι πριν λίγα χρόνια άριθμούσε έλάχιστες χιλιάδες όπαδών σ' όλόκληρη τήν Αγγλία, κατόρθωσε ν' άναδειχτεί στο τέταρτο πιο ισχυρό κόμμα της χώρας, ύποσκελίζοντας σέ όρισμένες περιφέρειες όχι μόνο τούς Φιλελεύθερους αλλά ακόμα και τούς Έργατικούς!

ΜΕ τή σημερινή οικονομική κρίση, τή χειρότερη πού έχει άντιμετωπίσει στήν ιστορία της ή πάλαι ποτέ κραταιά άυτοκρατορία, μέ τίς στρατίες των άνέργων νά πλησιάζουν τά 2.000.000 και μ' ένα πληθωρισμό πού καλπάζει άσταμάτητα πρós τή ύψη, τό φαινόμενο δέν είναι παράδοξο. Γιατί τά φασιστικά κινήματα, άν και ένισχύονται άπ' τό μεγάλο κεφάλαιο, δέν παύουν θασικά ν' άντλούν τή δύναμή τους και τούς όπαδούς τους από τίς στρατίες των άγανακτισμένων μικροαστών και των άνεργων μεροκαματιάρηδων, πού είναι και τά άμεσα θύματα κάθε μεγάλης οικονομικής κρίσης.

Η ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΗ φρασεολογία των φασιστών, ή έθνική δημοκρατία, ή άντικαπιταλιστική δημαγωγία και ή εύκολη λύση της έκτόνωσης σέ θόρος κάποιου άποδιοπομπαίου τράγου - άλλοτε οι Έβραίοι, άλλοτε οι κομμουνιστές ή οι μαύροι - άσκοούν μία καταλυτική έπιρροή στίς εξαθλιωμένες μάζες. Μιά έπιρροή πού αύξάνεται έπικίνδυνα όταν, όπως στήν περίπτωση της Αγγλίας, οι πολιτικοί φορείς σούς όποιους θά 'πρεπε φυσιολογικά νά ζητήσει διέξοδο ή λαϊκή δυσάρεσκεια, είτε έχουν ξεφύγει από τόν προορισμό τους είτε τόν έχουν προδώσει. Έτσι, τό Αγγλικό Κομμουνιστικό Κόμμα είναι στήν ούσία άνύπαρκτο - δέν έχει καταφέρει νά βγάλει ούτε ένα βουλευτή μετά τό Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο - ενώ τό Έργατικό Κόμμα (πού ή μόνη σχέση του μέ τούς έργάτες είναι, έκτός από τόν τίτλο του, ή ύποστήριξη πού του δίνουν μερικοί έργατοπατέρες) βρίσκεται αυτή τή στιγμή στήν έξουσία και είναι έπόμενο νά θεωρείται άμεσα ύπεύθυνο γιά τό οικονομικό χάος πού επικρατεί στή χώρα. Η μόνη λοιπόν εναλλακτική λύση πού άπομένει σούς Έγγλέζους αυτή τή στιγμή, είναι άναπόφευκτα ή Δεξιά: από τήν πιο μετρισταθή μέχρι τήν πιο άκραία μορφή της. Και οι φασίστες του Έθνικού Μετώπου έπωφελούνται...

ΣΥΜΦΩΝΑ μέ τούς ήγέτες του Έθνικού Μετώπου, ή κύρια πηγή της κακοδαιμονίας πού μας τσιτίζει σήμερα τήν Αγγλία είναι οι μετανάστες από τίς χώρες της Κοινοπολιτείας. Ιδιαίτερα οι μαύροι και οι Ινδοί μετανάστες, πού όχι μόνο παίρνουν τίς δουλειές από τούς αύτόχθονες συναδέλφους τους, αλλά νοθεύουν και τήν άγνότητα της φυλής μέ τό χρώμα τους.

- «Οι μετανάστες νά γυρίσουν στήν πατρίδα τους», είναι ένα από τά συνήματα του Ε.Μ.

- «Οι μαύροι θρωμίζουν τόν τόπο μας», είναι ένα άλλο, πού, γιά νά γίνει πιο πειστικό, συνοδεύεται από πρόσTERS μέ τό κεφάλι ενός μαύρου πού λερώνει, σάν κηλίδα, μιάν άγγλική σημαία.

Η ΣΥΝΘΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ των φασιστών διανθίζεται και μέ άλλα άνάλογα «έπιχειρήματα», όπως

- «Οι μετανάστες κλέβουν τίς μπουγάδες από τίς αύλές μας» ή

- «Τό 80% των ληστειών και των φόνων γίνεται από μαύρους».

Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ είναι σχεδόν πάντα ή γνωστή άκλόνητη και άλάθευτη μέθοδος του ξυλοδαρμού.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΙ είναι σχεδόν οι ξυλοδαρμοί μαύρων ή Πακιστανών από «άγνωστες» και «άσύλληπτες» συμμορίες καθαρόαιμων άγγλοσαξόνων. Στίς φτωχογειονίες πού κατοικούν οι μετανάστες, ό τρόμος και ή φόβια έχουν πάρει τέτοιες άνησυχητικές διαστάσεις πού στίς 30 του Μάη, μία συντονιστική έπιτροπή από άντιπροσώπους διαφόρων έθνικών μειονοτήτων, άνακοίνωσε τήν ίδρυση «όμάδων αύτοάμυνας» ενάντια στίς φασιστικές προκλήσεις.

ΑΝ όμως ό φασισμός έχει άρχισι νά γίνεται άνησυχητικά άπειλητικός τά τελευταία χρόνια, δέν άποτελεί έν τούτοις καινούργιο φαινόμενο στήν Αγγλία. Πρωτοεμφανίστηκε στή δεκαετία του 1920, λίγο μετά τήν ίδρυση του ίταλικού φασιστικού κόμματος από τό Μουσσολίνι (1919) και παρά τίς διακηρύξεις του ίταλου δικτάτορα πώς τό δημιούργημά του «δέν είναι σύστημα πρós έξαγωγήν». Η έμπειρία των κατοπινών χρόνων απέδειξε πώς ό φασισμός ήταν όχι μόνο έξαγώγιμος αλλά και έπιδεκτικός προσαρμογής και βελτίωσης, μία πού δέν ύπέρρεε άποτελεσμα μίας φαινής ιδέας, αλλά καρπός ιστορικών συγκυριών: ήταν προϊόν της άπγνωσμένης άντίδρασης ενάντια στον κίνδυνο έξάπλωσης του μπολσεβικισμού πειράματος στή Ρωσία τό 1917. Ήταν ή άντεπανάσταση των έθνικιστών και των μικροαστών ενάντια στήν έπαπειλούμενη επέκταση του διεθνισμού και της προλεταριακής επανάστασης.

Η ΠΡΩΤΗ προσπάθεια γιά τήν ίδρυση φασιστικού κόμματος στήν Αγγλία, τίς παραμονές της γενικής άπεργίας του 1926, μέ έμπνευστή τό στρατηγό Μπλάκνεϊ και κάποια Ρόθα Λίντον - Όρμαν, αλλά έληξε άδοξα τό 1928. Τέσσερα χρόνια άργότερα, τόν Οκτώβρη του 1932, ό περιβόητος Όσβαλντ Μόσλεϊ δημιούργησε τή Βρετανική Ένωση Φασιστών, πού έμελε νά παίξει σημαντικό ρόλο στήν πολιτική ζωή της χώρας στά χρόνια πού ακολούθησαν μέχρι τήν κήρυξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ο Μόσλεϊ, πού στά τριάντα του είχε καταφέρει νά γίνει ό νεαρότερος ύπουργός του Έργατικού Κόμματος και σίγουρος μελλοντικός ήγέτης του, σύμφωνα μέ τίς τότε εκτιμήσεις, άπογοιτεύτηκε σύντομα από τό κόμμα του και από τήν άντίδραση πού συναντούσαν οι ριζοσπαστικές ιδέες του, παραιτήθηκε και ταξίδεψε στήν Ιταλία, όπου και του δόθηκε ή εύκαιρία νά γκυρίσει τό φασισμό από πρώτο χέρι. Τό φασιστικό κόμμα πού ίδρυσε μετά τήν έπιστροφή του στήν Αγγλία, άρχισε νά κάνει πολύ σύντομα αισθητή τήν παρουσία του

στούς δρόμους του Λονδίνου. Ή στιγμή ήταν κατάλληλη, μιά που τό 1933 ο αριθμός των ανέργων είχε φτάσει τά 3.000.000 καί ο Σοσιαλιστικός Σύνδεσμος αύξανε συνεχώς τήν έπιρροή του.

Η ΚΥΡΙΑ δύναμη των φασιστών βρισκόταν στίς εργατικές συνοικίες καί ιδίως στό "Hστ Έντ, τήν κατ' έξοχήν εργατική γειτονιά του Λονδίνου. Ήταν στούς δρόμους αύτής τής γειτονιάς που τόν Οκτώβριο του 1936, 100.000 περίπου αντιφασίστες όργανωσαν αντιδιαδήλωση, έδειραν αλύπητα καί διέλυσαν μιά όγκώδη παρέλαση των μελανοχιτώνων του Μόσλεϋ. Αύτή τή συγκέντρωση, που έχει χαραχτεί στήν ιστορία του αγγλικού άριστερου κινήματος σάν επέτειος θριάμβου, επικάλούνται καί σήμερα τά εργατικά σωματεία καί οί ένωμένες αντιφασιστικές όργανώσεις στό συνθήματά τους γιά «συντριβή μέ κάθε μέσο του Έθνικού Μετώπου». Έπιχειρήθηκε άλλωστε καί ανάλογο τόν Ιούνιο του 1974, όταν προσπάθησαν νά έμποδίσουν μιά πορεία φασιστών του Ε.Μ. στήν καρδιά του Λονδίνου. Αποτέλεσμα, νά συγκρουσθούν οί αντιδιαδηλωτές μέ τήν αστυνομία, νά τραυματισθούν δεκάδες καί νά σκοτωθεί ένας φοιτητής. Όλα τά θύματα προέρχονταν από τή μεριά των αντιδιαδηλωτών, που τήν άλλη μέρα χαρακτηρίστηκαν, από όλο σχεδόν τόν τύπο, σάν «άριστεροί έξτρεμιστές» που προσπάθησαν νά παρεμποδίσουν μιά νόμιμη πορεία.

ΕΙΝΑΙ πολλοί αύτοί που υποστηρίζουν πώς τέτοιου είδους έκδηλώσεις αποδοκιμασίας ένισχύουν τελικά αντί νά αποδυναμώνουν τούς φασίστες, δίνοντας δημοσιότητα στήν όργάνωσή τους καί προσφέροντας τήν άφορμή στά μέσα μαζικής επικοινωνίας νά τούς παρουσιάζουν σάν θύματα μιάς «έρυθρης έκστρατείας έκφοβισμού». Τά αποτελέσματα μέχρι στιγμής έχουν επαληθεύσει αύτούς τούς φόβους.

Τό 1936, δύο μήνες μετά τή μεγάλη αντιδιαδήλωση στό "Hστ Έντ του Λονδίνου, τά έγγεγραμμένα μέλη του τοπικού φασιστικού παραρτήματος είχαν αύξηθεί κατά 2.000. Τόν Οκτώβριο του 1974, λίγους μήνες μετά τά αιματηρά γεγονότα στό κέντρο τής αγγλικής πρωτεύουσας, τό Έθνικό Μέτωπο κατέθηκε γιά πρώτη φορά στίς γενικές έκλογές καί συγκέντρωσε πάνω από 100.000 ψήφους.

ΤΟ Έθνικό Μέτωπο, που δημιουργήθηκε τό 1967, δέν είναι παρά μιά σύγχρονη μεταμπίηση του κόμματος του Μόσλεϋ, καί ή άνώτερη ιεραρχία του αποτελείται από πρώην όπαδούς τής Βρετανικής Ένωσης Φασιστών. Οί προσπάθειες του Μόσλεϋ νά ξαναδιοργανώσει τό κόμμα του, μετά τό τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, σημείωσαν παταγώδη άποτυχία. Η οικονομική εύφορία τής δεκαετίας του 1950 έθεσε όριστικά τέρμα στίς φιλοδοξίες του, όχι όμως καί στίς φιλοδοξίες των όπαδών του που, σκορπισμένοι σέ μικροομάδες, προσπαθούσαν μέ τήν έκδοση φυλλαδίων καί μέ συγκεντρώσεις, νά διατηρήσουν άσθεστα τά φασιστικά ιδεώδη. Τό Έθνικό Μέτωπο είναι άκριβώς ο καρπός τής συνένωσης αύτών των μικροομάδων. Τό κλίμα αύτή τή φορά ήταν πιό πρόσφορο. Ο ρατσισμός, κύριο θέμα τής προπαγάνδας των Άγγλων φασιστών, είχε ήδη, νά κερδίζει έδαφος από τίς άρχές του 1960, κάτω από τίς εύ-

Ο Τζών Τύνταλ μέ φασιστική στολή.

λογίες μιάς μερίδας του Συντηρητικού Κόμματος.

ΛΙΓΟ μετά τίς αίματηρές φυλετικές ταρχές που ξεσπασαν τό 1959 στό Νότινχιλ Γκέτ (μιά γειτονιά του Λονδίνου γεμάτη από μαύρους των Δυτικών Ινδιών) βουλευτές καί στελέχη του Συντηρητικού Κόμματος δημιουργούν τό «Μάντاي Κλάμπ», μιά ομάδα άκραίων δεξιών θέσεων που έξακολουθεί μέχρι σήμερα νά έξασκεί μεγάλη έπιρροή στήν πολιτική των Συντηρητικών καί που τά μέλη του άπαρτίζουν τό τωρινό στενό έπιτελείο τής Θάτσερ. Έκείνη τήν έποχή αρχίζει ν' άνεβαίνει καί τό άστρο του Ηνώχ Πάουελ, βετεράνου βουλευτή καί ύπουργού των Συντηρητικών, που οί έξτρεμιστικές καί ρατσιστικές θέσεις του άνάγκασαν πριν λίγα χρόνια τό κόμμα του νά τόν διαγράψει. Οί παθιασμένοι λόγοι του Πάουελ βρίσκουν άμεση καί άνάμικτη άνταπόκριση άποστροφής καί έπιδοκιμασίας σέ μεγάλη μερίδα του αγγλικού λαού. ένώ οί διαδοχικές κυβερνήσεις Συντηρητικών καί Έργατικών παίζουν άθελα τό παιχνίδι του, μέ τήν ψήφιση νόμων που κάνουν όλο καί πιό δύσκολη τήν εγκατάσταση μεταναστών οί όποίοι, άν καί Άγγλοι ύπηκοοί, προέρχονται από πρώην κτήσεις τής αποδιարθρωμένης αυτοκρατορίας.

ΕΝΑΣ λόγος του Πάουελ τό 1968, στόν όποιο προφήτευε «ποταμούς αίματος» σέ περίπτωση που δέν έπαναπατρισθούν άμέσως οί έγχρωμοι μετανάστες, ήταν τό καλύτερο τοπικό γιά τό νεοσύστατο Έθνικό Μέτωπο, που ένας από τούς ήγέτες του, ο περιβόητος ναζιστής Τύνταλ, έξακολουθούσε μέχρι εκείνο τόν καιρό νά διοργανώνει έτήσια πάρτυ στήν επέτειο των γιενθλίων του Χίτλερ.

«Ο λόγος του Πάουελ άνέβασε αποτελεσματικά τά μέλη μας καί τό ήθικό μας. Πριν από τό λόγο του, σταχυολογούσαμε όπαδούς άνάμεσα στούς άπογορευμένους καί τούς ξεγραμμένους. Μετά από τό λόγο του, άρχισαμε νά προσελκύουμε αξιοπρεπείς όπαδούς από τή δεξιά πτέρυγα των Συντηρητικών», λέει ένας από τούς ήγέτες του Ε.Μ.

ΤΑ κηρύγματα φυλετικού μίσους άρχισαν από τότε νά πιάνουν ρίζες σέ όλο καί μεγαλύτερα τμήματα του αγγλικού πληθυσμού. Σέ μιά σφυγμομέτρηση που έγινε τό 1974, ο

Πάουελ άναδείχτηκε σάν ο τρίτος, μετά τό Χήθ καί τόν Ούιλσον, πιό δημοφιλής πολιτικός στήν Άγγλία.

● 19% των ύποστηρικτών του σ' αύτό τό δημοψήφισμα ήταν όπαδοί των Συντηρητικών, 16% όπαδοί των Έργατικών καί 30% όπαδοί των Φιλελευθέρων.

ΔΥΟ χρόνια άργότερα, ύποψήφιοι του Έθνικού Μετώπου κατάφεραν νά ύποσκελίσουν τόν ύποψήφιο του Έργατικού Κόμματος στίς άναπληρωματικές έκλογές στό Ντέπφορντ, ένώ έξ ίσου έντυπωσιακά αποτελέσματα έξακολουθούν μέχρι σήμερα νά άποτελούν κανόνα σχεδόν σέ κάθε έκλογική άναμέτρηση: Η διάσπαση που έγινε μέσα στούς κόλπους του Μετώπου τόν περασμένο χρόνο, μέ αποτέλεσμα τή δημιουργία μιάς αντίπαλης φασιστικής φράξιας που αύτοονομάστηκε, Έθνικό Κόμμα, αντί νά έξασθενήσει, αντίθετα ένίσχυσε τή συνολική έκλογική δύναμη των φασιστών. όπως άπέδειξαν τά πρόσφατα έκλογικά αποτελέσματα.

Στίς 18 Αύγουστου, στίς άναπληρωματικές βουλευτικές έκλογές στό Λέντγουοντ του Μπίρμιγχαμ, ο ύποψήφιος του Ε. Μ. ύποσκέλισε γιά μιά ακόμα φορά τόν ύποψήφιο των Φιλελευθέρων, καταλαμβάνοντας τήν τρίτη θέση.

Οί Άγγλοι φασίστες έχουν τόσο πολύ άναβαρρήσει μέ τίς πρόσφατες έπιτυχίες τους, ώστε είναι άποφασισμένοι στίς επόμενες γενικές έκλογές - που κατά πάσα πιθανότητα θά διενεργηθούν πριν από τό τέλος του χρόνου - νά κατεβάσουν ύποψήφιους σ' όλες τίς έκλογικές περιφέρειες. Πράγμα που σημαίνει πώς, μαζί μέ τ' άλλα τά μέσα μαζικής επικοινωνίας καί ιδίως ή τηλεόραση, θά άποχρεωθούν νά τούς αντιμετώπισουν όπως καί τά ύπόλοιπα τρία μεγάλα κόμματα, προσφέροντάς τους άφθονη καί δωρεάν δημοσιότητα. Είναι δηλαδή σχεδόν βέβαιο πώς σέ λίγους μήνες τά εκατομμύρια των Έγγλέζων τηλεθεατών θά δέχονται καθημερινά τά μηνύματα μίσους καί φανατισμού των ήγετών του Έθνικού Μετώπου, σ' ένα κλίμα περισσότερο από εύνοικό γιά τούς φασίστες, μιά που σύμφωνα μέ όλες τίς ένδείξεις ο πληθωρισμός καί ο αριθμός των ανέργων θά συνεχίσουν τήν άνοδική πορεία τους.

Έν τώ μεταξύ, μιά νέα πορεία έχει προγραμματιστεί γιά τίς 24 Σεπτεμβρίου, στούς δρόμους του Λονδίνου, ένώ μιά ακόμα έκδήλωση, που επρόκειτο νά γίνει στίς άρχές του ίδιου μήνα στήν έργατούπολη του Μάντσεστερ, άναβλήθηκε γιά τίς άρχές Οκτωβρίου, «ώστε νά ύπάρχει άνεση χρόνου γιά προετοιμασία καί δημοσιότητα». Καί έπεται συνέχεια στή Σκωτία. Τέλος του χρόνου τό Έθνικό Μέτωπο άνοίγει γραφεία στό Έδιμβούργο, θάζοντας έτσι πόδι, γιά πρώτη φορά, σ' αύτή τήν περιοχή του σκωτσέζικου έδάφους.

ΤΙΣ μέρες αυτές ή Άγγλία γιορτάζει τά ήκοσιπεντάχρονα από τήν άνοδο τής Έλισάβετ στό θρόνο τής Άγγλίας. Οί δρόμοι καί τά μαγαζιά έχουν γεμίσει πόστερς καί συνθενίρ μέ τό ολόγκαν: «Ο Θεός σώζει τήν βασιλίσα». «Όσο, όμως περνάει ο καιρός, όλο καί αύξάνει ο αριθμός εκείνων που σκεπτικοί καί άνήσυχoi γιά τόν κατήφορο που παίρνει ή χώρα τους, «θλέπουν» ένα καινούργιο ολόγκαν γιά τό βασιλείο: «Ο Θεός νά βάλει τό χέρι του»...

Ο ΔΥΤΙΚΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΕΠΕΚΤΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

«Μεγάλες ελπίδες στηρίζει η ελληνική κυβέρνηση στην πραγματοποίηση γερμανικών επενδύσεων στην Ελλάδα, και την πεποίθηση ότι κάθε προοπτική και δυνατότητα επενδύσεων γερμανικού κεφαλαίου στην Ελλάδα είναι εύπρόσδεκτη.»

(Υπεύθυνη πηγή του Υπουργείου Συντονισμού, οι εφημερίδες, 24/8/77)

Του Βασίλη Δρουκόπουλου

ΤΑ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑ οικονομικά «έπιτεύγματα» της Δ. Γερμανίας μας είναι λίγο-πολύ γνωστά: Ισχυρό νόμισμα, ταχύτατοι ρυθμοί αύξησης των εξαγωγών, επταψήφιοι αριθμοί ξένων μεταναστών που απορροφούνται από τη δυναμική Δ.Γ. οικονομία. Ένα ελάχιστα γνωστό «έπιτεύγμα» που αναδειχεται τελευταία σέ κλειδί της Δ.Γ. οικονομίας είναι οι επενδύσεις Δ.Γ. επιχειρήσεων στο εξωτερικό. Αυτό το άρθρο έχει για σκοπό να αποδείξει τη σημασία τους, που αναποφευκταθά ισχυροποιήσει το ρόλο που παίζει η Βόννη μέσα στον παγκόσμιο χώρο. Άρκει να αναφερθεί ότι για πρώτη φορά τό 1976 οι Δ.Γ. επενδύσεις στο εξωτερικό ξεπέρασαν τις ξένες επενδύσεις στη Δ.Γ. (πίνακας 1).

Ός τώρα η γερμανική κι η γαπωνέζικη οικονομία ακολουθούσαν διαφορετικό δρόμο απ' ό,τι η αμερικανική και η βρετανική οικονομία. Οι πρώτες έδειχναν ένα ψηλότερο ρυθμό επενδύσεων στο έσωτερικό και η διεθνής προβολή τους εξαρτιόταν ιδιαίτερα από τις εξαγωγές των προϊόντων τους. Οι δύο βασικές αγγλοσαξωνικές οικονομίες, από την άλλη μεριά, πού βασίζονται στο χρηματιστικό κεφάλαιο και στις μεγάλες διεθνικές επιχειρήσεις, έξαγαν τις επενδύσεις τους και σχετικά λιγότερο τά προϊόντα τους. Φαίνεται όμως τώρα ότι η Δ.Γ. πλησιάζει, τό αγγλοσαξωνικό «μοντέλο», μερικά έπειδή τό Ισχυρό της νόμισμα τό επιτρέπει, αλλά κι έπίσης έπειδή αυτή η δύναμη επιβάλλει στις Δ.Γ. επιχειρήσεις να προστατεύσουν τις ξένες αγορές τους χρησιμοποιώντας τη φθηνή εργατική δύναμη πού βρίσκεται έξω από τά σύνορα της Δ.Γ.

Η άργη εμφάνιση των Δ.Γ. επιχειρήσεων στη διεθνή σκηνή άρχικά αποδόθηκε στη φοβία για ξένες επενδύσεις, έπειδή οι γερμανικές περιουσίες στο εξωτερικό είχαν δημευτεί μετά από τούς δύο παγκόσμιους πολέμους.² Σ' αυτόν τόν παράγοντα προστέθηκε κι η γενική απαγόρευση για επενδύσεις στο εξωτερικό πού δέν άρθηκε παρά τό 1952 καθώς κι η μη μετατρεψιμότητα ως τό 1958 του γερμανικού μάρκου.

Άλλά ψυχολογικές διαθέσεις και νομικές απαγορεύσεις δέν προσφέρουν μία ικανοποιητική έξήγηση των γεγονότων παρά μόνο άν συνδεθούν με την οικονομική κατάσταση μιας όρισμένης χρονικής περιόδου. Στη δεκαετία του 1950 και στις άρχές, της δεκαετίας του 1960, όταν η Δ.Γ. αγορά δέν είχε ακόμα κορεστεί και ίσχυαν διάφορες φορολογικές άπαλλαγές, ή ντόπια παραγωγή πετύχαινε ψηλά έπίπεδα κερδών. Άργότερα, όταν τό κόστος άνέβαινε, και με τις άνατιμήσεις του μάρκου οι έξαγωγές γινόντουσαν ακριβότερες και οι επενδύσεις στο εξωτερικό φθηνότερες, τά κέρδη πέφταν και πολλές Δ.Γ. επιχειρήσεις έντειναν τις επενδύσεις τους στο εξωτερικό.³ Αύτός ό βασικός παράγοντας πρέπει νά κοιταχθεί σέ συνάρτηση με τη σχετική άπροθυμία για περισσότερους «φίλοξενούμενους» εργάτες στη Δ.Γ., άφου οι Δ.Γ. επιχειρήσεις μπορούσαν νά μεταφέρουν την παραγωγή τους σέ χώρες όπου πλεόναζε τό εργατικό δυναμικό. Ακόμα τό πέρασμα νομοθεσίας ένάντια στη ρύπανση αύξαινε πύ πολύ τό κόστος και έσπρωξε τις Δ.Γ. επιχειρήσεις νά ρίξουν τά «θρώμικα» εργοστάσιά τους σέ άλλες χώρες.

Η αύξηση των Δ.Γ. επενδύσεων στο εξωτερικό παρουσιάζεται στον πίνακα 1.

Πίνακας 1

Άμεσες Δ.Γ. επενδύσεις στο εξωτερικό από τό 1952
(σέ έκατ. Δ.Γ. μάρκα) (σέ έκατ. δολάρια)

Έτος	Δ.Γ. μάρκα	Δολάρια
1955	421	—
1960	3.162	758
1965	8.317	2.076
1970	21.113	5.788
1973	32.235	11.925
1976	47.049*	—

*Τό 1976 για πρώτη φορά ή άξία των Δ.Γ. επενδύσεων στο εξωτερικό ξεπέρασε την άξία των ξένων επενδύσεων στη Δ.Γ. (45.520 έκατ. Δ.Γ. μάρκα), *Financial Times*, 2/6/77

Πηγή: Διάφορα τεύχη του *Intereconomics*

Ο πύ πάνω πίνακας δείχνει έναν έτήσιο ρυθμό αύξησης (πού βασίζεται στα στοιχεία σέ δολάρια) 23,6% για τά χρόνια 1960-73, πού ξεπερνιέται μόνο από την Ιαπωνία (31,8%). Στην ίδια περίοδο ό έτήσιος ρυθμός για τις ΕΠΑ ήταν 9,8% και για τη Βρετανία 7,1%⁴.

Πρέπει νά τονιστεί όμως ότι οι πύ πάνω άριθμοί ύποτιμούν σημαντικά την πραγματική άξία των Δ.Γ. επενδύσεων στο εξωτερικό μιά κι ούτε ένσωματώνουν τά επενδυμένα ποσά των θυγατρικών εταιριών πού προέρχονται από άυτοχρηματοδότηση, ούτε τά επενδυμένα ποσά τά δανεισμένα από ντόπιες πηγές, αλλά κι ούτε άντικοπντρίζουν τις διαδοχικές ύπερτιμήσεις του μάρκου. Για μία ρεαλιστική εικόνα τουλάχιστον ένα 20-30% πρέπει νά προστεθεί στο συνολικό ποσό.⁵

Παρ' όλο όμως τό ρυθμό-φαινόμενο των Δ.Γ. επενδύσεων στο εξωτερικό για την περίοδο 1960-73 τό συνολικό τους ποσό σέ σχέση με τό μέγεθος της Δ.Γ. οικονομίας είναι άναμφισβήτητα χαμηλό. Πύ ειδικά, άν και ό λόγος της έτήσιας άξιας της παραγωγής των Δ.Γ. θυγατρικών πός τις έτήσιες έξαγωγές από τη Δ.Γ. αύξήθηκε από 13% σέ 35% μεταξύ 1960 και 1973, δέν πρέπει νά ξεχνάμε ότι ό αντίστοιχος λόγος είναι 300% (και παραμένει λίγο πολύ σταθερός) για τις ΕΠΑ και 200% (και μειώνεται) για τη Βρετανία.⁶

Ο πίνακας 2 δείχνει τό μικρό ακόμα στόκ Δ.Γ. επενδύσεων στο εξωτερικό σέ σχέση με άλλες καπιταλιστικές χώρες.

Πίνακας 2

Άμεσες Έπενδύσεις στο Έξωτερικό
(σέ έκατ. Δ.Γ. μάρκα).

	1971	1975
Δ. Γερμανία	23.781	41.982
Ε.Π.Α.	197.030	315.990
Βρετανία	37.900	68.440
Ιαπωνία	10.520	37.830
Έλθετία	35.720	51.410

Πηγή: H. Krägenau, «Deutsche Direktinvestitionen in den siebziger Jahren», *Wirtschaftsdienst*, No. V11, 1977, σ. 361.

Αύτη είναι ή γενική εικόνα, πιά είναι όμως ή κατά τομέα κατανομή και πού πάνω γεωγραφικά οι Δ.Γ. επενδύσεις;

Πίνακας 3

Κλαδική κατανομή των Δ.Γ. επενδύσεων στο εξωτερικό, 1976.
(σέ έκατ. Δ.Γ. μάρκα)

	Παγκόσμιο σύνολο		Άναπτυσ. χώρες	
		%		%
Γεωργία	351	1	97	1
Βιομηχανία	36.153	77	9.829	69
Υπηρεσίες	9.829	21	4.183	29
Διάφορα	716	1	101	1
Σύνολο	47.049	100	14.210	100

«Όπως φαίνεται, στο μεγαλύτερο τους μέρος οι Δ.Γ. επενδύσεις στο εξωτερικό είναι βιομηχανικές και γίνονται στις καπιταλιστικά αναπτυγμένες χώρες. Αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα γιατί μάς οδηγεί σε μία σημαντική στροφή στις εύρωθοριοαμερικανικές σχέσεις. Μέ στοιχεία των δεκαετιών 1950 και 1960 ο Ν. Πουλαντζάς ισχυρίστηκε ότι

«Ενώ το μεγαλύτερο κομμάτι των αμερικανικών άμεσων επενδύσεων στην Εύρωπη θρίσκεται στη μεταποίηση, δηλ. είναι άμεσα παραγωγικό κεφάλαιο, μόνο ένα μικρό κομμάτι (περίπου το ένα τρίτο) των άμεσων ευρωπαϊκών επενδύσεων στις Ε.Π.Α. είναι άμεσα παραγωγικό κεφάλαιο και το μεγαλύτερο μέρος πηγαίνει προς τον κλάδο των υπηρεσιών, ασφάλειες, κτλ.»⁷

«Όπως όμως μάς δείχνει ο πίνακας 4, ο ισχυρισμός δεν είναι πια σωστός μία και τό ποσοστό του ευρωπαϊκού κεφαλαίου στις Ε.Π.Α. που επενδύεται στη βιομηχανία συνέχεια αυξάνεται και σχεδόν έφτασε το 1975 το αντίστοιχο αμερικανικό στην Εύρωπη.

Πίνακας 4

Εύρωπα/ικές άμεσες επενδύσεις στις Ε.Π.Α. Ποσοστό των συνολικών επενδύσεων στη βιομηχανία	Αμερικανικές άμεσες επενδύσεις στην Εύρωπη	
1950	30	54
1960	34	57
1970	43	56
1975	50	53

Πηγή: Υπολογισμοί από διάφορα τεύχη του *Survey of Current Business*.

«Αν και δεν είναι δυνατό εδώ να συζητήσουμε με λεπτομέρειες τους λόγους που οδηγούν τό ξένο κεφάλαιο να επενδύεται στις ΕΠΑ, αρκεί ν' αναφερθούμε σε μία ενδιαφέρουσα υπόθεση που έχει τις ρίζες της στην ολιγοπωλιστική θεωρία της «ανταλλαγής άπειλης». Σύμφωνα μ' αυτή την υπόθεση οι ευρωπαϊκές και γιαπωνέζικες επιχειρήσεις προσπαθούν για αντιπερισπασμό να ανταπειλήσουν τις αμερικανικές επιχειρήσεις που έχουν επενδύσεις στις χώρες τους, μέσα στην ίδια την αγορά τους. Θυμίζει επίσης τη μαρξιστική λενινιστική θεωρία της αυξανόμενης πάλης και του όξυνόμενου ανταγωνισμού στη σφαίρα της παραγωγής και του εμπορίου άναμεσα στά καπιταλιστικά μονοπώλια για σφαίρες επιρροής, για ένα ξαναμοίρασμα ενός κόσμου που έχει ήδη διαιρεθεί. Πράγματι όπως είχε πει ο Λένιν:

«Στην εποχή του Ιμπεριαλισμού, κεφάλαιο έχει αρχίσει να εξαγεται και στις παλιότερες χώρες κι όχι μόνο για υπερκέρδη».⁸

Και μέ τά λόγια του S. Hymer:

«Οι αυξανόμενες επενδύσεις από μη αμερικανικές εταιρίες είναι ανταγωνιστικές και ταυτόχρονα συμπληρωματικές στην εξαπλωση των αμερικανικών επενδύσεων. Όσο οι ευρωπαϊκές και γιαπωνέζικες εταιρίες εκμεταλλεύονται τά ιδιαίτερά τους πλεονεκτήματα, ή ήγεμονική θέση των αμερικανικών επιχειρήσεων θά μειώνεται... Αυτές οι εταιρίες μπορούν ν' αποτελέσουν τρομερή άπειλή για τίς αμερικανικές επιχειρήσεις, όπως στη δεκαετία του 1960 μέ την ανάπτυξη της παραγωγής και των εξαγωγών τους».⁹

• Από την άλλη όμως πλευρά, ο δυναμισμός της Δ.Γ. οικονομίας τράβηξε πολλές αμερικανικές εταιρίες κι ο ετήσιος ρυθμός των επενδύσών τους μεταξύ 1959-67 ήταν ψηλότερος από τό ρυθμό των Δ.Γ. επενδύσεων στις ΕΠΑ. Άλλά στην περίοδο 1967-75, παρ' όλο που αμερικανικές επενδύσεις εξακολουθούν να γίνονται στη Δ.Γ., ο ρυθμός τους είναι σημαντικά πιο χαμηλός από τό ρυθμό Δ.Γ. επενδύσεων στις Ε.Π.Α. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τό 1975 τό στόκ των Δ.Γ. επενδύσεων στις Ε.Π.Α να είναι τό 15% της άξιας των αμερικανικών επενδύσεων στη Δ.Γ. ενώ τό 1968 ήταν μόλις 10%.¹⁰ Άπ' ό,τι φαίνεται δεν θ' άργήσει ή παρουσία ενός Δ.Γ. «λόμπυ» νά γίνεται αίσθητή στό Κογκρέσο, όπως ήδη έχει γίνει σε μερικές αμερικανικές πολιτείες, όπου μέλη του Κογκρέσου από περιοχές που υπάρχουν μεγάλα γερμανικά εργοστάσια ένεργοούν για νά προστατεύσουν τά συμφέροντα των έκλογικών περιφερειών τους.

Άλλά τό βασικό όργανο που υποστηρίζει τά Δ.Γ. συμφέροντα στό διεθνή χώρο είναι ή ίδια ή Βόννη. Όπως είναι γνωστό, ή Ικα-

νότητα των επιχειρήσεων νά ανταγωνίζονται σε διεθνές επίπεδο στην προσπάθειά τους για κατάκτηση νέων αγορών, για προσασία των παλιών και για εκμετάλλευση πηγών πρώτων ύλων, θά έξαρτιέται όλο και πιο πολύ από ή χρησιμοποίηση της δύναμης του κράτους. Στο πλαίσιο αυτό οι Δ.Γ. κυβερνήσεις έχουν πάρει ένα πληθος από μέτρα σε σχέση με τίς επενδύσεις στο έξωτερικό. Έκτός από τίς σύναψη διεμερών συμφωνιών για την προσασία και την προαγωγή επενδύσεων και συμφωνιών διπλής φορολογίας, ή Δ.Γ. κυβέρνηση σύστησε τό 1962 ή Γερμανική Έταιρία Άνάπτυξης Οικονομικής Συνεργασίας (DEG) για την ύποστήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων σε χώρες του Τρίτου Κόσμου είτε μέ συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο είτε δανειοδοτώντας τίς εταιρίες. Τό 1969 πέ- ρασε ένα νόμο που επιτρέπει στις επιχειρήσεις νά συμψηφίζουν τίς ζημιές τους στο έξωτερικό μέ τά κέρδη τους στη Δ.Γ. Τό 1970 ή ΔΓ κυβέρνηση θελτίωσε τό νόμο για έγγυησεις του 1960, που καλύπτει τίς επενδύσεις στο έξωτερικό άπέναντι σε πολιτικούς κινδύνους μέ τό νά μειώσει από 0,8% σε 0,5% τό ετήσιο ασφάλιστρο και μέ τό νά επιτρέπει τά επανεπενδυμένα κέρδη νά περιλαμβάνονται στην έγγύηση. Τέλος, ή αναθεωρημένη μορφή του φορολογικού νόμου για τίς αναπτυσσόμενες χώρες του 1975 προσαρμόζει σε αναπτυξιακά κριτήρια τά φορολογικά κίνητρα για τίς Δ.Γ. επιχειρήσεις που επενδύουν εκεί.

Καταλήγοντας, όπως έχει ειπωθεί μέ «ελικρίνεια» που άφοπλι- ζει:

«Η γερμανική βιομηχανία πιστεύει εις την επείγουσαν ανάγκην διά την έντατικοποίησιν των επενδύσεων εις τό έξωτερικό, ιδιαίτέρως εις τάς αναπτυσσόμενας χώρας, διά λόγους σχετιζο- μένους μέ την παγκοσμίαν και δυτικογερμανικήν οικονομίαν όπως και διά λόγους γενικωτέρας επιχειρησιακής φύσεως».¹¹

Χωρίς σχόλια.

Σημειώσεις.

(1) Υπολογισμοί από τό *Institut der Deutschen Wirtschaft* για τό 1976 δείχνουν ότι ή Δ.Γ. για πρώτη φορά είχε ψηλότερο εργατικό ώριαίο κόστος στη μεταποιητική βιομηχανία από τίς Ε.Π.Α., Γαλλία, Ίταλία, Ίαπωνία και Βρετανία. *Time* s, 5/7/77.

(2) Ένδιαφέρον είναι νά σημειωθεί ότι πριν από τόν Α' παγκόσμιο πόλεμο οι γερμανικές επενδύσεις στο έξωτερικό ξεπερνούσαν τίς αμερικανικές. G. Heder et al., «The Internationalisation of German Business», *Columbia Journal of World Business*, September / October 1972, σ. 39.

(3) Ειδικότερα, ή Δ.Γ. άνάμεσα σ' όλες τίς καπιταλιστικές χώρες γνώρισε την ψηλότερη μέση ετήσια αύξηση στο κόστος εργασίας κατά μονάδα παραγωγής στη βιομηχανία μέσα στην περίοδο 1960 - 73 (και 1970 - 73). S. Webley, *Foreign Direct Investment in the United States: Opportunities and Impediments*, British - North American Committee, London, 1974, σ. 29. Για την πώση του ποσοστού του κέρδους στη Δ. γερμανική οικονομία κοίτα G. Minnerup, «West Germany since the War», *New Left Review*, September / October, 1976, σ. 17.

(4) B. Mennis και K.P. Sauvart, *Emerging Forms of Transnational Community*, D.C. Heath and Co, Lexington, Mass., σ. 17.

(5) O. Mayer, «New Tendencies in Direct Investment», *Interconomics*, No 6, 1974, σ. 186. Mennis και Sauvart, *op. cit.*, σ. 17, και L.G.Franko, *The European Multinationals*, Harper and Row Publishers, London, 1976, σ. 13, σημ. 26.

(6) Mennis και Sauvart, *op. cit.*, σ. 19.

(7) N. Poulantzas, «Internationalisation of Capitalist Relations and the Nation State», *Economy and Society*, May 1974, σ. 153.

(8) V.I. Lenin, *Collected Works*, V. 26, Progress Publishers, Moscow, 1964, σ. 165.

(9) S. Hymer, «U.S. Investments Abroad», σε P. Drysdale (ed.), *Direct Foreign Investment in Asia and the Pacific*, Australian National University Press, Canberra, 1972, σ. 33. Επίσης από τό ίδιο έργο: «Ίσως τό πιο παράξενο χαρακτηριστικό των άμεσων επενδύσεων είναι τό πλήθος των περιπτώσεων ξένων εταιριών που έχουν εργοστάσια στις ΕΠΑ στους ίδιους άκριβώς κλάδους που οι αμερικανικές εταιρίες έχουν εργοστάσια στο έξωτερικό», σ. 41.

(10) Υπολογισμοί από διάφορα τεύχη του *Survey of Current Business*. Πρέπει όμως νά σημειωθεί ότι: «... τά στοιχεία μάλλον ύποτιμούν την τάση επειδή για φορολογικούς λόγους μερικές Δ.Γ. εταιρίες επενδύουν στις ΕΠΑ μέσω των έλβετικών ή άλλων δικών θυγατρικών τους, και άρα Δ.Γ. επενδύσεις ύπολογίζονται ώσάν να έχουν γίνει από την Έλβετία ή την Όλλανδία». N. Faith, *The Infiltrators*, Hamish Hamilton, London, 1971, σ. 21. Έχει επίσης παρατηρηθεί ότι τό σύνολο των άμεσων ξένων επενδύσεων στις ΕΠΑ μπορεί νά είναι τρις μέ τέσσερις φορές μεγαλύτερο από τά στοιχεία του Υπουργείου Έμπορίου όπου έχουν βασιστεί οι πιο πάνω ύπολογισμοί. Κοίτα σχετικά, R. Howe «Invest in America - while they'll let you», *Vision*, July / August 1974, σ. 38, και *Multinational Business*, No 2, 1974, σ. 1.

(11) *Interconomics*, «Private Investment Abroad Increased», No 3, 1970, σ. 92.

Η ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ «ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟ ΓΑΛΛΟ ΝΟΜΟΜΑΘΗ Μ. ZAVARO

Του "Αρη Φακίνου

Η ΕΛΛΑΔΑ, όπως και οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, υπέγραψε στις 27 Ιανουαρίου στο Στρασβούργο το κείμενο της ευρωπαϊκής σύμβασης έναντι της τρομοκρατίας. Κι ο ελληνικός λαός πλέει σέ πελάγη άγνοιας σχετικά με το περιεχόμενο και την έρμηνεία μιας σύμβασης – ειδικά τώρα που θα γίνουμε «ευρωπαίοι» – ή όποια, ανάμεσα σέ άλλα, τείνει προς την ουσιαστική κατάργηση του κατοχυρωμένου μέχρι σήμερα δικαιώματος του πολιτικού ασύλου και που υποδουλώνει τις δικαστικές αρχές των ευρωπαϊκών χωρών σ' ένα διεθνή οργανισμό ό όποιος, από κάποιο ευρωπαϊκό «κέντρο», θα κατευθύνει την εφαρμογή και ανάπτυξη της πολιτικής της διεθνοποίησης της «τάξης και της ασφάλειας».

ΖΗΤΗΣΑΜΕ από τό νομομαθή Maurice Zavarο, που είναι αντιπρόεδρος του Συνδικάτου Γάλλων Δικαστικών, νά κάνει για τό «ΑΝΤΙ» μιά στοιχειώδη ανάλυση των πιό επικίνδυνων σημείων της σύμβασης του Στρασβούργου. (Γιά λόγους σαφήνειας και κατανόησης, παραθέτουμε μερικά χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τά άρθρα της σύμβασης στά όποια αναφέρεται ό Maurice Zavarο κατά τή διάρκεια της ανάλυσής του).

ΕΡ.: Μέ τό άρθρο 1 της σύμβασης, ορισμένα αδικήματα πού μέχρι σήμερα θεωρούνταν πολιτικά, έμπίπτουν πλέον στό ΚΠΔ. Τί έχετε νά παρατηρήσετε σχετικά με τή σαφήνεια αυτού του άρθρου;

ΑΠ.: Δέν μās άνησυχεί τόσο ή πολύ άμφισβητήσιμη σαφήνεια αυτού του άρθρου, όσο τό τεράστιο θέμα πού προκύπτει μέ τό νέο όρισμό του πολιτικού αδικήματος, γιά τό όποιο θά μιλήσουμε παρακάτω. Πρέπει πρώτα νά τονίσουμε ότι οι διεθνείς συμβάσεις του Μόντρεαλ και της Χάγης εκάλυπταν ήδη τις περιπτώσεις άρροπείας και άσκησης τρομοκρατίας σέ διεθνές έπίπεδο, καθορίζοντας σαφέστατα ότι τά αδικήματα πού αναφέρονται όνομαστικά στά κείμενά τους έμπίπτουν στίς υπάρχουσες διατάξεις των διακρατικών συμφωνιών σχετικά με τήν απέλαση και τήν εκδοση. Δέν υπήρχε κανένας βάσιμος νομικός λόγος γιά νέα νομοθεσία.

Τό άρθρο 1 της σύμβασης του Στρασβούργου άναφέρεται, ανάμεσα σέ άλλα, στά αδικήματα «... έναντιόν της ζωής... έλευθερίας... των ατόμων πού χείρουν διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβανομένων και των διπλωματών». Αυτό τό «συμπεριλαμβανομένων» είναι χαρακτηριστικό, γιά τόν άπλό λόγο ότι οι διπλωμάτες έχαιραν ήδη διεθνούς προστασίας και δέν χρειαζόταν νέα νομική κάλυψη. "Ομως, ποιά είναι τά υπόλοιπα πρόσωπα

πού καλύπτονται από τό άρθρο; Οι άρχηγοί κρατών, τά μέλη κυβερνήσεων, τά μέλη διεθνών οργανώσεων και διαφόρων άποστολών. "Αρκετός κόσμος δηλαδή. Δέν μās άνησυχεί ή δικαιολογημένη και υπάρχουσα προστασία των άρχηγών κρατών, ύπουργών κ.λπ. αλλά εκείνη πού παρέχεται τώρα στά μέλη κρατικών άποστολών. Είναι φανερό ότι ό άρχιτέκτονας, ό γιαντρός ή ό έμπειρογνώμονας γεωπόνος, μέλη άποστολών διακρατικής άλληλοβοήθειας, δέν θέτουν ιδιαίτερα προβλήματα προστασίας στίς κατά τους άρχές. "Ομως, σέ μερικές χώρες της Λατινικής "Αμερικής, μέλη ξένων άποστολών θεωρούνται οι έμπειρογνώμονες αστυνομικοί, οι ειδικοί επί των βασανιστηρίων, ξένοι στρατιωτικοί κ.ά. Είμαστε ύποχρεωμένοι νά θεωρήσουμε ότι ένδεχόμενη άπόπειρα έναντιόν τους έχει άναμφισβήτητο πολιτικό χαρακτήρα, και πιστεύουμε ότι ή άφαίρεση του χαρακτηρισμού αυτού από τό άρθρο 1 της σύμβασης είναι, τουλάχιστο, αύθαιρεσία.

ΕΡ.: Φαίνεται από τήν ανάλυση αυτή ότι με τή σύμβαση του Στρασβούργου στοιχειοθετείται ένας νέος όρισμός του πολιτικού αδικήματος...

ΑΠ.: "Ο όρισμός του πολιτικού αδικήματος ταλαντεύεται ανάμεσα σέ δύο αντίληψεις: μιά ύποκειμενική, σύμφωνα με τήν όποία ό χαρακτηρισμός έξαρτάται από τό κίνητρο του αδικήματος, και μιά

άντικειμενική, σύμφωνα με τήν όποία ή έξάρτηση αυτή πρέπει νά γίνεται από τά χρησιμοποιούμενα μέσα, τή φύση του αδικήματος ή των προσώπων - θυμάτων. Μέχρι σήμερα, στή Γαλλία τουλάχιστο, δέν έχει διατυπωθεί όριστική νομική άποψη σχετικά με τό πρόβλημα αυτό, αλλά στόν πρακτικό τομέα, στά θέματα απέλασεων και εκδόσεων, μονάχα τά ύποκειμενικά κριτήρια έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο. Αυτό σημαίνει ότι ή φύση του κινήτρου άποτελεί σημαντικό στοιχείο γιά τήν εκτίμηση του πολιτικού χαρακτήρα ενός αδικήματος. "Η σύμβαση του Στρασβούργου δέν λαβαίνει ύπόψη της καθόλου αυτό τόν παράγοντα και, μέ τό άρθρο 1, προχωράει πολύ περισσότερο, άφου ύπογραμμίζει ότι «... τά κάτωθι άναφερόμενα αδικήματα δέν θά θεωρούνται του λοιπού πολιτικά, αλλά ούτε και συναφή προς τά πολιτικά, όπως επίσης και αδικήματα πού νά έμπνέονται από πολιτικά κίνητρα». Πρόκειται γιά χαρακτηρισμό έξαιρετικά επικίνδυνο και αύθαιρετο.

Τό πολιτικό αδικήμα είναι μιά συγκεκριμένη άπάντηση σέ μιά συγκεκριμένη κατάσταση. Είναι, κατά συνέπεια, φανερό ότι ή φύση της κατάστασης στήν όποία τό αδικήμα άποτελεί άπάντηση, καθορίζει άνάλογα τό χαρακτήρα της άπάντησης.

ΕΡ.: Πιστεύετε ότι με τή σύμβαση του Στρασβούργου επιχειρείται ένας περιορισμός των μέσων της πολιτικής έκφρασης σέ πανευρωπαϊκό έπίπεδο;

ΑΠ.: "Η διεθνής κοινότητα, μέ τό σύνολο των άρθρων της σύμβασης, καθορίζει τά μέσα πού αποκλείεται νά θεωρηθούν σάν μέσα πολιτικής αντίδρασης. Πρόκειται γιά έναν έξαιρετικά επικίνδυνο παραμερισμό μιας πραγματικότητας, σύμφωνα με τήν όποία τό μέσο πολιτικής δράσης – σέ αντικυβερνητικό ή αντιπολιτευτικό πάντα πλαίσιο – δέν είναι, όπως είπαμε παραπάνω, παρά μιά συγκεκριμένη άπάντηση σέ μιά συγκεκριμένη κατάσταση. Αυτό δέν σημαίνει ότι παίρνουμε θέση σχετικά με τή μορφή αυτής της άπάντησης (άν θά είναι βίαιη, πόσο βίαιη, κ.λπ.) ή τήν άναγκαιότητά της, αλλά άπλά ύπογραμμίζουμε ότι, είτε τό θέλουμε είτε όχι, ή φύση της έξαρτάται από μιά προϋπάρχουσα κατάσταση, πού μπορεί, άς πούμε, νά είναι μιά δικτατορία. "Η σύμβαση του Στρασβούργου άρνείται νά λάβει ύπόψη της αυτήν ακριβώς τήν προϋπάρχουσα κατάσταση.

ΕΡ.: Τό άρθρο 2 της σύμβασης αποκλείει τό χαρακτηρισμό του πολιτικού αδικήματος γιά όποιαδήποτε πράξη «... βίας πού δέν αναφέρεται στό άρθρο 1 και πού στρέφεται έναντιόν της ζωής, της σωματικής άκεραιότητας (...) των άγαθών (...) ή πού έδημιούργησε συλλογικό κίνδυνο». Πώς σχολιάζετε αυτό τό άρθρο;

ΑΠ.: Πρίν απ' όλα, ή σύμβαση δίνει τή δυνατότητα σέ ένα κράτος νά θεωρηθεί σάν άδίκημα πού έμπίπτει στό ΚΠΔ τήν επίθεση έναντίον ενός ατόμου, *δποια καί αν είναι* αὐτή ή επίθεση. Ή διατύπωση αὐτή χαρακτηρίζεται από όλική καί επικίνδυνη ασάφεια. Μέ διατυπώσεις όπως αὐτές πού αναφέρονται στό «άγαθά» καί στούς «συλλογικούς κινδύνους», καλύπτονται σχεδόν όλες οί περιπτώσεις αδικημάτων! Κι υπάρχει κάτι χειρότερο: Δέν καθορίζεται πουθενά ποιός ακριβώς πρέπει νά είναι ό *βαθμός* του κινδύνου ή εκείνος τής συλλογικότητας. Οί νομοθέτες του Στρασβούργου περιμένουν τά πάντα από τήν αυθαίρετη κρίση τής έξουσίας, πού θά είναι ή μόνη άρμόδια ν' αποφανθεί. Πρόκειται για ήθελήμενη ασάφεια, πού άνοίγει τό δρόμο σέ αναριθμητες αυθαιρεσίες.

Μέχρι σήμερα, είχαν δικαίωμα νά ζητήσουν τήν παροχή πολιτικού ασύλου τά άτομα πού καταπιέζονταν ή διώκονταν για τίς πολιτικές τους πεποιθήσεις. Άλλά μετά τήν ύπογραφή τής σύμβασης, τό πολιτικό άσυλο μπορεί θαυμάσια νά μὴν παραχωρηθεῖ σέ άτομα πού θά έχουν *αντιδράσει στή δίωξη ή τήν καταπίεση*, πού θά έχουν δηλαδή ύποπέσει σέ αδικημα αναφερόμενο στό άρθρο 1 καί 2. Δηλαδή αν κάποιος αντιδράσει σέ μία πολιτική καταπίεση, δέν έχει δικαίωμα νά ζητήσει πολιτικό άσυλο, *εφ' όσον*, σύμφωνα μέ τή σύμβαση, δέν στοιχειοθετείται πολιτικό αδικήμα...

ΕΡ.: Μερικοί νομομαθείς σχολιαστές κάνουν λόγο για μία διεθνή προσπάθεια άποπολιτικοποίησης τής τρομοκρατίας. Αὐτό είναι συμπέρασμα καί τής δικής σας ανάλυσης;

ΑΠ.: Ή σύμβαση του Στρασβούργου πρέπει γά τοποθετηθεῖ στό ίδιο επίπεδο μέ όλους τούς νόμους πού στρέφονται, σέ τελευταία ανάλυση, έναντίον τών ελευθεριών τών πολιτών. Σέ πολλές ανεπτυγμένες χώρες τής Εὐρώπης, καί ιδιαίτερα στή Γαλλία καί τή Δ. Γερμανία, ή καταπολέμηση τής εγκληματικότητας έχει συχνά χρησιμοποιηθεῖ σάν πρόσχημα για τήν κατάρτιση καί ψήφιση νόμων πού στρέφονται έναντίον τών πολιτικών ελευθεριών υπό τήν κάλυψη του θεσμοῦ τής «ασφαλείας». Έκείνο πού είναι σημαντικό σήμερα, είναι ή διαπίστωση ενός φαινομένου πού *εξελισσεται σέ διεθνές επίπεδο*. Πρόκειται για τή βαθμιαία αντικατάσταση τής «κοινής καί μεγάλης εγκληματικότητας», σάν παράγοντα ανασφάλειας, από τίς «τρομοκρατικές ενέργειες». Όμως, ό άπώτερος αντικειμενικός σκοπός τών νομοθετών είναι ό ίδιος.

Γιά νά μπορέσουν όμως οί «τρομοκρατικές ενέργειες» νά παίξουν τό ρόλο πού *επαιξε μέχρι τώρα ή «μεγάλη εγκληματικότητα»*, πρέπει νά επιτευχθούν δύο στόχοι: 1) Ή άποπολιτικοποίηση τών τρομοκρατικών ενεργειών (ή σύμβαση

ΕΛΛΑΔΑ – ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ – ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ!

ΠΡΙΝ καί μετά τήν ψήφιση τής σύμβασης του Στρασβούργου «έναντίον τής τρομοκρατίας», σέ πολλές δυτικοευρωπαϊκές χώρες συγκροτήθηκαν επιτροπές νομομαθών, πού, άφοῦ μελέτησαν τό κείμενο, ύπογράμμισαν σέ δημόσια ύπομνήματα τόν *εξαιρετικά επικίνδυνο* κι αντιδημοκρατικό χαρακτήρα τής σύμβασης, καί επέστησαν τήν προσοχή τής κοινής γνώμης.

● Στόν τόπο μας ποιά επιτροπή ανέλαβε αὐτό τό έργο;

● Πώς ενημερώθηκε ό ελληνικός λαός για τό τί ύπόγραψαν στό Στρασβούργο οί εκπρόσωποί του;

ΣΤΟ ύπόμνημα τής Έπιτροπής Βέλγων νομομαθών, καί σέ σχόλιο για τό άρθρο 1 τής σύμβασης, αναφέρεται καί ή Έλλάδα, *εξαιτίας τής περίπτωσης Πόλε:*

« (...) Αμέσως μετά τή σύλληψη του Πόλε, ή κυβέρνηση τής Δ. Γερμανίας δέν θά πάψει νά *άπειλεί τήν Έλλάδα*. Μετακινείται ό ίδιος ό Βίλνυ Μπράντ, ό Σμίτ γράφει *επανεπιλημμένα* στόν Καραμανλή, ενώ στή Δ. Γερμανία τά μέσα μαζικής ενημέρωσης *οργανώνουν* μία τεράστια προπαγανδιστική έκστρατεία *άπαιτώντας* τήν *άπέλαση καί έκδοση* του Πόλε. Τελικά, μέ οικονομικές πιέσεις καί μέ τήν *άπειλή* του θέτο τής Δ. Γερμανίας για τήν *εἴσοδο* τής Έλλάδας στήν ΕΟΚ, ή ελληνική κυβέρνηση *δέχεται* τήν παράδοση του Πόλε...»

ΔΗΛΑΔΗ, ή Έλλάδα έχει τήν «τιμή» νά αναφέρεται από δώ καί πέρα σέ κείμενα νομομαθών σάν παράδειγμα τών αντιδημοκρατικών συνεπειών όπου *ένδεχεται* νά οδηγήσει ή εφαρμογή τής σύμβασης του Στρασβούργου.

ΑΛΛΑ, ή Έλλάδα είχε παραδώσει τόν Πόλε *πρίν* από τήν ψήφιση τής σύμβασης! Πάντα πρωτοπόροι...

του Στρασβούργου συμβάλλει θετικά πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή). 2) Ή ύπογράμμιση του «*εἰδεχθὺς* χαρακτήρα» αὐτῶν τών ενεργειῶν, πράγμα πού *ἐπίσης* γίνεται μέ τό άρθρο 13 τής σύμβασης, πού εισάγει τό «*εἰδεχθὺς*» καί τό «*ύπουλο*» στοιχείο. Έτσι, μπορούμε νά οδηγηθούμε μελλοντικά σέ *άπίθανες* *εργμηνευτικές* *ακρότητες*.

ΕΡ.: Ή Δ. Γερμανία *ύπηρεξε* ό *πιό ένθερμος ύποστηρικτὴς* τής *άναγκαιότητας* για μία σύμβαση «έναντίον τής τρομοκρατίας»...

ΑΠ.: Είναι αλήθεια ότι στό πολιτικό, οικονομικό αλλά καί θεσμικό επίπεδο, *αρχίζει* νά δημιουργείται μία Εὐρώπη τής οποίας τό κέντρο βάρους βρίσκεται μάλλον στό δυτικογερμανικό έδαφος. Φτάνει νά θυμηθούμε ότι κατά τή διάρκεια τών τελευταίων μηνῶν ή Δ. Γερμα-

νία ήταν ή μόνη χώρα πού *εξήτησε* τήν *άπέλαση* καί *έκδοση* ατόμων πού είχαν *ἐπικαλεσθεῖ* τό δικαίωμα πολιτικού ασύλου (περίπτωση Πόλε στήν Έλλάδα, Σούλτς καί Άμποῦ Νταούντ στή Γαλλία). Αὐτό όμως δέ σημαίνει ότι ή Δ. Γερμανία ήταν ή μόνη *ένδιαφερόμενη* χώρα σχετικά μέ τό θέμα τής σύντομης προώθησης του *κειμένου* τής σύμβασης του Στρασβούργου.

ΕΡ.: Νομίζετε ότι *ύπάρχει* κάποια *αλληλεξάρτηση* *ανάμεσα* στήν *έννοια* τής *οικονομικής ανάπτυξης*, όπως *συνήθως* *ορίζεται* *σήμερα* στήν Εὐρώπη, καί *ἐκείνη* τής «*ασφάλειας*», όπως *τή βλέπουμε* νά διατυπώνεται στό *κείμενο* του Στρασβούργου; Μ' άλλα λόγια, *ύπάρχει* *σχέση* *ανάμεσα* *στούς* *άπώτερους* *σκοπούς* τής σύμβασης καί σέ μία συγκεκριμένη *μορφή* *οικονομικών* *διασυνδέσεων* *μεταξύ τών χωρῶν*;

ΑΠ.: Είναι, νομίζουμε, *άπαραίτητο* νά γίνει μία *ανάλυση* πού παρουσιάζει *ιδιαιτέρη* σημασία για τό μέλλον τών πολιτικών ελευθεριῶν, καί όχι μόνο στήν Εὐρώπη. Για μᾶς, ξεκινάει από τή διαπίστωση του ρόλου πού *παίζει* ή «*πάλη* *έναντίον* τής *τρομοκρατίας*» σέ χώρες όπως *ἐκείνες* τής Λατινικής Άμερικής. Ή *πάλη* αὐτή, στίς χώρες αὐτές, *άποτελεῖ* *βασικό* μέσο διακυβέρνησης, πού *ἐπιτρέπει*, από τή μία, τήν *άμεση* *ανάσχεση* *κάθε* *πρόσπαθειας* για τήν *ανάπτυξη* *αντιπολιτευτικών* ή *αντικυβερνητικών* τάσεων καί, από τήν ἄλλη, *προετοιμάζει* *μεθοδικά* *ένα* *πλέγμα* *νέων* *κοινωνικών* *δομῶν*. Αὐτό τό δεύτερο σημείο έχει, *ίσως*, τή *μεγαλύτερη* σημασία για τό μέλλον. Άς θυμηθούμε ότι, *βασικά*, αὐτές οί *νέες* *κοινωνικές* *δομές* *ανταποκρίνονται* σέ *φανερὰ* *ἐκφρασμένες* *ἐπιθυμίες* τής *περίφημης* *Τριμεροῦς* *Έπιτροπής* (τῆς οποίας *ύπηρεξαν* ή *εἶναι* *μέλη* *πολιτικοί* όπως ό *σημερινός* *άμερικανός* *πρόεδρος* *Κάρτερ*, ό *Μπρεζίνσκυ*, καί στή Γαλλία ό *σημερινός* *πρωθυπουργός* *Μπάρ*), ή οποία συχνά *κατέκρινε* μέ *δριμύτητα* «*τήν* *υπερβολική* *δημοκρατία* πού *ύπάρχει* *σέ* *μερικές* *χώρες*».

Γιατί αὐτές οί νέες κοινωνικές δομές *θεωρῶνται* *άπαραίτητες* από τίς *κυβερνήσεις* τών κρατῶν *ἐκείνων* πού *πρωτοστατοῦν* στήν *οικονομική* *καθοδήγηση* του κόσμου; Γιατί *εἶναι* οί *μόνες* πού *μποροῦν* νά *ἐξυπηρετήσουν* *άποτελεσματικά* τόν *εξαιρετικά* *καταπιεστικό* «*κορσέ*» πού *έχει* *ἐπιβληθεῖ* από τά *οικονομικά* *δόγματα* πού *κυριαρχοῦν* στίς *χώρες* αὐτές (Σχολή του Σικάγου, καθηγητής Φρήντμαν, πού *πῆρε* καί *βραβείο* *Νόμπελ* κ.λπ.). Σέ *εὐρωπαϊκό* *επίπεδο*, καί συγκεκριμένα μέσα στό *άναπτυσσόμενο* *πλαίσιο* τής ΕΟΚ, ή *συνεχῶς* *ἐξελισσόμενη* *τεχνολογία* στίς «*καθοδηγήτριες* *χώρες*», όπως ή Δ. Γερμανία, ή Γαλλία κ.λπ. θά *άπαιτήσει* *ανάπόφευκτα* τήν *ἐγκατάσταση* του *πλέγματος* τών *νέων* *κοινωνικών* *δομῶν*. Άναφέρομαι

ιδιαίτερα στην ανάπτυξη τομέων και βιομηχανιών που εξυπηρετούν στρατιωτικούς σκοπούς (ραντάρ, τηλεπικοινωνίες, κατασκευή και εκμετάλλευση τεχνητών δορυφόρων, πυρηνικές εγκαταστάσεις, κομπιούτερς). Οί βιομηχανίες αυτές, με τό συνεχώς αναπτυσσόμενο ρόλο τους, θά κληθούν νά παίξουν τό διπλό ρόλο τών παραγόντων αλλά και τών φορέων αυτών τών νέων κοινωνικών δομών. Κι εδώ ακριβώς καταλήγουμε σ' ένα άνησυχητικό συμπέρασμα: ή ύπαρξη και λειτουργία αυτών τών δομών έρχεται σέ τέλεια αντίθεση μέ τήν ύπαρξη ενός δημοκρατικού και φιλελεύθερου, στην κυριολεξία, κράτους.

ΕΡ.: Αυτό σημαίνει ότι χώρες όπως ή Δ. Γερμανία, ή Γαλλία, ή Μ. Βρετανία κ.ά. προετοιμάζουν ένα πανευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο πού θ' ανταποκριθεί σέ μία νέα μελλοντική οικονομική «τάξη πραγμάτων»;

ΑΠ.: Άν και δέν συνδέουμε άμεσα τό κείμενο τής σύμβασης του Στρασβούργου μ' αυτή τήν ανάλυση, δέν μπορούμε νά παραβλέψουμε τό γεγονός ότι ή ανάγκη εγκατάστασης και λειτουργίας νέων κοινωνικών δομών γίνεται όλο και πιο φανερή. Χρειάζεται νά αναθεωρηθεί ή έννοια τής «τάξης και τής ασφάλειας» σέ διεθνές επίπεδο, ώστε νά καλυφθούν οι ανάγκες τής βιομηχανικής ανάπτυξης. Αυτό όμως δέ μπορεί νά γίνει χωρίς τή χρησιμοποίηση μέσων νέου τύπου. Καί τά μέσα αυτά δέν μπορεί παρά είναι συλλογικά.

Ένα άπ' αυτά είναι και τό «δόγμα τής συλλογικής ασφαλείας», πού καλείται σύγχρονα νά παίξει και προστατευτικό ρόλο γιά τήν ακίνδυνη σταδιακή εγκατάσταση τών νέων δομών. Άν πάρουμε σάν παράδειγμα τή Γαλλία, ή χρησιμοποίηση τής «έγκληματικότητας», τών «είδεχθών εγκλημάτων» κ.λπ. έχει καλύψει επανειλημμένα πολλά άπό τά οικονομικά προβλήματα τής χώρας. Κατά τή διάρκεια τών τελευταίων έτών, άπό τό 1974 μέχρι τό 1976, όταν ή κυβέρνηση είχε νά αντιμετώπισει τά σοβαρά προβλήματα τής ενεργειακής κρίσης, τής ανεργίας και του πληθωρισμού, υπέθαλπε παράλληλα και συστηματικά τήν ψύχωση τής «ασφαλείας τών Γάλλων», ή όποία, τάχα, δέν άπειλούνταν άπό τήν οικονομική κρίση, αλλά άπό τήν «ανάπτυξη τής εγκληματικότητας».

Είναι βέβαιο ότι, στό άπώτερο μέλλον, ό δυτικός κόσμος θά κληθεί ν' αντιμετωπίσει νέες οικονομικές δυσκολίες πού θ' απαιτήσουν τή λήψη καταπιεστικών οικονομικών μέτρων. Για νά γίνουν σχετικά εύκολα παραδεκτά αυτά τά μέτρα, θά πρέπει νά καμουφλαρισθουν πίσω άπό τό σύνθημα τής «συλλογικής ασφαλείας», τής όποιας κύριος φορέας θά είναι ή τρομοκρατία. Πρός τήν κατεύθυνση αυτή, ή σύμβαση του Στρασβούργου κάνει ένα σημαντικό βήμα.

Άρθρο 1

«(...) Κανένα άπό τά κατωτέρω άναφερόμενα άδικήματα δέν θά θεωρείται σάν πολιτικό, άδίκημα, σάν συναφές προς πολιτικό άδίκημα ή σάν άδίκημα πού νά εμπνέεται άπό πολιτικά κίνητρα: (...)

γ) Τά βαριά άδικήματα πού άφορούν στην επιβουλή τής ζωής, τής σωματικής άκεραιότητας ή τής ελευθερίας τών ατόμων πού δικαιούνται διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβανομένων και τών διπλωματικών υπαλλήλων.

δ) Τά άδικήματα πού περιλαμβάνουν άπαγωγή, σύλληψη όμήρων και άυθαίρετη κατακράτηση.

ε) Τά άδικήματα πού περιλαμβάνουν χρήση βομβών, χειροβομβίδων, θλημάτων, αυτόμάτων όπλων ή παγιδευμένων έπιστολών και δεμάτων, στό μέτρο πού ή χρήση αυτή δημιουργεί κίνδυνο γιά τά άτομα.

ζ) Η άπόπειρα γιά τή διάπραξη ενός άπό τά παραπάνω άναφερόμενα άδικήματα ή ή συμμετοχή μέ τήν ιδιότητα του συνεργού ή του συνενόχου ενός άτο-

μου πού διαπράττει ή άποπειράται νά διαπράξει ένα τέτοιο άδίκημα.»

Άρθρο 2

«(...) Ένα κράτος μπορεί νά μή θεωρήσει σάν πολιτικό άδίκημα, σάν συναφές προς πολιτικό άδίκημα ή σάν άδίκημα πού εμπνέεται άπό πολιτικά κίνητρα, κάθε βαρύ άδίκημα βίας πού δέν περιλαμβάνεται στό άρθρο 1 και πού άφορά στην επιβουλή τής ζωής, τής σωματικής άκεραιότητας ή τής ελευθερίας τών ατόμων.

2) Τό αυτό ισχύει και γιά κάθε άδίκημα πού στρέφεται εναντίον αγαθών και περιουσιακών στοιχείων και πού δέν άναφέρεται στό άρθρο 1, όταν συνεπάγεται συλλογικό κίνδυνο γιά τά άτομα.

3) Τό αυτό ισχύει και γιά τήν άπόπειρα διάπραξης ενός τών παραπάνω άδικημάτων ή τή συμμετοχή υπό τήν ιδιότητα του συνεργού ή του συνενόχου ενός ατόμου πού διαπράττει ή άποπειράται νά διαπράξει ένα τέτοιο άδίκημα.»

κομμουνιστική

και

Θεωρία

Πολιτική

κυκλοφόρησε τό τεύχος 19

- **Λεων. Κύρκος :** Η προοπτική τών εκλογών. Οι άναγκαίες πρωτοβουλίες τών δημοκρατικών δυνάμεων
- **Άποκλειστική συνέντευξη του Σεπολί στη ΚΟΘΕΠ.** Διανοούμενοι και κόμμα σέ μία σύγχρονη αντίληψη
- Συζήτηση γιά τήν Τοπική Αυτόδιοίκηση
- Κριτική στό Σχέδιο Νόμου-Πλαίσιο
- Συζήτηση μέ τό Βόλφ Μπίρμαν
- Η Ύπόθεση Έλληνστέιν

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

είδική έκδοση :

ΕΥΡΩΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

Καπιταλισμός,
κρατικός κολλεκτιβισμός, σοσιαλισμός

SAMIR AMIN

Μπορεί νά υπάρξει σήμερα «Δίκαιο του 'Ανταρτοπόλεμου;»

Του 'Αριστείδη Οικονομίδη
δικηγόρου

Οι άνθρωποι είναι μοιρασμένοι σε κείνους που καταπιέζουν και σε κείνους που καταπιέζονται. Σε κείνους που έχουν πολλά και σε κείνους που έχουν λίγα. Σε κείνους που είναι ελεύθεροι και σε κείνους που είναι σκλάβοι.

Όσο θά υπάρχει μία τέτοια διαίρεση, οι πόλεμοι και οι επαναστάσεις θά συνεχίζονται. Οι λαοί θά πολεμούν για ανεξαρτησία, οι σκλάβοι θά μάχονται για έλευθερία, οι καταπιεσμένοι για δικαιοσύνη.

ΚΑΙ για μέν τό αίματηρό παιχνίδι του πολέμου τέθηκαν κάποιοι κανόνες πού, σέ διεθνή κλίμακα, περιχαράκωνουν δικαιώματα και υποχρεώσεις των έμπολέμων. Είναι τό δίκαιο του πολέμου πού, όταν λειτουργεί, καθορίζει τούς όρους έναρξης, διεξαγωγής και τερματισμού του. Άπαγορεύει τή χρήση όρισμένων μέσων μαζικής καταστροφής, προστατεύει άμαχους, δίνει δικαιώματα στους αιχμαλώτους, κ.λπ.

ΓΙΑ τούς επαναστάτες όμως, δέν υπάρχουν τέτοιοι κανόνες. Αυτόι, δέν έχουν καμιά προστασία. Είναι στό έλεος του κατεστημένου πού πολεμούν. Άνέκαθεν υπήρχε ή τάση νά θεωρούνται σάν κοινοί εγκληματίες. Ήταν πάντα οι ληστές, οι κακούργοι, οι συμμορίτες, οι δολοφόνοι, οι αναρχικοί, οι τρομοκράτες.

ΟΛΟΙ έθελοτυφλούν μπροστά στην εύγένεια των κινήτρων τους και ρίχνουν τόν προβολέα μόνο στά μέσα πού χρησιμοποιούν. Τούς στερούν συστημικά κάθε μορφής νομική προστασία, άρνούμενοι νά παραδεχτούν τόν αποφασιστικό ρόλο της επανάστασης στην κοινωνικοπολιτική και πολιτιστική ανέλιξη του ανθρώπου.

ΣΗΜΕΡΑ, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, τό διεθνές κατεστημένο κινείται δραστήρια για τήν πάταξη κάθε μορφής επαναστατικής δράσης. Κτυπητό παράδειγμα ή τελευταία Εύρωπαϊκή Σύμβαση του Γενάρη 1977, πού αποπολιτικοποιεί τή δράση κάθε επαναστάτη και, θεωρώντας τον κοινό εγκληματία, του στερεί ακόμα και τό παραδοσιακό άσυλο, επιβάλλοντας τήν άμεση έκδοσή του στή χώρα πού έδρασε, όποια κι αν είναι αυτή. Ή Σύμβαση, αφού συστέλλει άσφυκτικά, σχεδόν μέχρις άφανισμού, τήν έννοια του πολιτικού εγκλήματος, καταργεί, μέ σκόπιμες άσάφειες, κάθε δυνατότητα παροχής άσυλου σέ ανθρώπους πού, σέ τελική ανάλυ-

ση, ξεκινάνε από άγνά κίνητρα και είναι έτοιμοι νά πεθάνουν για ιδανικά.

ΜΙΑ τέτοια αντιμετώπισή τους θυμίζει τήν Ίερά Συμμαχία, πού προέβλεπε τήν άμεση έκδοση και απέλαση κάθε «αναρχικού» και «έχθρου» των μοναρχικών καθεστώτων. Βέβαια οι Τσάροι και Μέττερνιχ της εποχής είχαν τό άλλοθι της από πεποίθηση αντιδημοκρατικότητάς τους. Όμως, ή σημερινή Εύρώπη, πού κομπάζει για τήν προσήλωσή της στά δημοκρατικά ιδεώδη και πού φιλοδοξεί νά συμβάλει στην άνά τόν κόσμο έδραση της ειρήνης, δικαιοσύνης, εϋημερίας και έλευθερίας, όφειλε νά δείξει, κατά τή διατύπωση της Σύμβασης, μία κάποια εύαισθησία για τήν τύχη εκείνων πού αγωνίζονται για δικαιοσύνη και έλευθερία. Για παράδειγμα:

- Θά μπορούσε νά άπαγορεύσει τήν έκδοση τέτοιων μαχητών, όποια κι αν είναι τά μέσα δράσης τους, σέ χώρες πού αποδειγμένα δέν λειτουργούν δημοκρατικά και δέν παρέχουν καμιά έγγύηση για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΟΠΩΣ είναι τώρα διατυπωμένη ή Εύρωπαϊκή Σύμβαση, άποπνέει έντονη άποδοκιμασία, όχι μόνο για όρισμένα μέσα αντίδρασης των καταπιεζομένων, αλλά και για κάθε μορφή πάλης και άγώνα κατά των καταπιεστών.

ΕΙΝΑΙ άνάγκη, όμως, τό θέμα των κάθε μορφής μαχητών της έλευθερίας και κοινωνικής δικαιοσύνης, πού θαφτίσαμε «διεθνή τρομοκρατία», νά μελετηθεί σάν αυτόνομο πρόβλημα, μέσα στά πλαίσια του διεθνούς οργανισμού, χωρίς προκαταλήψεις και δογματισμούς, μέ στόχο τή δημιουργία κάποιας μορφής δικαίου πού θά όνομαζόταν «δίκαιο του ανταρτοπόλεμου».

ΙΣΩΣ από μία τέτοια πραγματιστική αντιμετώπιση του προβλήματος των επαναστημένων προκύψουν θετικότερα αποτελέσματα από κείνα πού περιμένουμε μέ τή στεία μέθοδο του χαρακτηρισμού τους σάν κοινών εγκληματιών και τήν άρνηση σ' αυτούς κάθε μορφής προστασίας.

Η ΠΕΙΡΑ απέδειξε ότι όλα τά προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα κατά των λεγομένων τρομοκρατών δέν μπόρεσαν ν' άναχαιτίσουν τή δράση τους, γιατί ακριβώς δέν πρόκειται για κοινούς εγκληματίες πού επιδιώκουν προσωπικά όφέλη, αλλά για

επαναστάτες αποφασισμένους νά δώσουν και τή ζωή τους για τά ιδανικά πού πιστεύουν. Έτσι οι άεροπειρατές, ή κατάληψη τραίνων και σχολείων, οι άπαγωγές και επιθέσεις κατά πολιτικών προσώπων, συνεχίζονται μέ αυξανόμενο ρυθμό και τό πρόβλημα παραμένει άλυτο.

Η ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ θέσπιση «δικαίου του ανταρτοπόλεμου» δέν άποτελεί άπάντηση στό πρόβλημα. Αυτό θά λυθεί μόνο όταν κάποτε πάσουν νά υπάρχουν τά αίτια πού τό προκαλούν. Ίσως όμως συντείνει στην περιστολή της αλόγιστης βίας επί δικαίων και άδικων, μέ άντάλλαγμα τήν παροχή κάποιας νομικής προστασίας σέ όσους επαναστάτες τηρήσουν τούς περιοριστικούς κανόνες πού θά τεθούν.

Μέ μία τέτοια κατευθυντήρια σκέψη θά μπορούσε, για παράδειγμα, νά αποκλεισθεί κάθε μορφής νομική προστασία:

- Όταν ή τρομοκρατική δραστηριότητα έχει σάν άποτέλεσμα τήν προσβολή της ζωής, σωματικής άκεραιότητας και έλευθερίας ανήλικων, υπερέλικων, άσθενών και εγκύων γυναικών.

- Όταν ή συμπεριφορά άπέναντι σέ όμήρους είναι βάνανση.

- Όταν τά αιτήματα των επαναστατών στοχεύουν και σέ οικονομικά άνταλλάγματα.

- Όταν άρνούνται κάθε διαπραγμάτευση μέ τίς άρχές.

- Όταν προσβάλλουν τή ζωή, σωματική άκεραιότητα, έλευθερία των διαπραγματευτών.

- Όταν δέν τηρήσουν όρο συμφωνίας πού τυχόν θά συνάψουν μέ τίς άρχές κ.λπ.

ΣΑΝ άντάλλαγμα για τήν περίπτωση τηρησης τέτοιων κανόνων:

- Οι επαναστάτες θά χαρακτηρίζονται πολιτικοί εγκληματίες.

- Δέ θά εκδίδονται στην χώρα πού έδρασαν, αλλά θά δικάζονται από τή χώρα πού προσέφυγαν, σύμφωνα μέ τίς διαδικασίες πού προβλέπει ή νομοθεσία της για τά πολιτικά εγκλήματα.

- Δέν θά καταδικάζονται στην έσχάτη των ποινών.

- Κατά τήν έκτιση της ποινής, θά έχουν τά εύεργετήματα πού προβλέπονται για πολιτικούς κρατούμενους κ.λπ.

ΤΕΛΟΣ, αν από άρμόδιο διεθνές όργανο χαρακτηρισθεί ή σωτηερική διαμάχη μιάς χώρας σάν εμφύλιος πόλεμος, τότε θά πρέπει νά εφαρμόζεται τό δίκαιο του πολέμου.

ΕΤΣΙ, πιστεύω, ότι ή δημιουργία ενός «δικαίου του ανταρτοπόλεμου», από τή μία θά βάλει κάποιο φραγμό στην επαναστατική βία και από τήν άλλη θά επιτρέψει τή διάκριση μεταξύ κοινών εγκληματιών και επαναστατών, άναγνωρίζοντας, έξω από δογματισμούς και προκαταλήψεις, ότι αυτοί οι τελευταίοι ήταν και παραμένουν τό νυστέρι της ιστορίας, πού μ' αυτό πέτυχε τίς θαυότερες κοινωνικοπολιτικές της τω-μές.

στις επάλξεις της Δημοκρατίας
ή ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
ή άπογευματινή σου εφημερίδα

ΕΡΥΘΡΑΙΑ: 80 ΧΡΟΝΙΑ

ΑΓΩΝΑΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟ

Του Όμαρ Άλίμ

Ο αγώνας του λαού της Ερυθραίας είναι ένας από τους πιο προχωρημένους ένοπλους αγώνες στην Αφρική, αλλά και από τους λιγότερο γνωστούς. Τά 80 χρόνια της αδιάκοπης αντίστασης – πρώτα ενάντια στην ιταλική αποικιοκρατία, μετά ενάντια στη βρετανική κατοχή και τέλος ενάντια στην προσάρτηση της Ερυθραίας από την Αιθιοπία, με την υποστήριξη του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού – έχουν κάμει το λαό της Ερυθραίας να ζει σε διαρκή επανάσταση και τη χώρα να αποτελεί σήμερα το επαναστατικό κέντρο της Αφρικής.

Η Ερυθραία συνορεύει με την Ερυθρά θάλασσα ανατολικά, το Σουδάν νότια και δυτικά, την Αιθιοπία νότια και το Τζιμπουτί νοτιοανατολικά, έχει 600 μίλια παραλία κατά μήκος μιάς από τις σπουδαιότερες θαλάσσιες οδούς, και απέχει ελάχιστα από το κανάλι του Σουέζ και το Μπάμπ Έλ Μαντέμπ, την πύλη του Ινδικού ωκεανού. Η τεράστια στρατηγική σημασία της, και σε κάποιο βαθμό η ιστορική εξέλιξη της, αποτελούν συνάρτηση της μοναδικής θέσης της στο στόμιο της Ερυθράς θάλασσας και, τα τελευταία χρόνια, στη μικρή απόστασή της από τις πετρελαιοπαραγωγικές περιοχές της Μέσης Ανατολής.

Επίσημα η ιστορία του αποικισμού της Ερυθραίας άρχισε το 1890. Η ιταλική αποικιοκρατία τέλειωσε το 1941 και αντικαταστάθηκε από τη βρετανική, που κράτησε 10 χρόνια. Οι ΗΠΑ, έμπνευστές της απόφασης 390-A(V) των Ήνωμένων Εθνών, καλύψανε τα συμ-

φέροντά τους στην Ερυθραία προωθώντας τα συμφέροντα της αιθιοπικής αυτοκρατορίας. Άς δούμε τη μεθόδευση: αφού διώχθηκαν οι Ιταλοί από την Ερυθραία το 1941, η βρετανική αποικιακή διοίκηση έδωσε σιωπηρά στις ΗΠΑ το δικαίωμα της χρήσης και επέκτασης της βάσης Radio Marina που αργότερα έγινε γνωστή σαν «σταθμός Kagnev». Ο σταθμός του Kagnev είναι η συλλογική όνομασία μιάς σειράς τεράστιων στρατιωτικών βάσεων, μεταξύ των οποίων και ο μεγαλύτερος τηλεπικοινωνιακός σταθμός έξω από τις ΗΠΑ. Στην πραγματικότητα οι ΗΠΑ σαν «ένδιαφερόμενο μέρος» προχώρησαν σε μιά «συναλλαγή» με το Χαϊλέ Σελασιέ. Η συμφωνία πρόβλεπε πως η Αιθιοπία θα επέτρεπε στις ΗΠΑ να συνεχίσουν τη στρατιωτική παρουσία τους με επίσημη συνθήκη (υπογράφηκε το 1953 από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Αιθιοπίας για 25 χρόνια) και σε αντάλλαγμα οι ΗΠΑ θα

παράδιναν στον αυτοκράτορα την Έρυθραία σαν όμοσπονδία. Έτσι ώστε τελικά νά γίνει ή προσάρτηση.

Η στρατηγική των ΗΠΑ για την εξασφάλιση της βάσης Kagnew στην Έρυθραία πέρασε από τρία στάδια:

1) Προώθηση της ιδέας ότι ή «αυτοδιάθεση» της Έρυθραίας θα γινόταν δεκτή μόνο αν τό δικαίωμα της Αιθιοπίας για πρόσβαση στη θάλασσα αναγνωριζόταν από τή Γενική Συνέλευση των Ένωμένων Έθνών.

2) Χρησιμοποίηση της διπλωματίας για εκδίαιση του λαού της Έρυθραίας νά δεχτεί τήν όμοσπονδία σαν συμβιβαστική λύση.

3) Διαμόρφωση της δομής του μηχανισμού της όμοσπονδίας μέ τέτοιο τρόπο, ώστε τελικά νά οδηγήσεί στην προσάρτηση της Έρυθραίας. Η βασική «αλχημεία» βρισκόταν σέ μιά σκόπιμη παράλειψη: δέν συντάχθηκε όμοσπονδιακό σύνταγμα πού νά καθορίζει τή σχέση μεταξύ των δύο ανεξάρτητων κρατών. Η παράλειψη οδήγησε αναπόφευκτα στην προσάρτηση της Έρυθραίας, όπως ακριβώς είχε προβλεφτεί, και τελικά στην ολοκληρωτική άποικιοποίησή της.

Παρά τή διαστρέβλωση της άρχξης της αυτοδιάθεσης, τά Ένωμένα Έθνη άναγνώρισαν τουλάχιστο τήν ανεξαρτησία της Έρυθραίας σαν μιάς πολιτικής και έδαφικής οντότητας ξεχωριστής από τήν Αιθιοπία. Η όμοσπονδία βασίστηκε σέ δυό άρχξες πού κατοχυρώθηκαν από τόν ΟΗΕ:

1) Η Έρυθραία και ή Αιθιοπία ένώνονταν μέ όμοσπονδιακό δεσμό.

2) Υπήρχε δημοκρατικό σύνταγμα και κυβέρνηση της Έρυθραίας.

Όμως οί ΗΠΑ στην προσπάθειά τους νά στηρίξουν τό καθεστώς του Χαϊλέ Σελασιέ και παραγνωρίζοντας τίς αποφάσεις της διεθνούς κοινότητας, όπως ακριβώς και στη Νότια Άφρική, ύποστηρίξαν τήν προσάρτηση της Έρυθραίας από τήν Αιθιοπία, πού έγινε τό 1962. Έτσι ή έννοια του δικαιώματος της Έρυθραίας για αυτοδιάθεση παραμορφώθηκε ήδη από τή γέννησή του. Η μοίρα των πρώην Ιταλικών έδαφών πέρασε στά χέρια των τεσσάρων μεγάλων δυνάμεων πού ύπόγραψαν τή «συνθήκη ειρήνης» μέ τήν Ιταλία. Έχοντας αποτύχει «νά ρυθμίσουν μεταξύ τους» τό πρόβλημα της Έρυθραίας, τό παράδωσαν στά Ένωμένα Έθνη, αλλά μέ τρείς όρους πού έπρεπε νά ληφθούν ύπόψη:

α) ή «ειρήνη και ασφάλεια» της περιοχής.

β) τά συμφέροντα των «άμεσα ένδιαιφερομένων» κυβερνήσεων.

γ) τό νόμιμο δικαίωμα της Αιθιοπίας για έξοδο στη θάλασσα.

Η απόφαση, δηλαδή, 390-Α-(V) της Γ.Σ. δέν ήταν τίποτε άλλο από τό άποτέλεσμα έλιγμών των ΗΠΑ για νά διασφαλίσουν μιά μόνιμη βάση σέ ένα από τά πιο στρατηγικά σημεία του κόσμου.

Τό πρόβλημα της Έρυθραίας είναι μοναδικό στη μεταποικιακή ιστορία. Σέ καμιά άλλη περίπτωση κατά τή διάρκεια δόλκληρης της άποικιοκρατικής περιόδου, δέν έφευρέθηκαν τόσα ιστορικά, γεωγραφικά, έθνικά και οικονομικά «έπιχειρήματα» για τήν παραμόρφωση του δικαιώματος για αυτοδιάθεση ενός λαού.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΙΘΙΟΠΙΑ

Τά πέντε τελευταία χρόνια, ή Αιθιοπία ύποφέρει από ένα τεράστιο κύμα πείνας πού θερίζει κυριολεκτικά τό μεγαλύτερο μέρος των δόρειων έπαρχιών. Τό καθεστώς του Χαϊλέ Σελασιέ στήθηκε αντίκανο νά αντιμετωπίσει αυτή τήν έθνική πληγή, γιατί είχε άπορροφηθεί από τόν άποικιακό πόλεμο, πού προκαλούσε μεγάλες έπιπτώσεις στον προϋπολογισμό. Τό οικονομικό σύστημα πού αντικατόπτριζε τά συμφέροντα της φεουδαρχικής άστικής τάξης (γραφειοκράτες, άριστοκράτες, εκκλησία) και ή διεφθαρμένη διοίκηση δέν βοηθούσαν και πολύ. Η παράταση αυτής της κατάστασης οδήγησε σέ μιά διάχυτη άνησυχία και άγανάκτηση όλόκληρο τόν αιθιοπικό λαό και κυρίως τούς εργαζόμενους.

Αυτή ή «δυσαρέσκεια» φάνηκε ξεκάθαρα στίς πολιτικές δραστηριότητες του φοιτητικού κινήματος. Τό κίνημα προωθούσε δημοκρατικά αίτήματα κατηγορώντας ταυτόχρονα τό καθεστώς του Χαϊλέ Σελασιέ σαν ύπεύθυνο για τήν τραγική έξαθλίωση του αιθιοπικού λαού. Άκόμα περισσότερο ή άγανάκτηση και έξέγερση των καταπιεζόμενων άγροτικών μαζών ήταν ένδεικτική της κατάστασης πού επικρατούσε. Ένα από τά κυριότερα αίτήματα του δημοκρατικού κινήματος της Αιθιοπίας ήταν και ή άμεση παύση του ίμπεριαλιστικού πολέμου στην Έρυθραία.

Η συνεχώς έπιδεινούμενη κατάσταση της χώρας δημιούργησε τίς κατάλληλες οικονομικές προϋποθέσεις για τή γέννηση μέσα στο στρατό ενός κινήματος πού τό Φεβρουάριο του 1974 έμελλε νά παίξει τό ρόλο του. Τό κίνημα, χωρίς νά διακηρύξει από τήν άρχή τήν ταυτότητά του, κατάφερε σιγά-σιγά νά πάρει στά χέρια του τόν κρατικό μηχανισμό. Άκολούθησε ή εκθρόνιση του αυτοκράτορα και ή συγκρότηση του Προσωρινού Στρατιωτικού Διοικητικού Συμβουλίου (PMAC). Φαίνεται πώς ή άνάλυση της έξουσίας και ή σταθεροποίησή της στά χέρια του στρατού ήταν ό μόνος αντικειμενικός στόχος πού διαμόρφωσε τελικά και τήν πολιτική γραμμή του. Ήταν μιά πολιτική άσαφής πού σήκωνε πολλές και διαφορετικές έρμηνείες όσο και εφαρμογές... Σέ γενικές γραμμές, τό στρατιωτικό καθεστώς άποτέλεσε ένα «δημα» σέ σύγ-

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΥΘΡΑΙΑΣ

1577: Τουρκική κατοχή.

1890: Ιταλική κατοχή και άποστολή του έρωπαϊκού άποικισμού.

1941: Τά βρετανικά στρατεύματα νικούν τή φασιστική Ιταλία και μπαίνουν στην Έρυθραία.

1950: Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ παίρνει τήν απόφαση για «όμοσπονδία», πού ύπαγορεύθηκε από τίς ΗΠΑ.

1952: Η Έρυθραία γίνεται όμοσπονδία μέ τήν Αιθιοπία.

1955: Παραίτηση της πρώτης κυβέρνησης της Έρυθραίας σέ ένδειξη διαμαρτυρίας για τήν καταπάτηση από τήν Αιθιοπία της απόφασης για όμοσπονδία.

1958: Η Αιθιοπία, παραδίδοντας κατάφωρα τήν απόφαση του ΟΗΕ, ύποστέλλει τή σημαία της Έρυθραίας, καταργεί τόν έθνικό της ύμνο και τά πολιτικά κόμματα και άπαγορεύει τή λειτουργία συνδικαλιστικών όργανώσεων, τήν έκδοση έφημερίδων, όπως επίσης και τή χρησιμοποίηση των δυό επίσημων γλωσσών: της αραδικής και της Τιγκρίνια.

1961: Τήν 1η Σεπτέμβρη αρχίζει ό έν-οπλος άγώνας του λαού της Έρυθραίας κάτω από τήν καθοδήγηση του Μετώπου για τήν Άπελευθέρωση της Έρυθραίας (Ε.Λ.Φ.).

1962: Ο αυτοκράτορας Χαϊλέ Σελασιέ καταργεί μονομερώς τήν απόφαση του ΟΗΕ για όμοσπονδία και προσαρτά μέ τή βία τήν Έρυθραία στην αυτοκρατορία του. Τά αιθιοπικά στρατεύματα καταλαμβάνουν τή χώρα.

1967: Η Αιθιοπία αρχίζει τόν «έξοντωτικό της πόλεμο» έναντίον του λαού της Έρυθραίας. Τριάντα χιλιάδες πρόσφυγες φεύγουν από τά ανατολικά σύνορα για τό Σουδάν.

1971: Τό Πρώτο Έθνικό Συνέδριο του Ε.Λ.Φ. σενέρχεται σέ άπελευθερωμένες περιοχές.

1975: Τό Δεύτερο Έθνικό Συνέδριο.

1977: Τό Ε.Λ.Φ. άπελευθερώνει χωριά και πόλεις.

Πρόσφυγες. Η τραγωδία στο πρόσωπο ενός παιδιού

Εκπαίδευση στα σύγχρονα όπλα.

κρίση με τό ξεπερασμένο από αιώνες καθεστώς του Χαϊλέ Σελασιέ.

Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Τό πρώτο σλόγκαν πού προβάλλανε οί στρατιωτικοί μόλις πήραν τήν εξουσία, ήταν εκείνο τής «ειρηνικής λύσης» τού προβλήματος τής Έρυθραίας, φορτώνοντας παράλληλα στόν πρώην αυτοκράτορα όλες τές ευθύνες γιά τήν κατάσταση στήν Έρυθραία. Άλλά παρ' όλη τήν προπαγάνδα πού εξαπολύθηκε, κυρίως τού τύπου, πού δέν σταμάτησε ούτε λεπτό νά πλέκει τό εγκώμιο «τών πλατιών μαζών τής Έρυθραίας», ιδιαίτερα όταν ο στρατηγός Aman Adom ήρθε στό προσκήνιο, τό καινούργιο καθεστώς δέν πρόσφερε καμιά ριζική λύση. Αντίθετα, όταν αντιλήφθηκε ότι ο λαός τής Έρυθραίας υποστήριζε απόλυτα τό Άπελευθερωτικό Μέτωπο τής Έρυθραίας (E.L.F.) καί τό αίτημά του γιά εθνική ανεξαρτησία, «ξεχνώντας» όλες τές υποσχέσεις πού είχε δώσει, άρχισε τόν εξοντωτικό πόλεμο ένάντια στό λαό τής Έρυθραίας. Ο φασιστικός χαρακτήρας τού καινούργιου καθεστώτος άρχισε νά αποκαλύπτεται σιγά-σιγά. Κάτω από τό καινούργιο καθεστώς, ή Έρυθραία έγινε κυριολεκτικά ή «άρενα» άγριων σφαγών καί μαζικών εκτελέσεων πού ξεπερνούσαν κάθε προηγούμενο στήν ιστορία τής αιθιοπικής άποικιοκρατίας. Ο σωβινιστικός χαρακτήρας τού καθεστώτος καί οί φασιστικές ενέργειές του έσπρωξαν όλο τό κοινωνικό φάσμα τής Έρυθραίας νά υποστηρίξει τό ένοπλο κίνημα καί νά άγωνιστεί γιά τήν εθνική του άπελευθέρωση.

Άναμφίβολα τό κλειδί στή λύση τού προβλήματος τής ύπανάπτυξης καί τής σταθεροποίησης τής δημοκρατίας στίς χώρες τού τρίτου κόσμου είναι ή άγροτική μεταρρύθμιση. Στήν Αίθιοπία, όπου ο φεουδαρχισμός είχε βαθιές ρίζες καί ή καταπίεση ήταν τό βασικό χαρακτηριστικό τής άρχουσας τάξης τών Amhara, ή ριζική άγροτική μεταρρύθμιση έμπαινε σάν άμεσο πρόβλημα γιά νά ξεπεραστεί ή καταπληκτική όπισθοδρομικότητα, γιά νά σταματήσει ή πείνα καί νά έπιτευχθεί ή εθνική ισότητα. Τό νέο καθεστώς ήξερε καλά ότι τό θέμα τής άγροτικής μεταρρύθμισης ήταν από τά βασικά αίτήματα τού αιθιοπικού δημοκρατικού κινήματος καί έτσι υιοθέτησε τό σύνθημα «ή γή στους άγρότες», χωρίς όμως νά κάνει τίποτε γιά τήν υλοποίησή του. Όλες οί εθνικότητες εκτός τών Amhara (άρχουσα τάξη πού αποτελεί καί τήν πλειοψηφία στήν Αίθιοπία) ακόμα αισθάνονται τά αίτήματά τους άνικανοποίητα. Αυτό μάς οδηγεί στό συμπέρασμα ότι ο μοναδικός στόχος τού στρατιωτικού καθεστώτος στήν υποστήριξη τής άγροτικής μεταρρύθμισης ήταν νά κερδίσει τήν υποστή-

ριξη των δημοκρατικών δυνάμεων και νά σταθεροποιηθεί στην εξουσία.

Τό καινούργιο καθεστώς ἐθνικοποίησε ὁρισμένες βασικές οικονομικές μονάδες, κυρίως αὐτές πού ἀνήκαν στὸν πρῶην αὐτοκράτορα καὶ τοὺς στενοὺς συνεργάτες του. Ἀλλὰ βέβαια δὲν εἶναι ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐθνικοποιήσεων μέτρα πού ὁδηγοῦν στοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ἐξυπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τῶν μαζῶν. Ἡ σύγχρονη ἱστορία ἀποδείχνει πῶς ἰδιαίτερα στὸν τρίτο κόσμο πολλά μέτρα ἐθνικοποίησης δὲν ἐξυπηρετήσαν τὰ συμφέροντα παρά μόνο τῆς ἀρχουσας τάξης. Ἡ πρακτικὴ τοῦ καθεστώτος τὰ περασμένα χρόνια ἐπιβεβαίωσε τὴ γέννηση μιᾶς καινούργιας ἀρχουσας τάξης στὴν Αἰθιοπία, ὅπου οἱ ἀξωματικοὶ ἔχουν στὰ χέρια τους ἀπεριόριστα προνόμια.

Γιὰ νά πραγματοποιηθοῦν οικονομικές μεταρρυθμίσεις εἶναι ἀπαραίτητο ἓνα γενικὸ πρόγραμμα, ὅπως ἐπίσης καὶ ἀποφασιστικὰ μέτρα ἀπαγκίστρωσης τῆς ἐθνικῆς οικονομίας ἀπὸ τὴν ἐξάρτησή της ἀπὸ τὴν ἱμπεριαλιστικὴ ἀγορά. Αὐτὸ δὲν ἔχει γίνει ὥς τώρα στὴν Αἰθιοπία καὶ δὲν ὑπάρχει καμιά ἐνδειξη ὅτι τὸ νέο καθεστὺς μπορεῖ νά κάνει κάτι τέτοιο.

Οἱ αἰθιοπικὲς μάζες, καταπιεσμένες ἐπὶ δεκαετίες, εἶχαν τὴν ἐλπίδα πῶς μέ τὸ καινούργιο καθεστὺς θὰ ἀποκοτοῦσαν ὁρισμένα συνδικαλιστικὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα. Τό στρατιωτικὸ ὅμως καθεστὺς ἤρθε σέ ἀντίθεση μέ τὸ δημοκρατικὸ κίνημα ἀπὸ τὴν ἀρχή. Φυλάκισε πολλοὺς ἡγέτες του καὶ ἐκτέλεσε ἄλλους. Καθημερινὰ τὸ νέο καθεστὺς ἀποδεικνύει τίς δικτατορικές τάσεις του καὶ τοὺς φόβους του ἀπέναντι στοῦ δημοκρατικὸ κίνημα.

Ἡ ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ εἶναι δυὸ ὄψεις τοῦ ἴδιου νομίσματος – αὐτὸ ἀποδείχτηκε πολὺ καθαρά στὴν Αἰθιοπία. Τό καθεστὺς ἤρθε γρήγορα σέ σύγκρουση μέ τὰ ζωτικὰ συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων καὶ φοβήθηκε τὴν ἐλεύθερη πρωτοβουλία τῶν μαζῶν, ἐνῶ παράλληλα ξανάρχισε τὸν πόλεμο στὴν Ἐρυθραία. Ἐδῶ πρέπει νά προστεθεῖ ὅτι οἱ σχέσεις τοῦ καθεστώτος μέ τὰ ἀραβικά κράτη, ἰδιαίτερα τὰ προοδευτικά, εἶναι πολὺ ἀσταθεῖς.

Αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἀποδεικνύουν ὅτι τὸ PMAC εἶναι ἓνα μικροαστικὸ καθεστὺς μέ ὅλες τίς ἐναλλαγές καὶ ἀντιφάσεις τῆς τάξης αὐτῆς καὶ κυρίως μέ μιὰν ἐχθρότητα ἐνάντια στοῦ μαζικὸ κίνημα.

Η ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΥΘΡΑΙΑΣ

Ὁ ἰταλικὸς καπιταλιστικὸς ἀποικισμὸς ἀλλάξε ριζικὰ τίς ὑπάρχουσες σχέσεις ἰδιοκτησίας καὶ τίς παραγωγικές μεθόδους στὴν Ἐρυθραία μὲ στόχο τὴν ἐγκατάσταση μεγάλου ἀριθμοῦ Ἰταλῶν στὴν Ἐρυθραία (μέχρι πού τὸ ἐγχείρημα

Ὁ στρατὸς ἀναλαμβάνει, πολλές φορές, καὶ τὴν ἰατρικὴ περίθαλψη τοῦ λαοῦ.

κατέρρευσε στοῦ τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ 1920). Τεράστιες ἐκτάσεις γῆς δημεύτηκαν καὶ ἀκαλλιέργητες περιοχές προορίζονταν γιὰ «ἰταλικὴ χρῆση». Γύρω στοῦ 1930 ἡ ἀποικιακὴ πολιτικὴ στράφηκε στὴν ἐκμετάλλευση «τῶν πολεμικῶν δυνατοτήτων» τῆς Ἐρυθραίας. Ἐκατομμύρια ἰταλικὲς λιρέτες χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὴ μετατροπὴ τῆς χώρας σέ βάση ἐπιχειρήσεων ἐναντίον τῆς Αἰθιοπίας. Ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπόδομή κληροδότησε στὴν Ἐρυθραία μιὰ ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη δι-ομηχανικὴ βάση, μερικές πολὺ μοντέρνες πόλεις (συμπεριλαμβανομένων τῶν δύο λιμανιῶν στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα – Ἀσσάμπ καὶ Μασσάουα), μιὰ εἰδικευμένη ἐργατικὴ τάξη καὶ τὴν ἀπαρχὴ τοῦ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ ἐβδομήντα χρόνια ἀποικιακῆς καὶ ἱμπεριαλιστικῆς ἐκμετάλλευσης τῶν φυσικῶν χώρων τῆς Ἐρυθραίας αποτελοῦν τὴ βασικὴ αἰτία τῆς ὑпанάπτυξης τῆς χώρας. Ἡ Ἐρυθραία βρίσκεται ἀκόμα στοῦ ἀρχικὸ στάδιο τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης. Ἡ ἀγροτικὴ καλλιέργεια ἀποτελεῖ τὴν κύρια μορφή οικονομικῆς δραστηριότητος. Συνεπῶς, ἡ κυρίαρχη οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξη ἀπὸ τὴ μιὰ, καὶ ἡ μεγάλη καὶ πολὺπλευρὴ ταξικὴ ἐκμετάλλευση ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς πολυμορφίας τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας. Ὁ μεγαλύτερος γαιοκτῆμονας ἦταν ἡ ἀποικιακὴ κυβέρνησις. Ἡ ἰταλικὴ ἀποικιακὴ κυβέρνησις δήμευσε τεράστιες ἐκτάσεις γιὰ ἰταλικὲς ἐγκαταστάσεις· μέ μερικές ἐξαιρέσεις, ὅλες οἱ εὐφορες πεδιάδες ἔγιναν ἰδιοκτησία της. Στίς κάπως ὀρεινές περιοχές οἱ πιὸ γόνιμες ἐκτάσεις καλλιέργει-σιν γῆς δόθηκαν σέ ἰταλοὺς μετανάστες.

Ἡ ἀποικιακὴ κυβέρνησις τοῦ Χαϊλέ

Σελασιέ βρῆκε αὐτὴ τὴ μορφή ἰδιοκτησίας οικονομικά συμφέρουσα καὶ ἔτσι ἡ γῆ πού ἀνήκε στοῦ λαοῦ καὶ ἔπρεπε νά τοῦ ἐπιστραφεῖ πουλήθηκε σέ Ἰταλοὺς καὶ ἄλλους ξένους, καπιταλιστές, γραφειοκράτες καὶ ἄλλους συνεργάτες του. Ὁ ἰταλικὸς ἀποικισμὸς καὶ οἱ καπιταλιστές γραφειοκράτες στρατιωτικοὶ συγκροτοῦν τὴ δεύτερη μεγάλη ὁμάδα γαιοκτημόνων. Μέ τὴν ἀποχώρησή τους πούλησαν τὴ γῆ σ' αὐτοὺς βέβαια πού μπορούσαν νά τὴν ἀγοράσουν, καὶ αὐτοὶ δὲν ἦταν ἄλλοι ἀπὸ τίς ἀριστοκρατικές ὁμάδες τῆς φεουδο-καπιταλιστικῆς τάξης. Ἡ βασικὴ μορφή γαιοκτησίας στίς ἀγροτικές περιοχές εἶναι ἡ Dessa (συλλογικὴ ἰδιοκτησία τοῦ χωριοῦ). Ἐπιφανειακά ἡ συλλογικὴ ἰδιοκτησία δὲν φαίνεται ἄνιση, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα, μαζί μέ τὴ Medri-worki (γῆ ἀγορασμένη μέ χρυσό), ὑπάρχει ἄνιση κατανομή τῆς γῆς ἀκόμα καὶ στοῦ συστήματος αὐτοῦ. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ εἶναι χωρισμένοι σ' αὐτοὺς πού ἐγκαταστάθηκαν πρόσφατα καὶ πού πρέπει νά ἀρκοῦνται σέ μιὰ χαμηλότερης ποιότητας καὶ ποσότητας ἐκταση γῆς, καὶ στοὺς λεγόμενους «ἀληθινούς» κατοίκους.

Ἡ ὑпанάπτυξη τῆς γεωργίας στὴν Ἐρυθραία δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα μόνο τῆς μορφῆς γαιοκτησίας. Τό ἴδιο ὑπεύθυνες εἶναι καὶ οἱ διαδοχικὲς ἀποικιοκρατικές δυνάμεις πού ἐκμεταλλεύτηκαν καὶ ἐκμεταλλεύονται τὴν καρπὸς τῆς γῆς τῆς Ἐρυθραίας. Μόνο ἓνα ἐκ-συγχρονισμένο πρόγραμμα πού θὰ προβλέπει τὴν ἀξιοποίηση μέ κάθε δυνατό μέσο τῆς ἀγροτικῆς γῆς καὶ τὸν ἐκσυγχρονισμό σέ ἐπιστημονικὴ βάση τῆς μορφῆς γαιοκτησίας, υἱοθετημένο γιὰ μᾶξιμουμ παραγωγῆς, μπορεῖ νά βάλει τὴ γεωργία τῆς Ἐρυθραίας σέ κάποιο δρόμο. Ἡ ἀποικιακὴ κυβέρνησις τῆς Ἐρυθραίας, ὅπως ὅλες οἱ ἀποικιακές κυβερνήσεις, ἐνδιαφέρθηκε μόνο γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν τομέων ἐκείνων πού ἔφερναν γρήγορα κέρδη. Πρωτοῦ λοιπόν ὁ λαὸς τῆς Ἐρυθραίας ἀρχίσει νά ἀσχολεῖται μέ τὴν ὑπόθεσις τῆς ἀνασυγκρότησης καὶ ἀνάπτυξης τῆς χώρας, ἔχει καθήκον νά διώξει τοὺς αἰθίοπες ἀποικιοκράτες, τοὺς ἀμερικάνους ἱμπεριαλιστές καὶ τοὺς σιωνιστές. Ἡ ἀμερικανικὴ καὶ σιωνιστικὴ παρουσία στὴν Ἐρυθραία ἔχει μιὰ ἰδιαίτερη καὶ «εἰδική» σχέση μέ τὸ θέμα. Χιλιάδες στρέμματα «κατέχονται» ἀπὸ τίς ἀμερικανικές στρατιωτικές βάσεις καὶ τίς ἰσραηλινές εταιρίες. Πρὶν ἀρχίσουν τὰ γεγονότα τοῦ '74, τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ κεφαλαίου στὴν αἰθιοπικὴ αὐτοκρατορία ἀποτελεῖτο ἀπὸ ἐπενδύσεις στὴν Ἐρυθραία, τὸ 90% τοῦ ὁποῖου ἀνήκε σέ Ἰταλοὺς.

Τό 80 - 90% τῶν εἰσαγωγῶν - ἐξαγωγῶν εἶναι στὰ χέρια τῶν ξένων. Περίπου 85% τοῦ ἐμπορίου βρίσκεται ὑπὸ τὸν ἔλεγχο Ἰταλῶν, Ἐθραίων καὶ ἄλλων. Ἀπ' αὐτὴ τὴ γενικὴ περιγραφή βλέπει

κανένas πώς τὰ μέσα παραγωγής καί τό ἔξωτερικό ἐμπόριο βρίσκονται στά χέρια τῶν ξένων καπιταλιστῶν.

Ἡ κυβέρνηση τοῦ Χαϊλέ Σελασιέ ἐλέγχει ὅλα τὰ λιμάνια, τίς μεταφορές, τίς δημόσιες γαίες καί ὅλα τὰ κτίρια πού ἀφῆσαν οἱ Ἴταλοί καί ἀνακήρυξε ὅλα τὰ ὄρυχεῖα σάν μονοπώλιο τῆς κυβέρνησης: μέ λίγα λόγια ἀποτέλειωσε τόν οἰκονομικό στραγγαλισμό τῆς Ἐρυθραίας. Ἀφοῦ «μονοπώλησε» τόν ὄρυκτό πλοῦτο, ἡ ἀποικιακή κυβέρνηση ἀνοίξε τίς πόρτες στό ξένο κεφάλαιο, κυρίως στό ἀμερικανικό. Ἡ στρατιωτική κυβέρνηση διακήρυξε μιὰ «ἀντιμπεριαλιστική πολιτική» ἐλπίζοντας νά κερδίσει ἔτσι τήν ὑποστήριξη τῆς διεθνούς προοδευτικῆς κοινῆς γνώμης – χωρίς δέβαια νά ἐφαρμόσει – τίποτα καί γιά νά τή χρησιμοποιήσει στό νά λύσει ἐσωτερικά προβλήματα μέ σκληρό τρόπο...

Ἡ ἀποικιακή κυβέρνηση προώθησε καί προωθεῖ μιὰ καινούργια ἀρχουσα τάξη, αὐτή τῶν γραφειοκρατῶν - καπιταλιστῶν. Παρ' ὅλο πού οἱ ἐρυθραῖοι καπιταλιστές καί γραφειοκράτες εἶναι φτωχοί σέ σύγκριση μέ τοὺς ξένους, ἀποτελοῦν μαζί μέ τίς τάξεις τῆς κομπραδόρικης μπουρζουαζίας τό κύριο στήριγμα τῆς ἀποικιακῆς κυβέρνησης. Ὁ λαός τῆς Ἐρυθραίας δέν ὑποφέρει μόνο ἀπό τήν ἀποικιακή καπιταλιστική ἐκμετάλλευση, ὑποφέρει ἐξ ἴσου καί ἀπό τή διαστρεβλωμένη μορφή τοῦ καπιταλισμοῦ τῆς. Ἀς ἐξηγηθοῦμε: οἱ ξένοι καπιταλιστές, πού ἔχουν τό μονοπώλιο τῆς διομηχανίας καί τοῦ ἐμπορίου, καθώς καί τὰ μέσα παραγωγῆς καί συναλλαγῶν, ἐξάγουν κάθε δολλάριο πού κερδίζουν στίς χώρες ἀπ' ὅπου κατάγονται. Ἡ αἰθιοπική ἀποικιακή κυβέρνηση ἐκμεταλλεύεται τοὺς καρπούς τοῦ λαοῦ τῆς Ἐρυθραίας. Οἱ ἐρυθραῖοι καπιταλιστές, οἱ κομπραδόρικες τάξεις καί οἱ γραφειοκράτες, λόγω τῆς ἔντονης ἀνασφάλειας πού νιώθουν, ἐξάγουν κι αὐτοί κάθε γρήγορο κέρδος τους σέ ξένες τράπεζες. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι φανερό: ἐνῶ ὅλες οἱ πλουτοπαραγωγικές πηγές τῆς Ἐρυθραίας εἶναι ἀνοικτές στά χέρια τῆς ξένης καί τῆς τοπικῆς καπιταλιστικῆς ἐκμετάλλευσης (ξεκινώντας ἀπό τὰ ὄρυχεῖα τῆς Ἐρυθραίας καί τήν ἐκμετάλλευση τῆς ἀλιείας στήν Ἐρυθρά θάλασσα), τό κεφάλαιο δέν ὀργανώνεται γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἰδίας τῆς Ἐρυθραίας.

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Περιγράφοντας τήν ἱστορική καί οἰκονομική ἐξέλιξη τῆς Ἐρυθραίας, δώσαμε σύντομα τό διάγραμμα τῶν τάξεων πού ἐλέγχουν τὰ μέσα παραγωγῆς, τή γῆ, τό ἔξωτερικό ἐμπόριο καί μονοπωλοῦν τίς πλουτοπαραγωγικές πηγές τῆς χώρας καί πού τελικά συγκροτοῦν καί στηρίζουν

τήν αἰθιοπική ἀποικιακή κυβέρνηση. Ὅμως αὐτή ἡ κυβέρνηση εἶναι στήν οὐσία ὁ «ἀντιπρόσωπος» μιᾶς συμμαχίας τάξεων, τῆς ὁποίας τόν κεντρικό πυρήνα ἀποτελεῖ ὁ βασιλικός οἶκος τῶν Shoan, ἡ αὐτοκρατορική δηλαδή οἰκογένεια, ἡ στρατιωτική γραφειοκρατία καί οἱ καπιταλιστές.

Ἡ μπουρζουαζία τῆς Ἐρυθραίας (κομπραδόροι καπιταλιστές καί στρατιωτικοί γραφειοκράτες) ἔχει γίνει ἀναπόσπαστο τμήμα τῆς αἰθιοπικῆς ἀρχουσας τάξης. Καμιά ἀνάλυση δέν μπορεῖ νά εἶναι πλήρης ἂν δέν μελετηθεῖ ἐξαντλητικά ὁ οἰκονομικός ρόλος τῶν ξένων πού ἐλέγχουν μέ τίς ἐπενδύσεις τους τό 90% τοῦ ἐθνικοῦ κεφαλαίου. Ὁ πολιτικός ρόλος τῶν ξένων εἶναι δέβαια ἔμμεσος, ἀλλά καθοριστικός, ἀφοῦ συνίσταται στή χρησιμοποίηση τῆς οἰκονομικῆς τους δύναμης.

Ἡ «δραστηριότητα» τῆς ἐρυθραϊκῆς μπουρζουαζίας δέν περιορίζεται στά γεωγραφικά ὅρια τῆς χώρας ἀλλά ἐπεκτείνεται καί στήν Αἰθιοπία. Ἐκατοντάδες ἐρυθραῖοι μπουρζουάδες ἔχουν σημαντικές ἐπενδύσεις στήν Αἰθιοπία καί διατηροῦν στενότερους δεσμούς σέ ὅλα τὰ επίπεδα μέ τήν αἰθιοπική «κοινωνία» καί τήν κρατική μηχανή. Αὐτές ἀκριβῶς οἱ διασυνδέσεις ἔχουν ἀναδείξει τήν ἐρυθραϊκή μπουρζουαζία σέ μιὰ τάξη δυνατή ἀλλά ἐξαρημένη, μέρος τῆς «μεγάλης συμμαχίας» τῆς μπουρζουαζίας τῆς Αἰθιοπίας. Ἄν θέλουμε μάλιστα νά εἰμαστε ἀκριβολόγοι, τότε θά πρέπει νά πούμε πώς δέν ὑπάρχει ἐθνική μπουρζουαζία στήν Ἐρυθραία γιατί στήν πραγματικότητα ἔχει ἀπορροφηθεῖ καί ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο κομμάτι τῆς αἰθιοπικῆς μπουρζουαζίας. Εἶναι ἐπομένως ἐχθρός τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐρυθραίας.

Τελευταία, καί σάν ἀποτέλεσμα τῶν οἰκονομικῶν μέτρων πού πάρθηκαν ἀπό τό νέο καθεστῶς τῆς Αἰθιοπίας, μιὰ σειρά ἀπό συμπτώματα δείχνουν κάποια «μετακίνηση» μερικῶν στρωμάτων τῆς ἐρυθραϊκῆς μπουρζουαζίας, πού ἀναζητοῦν ἐπαφή μέ τό ἐθνοκαπελευθερωτικό κίνημα. Σκοπός τους εἶναι ἡ διασφάλιση τῶν συμφερόντων τους στό μέλλον. Αὐτά τὰ «στοιχεῖα» πού μετακινοῦνται μεμονωμένα, γίνονται δεκτά ἀπό τό κίνημα πάνω στή βάση τῆς συμφωνίας τους μέ τό «πρόγραμμα τῆς ἐπανάστασης», πού ἐκφράζει τὰ θεμελιακά συμφέροντα τοῦ ἐρυθραϊκοῦ λαοῦ, τόσο βραχυπρόθεσμα ὅσο καί μακροπρόθεσμα.

Τό πρῶτο Ἐθνικό Συνέδριο πού διατύπωσε τό πολιτικό πρόγραμμα πῆρε ἐπίσης τήν ἀπόφαση πού διασφαλίζει τό δικαίωμα τῶν ἐργαζομένων τῆς Ἐρυθραίας νά ὀργανωθοῦν κάτω ἀπὸ τή σημαία τοῦ E.L.F. Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ἐρυθραίας, παρά τή διασπορά τῆς σέ γειτονικές χώρες, πῆρε τήν πρωτοβουλία γιά τήν ὀργάνωση τοῦ φορέα τῆς Γενικῆς Ἐνωσης Ἐργατῶν τῆς Ἐρυθραίας

(GUWE), καί ἤδη κλιμακώνει τίς δραστηριότητές τῆς συμμετέχοντας στόν ἐθνικό ἀγώνα, ἀποσαφηνίζοντας ταυτόχρονα τήν «ταυτότητα» τῆς ἐργατικῆς τάξης σάν τῆς πρωτοπορίας τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ ἀγροτιά τῆς Ἐρυθραίας, πού ἀποτελεῖ τήν πλειοψηφία τοῦ λαοῦ μας καί τό κυρίαρχο στοιχεῖο τῆς βάσης τῆς ἐπανάστασης στίς μισοαπελευθερωμένες περιοχές καί στοὺς ὠμούς τῆς ὁποίας πέφτουν μεγάλες εὐθύνες σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τόν ἀγώνα, δέν ἔχει ἀκόμα ὀργανωθεί σ' ἓνα κεντρικό φορέα, ἐξαιτίας διαφόρων ἀντικειμενικῶν δυσκολιῶν. Τό «συμβούλιο τοῦ χωριοῦ» ὑπῆρξε μιὰ μορφή ὀργάνωσης τῶν ἀγροτῶν πού ὅμως δέν προωθοῦσε τήν πολιτική συνειδητοποίηση τῶν ἀγροτῶν. Ἔτσι ἔγινε φανερό πῶς χρειάζεται μιὰ νέα μορφή ὀργάνωσης πού θά ἀξιοποιεῖ μέ τόν καλύτερο καί ἀποτελεσματικότερο τρόπο τίς προσπάθειες τῶν ἀγροτῶν καί παράλληλα νά προωθεῖ τήν πολιτική ἐπιμόρφωση.

Ἡ ἰδεολογία τῶν ἐκμεταλλευτῶν εἶχε περίπου ἐπικρατήσει μέχρι τό 1971 ἀνάμεσα στίς διάφορες κοινωνικές τάξεις τῆς Ἐρυθραίας. Μετά ὅμως τό πρῶτο Ἐθνικό Συνέδριο τοῦ E.L.F. ἡ ἐξέλιξη ὁδήγησε στή χειραφέτηση τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων ἀπ' αὐτή τήν ἰδεολογία. Σήμερα οἱ ἐπαναστατικές μάζες ἀναγνωρίζουν ὁλοένα καί πιό πλατιά τή σημασία τοῦ Ἐθνικοῦ Δημοκρατικοῦ Προγράμματος τῆς Ἐπανάστασης, πού εἶναι ριζοσπαστικά ἀντιαποικιακό, ἀντισιωνιστικό καί ἀντιμπεριαλιστικό.

Σ.Σ.: Ὁ Ὁμάρ Ἀλίμ, πού ἔγραψε τό ἄρθρο αὐτό, εἶναι γραμματέας τῆς Ἐνωσης Δημοσιογράφων τοῦ Μετώπου γιά τήν Ἀπελευθέρωση τῆς Ἐρυθραίας. Μᾶς τό ἔστειλε ἀπό τό Τζιμπουτί, τή νεογέννητη μικρή δημοκρατία στό «κέρα» τῆς Ἀφρικῆς – μιὰ περιοχή πού βρίσκεται σήμερα στίς δίνες μιᾶς πολεμικῆς σύγκρουσης ἀνάμεσα στή Σομαλία καί τήν Αἰθιοπία γιά τόν ἐλεγχό τοῦ Ὀγκαντέν.

κυκλοφόρησε

**ΔΙΕΘΝΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ**

ΕΟΚ: ΕΡΕΥΝΑ

Του Σωτήρη Χτούρη

Δημοκρατική διακόσμηση καί οικονομικές αναγκαιότητες

Δημοσιεύουμε σήμερα το δεύτερο μέρος της μελέτης του οικονομολόγου Σωτήρη Χτούρη για τη «δημοκρατική διακόσμηση» της ΕΟΚ. Στο πρώτο, είδαμε τη «μορφή» των 4 βασικών πολιτικών και οικονομικών οργάνων της Κοινής 'Αγοράς: Εύρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εύρωπαϊκή 'Επιτροπή, Συμβούλιο 'Υπουργών και Εύρωπαϊκό Δικαστήριο.

Β' ΜΕΡΟΣ

Η παραπάνω περιγραφή είναι αρκετά συνοπτική και γι' αυτό είναι δύσκολο να αποδώσει την εξαιρετικά πολύπλοκη και γραφειοκρατική λειτουργία της Ε.Κ. Για να ερμηνεύσει όμως κανείς αυτή την εξέλιξη και ακόμα για να μπορεί να προβλέψει τις μελλοντικές εξελίξεις της Ε.Κ., πρέπει να ξεκαθαρίσει τις διάφορες πολιτικές τάσεις και τα οικονομικά συμφέροντα που συντέλεσαν στη δημιουργία της.

Τά κράτη που μπήκαν στη διαδικασία της εύρωπαϊκής ενοποίησης γεννήθηκαν ιστορικά στο πέρασμα από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό. Κατευθυντήρια και κινητήρια δύναμη αυτής της εξέλιξης ήταν οι εθνικές άστικές τάξεις, που θρήκαν στην άστική δημοκρατία το καλύτερο σύστημα για να επιβάλλουν τα πολιτικά και οικονομικά τους συμφέροντα.

Τό εθνικό κράτος βασιζόταν μέχρι και τό Β' παγκόσμιο πόλεμο σέ μία εθνική αγορά καθώς και στην άμεση εκμετάλλευση περιφερειακών και αποικιοκρατούμενων περιοχών, που ήταν άμεσα δεμένες μαζί του. Μετά από τό Β' παγκόσμιο πόλεμο ή συγκέντρωση του κεφαλαίου γεννάει τις τεράστιες πολυεθνικές εταιρίες, που δέν προσανατολίζονται πιά στις εθνικές αγορές αλλά στη διεθνή τους κυριαρχία. 'Ενώ λοιπόν μέχρι την περίοδο του μεσοπολέμου ή κοινωνική κατανομή της εργασίας γίνεται στά πλαίσια του εθνικού κράτους, μετά τό Β' παγκόσμιο πόλεμο κυριαρχεί ή *ύπερεθνική κοινωνική κατανομή της εργασίας*. Η κοινωνική κατανομή της εργασίας και οι ανταλλακτικές σχέσεις ανάμεσα στους καπιταλιστές ήταν οι προϋποθέσεις της δημιουργίας του εθνικού κράτους. Ο θεσμός αυτός θά έπαιζε τό ρόλο του έγγυητή αυτών των σχέσεων, ενώ ταυτόχρονα θά καταπίεζε τό προλεταριάτο κρατώντας τό στή σκλαβιά της μισθωτής εργασίας. Τό πέρασμα από την εθνική κατανομή στην ύπερεθνική ή, άλλίως είπωμένο, από την εθνική στην ύπερεθνική αγορά, δημιούργησε ταυτόχρονα και την ανάγκη για ένα θεσμό που θά παίζει τό ρόλο του εθνικού κράτους, αλλά σέ ύπερεθνικό επίπεδο.

Η αναγκαιότητα αυτή ήταν ιδιαίτερα έντονη στη Δ. Εύρωπη, όπου ή ύπαρξη πολλών μικρών εθνικών κρατών ήταν έμπόδιο στις προσπάθειες των πολυεθνικών εταιριών να δημιουργήσουν μία μεγάλη και άνοιχτη αγορά. Η Ε.Κ.Α.Χ. και ή συνθήκη της Ε.Ο.Κ. είναι σέ πρώτη άποψη οι προσπάθειες για τη θεσμοποίηση αυτής της αγοράς. Τό κείμενο της συνθήκης της Ε.Ο.Κ. άσχολεϊται βασικά μέ τό μέ ποιούς τρόπους θά εξασφαλιστεί τελικά ή έλεύθερη διακίνηση των βιομηχανικών προϊόντων και μέ τούς θεσμούς που θά έγγυούνται την εφαρμογή των κανόνων αυτών σέ όλο τό πλάτος της Ε.Κ. Η Εύρωπαϊκή 'Επιτροπή και τό Συμβούλιο των 'Υπουργών είναι λοιπόν σέ πρώτη φάση έγγυητικά όργανα της Εύρωπαϊκής 'Αγοράς και βασικά έχουν μόνο δικαιοδοσίες που κινούνται σ' αυτό τό πλαίσιο.

Η άνάλυση της Ε.Κ. από αυτή την όπτική γωνία κρύβει φυσικά πολλές άλλες διαστάσεις του προβλήματος αλλά ξεκαθαρίζει κατά κάποιο τρόπο ποιά είναι ή κινητήρια δύναμη στην Ε.Κ. καθώς και τά όρια μέσα στα όποια κινείται. Γιατί ενώ οι πολυεθνικές εταιρίες άπαιτούν έγγυήσεις για μία μεγάλη αγορά, μπαίνουν ταυτόχρονα έμπόδιο στη δημιουργία ύπερεθνικών θεσμών που θά είχαν δυνατότητες έλέγχου άπέναντί τους. Η δημιουργία τέτοιων θεσμών μπορεί να είναι μόνο άποτέλεσμα της άνάπτυξης της εύρωπαϊκής ένοποίησης και όχι φυσικά της επιστροφής σέ εθνικά προστατευτικά μοντέλα. Τά μοντέλα αυτά δέν προσφέρουν στην πραγματικότητα καμία οικονομική προστασία άπέναντι στο πολυεθνικό κεφάλαιο, που έχει ήδη κερδίσει στο βασικό του αίτημα, δηλ. να σπάσει τις εθνικές αγορές. 'Εδώ θά μπορούσε κανείς να παραλληλίσει τη σημερινή εξέλιξη μέ την αντίστοιχη κατάσταση που είχε δημιουργηθεί στη διάρκεια του περάσματος από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό, δηλ. ενώ ή άστική τάξη στην άρχή της άστικής επανάστασης είχε συνδέσει τά οικονομικά της αίτήματα μέ την ταυτόχρονη άπαίτηση του λαού για κοινωνική δικαιοσύνη και έλευθερία, μετά από την εγκαθίδρυση της στην έξουσία στράφηκε έξυπνα ενάντια στο δημοκρατικό ριζοσπαστισμό της εργατικής τάξης.

Εκτός φυσικά από τό πολυεθνικό κεφάλαιο ύπάρχουν και άλλες ομάδες που συνεργούν, άλλες λιγότερο και άλλες περισσότερο, ενάντια σέ μία πραγματική ένοποίηση της Εύρώπης.

Η πολιτική έξουσία των εθνικών κρατών άντιμετωπίζει πρόβλημα ύπαρξης άν τελικά οι εθνικοί πολιτικοί θεσμοί άντικατασταθούν από άνάλογους εύρωπαϊκούς. Αυτός είναι και ένας από τούς λόγους που τό Συμβούλιο των 'Υπουργών παραμένει τό κέντρο άρους της Ε.Κ., γιατί από τη μία μεριά βοηθάει στους διακανονισμούς ανάμεσα στις εθνικές κυβερνήσεις, από την άλλη μεριά αφήνει άπείραχτες τις δικαιοδοσίες της κάθε κυβέρνησης.

Οι γραφειοκράτες επίσης που άπαρτίζουν τούς κρατικούς μηχανισμούς θά έπουν σέ δικοινητική και πολιτική ίσχυ, έφόνσον μία ύπερεθνική γραφειοκρατία θά αναλάβει τά καθήκοντά τους.

Τό πέρασμα από τούς εθνικούς στους ύπερεθνικούς θεσμούς αναπτύσσει έτσι τις άντιθέσεις μέσα στις ίδιες τις δομές της έξουσίας. Οι διαδικασίες όμως αυτού του περάσματος δέν είναι άποτέλεσμα μιάς βαθιάς κρίσης ούτε μιάς επαναστατικής κατάστασης. 'Ετσι κυριαρχούν αναγκαστικά οι συμβιβασμοί ανάμεσα στα διάφορα συμφέροντα που εκφράζονται βασικά από τις πολυεθνικές εταιρίες, τούς τεχνοκράτες, τούς εθνικούς πολιτικούς, τούς εύρωκράτες και τεχνοκράτες, τις διάφορες γραφειοκρατίες, την εργατική τάξη και τη μερίδα του κεφαλαίου που φοβάται τό διεθνή ανταγωνισμό.

Η εργατική τάξη είναι μάλλον ή πιό άσήμαντη παρουσία σ' αυτό τό πλαίσιο. Μέχρι τώρα δέν έχει έξασκήσει καμία μεγάλη πολιτική και οικονομική πίεση για την κατοχύρωση των συμφερόντων της και παραμένει σχεδόν τελείως άνοργάνωτη σέ εύρωπαϊκό επίπεδο. 'Ενώ οι πολυεθνικές εταιρίες έχουν ήδη κατοχυρωθεί θεσμικά στον εύρωπαϊκό χώρο, τά εργατικά συνδικάτα άναμασούν ακόμα έθνικιστικές άσυναρτησίες και γίνονται ύπέρμαχοι του εθνικού τούς κεφαλαίου που πιστεύουν ότι θά τούς σώσει από την άνεργία.

Μία μερίδα θεωρητικών της εύρωπαϊκής ένοποίησης άνέπτυξαν ένα λειτουργικό μοντέλο (φονξιοναλιστικό) που θά έξηγούσε τη διαδικασία της ένσωμάτωσης των εθνικών κρατών σέ ένα ύπερεθνικό πλαίσιο. Τό μοντέλο αυτό δίνει βάρος στη δημιουργία θε-

σμών που λειτουργούν μόνο σε σχέση με όρισμένα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά θέματα. Οι θεσμοί αυτοί έχουν τὰ ἐξῆς πλεονεκτήματα: δὲν ἀπαιτοῦν μιά ἄμεση ἀναδιάρθρωση τῶν τοπικῶν καὶ ἐθνικῶν θεσμῶν, οἱ ἀποφάσεις τους δὲν δημιουργοῦν μεγάλες πολιτικές ἀντιθέσεις, μιά καὶ ἀφοροῦν μόνο ἓνα μικρὸ τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ κάθε ἐθνικοῦ κράτους, καὶ δίνουν ἄμεσες, ἀν καὶ περιορισμένες, λύσεις στὰ διάφορα εὐρωπαϊκά προβλήματα.

Στὸ πλαίσιο τοῦ μοντέλου αὐτοῦ δημιουργήθηκαν ἡ Ε.Κ.Α.Χ., ἡ συνθήκη τῆς Ε.Ο.Κ., ἡ Εὐράτομ, τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινωνικὸ Ταμεῖο, τὸ Εὐρωπαϊκὸ Ταμεῖο Γεωργικοῦ Προσανατολισμοῦ FEOGA, τὸ Εὐρωπαϊκὸ Ταμεῖο Περιφερειακῆς Ἀνάπτυξης, κλπ. Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ μοντέλου αὐτοῦ ἦταν ἀποτέλεσμα τοῦ συμβιβασμοῦ ἀνάμεσα στὶς διαφορές ὁμάδες συμφερόντων πού πίεζαν γιὰ μιά εὐρωπαϊκὴ ἐξέλιξη καὶ ἀναφέρθηκαν παραπάνω.

Ἐνα βασικὸ στοιχεῖο τοῦ μοντέλου ἦταν τὸ Spill Over Effect, δηλ. ἡ μεταλλαγὴ τῶν ἀρχικῶν θεσμῶν σὲ καινούργιες καὶ ποιοτικὰ ἀνώτερες μορφές ὁλοκληρώσεως. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο πίστευαν οἱ φονξιοναλιστές ὅτι θὰ ὑπερπηδοῦσαν τὶς δυσκολίες μιᾶς ἀρχικῆς καὶ ὁλοκληρωτικῆς ἀλλαγῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτικοῦ χώρου, πού, ὅπως εἶναι φυσικὸ, θὰ σκόνταφτε σὲ χιλιάδες ἀντιθέσεις συμφερόντων καθὼς καὶ σὲ ἐθνικὲς στενοκεφαλίες. Μὲ τὸ Spill Over Effect οἱ περιορισμένες ἀρχικὲς δομές, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ μὲ τὴν καλύτερη λειτουργικότητα πού θὰ ἀποκτοῦσαν, θὰ ἐπιδρῶσαν σὺν καταλύτῃ πάνω στὶς διαφορές ἀντιθέσεις καὶ ἔτσι θὰ ἀρχίζε ἡ ἀλυσιδωτὴ ἀντίδραση τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνοποίησης.

Δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς ὅτι τὸ μόντελο αὐτὸ εἶναι ἴσως τὸ πιὸ ρεαλιστικὸ, σὲ ἀντίθεση π.χ. μὲ τὰ μόντελα τῆς ὁμοσπονδίας καὶ τῆς συνομοσπονδίας, πού, ἐνῶ θεωρητικὰ πρόσφεραν πολὺ πιὸ πλατιεῖς λύσεις, στὴν πραγματικότητα δὲν εἶχαν καμιά πιθανότητα ἐπιτυχίας. Ἀλλὰ παρόλη τὴ ρεαλιστικὴ του τοποθέτηση ἔχει ὁδηγήσει καὶ αὐτὸ σὲ ἓνα εὐρωπαϊκὸ ἀδιέξοδο. Ἐνῶ ἡ πρώτη του φάση, δηλ. ἡ δημιουργία τῶν ἀρχικῶν θεσμῶν, μπῆκε σὲ ἐφαρμογὴ, δὲν εἶχαμε παρὰ μόνο σὲ πολὺ περιορισμένες μορφές τὴν ἐμφάνιση τοῦ Spill Over. Ἡ πρώτη φάση πέτυχε γιατί ἀφοροῦσε τὸ οικονομικὸ πεδίο, γιὰ τὸ ὁποῖο ἐνδιαφέρονταν βασικά οἱ πολυεθνικὲς ἐταιρίες. Οἱ ἐταιρίες αὐτές, παρόλο τὸν ἀνταγωνισμό τους, δὲν εἶχαν βασικὲς ἀντιθέσεις στὸ θέμα τῆς οικονομικῆς ὁμοιογενοποίησης τῆς Εὐρώπης.

Ἡ δευτέρη φάση, πού θὰ χαρακτηριζόταν ἀπὸ τὸ Spill Over, μπλοκαρίστηκε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἡγεσία τῶν κρατῶν τῆς Ε.Κ. Τὸν κύριο ρόλο σ' αὐτὴ τὴν ὀπισθοχώρηση ἐπαιξε ἡ πολιτικὴ τοῦ Ντέγκωλ, πού ἀποδυνάμωσε κυριολεκτικὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ τὴν κύρια δικαιοδοσία πού θὰ μπορούσε νὰ ἔχει, δηλ. νὰ χαράζει τὴν πολιτικὴ γραμμὴ τῆς Ε.Κ. Μιά τέτοια δυνατότητα θὰ ἦταν θετικὴ γιὰ τὶς διαδικασίες τῆς ἐνοποίησης, μιά καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιτροπὴ, παρόλες τὶς ἀδυναμίες της, ἔχει πιὸ ἔντονο εὐρωπαϊκὸ ἀπ' ὅ,τι ἐθνικὸ χαρακτῆρα.

Ἡ Ε.Κ. μετὰ ἀπὸ αὐτές τὶς ἐξελίξεις, παραπαίει σήμερα σὲ ἓνα ἐπικίνδυνο κενό. Τὸ κενὸ αὐτὸ σχηματίζεται ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῶν ἐθνικῶν κυβερνήσεων νὰ δώσουν κοινὲς λύσεις στὰ προβλήματα τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη κοινοτικῶν θεσμῶν πού θὰ μπορούσαν νὰ ἐπέμβουν αὐτόνομα σ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο.

Καταλήγοντας μπορούμε ν' ἀναφερθοῦμε συνοπτικὰ στὶς κύριες ἀντιθέσεις πού χαρακτηρίζουν σήμερα τὴν Ε.Κ.

- Ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴν πολυεθνικὴ ἀνάπτυξη τῶν ἐταιριῶν καὶ τὸν ἐθνικὸ προσανατολισμὸ τῶν κυβερνήσεων καὶ τῶν συνδικάτων.

- Ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸ ἀνεπτυγμένο πλέγμα τῶν εὐρωπαϊκῶν οικονομῶν καὶ στὶς ἐθνικὲς λύσεις πού δίνονται στὴν οικονομικὴ καὶ νομισματικὴ πολιτικὴ.

- Ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὰ ὅλο καὶ μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα πού δημιουργοῦνται στὶς εὐρωπαϊκὲς χώρες καὶ στὴν ἀδυναμία νὰ δοθοῦν οἱ ἀνάλογες δικαιοδοσίες σὲ θεσμούς τῆς Ε.Κ.

- Ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴν ἐλάττωση τῶν δικαιοδοσιῶν τῶν ἐθνικῶν κοινοβουλίων γιὰ χάρη τῶν εὐρωπαϊκῶν θεσμῶν καὶ στὴν ἐλάχιστη ἀνάπτυξη τοῦ δημοκρατικοῦ ἐλέγχου στὸ ἐπίπεδο τῆς Ε.Κ.

- Ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὶς σχετικὰ δημοκρατικὲς παραδόσεις καὶ δομές τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καὶ στὴν ἔλλειψη δημοκρατικότητας τῶν εὐρωπαϊκῶν θεσμῶν.

κυκλοφόρησε

ΤΑΚΗ ΑΔΑΜΟΥ

τὸ λαϊκὸ τραγούδι τῆς ἀντίστασης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

«Τὸ λαϊκὸ τραγούδι τῆς ἀντίστασης» εἶναι ἓνα μοναδικὸ στὸ εἶδος τοῦ βιβλίου τοῦ Τάκη Ἀδάμου. Πρόκειται γιὰ μιά πολὺπλευρὴ μελέτη τῆς λαϊκῆς ποιητικῆς δημιουργίας γενικά, καὶ εἰδικότερα τῶν τραγουδιῶν πού τραγουδῆσε ὁ λαὸς μας στὰ χρόνια τῆς χιτλεροφασιστικῆς κατοχῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης. Ἡ μελέτη συνοδεύεται ἀπὸ μιά πλούσια, τὴ σπουδαιότερη ὡς τώρα συλλογὴ τῶν τραγουδιῶν αὐτῶν.

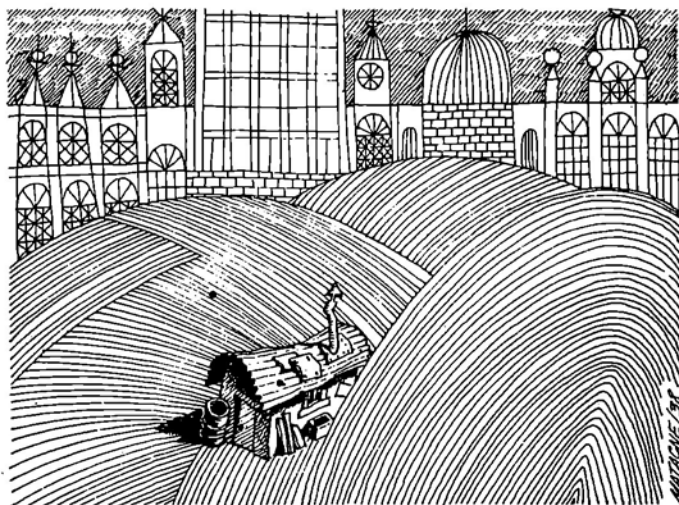
Ὅπως σ' ὅλες τὶς μεγάλες στιγμές τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας, ἔτσι καὶ στὰ χρόνια τῆς ἀντίστασης, ὁ ἐλληνικὸς λαὸς δημιούργησε πληθὸς τραγουδιῶν γιὰ νὰ ὑμνήσει τοὺς ἀγῶνες, τοὺς ἥρωισμούς καὶ τὶς θυσίες του καὶ νὰ διαπλάσει τοὺς πόθους καὶ τὶς ἐλπίδες του.

Τὰ τραγούδια αὐτά, γνήσια λαϊκὰ δημιουργήματα, εἶναι πολὺτιμα. Ἐκφράζουν τὴ λαϊκὴ ψυχὴ σὲ μιά ἀπὸ τὶς πιὸ δραματικὲς καὶ τὶς πιὸ φωτεινὲς ὥρες τῆς ἱστορίας μας, ἀποτελοῦν ἀξιόλογες ἱστορικὲς μαρτυρίες μιᾶς ἀσύγκριτης ἐποχῆς, καὶ θαυμάσιο μέσο πατριωτικοῦ καὶ ἀγωνιστικοῦ φροντισμοῦ.

Ὁ ἀξέχαστος Μάρκος Αυγέρης, σὲ γράμμα του πρὸς τὸ συγγραφέα ἔγραφε ἀνάμεσα σ' ἄλλα: «... Μέσα σ' αὐτὰ τὰ ἀπλά καὶ ἀπλοῖκά τραγούδια τοῦ λαοῦ καὶ τῶν δεκάδων χιλιάδων ἀγωνιστῶν μας, δίνεται ἀκόμα μιά φορὰ μιά ἀπὸ τὶς πιὸ ἔνδοξες εἰκόνες τῆς πατρίδας μας καὶ τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας...»

Ἡ ἔνταξη στήν ΕΟΚ καί ἡ Ἀριστερά

Τοῦ Δημήτρη Κυριαζή

Δέν θά ἀσχοληθῶ μέ τή «στενά» οικονομική πλευρά τῆς ἔνταξης. Μέ τά «ὑπέρ καί τά κατά». Ἐξάλλου, ὅσα σχετικά γραφτήκανε ἀπό τό 1960 καί ὠθε ἀπό εἰδικούς ἐπιστήμονες, δέ φαίνεται νά συμβαδίσανε μέ τήν πραγματικότητα: Ἡ ἑλληνική οἰκονομία οὔτε θαυματούργησε, οὔτε καταστράφηκε. Τράβηξε τό δρόμο πού προσδιορίζουν γενικότεροι – πέρα ἀπό σχήματα θέλω νά πῶ – οικονομικοί νόμοι τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἀνάπτυξης.

ΘΕΛΩ νά προσεγγίσω τό πρόβλημα ἀπό μιά διαφορετική σκοπιά. Πρώτα ὅμως πρέπει νά ξεκαθαρίσω ὅτι ξεκινᾶω, ὅτι βλέπω τό «κοινωνικό γίγνεσθαι» μέσα ἀπό τήν κοσμοθεωρία τῆς ἀριστερᾶς... Καί συγκεκριμένα τῆς μαρξιστικῆς ἀριστερᾶς. (Ὅχι ὅμως κάποιου συγκεκριμένου κομματικοῦ φορέα). Δέν πιστεύω, συνεπόμενα, καί σέ ὅποια οικονομική ἀνάπτυξη πού ἀποδίδει ὅπως-δήποτε σέ ὄφελος ὅλου τοῦ ἔθνους κ.λπ. – δύσκολη σύμπτωση στήν πραγματικότητα τοῦ καπιταλισμοῦ. Γνωστὰ αὐτά. Ἀλλά μέ τήν εὐκαιρία ἄς ἐπαναλάβω καί αὐτό πού ἔγραψε τό «ΑΝΤΙ», τεῦχος 71ο: Στή Ν. Ἀφρική, ἕνας λευκός μεταλλωρύχος κερδίζει 24.800 δρχ. τό μήνα, ἕνας μαῦρος, 2960...

● Ἀνάπτυξη, ναί! Ἀλλά πρὸς ὄφελος τίνος;

● Συμβαίνει ἀκόμα, ἡ οικονομική ἀνάπτυξη μιᾶς χώρας νά ἀποδίδει καί καταστροφική γι' αὐτή τή δήθεν ἀναπτυσσόμενη χώρα. Π.χ.: Μιά ξένη ἐταιρεία ἐξορύσσει μέταλλευμα καί τό ἐξάγει ἀκατέργαστο, σάν πρώτη ὕλη κ.λπ.

● Δέν θά 'ταν ἐπωφελέστερο, αὐτό τό μέταλλευμα νά ἔμενε θαμμένο, μέχρι πού ἡ ἰδιοκτήτρια χώρα θά μπορούσε νά τό ἐκμεταλλεῖ γιὰ τόν ἑαυτό της;

● Ξεκινᾶω, ἀκόμα, ἀπό τήν ἀντίληψη, ὅτι κάθε ἀριστερός ἀξιολογεῖ τά καθεκαστα τοῦ κοινωνικοῦ γίγνεσθαι ἀπό τή

συμβολή τους στήν πορεία πρὸς τό σοσιαλισμό. Τό τάδε ἢ τό δεῖνα γεγονός, βοηθάει, ἐπιταχύνει ἢ ἀντισκόφει, ἐπιβραδύνει τήν πορεία πρὸς τό σοσιαλισμό; Νά τό μόνιμο, κυρίαρχο, ἀξιολογικό κριτήριο.

● Ἐπομένως, τά ὅσα γράφω ἀπευθύνονται σέ ὅσους βλέπουν τό κοινωνικό προτσές ἀπό αὐτή τήν ὀπτική γωνία.

● Μετά τόν προσδιορισμό τῆς «ταυτότητας», φτάνουμε στό κύριο μέρος: Ἡ ἔνταξη τῆς χώρας μας στήν Ε.Ο.Κ., βοηθάει, ἐπιταχύνει τήν πορεία μας πρὸς τό σοσιαλισμό; Ἡ, ἀντίστροφα, τήν ἀντισκόφει, τήν ἐπιβραδύνει, βοηθάει στή στερέωση καί μακροήμερευση τοῦ ἀστικού καθεστώτος;

● Θέτω τό πρόβλημα.

● Σίγουρα ἡ ἀπάντηση εἶναι δυσκολότατη, γιατί οἱ παράγοντες πού καθορίζουν τήν κοινωνική πορεία εἶναι περίπλοκοι, ἀντιφατικοί, ἀπροσδιόριστοι καί ἀπρόσμενοι πολλές φορές. Περισσότερο στήν περίπτωσή μας, πού τό κοινωνικό πεδίο ἐκτείνεται στό μεγαλύτερο τμήμα τῆς Εὐρώπης. Ἀλλά ἡ δυσκολία δέν συνεπάγεται παραίτηση ἀπό τή διερεύνηση τοῦ προβλήματος. Κάτι τέτοιο εἶναι ξένο πρὸς τή θεωρία καί πράξη τοῦ προοδευτικοῦ κινήματος, εἶναι φαταλισμός, ὁμοία ξένος καί ἀπαράδεχτος.

● Προχωρῶ σέ μιά, κατ' ἀρχήν, προσέγγιση.

1. Καί οἱ ὑπέρ καί οἱ κατά τῆς ἔνταξης συμφωνοῦν στό ὅτι ἡ ἔνταξη θά ἐπιταχύνει τή διαδικασία καταστροφῆς καί ἐξαφάνισης τῶν μικρομεσαίων ἐπιχειρήσεων, ὅπως καί τῶν ὁριακῶν. Καί τή δημιουργία νέων, μεγάλων ἐπιχειρήσεων μέ διεθνῇ συναγωνιστικότητα κ.λπ. Δηλ., θά ἔχουμε συγκέντρωση τῆς παραγωγῆς, αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῆς ἐργατοῦπαλλήλικης τάξης, ἐλάττωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργοδοτῶν – μικροαστῶν. (Ἄς ἀναφέρουμε πῶς οἱ ἀπογραφές τῆς Ε.Σ.Υ.Ε. μᾶς ἀποκαλύπτουν πῶς στή χώρα μας ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατοῦπαλλήλων εἶναι περίπου ἴσος μέ τόν ἀριθμό τῶν ἐργοδο-

τῶν. Καί πῶς τά παντός εἶδους καταστάματα στήν Ἀθήνα, εἶναι περισσότερα ἀπό τά ἀντίστοιχα τοῦ Παρισιῦ). Ἡ τέτοια οἰκονομική καί κοινωνική ἀναδιάρθρωση, διευκολύνει ἢ ἐμποδίζει τήν πορεία πρὸς τό σοσιαλισμό; Δηλ., ἡ ὑπαρξη πολυἀριθμῆς ἐργατικῆς τάξης ἢ ἡ ὑπαρξη πολυἀριθμῶν μικροαστῶν καί δασμοβίωτων ἐπιχειρήσεων εἶναι ὁ εὐνοϊκός παράγοντας;

2. Μέ τήν ἔνταξη, ἡ εἰσοδος ξένου κεφαλαίου (πολυεθνικοῦ ἢ ὀχι – ἀδιάφορο) γίνεται ἐντελῶς ἐλεύθερα, θά ἐπιταχυνθεῖ καί (μέ «τσοντάρισμα», ἴσως, τοῦ ντόπιου) θά «πιᾶσει» τούς βασικούς – κερδοφόρους μοχλοῦς τῆς οἰκονομίας μας. Μά καί πέρα ἀπό αὐτούς – ἡ ἐλληνική ἀγορά δέν ἔχει μεγάλη ἀπορροφητικότητα – μπορεῖ νά δημιουργηθοῦν ἐπιχειρήσεις μέ ἐξαγωγικούς στόχους. (Μ. Ἀνατολή καί Ἀφρική, βασικά). Δηλ., θά μεγαλώσουν τά συμφέροντα τοῦ ξένου κεφαλαίου στή χώρα μας. Ὅπως, παράλληλα, καί τό ντόπιο κεφάλαιο μέ τή συμμετοχή του σέ κοινές ἐπιχειρήσεις μέ τό ξένο – καί ἔξω ἀπό τή χώρα μας – «διεθνοποιεῖται», δένεται μέ εὐρύτερα συμφέροντα, ἀποχτάει νέα ἐρείσματα. Σέ μιά τέτοια πραγματικότητα, ἂν τή διακυβέρνηση τῆς χώρας ἀναλάβουν οἱ δυνάμεις πού στοχεύουν στό σοσιαλισμό, θά μπορούσαν νά ἐφαρμόσουν (στήν πράξη) τό πρόγραμμά τους, ἢ ἔστω νά ἐθνικοποιήσουν ὅποιον κλάδο τῆς οἰκονομίας; Ἡ κάτι τέτοιο εἶναι ἀδύνατο, καί τό μόνο πού τούς ἀπομένει εἶναι νά συνταριάζουν τά θέματά τους μέ αὐτά τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ.;

3. Ὁ συσχετισμός τῶν δυνάμεων στή χώρα μας ἢ ὁ συσχετισμός τῶν δυνάμεων στίς χώρες τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι εὐνοϊκότερος γιὰ τήν πορεία πρὸς τό σοσιαλισμό;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ: Μέσα ἀπό τήν Ε.Ο.Κ., μαζί μέ τίς ἄλλες χώρες – μέλη, ἢ μόνοι μας ἐξασφαλίζουμε πιό κατάλληλες, πιό σίγουρες προϋποθέσεις γιὰ τή συντομότερη νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ;

● Ἰδοῦ τό ἐρώτημα!

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Οί εξετάσεις μιᾶς πολιτικῆς

Δέν χρειάζονται πιά οί ἐτήσιες εἰσαγωγικές ἐξετάσεις γιά νά ταράξουν τά νερά. Κάθε μέρα, ὅλο τό χρόνο, σειρά ἀπό προβλήματα καταδείχνουν πῶς ἡ Παιδεία μας εἶναι ἀναχρονιστική, ἀντιλαϊκή καί ἀποτυχημένη.

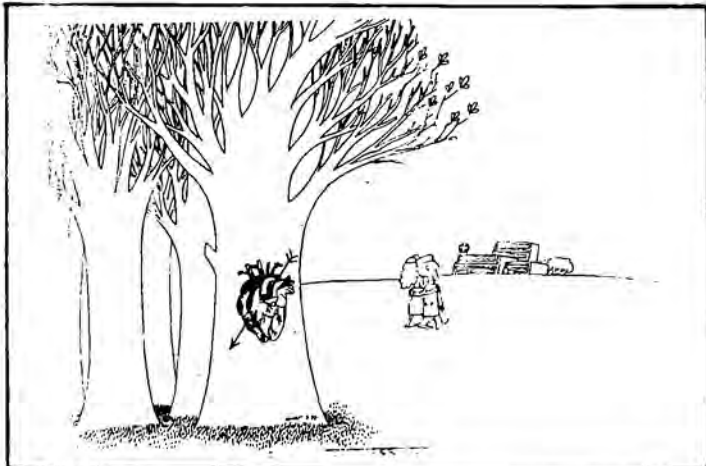
Κάθε πρόταση γιά βελτίωσή της, πού ἔγινε ἀκόμα καί μέσα στά πλαίσια μιᾶς μετριοπαθοῦς μεταρρύθμισης, ἔχει παγιδευτεῖ. Πολύπλοκα συστήματα καί γραφειοκρατικές μέθοδοι καθιερώνονται κάθε τόσο, γιά νά ἐλέγχουν τά στεγανά καί νά ἀποτρέπουν κάθε μεταβολή πού θά διακινδύνευε τήν «ἰσορροπία» τοῦ οἰκοδομήματος τῆς Παιδείας. Ὅλα αὐτά δείχνουν φυσικά τά ἀδιέξοδα ἐνός πολιτικοῦ συστήματος καί μιᾶς «ἐκπαιδευτικής» πολιτικῆς.

Ὁ σφαγιασμός τῶν ὑποψηφίων καί ὁ ἀποκλεισμός ἀπό τή μόρφωση χιλιάδων νέων, ὁλοκληρώθηκε τίς μέρες αὐτές μέ τήν τήρηση ὅλων τῶν κανόνων τοῦ παιχνιδιοῦ.

Σχολιασμοί αὐτοῦ τοῦ εἵδους ἔχουν πιά καταντήσει μονότονοι. Δέν φτάνει ὅμως νά ἐκτίθεται ὁ ἀρνητικός χαρακτήρας τῆς νεοδημοκρατικῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς. Θά πρέπει σύγχρονα νά ξεκινήσει μιά συνολική προσπάθεια καί μιά ἀγωνιστική διαδικασία, ἀπό τούς νέους καί ἀπό τίς προοδευτικές πολιτικές δυνάμεις.

Ἡ Ἀθήνα πλημμύρισε ἀπό τή μουσική τοῦ Μίκη Θεοδωράκη. Ὁ «μουσικός Αὐγουστος» στό ὑπαίθριο θέατρο τοῦ Λυκαβηττοῦ ἦταν κάτι περισσότερο ἀπό ἐπιτυχία. Τό ἔργο τοῦ Μίκη χωνεύτηκε στίς μουσικές μνήμες τοῦ λαοῦ μας· ἡ ἀνταπόκριση τοῦ κοινοῦ ἔδειξε πῶς εἶναι πάντα ζωντανό καί παρόν.

« ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ »

Τό πρῶτο δῆμα γιά ἓνα διάλογο

Βαθύτατα ἐμποτισμένος ἀπό τήν πίστη τοῦ Ροζέ Γκαρωντῶ στό διάλογο ἀνάμεσα σέ διανοητές πού, χωρίς νά ἀνήκουν σέ κοινές ἰδεολογικές περιοχές, ἔχουν ὅμως κοινούς πολιτιστικούς καί σπυρμινιστικούς στόχους καί ἀκόμα ἔχοντας ἀπόλυτη συναίσθηση τοῦ καθολικοῦ αἰτήματος καί τοῦ δραματισμοῦ ἐνός νέου τύπου κοινωνίας, ὁ Μίκης Θεοδωράκης συγκάλεσε στό Κολυμπάρι Κισσάμου, 25 χιλιόμετρα ἔξω ἀπό τή Χανιά τῆς Κρήτης, τό πρῶτο ἀπό μιά σειρά «Συμπόσιον», πού θά ὁλοκληρωθοῦν τό καλοκαίρι τοῦ 1978.

«Ἡ φιλοδοξία μας ἐδῶ», ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος ὁ συνθέτης, «θά πρέπει νά εἶναι νά θάλουμε ἓνα ἔστω θεμέλιο λίθο γιά τό ξεκίνημα ἐνός κινήματος σκέψης καί τέχνης πού, σέ στενή σύνδεση μέ τήν πρᾶξη, δηλαδή τούς καθημερινούς ἀγῶνες τοῦ λαοῦ, νά ἀντιτάξουμε σιγά-σιγά μέ σκέψη, μέ ἔργο καί μέ δράση τό δικό μας σοσιαλιστικό δράμα...»

Τό ἀν τελικά αὐτό τό «Συμπόσιο» στάθηκε πραγματικά ἓνας θεμέλιος λίθος, ἓνα ἀληθινό ξεκίνημα, θά τό κρίνει, ἂν ὄχι ὁ καιρός, ἡ συνέχιση αὐτῆς τῆς προσπάθειας: ἡ ἐκδοχή ἐνός τόμου ἢ ἐνός περιοδικοῦ, ὅπως ἄλλωστε εἰπώθηκε, μέ ὅλα τά κείμενα τῶν ὁμιλητῶν, συνοδευμένα μέ τόν κάθε δυνατό σχολιασμό, ἢ ἐπανάληψη τοῦ «Συμποσίου» καί πολύ περισσότερο ἡ διάδοση τῆς ἀναγκαιότητας τοῦ διαλόγου. Γι' αὐτό, ἀνεξάρτητα ἀπό ἓνα τελικό ἀποτέλεσμα, θά πρέπει νά δεῖ κανεῖς αὐτή τήν ἐκδήλωση σάν μιά ἀρχή καί σάν μιά πρόθεση καί σάν τέτοια νά τήν καλοδεχτεῖ καί νά τή χειροκρατήσει.

Καί μόνο τό γεγονός ὅτι τό «Συμπόσιο» ξεκίνησε ἀπό ἓνα νησί πού, πέρα ἀπό τόν κάθε στενό τοπικισμό, στάθηκε ἓνα ἀπό τά μεγαλύτερα κέντρα πολιτισμοῦ, ὅτι μέσα σ' ἓνα ἴδρυμα τῆς Ὁρθοδοξίας ἀκούστηκε ἡ φωνή σύγχρονων στοχαστῶν καί, πάνω ἀπ' ὅλα, ὅτι στό ἴδιο δῆμα ἀνέβηκαν καί διασταύρωσαν τούς προβληματισμούς τους γιά τό Σοσιαλισμό καί τόν Πολιτισμό ἐκπρόσωποι τῆς προοδευτικῆς χριστιανικῆς σκέψης, ριζοσπάστες, δημοκράτες, σοσιαλιστές καί κομμουνιστές, δίνοντας ἔτσι ὑπόσταση στήν ἐκείνη τήν ἐκδήλωση, εἶναι ἀρκετό γιά μιά θερμή ἐπιδοκιμασία.

Ἡ διατύπωση κάποιων ἐνδο-

ασμῶν ξεκινάει ἀπό τήν πίστη ὅτι ἡ καλοπροαίρετη κριτική μονάχα ἐποικοδομητικό χαρακτήρα μπορεῖ νά ἔχει. Καί οἱ ἐνδοιασμοί αὐτοῖ συγκεντρώνονται βασικά πάνω στή σύνθεση τοῦ συνεδρίου καί στόν τρόπο διεξαγωγῆς τῶν συζητήσεων.

Δέν ἦταν μόνο ἡ ἐμφυτή σφαιρικότητα τοῦ ποιητῆ Μανώλη Ἀναγνωστάκη πού τόν ἔκανε νά ἀναρωτηθεῖ: «... Τί πράγματάς μας νά κίνομε καί ποιοί εἴμαστέ ἐμεῖς πού τό ἐπιχειροῦμε;...» ἀλλά ἡ συναίσθηση τῆς σοβαρότητας καί τῆς εὐθύνης τοῦ ἐγχειρήματος. Εἶναι ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ παρυσία διαλεκτῶν προσώπων τῆς ἐλληνικῆς σκέψης καί τέχνης ἔδινε στήν ἐκπροσώπηση τοῦ τόπου μας τήν ἀπαιτούμενη βαρύτητα, ὄχι ὅμως καί τήν εὐρύτητα. Καί γιά νά μὴ γίνει μιά περιττή ἀπαρίθμηση ὀνομάτων, μέ κίνδυνο νά παραλειφθοῦν πρόσωπα ἄξια, ἄς ἀναφερθοῦν δυό χτυπητές παραλείψεις: τῶν καθητῶν Ν. Πουλαντζά καί Κ. Τσιουκαλά.

Βαρύδουνη στάθηκε ἡ γαλλική ἐκπροσώπηση, ἐνῶ ἔλειψε ὁλοτελῆς ἡ ἰσπανική καί ἰταλική, σέ μιά ἐποχή πού σ' αὐτές τίς δυό χώρες ἐπιχειρεῖται ἓνας πειραματισμός παγκόσμιας σημασίας. Ἀπό τίς ἄλλες ἡπείρους καί ἰδιαιτέρως ἀπό τόν Τρίτο Κόσμο, ἡ μοναδική παρουσία τῶν δυό πολύ ἀξιόλογων Σενεγαλέζων καθηγητῶν δέν στάθηκε ἱκανή νά καλύψει τό κενό.

Κάποια ἐμμονή στόν εὐρωπαικό σοσιαλισμό καί στήν εὐρωπαική κοινότητα ἔξασθενε τό θέμα ἀπό τή φυσική του οἰκουμενικότητα, ἔτσι πού νά προκαλέσει τήν ἔκκληση τοῦ Σενεγαλέζου καθηγητῆ Ντάου, νά προσερχτοῦν οἱ ἰδιαιτέρως συνθήκες γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀφρικανικοῦ σοσιαλισμοῦ.

Τέλος, ἡ ἀπροθυμία ὁρισμένων ὁμιλητῶν, πού ἔκαναν τίς παρεμβάσεις, νά ἀναφέρονται στή βασική εἰσήγηση τῆς ἡμέρας καί ἡ κάποια σπουδή τους νά ἀναπτύξουν προσωπικές ἀπόψεις, στερούσε τόν τόσο γόνιμο διαλογικό χαρακτήρα, πού ἔπρεπε νά κυριαρχεῖ στό «Συμπόσιο».

Ἀλλά καί πάλι θά πρέπει νά τονίσουμε ὅτι τό πρῶτο αὐτό δῆμα ἔχει μεγαλύτερη σημασία ἀπό τίς ὅποιες παραλείψεις, πού ἐπισημάνθηκαν μέ ἀγάπη καί ἀπό ἀγάπη καί μέ τήν πρόθεση μιᾶς συνευφορίας.

ΤΑΚΗΣ ΜΕΝΔΡΑΚΟΣ

Έρευνα 'Ο 'Αρχαιολόγος καί η κοινωνική του ευθύνη

ΣΤΗΝ Έρευνα για το επάγγελμα του αρχαιολόγου και την κοινωνική ευθύνη απαντά σήμερα – πάνω σε συγκεκριμένα ερωτήματα – ο ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ, καθηγητής του 'Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης:

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Πώς πρέπει, κατά τη γνώμη σας, ν' άσκει το επάγγελμά του ο αρχαιολόγος;
2. Πώς πρέπει, κατά τη γνώμη σας, ν' άσκει το επάγγελμά του ο αρχαιολόγος υπάλληλος της 'Αρχαιολογικής 'Υπηρεσίας;
3. Πώς αντιλαμβάνεσθε την κοινωνική σας ευθύνη;
4. Τι προτεραιότητα δίνετε στα προβλήματα που παρουσιάζει το επάγγελμα κι η εξάσκηση του;
5. Πώς, κατά τη γνώμη σας, θά μπορούσε ν' αλλάξει η κατάσταση; Πού όφειλεται το χάσμα άνάμεσα σ' αυτό που είναι, σήμερα, έφικτο και σ' αυτό που θά 'πρεπε νά γίνει.
6. Πώς αντιλαμβάνεσθε την «παιδεία» του αρχαιολόγου; Σ'ας ικανοποιεί η σημερινή κατάσταση; 'Αν όχι, προσδιορίστε το γιατί και προτείνετε τρόπους γιά ν' αλλάξει.
7. Πώς αντιλαμβάνεσθε τη μεθόδευση της αρχαιολογικής έρευνας;
8. Κατά τη γνώμη σας, οι υπάρχοντες σήμερα φορείς της αρχαιολογικής έρευνας και της αρχαιολογικής εργασίας γενικότερα είναι έπαρκεις σέ αριθμό και σέ απόδοση – καθώς ή μεταξύ τους συνεργασία;
9. Ποιά ή γνώμη σας γιά τη συμμετοχή ξένων ίδρυμάτων ή επισημόνων στην αρχαιολογική έρευνα στην 'Ελλάδα;

Νομίζω πώς είναι άδύνατο νά απαντήσω στα ερωτήματά σας με σχετική έστω επάρκεια μέσα στα περιορισμένα όρια της έρευνας. Γι' αυτό κρίνω σκόπιμο νά αποκριθώ στο ουσιαστικό πρόβλημα που θέτουν αυτά στο σύνολό τους. 'Αν τό καταλαβαίνω καλά τό πρόβλημα που υπάρχει είναι: α) ποιά ή θέση της αρχαιολογίας και του αρχαιολόγου στή σημερινή 'Ελλάδα; και β) μπορεί μέ την κατάσταση των αρχαιολογικών σπουδών και της αρχαιολογικής υπηρεσίας νά αισιοδοξούμε πώς θά επιτύχουμε τούς σωστούς στόχους; Οι άπαντήσεις μου είναι:

1) 'Η αρχαιολογία στην 'Ελλάδα έχει μία μακρότατη και λαμπρή παράδοση. Φτάνει νά θυμηθούμε τά όνόματα του Χρήστου Τσούντα, του Κ.Α. Ρωμαιο και του Χρήστου Καρούζου γιά νά βεβαιωθούμε γι' αυτό. Καί οι τρεις υπηρέτησαν γιά χρόνια πολλά στην αρχαιολογική υπηρεσία· οι δύο πρώτοι υπηρέτησαν μέ υποδειγματικό τρόπο και ως ακαδημαϊκοί δάσκαλοι.

2) Καί οι τρεις αυτοί μεγάλοι δάσκαλοι στάθηκαν μοναδικοί έρευνητές και οι μελέτες τους αποτελούν ύψηλά δείγματα επισημονικής προσφοράς. Καί οι τρεις ήταν βαθύτατα δημοκρατικοί, πίστεψαν στό κίνημα του δημοτισμού και θέλησαν νά μεταδώσουν τίς γνώσεις τους και τό στοχασμό τους στόν έλληνικό λαό και όχι σ' ένα στενό κύκλο όμοτέ-

χων τους. Καί οι τρεις ήξεραν πώς ή αρχαιολογία δέν άποτελεί μία τεχνοκρατική επιστήμη, αλλά ένα δρόμο που οδηγεί στην ανθρώπινη παιδεία. Καί οι τρεις έβλεπαν μέ έμπιστοσύνη τό μέλλον και της επιστήμης και του τόπου και άρνήθηκαν τή στείρα προγονοπληξία και κάθε μορφή συντηρητισμού.

3) Οι ευθύνες των σημερινών αρχαιολόγων είναι ακόμα μεγαλύτερες· πρώτο χρέος τους είναι ή επιστημονική έρευνα· παράλληλα όμως μ' αυτό είναι ή προστασία των μνημείων και της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Πέρα όμως απ' αυτό τό ίδιο έπιτακτικό είναι τό χρέος γιά τήν αξιοποίηση των μνημείων και τήν μέσω αυτών παιδεία του λαού. Τουτό σημαίνει πώς τά μουσεία πρέπει νά γίνουν προσιτά σέ όλους τούς 'Ελληνες και μέ κάθε τρόπο (κατάλληλη έκθεση των αρχαίων, διαφωτιστικές πληροφορίες, πίνακες κ.λπ., κατάλληλοι οδηγοί και άλλα σχετικά έντυπα).

4) Γιά τήν πραγμάτωση αυτών των στόχων απαραίτητη είναι α) ή άρτια όργάνωση και των αρχαιολογικών σπουδών και της αρχαιολογικής υπηρεσίας, και β) ή ύπαρξη του απαραίτητου αριθμού αρχαιολόγων.

5) 'Η σημερινή κατάσταση όχι μόνο δέν είναι ικανοποιητική, αλλά άν δέν αντιμετωπιστεί έγκαιρα και ριζικά, υπάρχει κίνδυνος νά οδηγήσει σέ άδιέξοδο επικίνδυνο.

6) 'Όσοι σπουδάζουν αρχαιολογία σήμερα δέν έχουν καμιά προοπτική ότι θά μπορέσουν νά έργαστούν ως αρχαιολόγοι. Οι θέσεις της αρχαιολογικής υπηρεσίας είναι ελάχιστες· μέ τόν αριθμό των αρχαιολόγων που ύπηρετούν είναι έντελώς άδύνατο νά αντιμετωπισθούν και οι πιο στοιχειώδεις άπαιτήσεις γιά προστασία και διάσωση των μνημείων (και φυσικά προβληματική κάθε επιστημονική έρευνα). 'Αλλά και άν αύξηθεί ό αριθμός είναι άδύνατο νά λειτουργήσει σωστά ή αρχαιολογική υπηρεσία χωρίς ριζική οργανωτική μεταβολή. Το σύστημα των 'Αρχαιολογικών 'Εφορειών είναι, κατά τη γνώμη μου, όλότελα ξεπερασμένο. Καμιά σχεδόν δέν διαθέτει τά πιο στοιχειώδη επιστημονικά μέσα που άπαιτεί ή σύγχρονη μέθοδος εργασίας (εργαστήρια, χημικούς, φωτογράφους, αρχιτέκτονες κλπ. κλπ.) και καμιά δέν έχει τήν απαραίτητη διδλωθήκη και τήν αρχειακή έννημέρωση.

7) 'Η Πολιτεία έχει και χρέος και ευθύνη γιά όλα αυτά. Τρία χρόνια ύστερα από τό δικτατορία δέν έχει γίνει κανένα ουσιαστικό βήμα γιά τή θεραπεία του κακού.

8) 'Η παραίτηση όλων των πανεπιστημιακών δασκάλων από τό 'Αρχαιολογικό Συμβούλιο πρίν

14 μήνες θά έπρεπε νά μήν αφήσει άδιάφορους τούς υπεύθυνους. 'Όσο ξέρω, τό 'Αρχαιολογικό Συμβούλιο, που είναι τό ανώτατο γνωμοδοτικό όργανο της 'Αρχαιολογικής 'Υπηρεσίας, ούτε συμπληρώθηκε, ούτε έπαψε νά λειτουργεί μέ τήν έλλιπή του σύνθεση. Καί τόυτό μόνο τό γεγονός μέ κάνει πολύ άνήσυχο και άπαισιόδοξο.

9) Είναι ίσως ακόμη καιρός γιά μία κοινή προσπάθεια όλων όσων έχουν κάποια ευθύνη και άρμοδιότητα, έννοώ και των παραγόντων της Πολιτείας και των αρχαιολόγων. Μολονότι δέν μου έχουν απομείνει πολλά περιθώρια αισιοδοξίας, έλπίζω πώς τήν τελευταία έστω στιγμή θά αναλογισθούμε όλοι τίς ευθύνες μας και θά θυμηθούμε τή σοφή ρήση του Μακρυγιάννη πώς πρέπει νά αφήσουμε τό «έγώ» και νά λέμε «έμεις». 'Αν δέν μπορεί νά έχει δικαιολογίες τό άρμόδιο 'Υπουργείο γιά τή σημερινή και τήν αύριανή κατάσταση της αρχαιολογικής υπηρεσίας, οι ίδιοι οι αρχαιολόγοι είμαστε οι πρώτοι και τελευταίοι υπεύθυνοι γιά τό παρόν και γιά τό μέλλον της ελληνικής αρχαιολογικής επιστήμης και της αρχαιολογικής υπηρεσίας.

Η ΑΥΓΗ
κάθε πρωί
• ζωντανή έννημέρωση
• αδέσμευτη έρευνα • ελεύθερη κριτική

Η ΑΥΓΗ
κάθε Κυριακή
16 σελίδες
• με πλούσιο περιεχόμενο
• με νέο έπιτελείο συνεργατών

Η ΑΥΓΗ
στην πρώτη γραμμή της πάλης
γιά τή δημοκρατία και τήν ανεξαρτησία
της Χώρας
γιά τήν ένότητα και τήν αναγέννηση
του κομμουνιστικού κινήματος

**άγοράζετε
διαδίδετε
τήν
ΑΥΓΗ**

‘Η ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ καί μερικές ιστορικές ἀλήθειες...

ΓΙΑ τό βιβλίον τοῦ Βασίλη Μπαρτζώτα (Φάνη) «Κι ἄστραψε φῶς ἡ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ», γράφει ὁ ἀναγνώστης μας Γεράσιμος Ποδαράς. Παλιός ναυτεργάτης συνδικαλιστής, γενικός γραμματέας τοῦ Πανεργατικοῦ Κέντρου Πειραιᾶ τό 1936, γνώρισε – μέ τή δικτατορία τοῦ Μεταξά – τήν Ἀκροναυπλία καί γράφει σχετικά:

ΠΡΙΝ λίγες μέρες ἔπρεπε στά χέρια μου τό βιβλίον τοῦ Βασίλη Μπαρτζώτα «Κι ἄστραψε φῶς ἡ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ». Ἐχῶ στήν πλάτη μου 29 χρόνια φυλακές καί ἐξορία καί στό στρατόπεδον τῆς Ἀκροναυπλίας κρατήθηκα ἀπό τό ἄνοιγμά του – Φλεβάρη τοῦ 1937 – μέχρι τό κλείσιμό του – Φλεβάρη τοῦ 1943. Ἐπειδὴ εἰμαι ἓνας ἀπό τοὺς λίγους ἐπιζήσαντες Ἀκροναυπλιῶτες θεωρῶ χρέος μου ἀπέναντι στήν ἱστορία καί τοὺς ἀδικοχαμένους ἀγωνιστές πού ἔζησα μαζί τους τὰ 6 χρόνια τοῦ μαρτυρίου μας στήν Ἀκροναυπλία, νά πῶ τὰ πιό κάτου, σχετικά μέ τὰ γραφτά τοῦ Βασίλη Μπαρτζώτα.

Ὁ Μπαρτζώτας στόν πρόλογο τοῦ βιβλίου του «Κι ἄστραψε ἡ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ» γράφει ὅτι τὰ βιβλία τοῦ Γιαννόγκωνα καί τοῦ Μανούσακα «εἶναι δυστυχῶς γεμάτα ἀπό ἱστορικές ἀνακρίβειες, παραποιήσεις, διαστρεβλώσεις, ἀπαράδεχτους χαρακτηρισμούς, ἀκόμη ἀπό συκοφαντίες καί προσωπική ἐμπάθεια».

Διάβασα τὰ βιβλία καί τοῦ Μανούσακα καί τοῦ Γιαννόγκωνα καθὼς καί τό δικό του. Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι οἱ χαρακτηρισμοί αὐτοὶ ταιριάζουν πιό πολύ ὅχι στά γραφτά τοῦ Μανούσακα καί τοῦ Γιαννόγκωνα ἀλλά σ’ αὐτὰ πού γράφει ὁ Μπαρτζώτας στό δικό του βιβλίον. Δέν θά σταθῶ σ’ ὅλες τίς ἀνακρίβειες, τίς διαστρεβλώσεις καί τό ἀνακρίβεια τῶν ὀνομάτων. Ἐμένα π.χ. μέ σημειώνει πῶς ἐκτελέσθηκα καί ἐνῶ μαζί δραπετεύσαμε τόν Ἀπρίλιον τοῦ 1943 ἀπό τό Σανατόριο τῆς Σωτηρίας μέ τή βοήθεια τοῦ ἐφεδρικοῦ ΕΛΑΣ δέν μέ ἀναφέρει. Αὐτό δέβαια δέν εἶναι ἀμάρτημα γιατί μετὰ ἀπό τόσα χρόνια εἶναι ἐπόμενο νά ξεχαστοῦν καί ὀνόματα καί μικρολεπτομέρειες.

Ὅμως γενικά ὁ Μπαρτζώτας, σάν ἓνας ἀπό τοὺς βασικούς μας τότε κομματικούς καθοδηγητές, λιθάνιζει τήν καθοδήγηση καί ἀκόμη ἐξυψώνει ὅλους ὅσους λέγαμε «συμφωνῶν μέ τήν καθοδήγηση». Ἀντίθετα ὅσοι σύντροφοι πού εἶχαν διαφορετικὴ γνώμη γιὰ τό ἓνα ἢ τό ἄλλο ζήτημα ὅπως ὁ Λευτέρης Χασάπης, ὁ Παῦλος Νεφελοδύτης, ὁ Γιώργος Νικολαΐδης, ὁ Τηλέμαχος Τριβέλας, ὁ Μαριακούκης καί πολλοὶ ἄλλοι

ρίχτηκαν στό καλάθι τῶν ἀχρήστων.

Νομίζω ὅμως ὅτι ἄσχετα ἀπό τίς μικρότητες (ὀρισμένων μικρῶν ἀνθρώπων) τῆς τότε καθοδήγησης, πρέπει νά γραφεῖ ἡ ἀλήθεια σχετικά μέ τή δυνατότητα τῆς δραπέτευσής μας κατὰ τήν κατάρρευση καί τό φευγιό τῶν Ἀγγλων καί τῆς κυβέρνησης. Αὐτὰ πού γράφει ὁ Μπαρτζώτας στό βιβλίον του, ὅπως καί αὐτὰ πού εἶπε ὁ Γιάννης Ἰωαννίδης σέ μιὰ μαγνητοφωνημένη συνομιλία του, εἶναι παιδαριώδη. Ὅταν ἀπό 70 χωροφύλακες πού εἶχε ἡ φρουρά τοῦ στρατοπέδου ἔμειναν μόνο καμιά δεκαριά, μέ τό βομβαρδισμό τοῦ στρατοπέδου ἀπό τοὺς Γερμανοὺς, πού κι αὐτοὺς τοὺς κρατοῦσε μέ τὰ δόντια ἡ διοίκηση, εἶναι φανερό ὅτι φεύγαμε ὅ,τι ὥρα θέλαμε ἐάν ἡ καθοδήγηση τό ἀποφάσιζε.

Δέν ξέρω ὅμως ἂν ἀπό θλακεία ἢ ἄλλους λόγους (Σύμφωνο Μολότωφ – Ρίμπεντροπ) ἢ (Ὑπόσχεση Πάτερη) ἢ ἡγεσία τῆς Ἀκροναυπλίας, ὅχι μόνο δέν τό ἀποφάσιζε, ἀλλά ἔβαλε διπλοσκοποῦς τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς μὴν τύχης καί φύγης κανεὶς ἀπὸ μᾶς. Ἔτσι, μιὰ μέρα πρὶν νά μποῦν στό Ναύπλιο καί μᾶς παραλάβουν οἱ Γερμανοῖταλοι καταχτητές, ὅταν πῆγε τὴ νύχτα νά φύγει ὁ Πούντας, δέν τὸν ἐμπόδισαν οἱ σκοποὶ χωροφύλακες, ἀλλὰ οἱ σκοποὶ τῶν Μπαρτζώτα-Ἰωαννίδη, καί γι’ αὐτό δέν ἐγάζουν τοιμουδιά οὔτε ὁ ἓνας, οὔτε ὁ ἄλλος. Ἐδῶ πρέπει νά ποῦμε ὅτι γι’ αὐτό τό μεγάλο καί τρομερὸ ἐγκλήμα νά παραδοθῶν μέ τή μεγαλύτερη ἀπάθεια οἱ 650 Ἀκροναυπλιῶτες ἀγωνιστές στοὺς Γερμανοῖταλους φασίστες δέν εἶναι μόνο ὑπεύθυνοι Μπαρτζώτας καί Ἰωαννίδης, ἀλλὰ ὁλόκληρη ἡ τότε ἡγεσία τῆς Ἀκροναυπλίας: Γιάννης Ἰωαννίδης, Βασίλης Μπαρτζώτας, Κώστας Θεός, Μήτσος Λεβογιάννης, Κώστας Λουῆς, Ἀνδρέας Τοίπας, Κώστας Κολιγιάννης, Μήτσος Παπαρρήγας, Ἀπόστολος Γκρόζος, Κώστας Βασάλος, Σωτήρης Σουκαράς, Μιχάλης Σινῆκος κ.λπ., πού χωρὶς νά τοὺς ἔχει ἐκλέξει κανεὶς ἀποτελοῦσαν τήν τότε ἡγεσία τοῦ στρατοπέδου.

Καί δυὸ λόγια γιὰ τίς ψευτεῖες πού γράφει ὁ Μπαρτζώτας σχετικά μέ τό διώξιμό ἀπὸ τό στρα-

τόπεδο τῶν Γάκη, Καπένη, Σταμελάκου, γιατί ἦταν, μᾶς λέει φραξιονιστές καί πίσω ἀπ’ αὐτοὺς βρισκόταν ὁ Μανιαδάκης. Ἄν ἔγινε κουτσομπολιό καί «φραξιονισμός» (σύμφωνα μέ τίς ἐπικρατοῦσες τότε ἀντιλήψεις περὶ φραξιονισμοῦ) δέν ξεκίνησε οὔτε ἀπὸ τό Μανιαδάκη, οὔτε ἀπὸ τοὺς Καπένη-Γάκη κ.λπ. «παρασυρμένους φραξιονιστές», ἀλλὰ ξεκίνησε ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Γκρόζο. Ὁ Ἀπόστολος Γκρόζος ἔβαλε τό Βοτάνη, πού ἦταν δικός του ἄνθρωπος, πειθαρχικός καί ὑπάκουος σ’ αὐτόν, νά ἐξοικονομῇ τοὺς Ἀκροναυπλιῶτες ἐναντία στό Μήτσο Παπαρρήγα, πού ἔγινε Γραμματέας τῆς ομάδας, ὅταν τὸν φέρανε ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Κέρκυρα.

Κι αὐτό γιὰτί, ὅπως ἔλεγε ὁ Βοτάνης (καί ἡ κομματικὴ καθοδήγηση δέν τὸν διέψευσε), τοῦ πῆρε τὴ γυναῖκα καί συζοῦσαν παράνομα ἀπὸ ὅταν ἦταν μαζί στὴ σχολή τοῦ Κούτση στὴ Μόσχα. Τότε ἡ καθοδήγηση, γιὰ νά σταματήσει τό κουτσομπολιό καί νά ἐπιβάλλει τὴν πειθαρχία καί τὴ μονολιθικότητα στὴν ομάδα, σύμφωνα μέ τὰ ἱσχυόντα σταλινικά πρότυπα, τὴν πληρώσε ὅχι ὁ Βοτάνης καί ὁ Γκρόζος, ἀλλὰ οἱ Καπένης καί Γάκης, μέ τό διώξιμό τους τότε ἀπὸ τοὺς ροπαροφόρους τῆς καθοδήγησης καί ἀργότερα μέ τὴ ζωὴ τους. Μέ κομματικὴ ἐντολὴ ἐκτελέστηκαν ὁ Γάκης στό Πήλιο, πού ἦταν καπετάνιος Τάγματος τοῦ Ε.Λ.Α.Σ., καί ὁ Καπένης στὴ Δυτικὴ Στερεά. Ὁ δάχτυλος τοῦ Μανιαδάκη, πού γράφει ὁ Μπαρτζώτας, σ’ αὐτὴν τὴν περίπτωση εἶναι ἓνα παραμῦθι γιὰ νά δικαιολογηθεῖ ἓνα ἐγκλήμα τῆς τότε καθοδήγησης.

Ὅσο γιὰ τὰ μετέπειτα γεγονότα καί τὴν πορεία τοῦ κινήματος, πιστεύω ὅτι (ἐκτός ἀπὸ τίς ἐπεμβάσεις τῶν φίλων μας Ἀγλοαμερικανῶν καί Ρώσων πού μοίρασαν τὸν κόσμο σέ φέουδα καί παραχώρησαν ἐμᾶς τοὺς Ἑλληνες στόν Τσώρτσιλ) ἡ σημερινὴ κατάντια μας ὀφείλεται στὴν κλασικὴ ἀνικανότητα τῆς τότε ἡγεσίας τοῦ Κ.Κ.Ε. πού σέ ἀποφασιστικές στιγμὲς ἀμφιταλαντεύονταν καί ἔπεφτε πότε σέ δεξιὰ καί πότε σέ ἀριστεριστικὰ λάθη.

Ὁ Σιάντος, ὁ Ἰωαννίδης, ὁ Μπαρτζώτας, ὁ Παῖσαλίδης, ὁ Ζεῦγος, ὁ Ζαχαριάδης κ.λπ. ἡγέτες τοῦ Κ.Κ.Ε. εἶναι οἱ νεκροθάφτες τοῦ ἐλληνικοῦ κινήματος καί τὰ τερατώδη σφάλματά τους τὰ πληρώσαν καί τὰ πληρώνουν, ὅχι μόνο οἱ κομμουνιστές, ἀλλὰ ὁλόκληρος ὁ ἐλληνικὸς λαός.

Αὐτὴ εἶναι ἡ δική μου πεποίθηση πού ἀπὸ τό 1934 ἔζησα ἀπὸ κοντὰ τὰ γεγονότα καί γνώρισα καλά τοὺς ἡγέτες μου.

Ἀπὸ τό παλιὸ γνωστὸ στέλεχος τοῦ Κινήματος Ἀ. Στίνα, λάβαμε τό παρακάτω γράμμα γιὰ τό βιβλίον τοῦ Γ. Μανούσακα γιὰ τὴν «Ἀκροναυπλία».

Κύριε Διευθυντά,

Τό βιβλίον τοῦ Γιάννη Μανούσακα «ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ» (Θρύλος καί πραγματικότητα) περιέχει μερικές πολὺ σοβαρὲς ἀνακρίβειες γιὰ μιὰ ομάδα ἀγωνιστῶν, πού οἱ περισσότεροὶ τους εἶναι νεκροί. Ἐάν νομίζετε ὅτι οἱ παρακάτω γραμμὲς γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἀλήθειας ἔχουν γενικότερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ μας κινήματος, θά σᾶς παρακαλέσω νὰ τίς δημοσιεύσετε. Γράφει ὁ Γ. Μανούσακας στὴ σελίδα 211:

«Ἐχῶ πρὶν πῶς στήν ομάδα μας ζοῦσαν σάν μέλη τῆς καί κάμποσοι ἀρχεῖοι καί τροτσικιστές. Αὐτοὶ διωχτήκανε ἀπὸ τὴν ομάδα μας, χωρὶς ὥστόσο νά τοὺς ματώσουν αὐτοὺς. Ἡ καθοδήγηση καί στὴν ἐνέργειά τῆς αὐτὴ δέν ἐνῆργησεν ὕστερα ἀπὸ ἀπόφαση τῆς ομάδας. Δέν μᾶς ρώτησε (...) Ἡ διοίκηση τοῦ στρατοπέδου ὕστερα ἀπὸ λίγο τοὺς ἄφησε ἐλεύθερους. Ἀλλὰ σέ λίγους μῆνες μᾶς ἔφεραν πίσω τὸν Παντελὴ Πουλιόπουλο, παλιὸ γραμματέα τοῦ Κ.Κ.Ε. καί μεταφραστὴ τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Μάρξ. Τουφεκίστηκε κι αὐτός ἀργότερα, μέ τοὺς ἑκατὸν πέντε, στό Κούρνοβο».

Καί στὴ σελίδα 214:

«Γιὰ τὴν ομάδα πού παρὰ τίς δυὸ μεταγωγές, τοὺς θανάτους καί τό διώξιμό τῶν τροτσικιστῶν καί λίγους πού ἔφυγαν μέ δολῶσεις, ἔφτανε τίς πεντακόσιες ψυχές, ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἐνέσεις... ὥσπου μιὰ μέρα μάθαμε γιὰ κάποιον θατόρι – τό Κουρτουλός – πού φόρτωσε τρόφιμα ἀπὸ τὴ Σμύρνη γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἔτσι μᾶς παράλαβε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρός...»

Οὔτε ἡ σειρά τῶν γεγονότων εἶναι αὐτὴ, οὔτε μᾶς «διώξαν», οὔτε ὁ διοικητὴς τοῦ Στρατοπέδου μᾶς ἄφησε ἐλεύθερους.

Ὁ Διεθνὴς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ἦρθε στὴν Ἀκροναυπλία τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1941 καί τό «διώξιμό» μᾶς ἔγινε τὴν πρωτοχρονιά τοῦ 1942.

Τὰ γεγονότα ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1941 ἔνα ἀτμόπλοιο μέ τρόφιμα τοῦ Διεθνούς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, εἰδικὰ προορισμένα γιὰ τὸ Στρατόπεδο, ῥίχνει ἀγκυρὰ στό λιμᾶνι. Ἀπὸ τὰ ἀμπάρια του μεταφέρονται στίς ἀποθήκες τοῦ Στρατοπέδου ἑκατοντάδες τσουβάλια φασόλια. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Δ.Ε.Σ. μᾶς λένε ὅτι ἔχουν ὑπ’ ὄψην τους πόσοι εἴμαστε, ὅτι ἔχει

καθοριστεί. από τους ίδιους, ποσότης 70 δράμα για τόν καθένα τήν ημέρα, και ότι πρέπει να είμαστε βέβαιοι ότι, αρκετές μέρες πριν εξαντληθούν, τό ατμόπλοιο θά βρίσκεται στο λιμάνι μέ νέα τροφήμα.

Όταν όμως φύγανε οί άντι-πρόσωποι, ή διεύθυνση τής ομάδας, από κοινού μέ τό διοικητή του Στρατοπέδου, αποφασίσανε να περιορίσουν τή μερίδα σέ 40 δράμα. Ή δικαιολογία ήταν ότι είναι πόλεμος και ότι είναι πολύ πιθανόν να συναντήσει ο Δ.Ε.Σ., απρόδλεπτα εμπόδια και να καθυστερήσει. Γι' αυτό πρέπει να έχουμε ορισμένα αποθέματα.

Έμεις άμέσως και έντονότατα διαμαρτυρηθήκαμε. Αυτά τούς είπαμε τά χορηγεί ο Δ.Ε.Σ., άνήκουν στόν καθένα από μās, και δέν έχει καμιά δουλειά μ' αυτά ούτε ή διοίκηση του Στρατοπέδου ούτε ή διεύθυνση τής ομάδας. Κάναμε φασαρία και απειλήσαμε ότι θά τηλεγραφήσουμε άμέσως στο Δ.Ε.Σ.

Αυτό ήταν τό ένα από τά δύο έπεισόδια, πού έδωσαν άφορμή για μιά γκαγκστερική επίθεση των σταλινικών τραμπούκων εναντίον μας. Τό άλλο ήταν ή άρνηση του Βουρσούκη να πάει ύπηρεσία. Τήν παραμονή τής Πρωτοχρονιάς του '42, ο θαλαμάρχης του 2ου θαλάμου είδοποιεί τό Βουρσούκη ότι τήν άλλη μέρα είναι ύπηρεσία. Ο Βουρσούκης του λέει ότι κάποιο λάθος θά κάνει, γιατί δέν είναι άκόμα ή σειρά του. Φυσικά ξέραμε από πριν τήν άπάντηση του θαλαμάρχη. Ότι οί 15-20 του ιδιαιτέρου θαλάμου είναι άσθενείς και έχουν άπαλαγεί από τήν ύπηρεσία*. Και ο Βουρσούκης και όλοι έμείς του άπαντήσαμε ότι οί κύριοι αυτοί είναι πολύ καλά στήν ύγεια τους, καλοτρώνε, έχουνε τίς άνέσεις τους και άκόμα κάνουν κάθε πρωί τή γυμναστική τους, ενώ όλοι έμείς οί άλλοι, οί 600 κρατούμενοι, πεθαίνουμε από τήν πείνα και καθόμαστε ξαπλωμένοι στα κρεβάτια για να μήν καταναλίσκουμε θερμίδες. Έάν έχουνε άνάγκη από ύπηρεσία μπορούν να άπευθυνθούν σε κάνα μεσιτικό γραφείο και να προσλάβουν άπ' έξω καμιά Μαρία, έμεις δέν είμαστε διατεθειμένοι να τούς κάνουμε τόν ύπηρετή. Αυτοί επέμεναν και δημιουργήθηκαν μιά σειρά από έπεισόδια.

Τήν Πρωτοχρονιά πήγαμε μιά έπιτροπή να διαμαρτυρηθούμε στόν Άρίδα, τό γραμματέα τής ομάδας. Δέν προλάδαμε να άνοιξουμε τό στόμα μας και μιά μάζα από τραμπούκους, πού ήταν ήδη συγκεντρωμένοι γύρω από τόν Άρίδα, μέ έπικεφαλής τόν Μπαρτζώτα, ρίχνονται μέ άγριες φωνές επάνω μας. Ή επίθεση γε-

νικεύεται και τό Στρατόπεδο είναν άνάστατο.

Στά γρήγορα «συνεδριάζουν» και παίρνουν άπόφαση διαγραφής μας από τήν Όμάδα. Τήν άπόφαση τή διαβάζει στους θαλάμους ο Λυκούρης.

Ο διοικητής του Στρατοπέδου είχε άκούσει φυσικά τό θόρυβο. Τήν άλλη μέρα μās καλεί στο γραφείο του, τόν Πουλιόπουλο κι έμένα. Ήταν πλήρως ύπηρεσώμενος. Και ήταν φοβερά έχθρικά διατεθειμένος εναντίον μας. Γενικά δέν είμαστε πατριώτες όπως οί άλλοι. Δέν είχαμε ύπογράψει τήν αίτηση πού ζητούσαν οί σταλινικοί να πάνε στο μέτωπο για να ύπερασπιστούν τήν πατρίδα. Δέν παίρναμε μέρος στις γιορτές τής 25ης Μαρτίου και σε μιά θεατρική παράσταση τής Όμάδας, πού τήν είχε παρακολουθήσει και ο ίδιος, έμεις όταν άρχισαν να ψάλλουν τόν εθνικό ύμνο σηκωθήκαμε και φύγαμε τραγουδώντας τή Διεθνή.

Τώρα ο διοικητής ήταν περισσότερο άγανακτισμένος εναντίον μας και για τήν ύπόθεση των τροφίμων. Έριξε όλη τήν ευθύνη για τά έπεισόδια σε μās, γιατί όπως του άνέφεραν και όπως ο ίδιος διαπίστωσε, δέν είμαστε πειθαρχημένοι και δέν σεβόμαστε τόν κανονισμό του Στρατοπέδου. Και τώρα θέλαμε να φάμε όλα τά φασόλια για να μείνει τό Στρατόπεδο χωρίς άποθέματα. Τέλος, μās είπε, για να έχει κι αυτός τήν ήσυχία του κι έμεις τή δική μας, θά μās βάλει σε άλλο θάλαμο. Έτσι μεταφερθήκαμε σε ένα μικρό και έντελώς άκατάλληλο θάλαμο, προέκταση του 1ου θαλάμου.

Είμαστε όλοι 23. Μείναμε σ' αυτό τό θάλαμο μέχρι τά μέσα του Μάρτη. Από εκεί μās πήγαν στο Τμήμα Μεταγωγών Πειραιώς. Μείναμε εκεί μέσα σε κυριολεκτικά έφιαλτικές συνθήκες μέχρι τίς άρχές του Ιουλίου. Εκτός από μās είχαν φέρει και 50 έξορίστους από τή Γαύδο και τή Φολέγανδρο. Είμαστε έτσι 70 πολιτικοί κρατούμενοι. Ύστερα από συνεχείς διαμαρτυρίες στόν Δ.Ε.Σ μās μεταφέρανε και τούς 70 μέσα σε κλειστά βαγόνια, άπ' αυτά πού είναι για τά κτήνη, στο Τμήμα Μεταγωγών Χαλκίδος. Και από κεί, μέχρι να τελειώσουν οί έγκαταστάσεις στο Χαϊδάρι, για όπου προοριζόμαστε, μās έστειλαν σε διάφορους άστυνομικούς σταθμούς τής Εύβοιας. Άπό εκεί άρχετοί δραπετέψανε. Ένας από αυτούς είμουνα και εγώ. Όσους δέν δραπετέψανε τούς έκτελέσανε όλους. Τροτσκιστές πού δέν μπόρεσαν να δραπετέψουν από τήν Εύβοια και τούς έκτελέσανε ήταν οί: Κρόκκος (δάσκαλος), Μακρής, Μήτσης, Ξυπόλητος, Σούλας (όλοι εργά-

τες). Οί Πουλιόπουλος και Γιαννακός, πού κι αυτούς τούς έκτελέσανε, είχανε εισαχθεί από τό Τμήμα Μεταγωγών Πειραιώς στο Νοσοκομείο. Δέν ήταν μαζί μας στήν Εύβοια. Επίσης δέν δραπετέψανε και έκτελέστηκαν οί άρχεομαρξιστές εργάτες: Χατζηχρήστον και Περαχιά.

Όστε δέν μās άφησε ελεύθερους ο διοικητής του Στρατοπέδου. Και δέν ήταν μόνο ο Πουλιόπουλος πού έκτελέστηκε, αλλά όλοι, γενικά όλοι, οί τροτσκιστές πού βρισκόνταν στα Στρατόπεδα. Αντίθετα όλοι οί σταλινικοί ήγέτες, πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, κατορθώσανε να δραπετέψουν. Να λέει τίποτε αυτό;

Στή σελίδα 266, ο Μανούσacas γράφει:

«Οί σύντροφοί μας πού μέ τό αίμα τους πότισαν τό άγιοσμένο χώμα μας είναι οί παρακάτω: Ήλίας Μπερκάτης, Βασίλης Άσίκης, Ήλίας Θωμαΐδης, Γιάννης Άμπατζόγλου, Χαράλαμπος Κοσκινάς, Γιάννης Άναγνωστόπουλος. Δέν μπόρεσα να θυμηθώ τά όνόματα τεσσάρων συντρόφων. Ο Άσίκης και ο Άμπατζόγλου, από μιά σύμπτωση, δέν έχτελεστήκανε όπως θά είπωθεί πιο κάτω».

Αυτούς τούς τρεΐς, κι όχι τούς

τέσσαρους, πού δέν θυμάται ο Μανούσacas, τούς θυμάμαι εγώ. Ήταν οί: Σεϊτανίδης, Τσουρτσούλης και Καστανιάς. Αυτοί πού στο Στρατόπεδο ήταν σε άύστηρή καραντίνα, σε άπόλυτη άπομόνωση. Αυτοί πού και οί σταλινικοί έλεγαν πώς θά τούς έκτελοΐσαν. Σε καραντίνα ήταν και ο Θωμαΐδης.

Περίεργες συμπτώσεις. Ποιός να έκανε τήν έπίλογη;

Είναι τόσο τίμιος, τόσο άγνός, σ' αυτή τήν άπίστευτα ζωντανή του άφήγηση, αυτός ο άγωνιστής, ώστε άποκλείεται άπολύτως να είναι σκόπιμες οί σχετικές μέ έμās ανακρίβειες. Αυτά θά άκουσε από τούς «μπαρτζώκηδες» και δέν θά του δόθηκε ή ευκαιρία να τά έλέξει.

Μέ εκτίμηση

Ά. Στίνας

(*) Ο Μανούσacas μιλάει για τό κελί πού συνεδρίαζαν ο Ιωαννίδης και ο Μπαρτζώτας. Δέν ήταν καθόλου κελί, αλλά ένας ευρύχωρος άρκετά θάλαμος, προέκταση του 2ου θαλάμου. Εκεί είχαν συγκεντρωθεί 15 - 20, δηθεν άσθενείς. Και κατά σύμπτωση όλα τά στελέχη. Αυτός ο θάλαμος δημιουργήθηκε όταν άρχισε ή πείνα. Προφανώς για να μήν βλέπουν οί λιμοκτονούντες όπαδοί πώς τήν πέρασαν οί «άσθενείς άρχηγοί».

**κεραμικά
από τό εργαστήριο**

“ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ,,

**Φτιαγμένα μέ κέφι και άγάπη
σε καινούργιες πάντα φόρμες και σχέδια
έκλεκτά δώρα για τούς άπαιτητικούς
φίλους σας.**

**Θά τά βρῆτε στο εργαστήριο,
Φανερωμένης 48 - Χολαργός
τηλ. 65.21.725**

**Στή Θεσσαλονίκη αντικείμενα
του εργαστηρίου θά βρῆτε
κατ' άποκλειστικότητα στο μαγαζί
“αντικείμενο,, Δημητρίου Γούναρη 30.**

Μιά πρωτοφανής κυβερνητική ενέργεια προκαλεί στίς μέρες μας ένα γενικότερο πολιτικό σάλο.

Πρόκειται για την άμεση κυβερνητική παρέμβαση μέσω του Υπουργείου Οικονομικών - με στόχο τη διακοπή των εργασιών διαμόρφωσης του χώρου στο "Άλσος Περιστεριού", όπου θα πραγματοποιηθεί το 3ο Φεστιβάλ ΚΝΕ - ΟΔΗΓΗΤΗ.

Η κυβερνητική ενέργεια καταδικάστηκε από αρχηγούς και εκπροσώπους πολιτικών κομμάτων, των οργανώσεων της νεολαίας, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των γραμμάτων και των τεχνών, γιατί διείδαν σ' αυτήν μία νέα επίθεση ενάντια στο δημοκρατικό κίνημα της νεολαίας, μία νέα απόπειρα περιστολής των ελευθεριών του λαού.

● Ποιό είναι ωστόσο το περιεχόμενο της εκδήλωσης που με άφορμή αυτήν απειλείται μία γενικότερη επίθεση στο δημοκρατικό κίνημα, στην προοδευτική πολιτιστική δραστηριότητα;

Τό Φεστιβάλ, ιδιαιτέρως σ' αυτήν την Ελλάδα με αποκορύφωμά τους το Περίσπρι, έχει ήδη αρχίσει. Η επιτυχία των εκδηλώσεων για την προϋπάντησή του, καθώς και η θετική πείρα των δύο προηγούμενων - 350.000 λαού και νεολαίας συγκεντρώθηκαν πέρσι στην Καισαριανή - διαγράφει την αισιόδοξη προοπτική της τελικής εκδήλωσης σ' αν μιάς μαζικής πολιτικής και πολιτιστικής συνάντησης της νεολαίας.

Η δομή, τό περιεχόμενο του Φεστιβάλ, αντανάκλαζο το δυναμισμό του νεολαιίστικου κινήματος, τόν πολύπλευρο χαρακτήρα του, την ένιαία κατεύθυνσή του.

Κάθε μέρα του Φεστιβάλ είναι ένα άφιέρωμα σ' α ζητήματα - αιχμές του κινήματος της νεολαίας:

● Μέ τό σύνθημα της 1ης μέρας, «Νέοι και νέες παλέψτε μέσα από τίς γραμμές της ΚΝΕ γιά ένα καλύτερο μέλλον, γιά μιά Έλλάδα δημοκρατική και ανεξάρτητη», ή ΚΝΕ παρουσιάζει τή δική του πολιτική ταυτότητα και συνάμα τό πρόσωπο του νεολαιίστικου κινήματος, μιάς και τή ζητήματα έθνικης ανεξαρτησίας και δημοκρατίας συγκινούν πλατείς μάζες νεολαίας, βρίσκονται στό επίκεντρο των κινητοποιήσεών της, αντιμετώπιζεται ή λύση τους σάν απαραίτητη προϋπόθεση γιά κάθε παρά πέρα θετικό βήμα, γιά τήν άνθιση των έθνικών μας δυνατοτήτων.

● Στο ραντεβού μέ τήν ΚΝΕ ή ελληνική νεολαία θά 'ρθει πύο κοντά σ' α νιάτα του κόσμου. «Μέ τά νιάτα του κόσμου στήν Άβάνα γιά αντιιμπεριαλιστική αλληλεγγύη, ειρήνη, φιλία», είναι τό μήνυμα της 2ης μέρας.

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΔΥΟ φεστιβάλ νεολαίας οργανώνονται μέσα στό Σεπτέμβρη:

● Τό φεστιβάλ ΚΝΕ-ΟΔΗΓΗΤΗ (15 - 18 τρ.) στό Περίσπρι μέ κεντρικό σύνθημα «Η ΝΕΟΛΑΙΑ ΑΓΩΝΙΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΑ ΕΝΩΜΕΝΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΜΕΛΛΟΝ».

● 'Η «ΓΙΟΡΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ '77», πού οργανώνεται (9-11 τρ.) στό Άλσος της Νέας Σμύρνης από τή Νεολαία ΠΑΣΟΚ και τόν «ΑΓΩΝΙΣΤΗ», μέ κεντρικό σύνθημα «ΟΜΠΡΟΣ ΒΟΗΘΑΤΕ ΝΑ ΣΗΚΩΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΗΛΙΟ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΤΑ κείμενα πού ακολουθούν είναι φίλων από τίς δύο νεολαίες:

● Τό πολιτιστικό «άντί» στήν επιχείρηση της άρχουσας τάξης του άποπροσανατολισμού και της διαφθοράς της νεολαίας μέ τόν «άμερικάνικο τρόπο ζωής» θά προβάλλει ή 3η μέρα. «Όχι σ' τόν άμερικάνικο τρόπο ζωής. Νέοι αγωνιστείτε γιά μόρφωση, σωστή ψυχαγωγία κι άθλητισμό», είναι τό σύνθημά της.

● Μέ άφιέρωμα στό πύο καταπιεσμένο, στό πύο έκμεταλλευόμενο και ταυτόχρονα στό πύο σταθερό κομμάτι της νεολαίας, στους νέους εργάτες και εργαζόμενους, θά κλείσει ή 4η μέρα του Φεστιβάλ. Μέ τό σύνθημα «Νέοι εργάτες και εργαζόμενοι παλέψτε γιά τά δικαιώματά σας στή δουλειά και στή ζωή», θά καταγγελθεί ή κυβερνητική πολιτική της λιτότητας, θά προβληθούν οι βασικοί στόχοι - ίση άμοιβή, βωρη δουλειά, συνδικαλιστικές ελευθερίες, άδειες μέ άποδοχές - και οι μορφές διεκδίκησής τους, ή πείρα της ανάπτυξης των εργατικών άγώνων και της συμμετοχής της νεολαίας.

Η ΚΝΕ φιλοδοξεί νά κάνει τό Φεστιβάλ της ένα ραντεβού της τέχνης, μιά θριαμβευτική εμφάνισή της πού θ' αντανάκλα τήν όμορφιά, τή ζεστασιά, τόν πλούσιο αγωνιστικό παλμό της ελληνικής νεολαίας και του λαού μας: Τραγούδι, θέατρο, κινηματογράφος, έκθέσεις έκαστικών τεχνών, γελιογραφίας (μέ θέμα τήν τρομοκρατία), άφίσας κινηματογραφικής, γιά τή «νεολαία στήν αντίσταση». γιά τό 10ο συνέδριο του ΚΚΕ. Άκόμα: Ξένα συγκροτήματα, συζητήσεις - σεμινάρια (γιά τόν πολιτισμό, τόν άθλητισμό, τό δικαίωμα της νεολαίας στή δουλειά κ.ά.). Και τέλος: μιά παιδούπολη σέ ειδικά διαρρυθμισμένο χώρο.

Είναι ήδη ένας χρονιάτικος νεολαιίστικός θεσμός.

Η ΓΙΟΡΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ '77 θά έχει ποικιλόμορφο και πολύπλευρο περιεχόμενο. Σύγχρονο ελληνικό τραγούδι, λαϊκό δημοτικό τραγούδι (έλαφρολαϊκό, ρεμπέτικο), θέατρο, δημοτικός χορός, κινηματογράφος, καραγκιόζης κ.λ.π. Ταυτόχρονα θά λειτουργεί συγκροτημένα ό έκθεσιακός χώρος, πού θά περιλαμβάνει γύρω σ' α 100 περίπτερα άφιερωμένα σ' α προβλήματα της νέας γενιάς, στή δουλειά και στή μόρφωση, στήν πολιτική μας ιστορία, στή λαϊκή παράδοση, στή σύγχρονη ελληνική τέχνη, σέ τοπικά περίπτερα και τέλος στό διεθνή χώρο.

● Ποιό όμως είναι τό πολιτικό πλαίσιο της εκδήλωσης;

Φιλοδόξησε κατ' άρχήν ή Ν. ΠΑΣΟΚ. νά βάλλει τά οργανωτικά θεμέλια αυτής της προσπάθειας χτίζοντας μιά πλατιά εκδήλωση μέ κύριο άξονα και γνώμονα τήν πολλαπλότητα, τήν άδέσμευτη έκφραση και προσφορά κάθε λειτουργικού της χώρου, είτε αυτός έχει πολιτική, είτε κοινωνική, είτε πολιτιστική ύφή. Καί έπειδή τούτες οι άναφορές συνηθίζονται σάν δημοκρατικές επιφάσεις κάθε διοργανωτικής διακίρυξης, επιβάλλεται νά θεμελιωθούν. Νά θεμελιωθούν, όχι σάν δημοκρατίστικες ύστερίες, αλλά σάν προϋποθέσεις γιά τή σύλληψη και τήν επιτυχία μιάς τέτοιας προσπάθειας.

Αυτές οι άρχές πρέπει π' α γματι νά γίνουν μόνιμες πολιτικές ύποθηκες (μακριά από άκαρπες χειραγωγήσεις και καναλιζαρίσματα) στήν ανέλιξη ενός πλατιού πολιτιστικού κινήματος. Γιατί εκείνο πού άναγορεύει τό πολιτιστικό κίνημα σάν λαϊκή πραγματικότητα (άρα σάν παρέμβαση δυναμική και στή γενικότερη πολιτικοκοινωνική κατάσταση) είναι ό βαθμός πού άγκαλιάζει τή μέχρι τώρα σχηματι-

σμένη αντίληψη και πολιτιστική έπιδεκτικότητα του λαού μας, πού μέ τή σειρά της συγκροτείται και κρυσταλλώνεται κυρίαρχα μέσα από τά έπικοινωνιακά έρεθίσματα πού άποδέχεται ό λαός, τήν πολιτική πείρα και τό κοινωνικό δίωμα του λαού. Αυτοί οι όροι, πού είναι και διαλεκτικά συνυφασμένοι, μορφοποιούν και άναδημιουργούν τό σύνθετο πολιτιστικό έπίπεδο του λαού. Αυτό λοιπόν τό ποικιλόμορφο φάσμα της πολιτιστικής συνείδησης του λαού προσεγγίζεται, δοκιμάζεται και μετεξελλίσσεται από πολιτιστικό κίνημα πολλαπλής έκφρασης, όπου μέσα του θά συλλειτουργούν διάφορες άπόψεις πού θά μπορέσουν νά προσφερθούν σάν έναλλακτικές λύσεις στή λαϊκή προτίμηση ή άναζήτηση. Προσδιορίζουμε έτσι τό πολιτιστικό κίνημα πού έχει τίς προϋποθέσεις είτε νά ριζώσει και νά συμπορευτεί μέ τή λαϊκή παράδοση, είτε γιά νά θεμελιωθεί σάν λαϊκή πραγματικότητα.

Όπως όμως είναι λάθος νά καναλιζάρουμε σάν εύπεπτη διαδίκασία τίς πολιτιστικές εκδηλώσεις, έτσι είναι και επικίνδυνη άπλούστευση ή μηχανιστική άποσύνδεσή τους από τόν κομματικό χώρο πού έκπορεύονται. Πολλές φορές αυτό έπαίξε άνασταλτικό ρόλο σέ μιά άντικειμενική έκτίμηση ή σέ μιά λογική πού θά έδινε μεγαλύτερη σημασία στίς διαθέσεις των μαζών, πού έπηρεάζονται άμεσα από τό ύποκείμενο της προέλευσης τέτοιων εκδηλώσεων. Από αυτή τήν άποψη ή ΓΙΟΡΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑΣ '77 έχει σαφώς πολλαπλασιαστικές δυνατότητες και προοπτικές παρέμβασης σέ μαζικό έπίπεδο από παρόμοιες διοργανώσεις. Όχι μόνο γιά τήν εύνόητους λόγους ή αντίστοιχη δυνατότητα φορέων της άριστεράς είναι όριακή. Άλλά και γιά κάτι άλλο: θά άπευθυνθεί σέ μιά αγωνιστική γενιά μέ ιστορική πείρα δημοκρατικών άγώνων αλλά και άπογοητεύσεων. Μιά γενιά πού ή προδικτατορική πικρή της πολιτική πείρα της άναστρέφει τήν πλειοδότηση κομμάτων της άριστεράς. Κατά συνέπεια, ύπάρχει ζήτημα φορέα πού νά μ' αροεί (και όχι άπλά νά θέλει) νά παίξει τό ρόλο επαναστανατολισμού και μετακίνησης των κοινωνικών κατηγοριών σέ προοδευτικότερες θέσεις. Καί σ' αυτό ή συμβολή της ΓΙΟΡΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ '77 θά είναι σίγουρα σημαντική.

•ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ•

Τό Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης στά χέρια τών δημιουργών του

Τό καλοκαίρι του 75 έγιναν μέ πρωτοβουλία του 'Υπουργού Βιομηχανίας δύο συσκέψεις μέ εύρυτατη συμμετοχή, πού κατέληξαν στή διατύπωση ενός νέου κανονισμού γιά τό Φεστιβάλ 'Ελληνικού Κινηματογράφου. Στίς συσκέψεις αυτές, έκτός από τόν 'Υπουργό κ. Κονοφάγο, τόν Διευθυντή Κινηματογραφίας κ. 'Αρβανίτη καί άλλους παράγοντες του 'Υπουργείου Βιομηχανίας, συμμετείχαν εκπρόσωποι τών ενδιαφερομένων σωματείων, καθώς καί άλλα πρόσωπα άμεσα ενδιαφερόμενα γιά τήν τύχη του θεσμού καί τήν εξέλιξη του κινηματογράφου στήν 'Ελλάδα. Τό καλοκαίρι του 77, έντελώς ξαφνικά καί χωρίς καμιά προηγουμένη συζήτηση μέ τούς αρμόδιους φορείς, τό 'Υπουργείο άνατρέπει άκριβώς τά σημεία εκείνα πού αποτελούσαν κατακτήσεις καί έγυγήςεις γιά τούς κινηματογραφιστές καί παραγωγούς, κλείνοντας έτσι κάθε δυνατότητα ενός παραπέρα διαλόγου καί έπιχειρώντας ταυτόχρονα τόν πλήρη έλεγχο πάνω στό Φεστιβάλ. Συγκεκριμένα καταργεί τόν εκπρόσωπο τής 'Εταιρίας 'Ελλήνων

Σκηνοθετών καί του Συνδέσμου Παραγωγών από τήν 'Οργανωτική 'Επιτροπή. Καταργεί τήν έκλογή του Προέδρου τής Προκριματικής καί Κριτικής 'Επιτροπής, καί άντ' αυτού ο 'Υπουργός διορίζει τόν Πρόεδρο. 'Αρνείται νά διοριστεί Διευθυντής του Φεστιβάλ πρόσωπο κοινής άποδοχής. Οί προσπάθειες τών ενδιαφερομένων σωματείων γιά έπαναφορά δόν κανονισμό του 75 συνάντησαν τήν πλήρη άρνηση του αρμόδιου 'Υπουργείου μέ φρασολογία του τύπου «Είμαι κράτος καί δέν κάνω παζαρέματα. 'Αντιπροσωπεύω τό 54%... » Μετά από αυτό ή Συντονιστική 'Επιτροπή τών σωματείων Πανελλήνια 'Ομοσπονδία Θεάματος - 'Ακροάματος, 'Εταιρία Σκηνοθετών 'Ελληνικού Κινηματογράφου - Τηλεοράσεως, 'Ενωση Τεχνικών Κινηματογράφου - Τηλεοράσεως, Σωματείο 'Ελλήνων 'Ηθοποιών, Πανελλήνια 'Ενωση Κριτικών Κινηματογράφου, 'Ενωση Μουσικοσυνθετών - Στιχουργών 'Ελλάδος καί Σύνδεσμος Παραγωγών Κινηματογράφου - Τηλεοράσεως οργανώνει τό 18ο Φεστιβάλ 'Ελληνικού Κινηματο-

γράφου στή Θεσσαλονίκη. Τό Φεστιβάλ, πού θά διεξαχθεί βάσει του κανονισμού του 75 καί μέ χρήματα πού συγκεντρώνονται μέσα από προσπάθειες τής Συντονιστικής 'Επιτροπής, θά μεταφερθεί στή συνέχεια στήν 'Αθήνα, στό 'Ηράκλειο καί στή Μυτιλήνη καθώς έπίσης καί στό εξωτερικό, στό Παρίσι, Λονδίνο, Λισαβόνα, Μαδρίτη. 'Ηδη ανακοινώθηκαν τά όνόματα τής οργανωτικής επιτροπής του Φεστιβάλ, πού αποτελείται από τούς Παύλο Ζάννα, ο όποιος θά είναι καί Διευθυντής του Φεστιβάλ, Ντίνο Κατσουρίδη, Γιάννη Πετροπουλάκη, 'Απόστολο Κρυωνά, Γιώργο Καμπανέλη.

'Αν τό κράτος σταμάτησε κάθε συνδιαλλαγή μέ τούς εκπροσώπους τών κινηματογραφιστών δέν πρόκειται δέβαια νά σταματήσει τίς πιέσεις καί τίς προσπάθειες γιά τή ματαίωση του Φεστιβάλ. Στήν παρούσα φάση τόν πόλεμο γιά τό πωσγύρισμα τόν έχει αναλάβει ή κ. Μητροπούλου, πρόεδρος τής «σκιώδους» 'Ενώσεως Κριτικών 'Αθηνών καί τής Ταινιοθήκης τής 'Ελλάδος, είτε μέ ύποσχέσεις είτε μέ τρομοκρατικές γήμες. Μόνο πού τώρα πιά έχει γίνει συνείδηση σ' όλους τούς 'Ελληνες κινηματογραφιστές πώς τό μέλλον του ελληνικού κινηματογράφου περνάει μέσα από τό δικό τους άγώνα καί όχι μέσα από τίς έναγώνιες προσπάθειες τής κρατικής πολιτικής νά τόν χειραγωγήσει καί νά τόν κατε-

θύνει γυρίζοντάς τον πάλι στήν «αγγλική» του περίοδο.

Φ.Λ.

— ΜΙΑ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ —

● Λάβαμε τό εξής γράμμα:

Γιά τή διεύθυνση του «'Αντί» 'Η ύπερβολική καθυστέρηση τής δημοσίευσης του δεύτερου μέρους του άρθρου μας, πού γράφτηκε 30 - 3 - 77 μέ άφορμή τό 17ο φεστιβάλ κινηματογράφου τής Θεσ/νίκης, έγινε αίτία γιά τή δημιουργία παρεξηγήσεων. Διευκρινίζουμε ότι τό άρθρο μας αναφέρεται στό ΠΕΡΣΙΝΟ φεστιβάλ καί στήν ταχτική πού ακολούθησε ή ΕΣΕΚΤ πέρυσι.

Εύχαριστούμε

Γιώργος 'Αντωνόπουλος, Νίκος Βεργίτης, Νίκος Ζερβός, Συμεών Καπετανάκης, Θέκλα Κίττου, 'Αντα Κλαμπασέα, Χριστίνα Μανοπούλου, Λάμπρος Παπαδημητράκης, Σταύρος Νικολαΐδης.

Σ.Σ: Είλικρινά δέν καταλαβαίνουμε τό γράμμα τών φίλων. Τό σημειώμά τους άνάφερε καθαρά τήν ήμερομηνία πού γράφτηκε (σελ. 45, δεύτερη στήλη, 14η άράδα από πάνω) καί φυσικά άναφέρονταν στό περσινό φεστιβάλ, άφου φετινό... δέν έγινε ακόμα! 'Όσο γιά τίς «παρεξηγήσεις», άφορούν τούς ίδιους κι όπωσδήποτε δέν άναφέρονται στή «διευκρίνιση», τήν όποία — ξαναλέμε — δέν καταλαβαίνουμε...

● 'Η 'Εθνική 'Αντίσταση, τά Δεκεμβριανά, ο έμφύλιος πόλεμος 1946-49, έχουν σημάδεψει τή μοίρα του τόπου μας. Οί πολιτικές σκοπιμότητες δέν κράτησαν άπλά στό σκοτάδι τήν περίοδο αυτή. 'Εδωσαν' — όσο καί όταν έδωσαν — διαστρεβλωμένη εικόνα τών γεγονότων, παραποίησαν τήν ιστορία.

● Στο «ΑΝΤΙ», πιστεύουμε ότι μέ νηφαλιότητα πρέπει νά είπωθούν όλα όσα σχετίζονται μέ τήν περίοδο αυτή. 'Εγιναν, μέχρι τώρα, άρκετές προσπάθειες. Καί πιστεύουμε ότι δημοσιεύτηκαν ήδη μερικές άξιόλογες μελέτες ή μαρτυρίες, μαζί μ' άγνωστα ντοκουμέντα, σελίδες του παράνομου τύπου κ.λπ.

● Πολλοί φίλοι του «ΑΝΤΙ» θά έχουν νά προσθέσουν κάτι πάνω σ' αυτά, νά γράψουν κάτι καινούργιο. Προσωπικά άρχεία ή μαρτυρίες είναι πολύτιμα. 'Επικοινωνήστε μαζί μας, στείλτε μας ύλικό, βοηθείστε νά φωτιστεί αντικειμενικά καί μέ πληρότητα ή έποχή αυτή. 'Η προσπάθεια πού ξεκινήσαμε θά βοηθηθεί ούσιαστικά από τή δική σας συμβολή.

•θέατρο•

«Βάχχες»

ή τὰ πικρά Διονύσια τοῦ Εὐριπίδη

Τῆς Ἄννης Θ. Κολτσιδοπούλου

Σέ μιά βαρυσήμαντη σκηνοθεσία τοῦ Κάρολου Κούν καί σέ μιά θαυμάσια μετάφραση τοῦ Λεωνίδα Ζενάκου, παρουσιάστηκαν στήν Ἐπίδαυρο ἀπό τό Θέατρο Τέχνης οἱ «Βάχχες» τοῦ Εὐριπίδη.

Αὐτές οἱ Εὐριπίδειες «Βάχχες», ἔχουν ἴσως περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο ἀρχαῖο δράμα ταιπωρήσει τὰ κορμιά τοῦ χοροῦ τόν τελευταῖο αἰώνα, ὅπως τὰ κεφάλια τῶν μελετητῶν καί τίς κεραίες τῶν σκηνοθετῶν. Τό κοινό παρακολουθεῖ τήν περίπτεία αὐτή τῶν Βακχῶν, ἔχοντας χάσει ὅλους τοὺς δρόμους, καί πρὸς τόν Κιθαιρώνα καί πρὸς τήν Ἀνατολή, καί πρὸς τίς ρίζες τῆς ἀρχαίας τραγωδίας καί πρὸς τίς ρίζες τοῦ θρησκευτικοῦ δράματος ἢ τῆς ἱεροτελεστίας. Παρακολουθεῖ χρόνια τώρα «ξεμαλλιάρες Φρυγίες», ἄδουσες καί σεληνιαζόμενες μαινάδες, τρεμύμενες θηλυκές σάρκες πού θυμίζουν μασάζ καί Bodyline, παρακολουθεῖ Διόνυσους τοιοῦτους. Διόνυσους τραμπούκους. Διόνυσους κομπλεξικούς. Ὑστερ' ἀπὸ τήν προσφορά τοῦ Κόττι στὸν τομέα τῆς δραματουργικῆς ἀνάλυσης («Θεοφαγία», 1969). καί τὸ ἀνοιγμα τοῦ Γκρύμπερ-Στάν στὸν τομέα τῆς σκηνοθετικῆς συνειρμικῆς εἰκονοπλασίας (Βερολίνου, Schaubühne, 1974). ἔρχονται οἱ «Βάχχες» τὸ Κούν νά συμφωνήσουν μαζί τους ἢ νά συγκρουστούν, ὅπωςδήποτε, πάντως, νά προσθέσουν στοιχεῖα καί νά προχωρήσουν εἰς τὴν τελευταία καί ἀποκαλυπτικὴ τὴν ἀνάλυση τῆς ἀκαίας ἑλληνικῆς τραγωδίας.

Ὁ Κούν, πρῶτος ἂν δὲν κάνω λάθος, εἰσάγει ἓνα μικτὸ διονυσιακὸ θίασο, ἢ μάλλον μιά ἐξελιγμένη μυθικὴ ἑταιρεία τῆς Ἀνατολῆς, πού ἔχει γιὰ μυημένους καί μυητὲς ἄνδρες καί γυναῖκες. Ἀναγωγή δηλαδή σέ μιά χρονικὴ στιγμή πρὶν ὁ θίασος αὐτὸς ὠρῇ νά σχηματίζεται μόνο ἀπὸ γυναῖκες μέ ἐπὶ κεφαλῇ τους ἕναν ἀρσενικὸ ἱερέα.

Ἡ εἰσόδος αὐτὴ ἐνός μικτοῦ θιάσου, ὁδηγεῖ ἴσα στὴ λύση τοῦ μεγάλου, κατὰ τὴ γνώμη μου, προβλήματος τῶν «Βακχῶν», δηλ. τὴν ἀπουσία τῶν Βακχῶν. Κάπου ἐδῶ τοῖμάς νά δῶ στὸν Εὐριπίδη μιά... τσεχωφικὴ διάθεση. Βάζει γιὰ πρῶταγωνιστὲς τοῦ βακχευόμενης γυναικῆς

τῆς Θήβας, πού ποτέ δὲν βλέπουμε καί πού μόνο φανταζόμαστε ἀπὸ τίς ἀφηγήσεις. Ἡ μόνη Βακχίδα πού ἐμφανίζεται, εἶναι ἡ Ἀγαυή, καὶ αὐτὴ «κατόπιν ἐορτῆς». Ἡ ἀπουσία αὐτῆς τῶν Βακχῶν καί τῆς βακχείας τους ἀπὸ τίς «Βάχχες» τοῦ Εὐριπίδη, ποτέ σχεδὸν δὲν ἔγινε αἰσθητή, γιατί παρεξηγημένα ὑποκαταστάθηκε ἀπὸ τίς Ληδές ἀκόλουθες τοῦ Διόνυσου... πού ἐπωμίζονται μιά βακχεία πού δὲν τοὺς ἀνήκει, στήν προκειμένη στιγμή. Οἱ Ληδές θιασώτριες, δὲν μασοῦν φύλλα οὔτε κισσοῦ οὔτε δάφνης, τὴν ὥρα κείνη δὲν ἔρχονται ἐν ἐκστάσει, ἀντίθετα, συνοδεύουν ἐν ἐγοργόρσει, πιστές, γοητευμένες, ἔτοιμες νά μῆσουν στήν καινούργια θρησκεία. Αὐτές οἱ ἀφηγήτριες ἱεροστυλίου δὲν εἶναι οὔτε οἱ Ὀλεῖες τοῦ Ὁρχομένου, οὔτε οἱ Θυιάδες τῶν Δελφῶν, οὔτε οἱ Διονυσιαδὲς τῆς Σπάρτης ἢ οἱ Δύσμαιναι τοῦ Ταύγετου, πόσο μάλλον οἱ Βάχχες τοῦ Κιθαιρώνα. Ὁ Κούν, μέ τίς ἀνδρικές παρουσίες στοῦ χοροῦ τῶν πιστῶν, δάζει μιά διαγνωστικὴ γραμμὴ πού ὅμως δὲν ἀκολουθήθηκε ἀπὸ τὴν εἰσοδὸ του καί τὸ εἶδος τῆς κίνησής του. Εἶναι οἶγουρο πῶς μ' αὐτὸ τὸ θαυμάσιο ὕλικό τοῦ χοροῦ (εὐφάστα, ρυθμικά καί ἐκφραστικότατα κορμιά) καί μέ τὴν ἄσπρη διδασκαλία τους ἀπὸ τὴ Μαρία Κυνηγοῦ, μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ὁποιαδήποτε ἀποψη κινησιολογικὴ καί ἐρμηνευτικὴ. Συχνὰ ἀκούγαμε Μαρίες καί Ἀποστόλους, ἐνὶ δέλεπμα παροξυσμοῦ πρῶτομύητων καί ἀσυνειδητοποι-

ήτων, ὑπογραμμισμένους ἴσως ὑπερβολικά ἀπὸ τὴν ἀξιολογὴ μουσικὴ τοῦ Χρήστου Λεοντῆ καί τὰ οὐνι-σὲς κοστοῦμα τοῦ Διονύσου Φωτόπουλου. Νομίζω, πῶς αὐτοὶ οἱ συνοδοὶ τοῦ Διόνυσου, δὲν εἶναι ἀλλοπαρμένοι καί ἐξαλλοι, εἶναι ἀπόλυτα συγκεκριμένοι καὶ εὐλαβικοὶ ὕμνητές καί μύστες, ἀναστενάρηδες, ὅπως σωστά εἰπώθηκε, ἀπέρριτοι, συγκεντρωμένοι καί θαυμάσιοι δοξαστές. Ὁ Κάρολος Κούν ἔκανε ἓνα τεράστιο θῆμα πρὸς μιά συναρπαστικὴ λύση. Μένει ἡ συμπλήρωσή του, μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο ὕλικό τοῦ χοροῦ, πού μοιάζει ὥρμη νά ἐπωμιστεῖ καί τὴν ἀπαιτητικότερη ἐρμηνεία.

Ὁ «θεοκτόνος» Εὐριπίδης, ἔχοντας ἀπόλυτὴ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ τελευταίου τραγικοῦ σκυταλοδρόμου τοῦ 5ου αἰῶνα, θέλει νά παραδώσει τὴ σκυτῆλη, κάνοντας μιά τιμητικὴ-κρίτικὴ ἀναδρομὴ στὶς ρίζες τῆς τραγωδίας, ἐπιδεικνύοντας καὶ ἀποδεικνύοντας ἑαυτὸν... αἰσχυλικότερο τοῦ Αἰσχύλου. Φαίνεται πῶς καί οἱ ἀρχαῖοι... ρωμιοὶ εἶχαν μέσα τους τὴν παρελθοντολατρεία, πού πολὺ θὰ πίκρανε τὸν ἐξόριστο Εὐριπίδη. Ἡ κατάδυση λοιπὸν στὴ μήτρα τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, τὰ λατρευτικὰ πανηγύρια τοῦ Διόνυσου, φέρνει στήν ἐπιφάνεια ἀνάγλυψη, τὴν καταγωγὴ τῆς. Στὶς «Βάχχες», ἀναγνωρίζουμε καί τὰ τρία στάδια τῆς πρωτόγονης τελετῆς: Τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ τὴν πόλιν (Θήβα), δηλ. τὴν πομπή, τὴ θυσία τοῦ ταύρου (Πενθέα), δηλ. τὸν ἀγῶνα, τὴ «θριαμβευτικὴ» ἐπιστροφή (Ἀγαυή), δηλ. τὸν κόμο. Ὅλα ὅμως μέσα ἀπὸ μιά διάθεση τραγικῆς φάρας. Ἡ θυσία τοῦ ταύρου, ἔξορμε δὲν συμβόλιζε τὸ θάνατο τοῦ θεοῦ. Ἄρα καὶ ἡ θυσία-σφαγὴ τοῦ Πενθέα, συμβόλιζε τὸ θάνατο τοῦ θεοῦ Διόνυσου καὶ ἡ «ἐπανασυγκόλλησις» τῶν μελῶν του, τὴν ἀνάστασίν του... Ἄν θρωπὸς καὶ Θεός, λέει ὁ Γιάν Κόττι, βασιλὺς καὶ ξένος, ἀντιπρόσωπος καὶ ἀντιπροσωπευόμενος, ἀνταλλάσσουν τοὺς ρόλους τους, καί, σάν σ' ἓνα τέλειο μοντέλο διαφοροτικῶν συνδυασμῶν, ὅλα τὰ σημάδια ἀντιστρέφονται διαδοχικά καὶ ἐξαντλοῦνται ὅλοι οἱ συνδυασμοί...

Δὲν γνωρίζω ἂν ὁ δάσκαλος Κούν συμφωνεῖ σὲν ὅτι οἱ «Βάχχες» εἶναι ἡ τραγωδία τῆς τρέλας τῶν Ἑλλήνων μέσα στήν τρίτη δεκαετία τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. «Τραγωδία τρέλας ἀρχόντων καὶ λαῶν», ὅπως ἀναφέρει ὁ Κόττι. Πάντως, οἱ δύο γέρο, Κάδμος καὶ Τειρεσίας, ἔτσι ὅπως διδάχτηκαν καὶ ἐρμηνεύτηκαν (Βάσος Ἀνδρονίδης καὶ Δ. Χατζημάρκος), φανέρωσαν ὅχι τὴ στιγμήναι καὶ παροδικὴ μὰ τὴ ριζωμένη πιά τρέλα τῶν ἀρχόντων.

Ὁ Δ. Χατζημάρκος, ὑπερτονίζοντας τὸ χαρακτηριστικὸ προσωπικὸ τοῦ ὕφους, διάλεξε τὴν κομικὴ τρέλα τοῦ τυφλοῦ καὶ πανούργου Μάντη. Ὁ Βάσος Ἀνδρονίδης, ἀκολούθησε τὴν τραγικὴ τρέλα τοῦ ἱερατικοῦ δυνάστη Κάδμου.

Κι ἂς περάσουμε τώρα στὴν ἀποκάλυψη τῆς παράστασης, τὸν ἴδιο τὸ Διόνυσο. Αὐτὸν τὸν ἐνθεο τσόγλανο, τὸν ἀθάνατο πρωτοξάδελφο τοῦ γήινου πάλληκαρᾶ Πενθέα. Ἡ σχέση τοῦ Πενθέα πρὸς τὸ Διόνυσο, σωστά δοσμένη ἀπὸ τὸν Α. Θεοδωρακόπουλο, θυμίζει πράγματι σερίφη τῆς Ἀριζόνα μπροστὰ σ' ἓναν Γκουρού πού φτάνει στήν πόλιν μέ τὴ φανατισμένη συνοδεία του...

Ὁ Διόνυσος, καί σάν ἀποψη καί σάν ἐρμηνεία, στάθηκε ἓνας ἀποφασιστικὸς ἄξονας-ὁρόσημο γιὰ τὴ μελλοντικὴ πορεία τῶν Βακχῶν. Μπροστὰ μας, ἓνας νηφάλιος καὶ αἰνιγματικὸς Ἀρχιμῆς - Διόνυσος, μέ τὸ πιὸ σίγουρο, τὸ πιὸ ἐρεθιστικὸ, τὸ πιὸ ὑπεροπτικὸ, σαρδόνιο χαμόγελο πού ὑποστηρίχτηκε ποτὲ σὲν κοῖλον τῆς Ἐπιδάουρου. Κάτω ἀπὸ μιά λευκὴ μάσκα καί μιά ξανθιά περούκα, πέρασε ἀπ' ὅλα τὰ στάδια τῆς μεταμόρφωσης ἐνός Διόνυσου. Καί πάντα μέ τὴ σιγουριά, τὴ μελιχλιότητα καί τὴ σατανικότητα ἐνός θεοῦ. Κρατώντας ἓνα ὄφρυο - μαγιόξυλο, περνάει ἀπ' τὸν ὁμόφυλο ἐρωτισμὸ στήν ἀρσενικὴ ἐπικύρωση καὶ ζεῖ ὅλα τὰ πάθη, τὰ θαύματα, τὸ θάνατο καί τὴν ἀνάστασι, ἀνάμεσα σὲ μυστικισμό καί τὸ ρεαλισμὸ. Ἡ παρουσία του καί ἡ... πολιτεία του, ἐνοσρκώναν πράγματι ὅλους τοὺς ζωτικούς χυμούς: Τὸ νερό, τὸ γάλα, τὸ κρασί καί τὸ σπέρμα. Ὁ Μίμης Κουγιουμτζής, ὡς Διόνυσος, ἀπόδειξε πόσο πολὺ πλεuro καὶ ἀδυσσαλέο μπορεῖ νά εἶναι ἓνα παιζιμο ἀπόλυτα λιτό καί κυριαρχημένο, κατακτημένο, μέ ταλέντο καί μέ νοῦ. Ἄν ὁ χορὸς συντονιζόταν περισσότερο μαζί του, γίνονταν περισσότερο «συνοδός», κρατοῦσε στενότερη ἐπαφή, θὰ ἔβρισκε ἴσως αὐτόματα σέ ποιά σημεία πρέπει νά διαφοροποιηθεῖ ἀπὸ τίς Βάχχες τοῦ Κιθαιρώνα. Θὰ δοθόυσε ἀκόμα τὴν Ἀγαυὴ νά βρεῖ τὸ σωστό μέτρο τῆς βακχείας τῆς, τῆς τραγικῆς ἀναγνώρισης καί τοῦ θρήνου, πού μ' ὅλο τὸ βάρος τῆς ἐρμηνείας τῆς Νέλλης Ἀγγελίδου, ἔμειναν κάπου «ὑποτονισμένα» καί «ὑποφωτισμένα».

Κλείνοντας αὐτές τίς καθαρὰ προσωπικὲς ἐντυπώσεις, θὰ ἤθελα νά τονίσω πῶς ἡ σπουδαία τῆς παράστασης πού δόθηκε στήν Ἐπίδαυρο, παραμερίζει περὶ τῶνα τίς ἐπιμέρους προσωπικὲς ἀντιρροήσεις ὅχι μόνο αὐτῆς ἐδῶ τῆς σελίδας ἀλλὰ, νομίζω, καί κάθε ἄλλης.

•ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ•

ΧΡΟΝΙΚΟ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Της Ντόρας Ήλιοπούλου - Ρογκάν

ΜΕ ΤΟ εποχιακό κλείσιμο των γκαλερί και των άλλων χώρων εκθέσεων τώρα τό καλοκαίρι, κάνουμε έναν απολογισμό της κίνησης που σημειώθηκε στις κυριότερες αίθουσες των Αθηνών από τό Γενάρη μέχρι τώρα. Συμπληρώνεται, έτσι, τό χρονικό που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 62 του «Αντί» (Περίοδος Β', 8 Γενάρη 1977) και πού άφορούσε τις εκθέσεις από τό Σεπτέμβρη τού '76 μέχρι τό τέλος του χρόνου.

Ο πίνακας πού δημοσιεύουμε στο τωρινό τεύχος, μέ τούς κυριότερους χώρους εκθέσεων και τά ονόματα των καλλιτεχνών πού παρουσιάσανε σ' αυτούς τή δουλειά τους, περιέχει κάπου 209 εκθέσεις. Αυτό σημαίνει ότι αν σημειώναμε όλους ανεξαιρέτα τούς χώρους - κάτι πού γιά τεχνικούς λόγους είναι αδύνατο - ό αριθμός θά 'ταν πολύ μεγαλύτερος. Από τις 209 εκθέσεις πού σημειώνουμε, αυτές πού παρουσιάσανε ενδιαφέρον όχι μόνο από τή σκοπιά της ποιότητας του έργου αλλά και από κείνη της ενημέρωσης στις επιδόσεις μιάς άλλης πολιτιστικής ένότητας, δέν ξεπερνάνε τις 34. Μ' αυτές αποκλειστικά θ' άσχοληθούμε εδώ. Ο αξιωματικός χαρακτήρας πού παίρνει, έτσι, τό χρονικό οφείλεται στο ότι είναι πρακτικά αδύνατο ν' αναφερθούμε έστω και συνοπτικά σ' ένα μεγαλύτερο αριθμό παρουσιάσεων έρευνών, τας τά θετικά τους σημεία και κατακρίνοντας τά τρωτά τους.

Κατ' άρχήν κι εκτός συναγωνισμού - λόγω του «ειδικού» περιεχομένου της - σημειώνουμε τήν έκθεση πού οργανώθηκε τελευταία (Ιούνιος - Ιούλιος) στο Μουσείο Μπενάκη, μέ θέμα τήν Αθήνα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Η άρτια αυτή οργανωμένη έκθεση, πέρα από τό αισθητικό μέρος (λιθογραφίες, χαλκογραφίες ξένων καλλιτεχνών πού επισκέφθηκαν τήν πόλη από τό 15ο αιώνα και πέρα) μάς δίνει πολύτιμες πληροφορίες ιστορικού, αρχαιολογικού (μνημεία πού 'χουνε σήμερα καταστραφεί), έθνογραφικού και ήθογραφικού περιεχομένου.

Σέ ξεχωριστά πλαίσια τοποθετούμε και τις αναδρομικές εκθέσεις πού τιμήσανε τή μνήμη τριών αξιόλογων έλλήνων καλλιτεχνών:

•Του Π. Πανταζή (Κολλ. Αθηνών, Γενάρης 1977) αξιόλο-

γο έμπρεσιονιστή, έγκατεστημένου στο Βέλγιο.

•Του έμπρεσιονιστή Γ. Μπουζιάνη (Έθν. Πινακοθήκη, Ιούνιος - Σεπτέμβρης 1977), πού μάς έντυπωσιάζει κυρώς μέσ' από τις άκουαρέλες του.

•Του Αθ. Απάρη (Γαλλικό Ίνστιτούτο, Γενάρης 1977), πού μάς θύμισε τις μεγάλες διερευνητικές ικανότητες του γλύπτη στη σκιαγράφηση της ψυχосύνθεσης του μοντέλου του πάνω στα πορτραίτα πού φιλοτέχνησε.

Σχετικά, τώρα, μέ τις ομαδικές παρουσιάσεις πού γίνανε στα πλαίσια πολιτιστικών ανταλλαγών, ή παρουσίαση της σύγχρονης γιουγκοσλαβικής τέχνης (Έθν. Πινακοθήκη, Μάης - Ιούνιος) έδωσε, παρά τ' ότι δέν αντιπροσώπευε όλες τις σύγχρονες τάσεις στη χώρα αυτή, μία πιά ολοκληρωμένη εικόνα της καλλιτεχνικής δραστηριότητας της Γιουγκοσλαβίας άπ' ό,τι ή έκθεση της σύγχρονης βρετανικής τέχνης στον ίδιο χώρο (Δεκέμβρης - 1976 - Γενάρης 1977). Ένδιαφέρουσα ήταν και ή έκθεση «Μορφές», μέ χαρακτηριστικά γερμανών καλλιτεχνών - από τό ρεπερτόριο των παρουσιάσεων πού οργανώνει τό Μορφωτικό Τμήμα του Υπουργείου των Έξωτερικών της Δντ. Γερμανίας και πού αντιπροσωπεύει διάφορες σύγχρονες τάσεις της χώρας αυτής. (Ίνστ. Γκαίτε, Γενάρης).

Αξιόλογη προσφορά στην κεραιική τέχνη στάθηκε ή τελευταία δουλειά της Μ. Βογιατζόγλου (Δεσμός: Μάης - Ιούνιος). Η ιδιόμορφη ύψη των έργων της, πέρα από τό χώρο της αισθητικής αποκαλύπτει πολλές αξιόλογες γνώσεις και μίαν άναμφισβήτητη σιγουριά σ' ό,τι άφορά τήν τεχνική.

Τό «άνθρωπάκι» του Γ. Γαίτη παρουσιάστηκε στην πρόσφατη δουλειά του καλλιτέχνη - λάδια και κατασκευές (Πολυπλάνο, Γενάρης - Φλεβάρης) - άνανεωμένο και σέ μία μεγάλη ποικιλία από εύρηματικούς συνδυασμούς πού αποκαλύπτουνε μία δημιουργική φαντασία.

Μία μεγάλη σχεδιαστική ευχέρεια χαρακτήριζε τήν τελευταία δουλειά του Ν. Γιαλούρη (Πν. Κέντρο, Απρίλης).

Στήν «Αργώ» (Μάης - Ιούνιος) συνειδητοποιήσαμε ξανά τήν άρτια και «προσωπική» τεχνική πού χαρακτηρίζουν τις έγχρωμες ξυλογραφίες του Κ. Γραμματόπουλου. Σ' αυτές, ό καλλιτέχνης άποκρυπτογραφεί, εδώ και χρόνια, τό παραμικρό παιγνίδισμα του μεσογειακού φωτός, μ' έναν τρόπο πού διαφέρει άπ' εκείνον πού υιοθέτησε στα λάδια του πού παρουσίασε πρόσφατα στον ίδιο χώρο (Νοέμβρης - Δεκέμβρης 1976). Πέρα από τις σειρές «Αιγαίο», «Μάνη», κ.ά. ξεχωρίσαμε τις συνθέσεις της ένότητας «Σαρωνικός» γιά τόν ιδιαίτερα έντονο χρωματικό παράγοντα και τόν «νευρικό» παλμό των μορφών.

Ο κύριος άρχιτέκτονας Χ. Δικαίος άναπαράστησε μέ μία χαρακτηριστική ζωντάνια και μίαν άναμφισβήτητη ικανότητα σ' ό,τι άφορά τή σύνθεση τόν κύριο χωρικό κι άγρότη (Αργώ, Μάρτης - Απρίλης). Οι καλλιτεχνικές του ικανότητες αξιοποιούνται ιδιαίτερα στις άκουαρέλες του.

Ο Β. Δημητρεάς κατόρθωσε γιά μίαν ακόμα φορά νά περάσει και σ' έμάς μέσ' από τήν πρόσφατη δουλειά του - σχέδια και κατασκευές (Γκαζέτ, Μάρτης - Απρίλης) - τούς προβληματισμούς πού του δημιουργεί τό σύγχρονο περιβάλλον.

Αρκετές έγγυήσεις γιά ένα μέλλον μέ προοπτικές έδωσε ή δουλειά του νέου καλλιτέχνη Στ. Ίωάννου (Συλλογή, Φλεβάρης). Σ' αυτήν τήν πρώτη του άτομική έκθεση, ό ζωγράφος, πού χρημάτισε μαθητής του Γ. Μόραλη, μάς πειθεί γιά τήν εύαισθησία πού τόν διακρίνει στο χειρισμό του χρωματικού παράγοντα.

Από τις φτιαγμένες μέ φύλλα χρυσού πάνω σέ ξύλινες κατασκευές συνθέσεις του Γ. Καρδαμάχη (Ζουμπουλάκη, Φλεβάρης) συγκρατήσαμε εκείνες πού αντιπροσωπεύουν τήν πρόσφατη δουλειά του. Οι τελευταίες, καθώς χαρακτηρίζονται από μία λιτή και γεωμετρική διευθέτηση της επιφάνειάς τους, είναι άπείριτες σέ σύγκριση μέ τήν μπαρόκ γραμμή των παλαιότερων.

Εύρηματικές ήταν οι λύσεις πού χαρακτηρίζουν τήν τελευταία δουλειά του Μ. Κατζουράκη (Ζουμπουλάκη, Απρίλης). Οι συνθέσεις του μάς υποβάλλανε μέσ' από μία χαρακτηριστική λιτότητα μέσων τήν έντύπωση μιάς «παλμικότητας» και μιάς άναγλυφικότητας.

Από τούς νέους πού κινούνται στο χώρο του φωτογραφικού ρεαλισμού, ό Κ. Κατζουράκης ξεχωρίζει (Ωρα, Φλεβάρης) γιά τήν ευχέρεια πού τόν διακρίνει στη σύνθεση. Αρκετές, όμως, φορές ή δουλειά του χαρακτηρίζεται από ένα «μανιερισμό».

Η τελευταία δουλειά του κύριου ζωγράφου Ν. Κουρούση (Δεσμός, Μάρτης - Απρίλης) είναι τελείως διαφορετική από τήν προηγούμενη. Κύριο χαρακτηριστικό της τωρινής φάσης του καλλιτέχνη πού μάς πειθεί γιά ένα καινούργιο ξεκίνημα είναι οι σχισμές πού 'ναι άνοιγμένες σέ επιφάνειες από χαρτόνι ή σέ κύβους από πλεξιγκλάς, κι από τις όποιες ξεφεύγουν χρωματιστές δέσμες από χαρτί και νήμα, αντίστοιχα.

Οι γκούας και τά σχέδια του Γ. Παππά (Αργώ, Γενάρης - Φλεβάρης) μάς κάνανε νά συνειδητοποιήσουμε τις ικανότητές του έξω από τό χώρο της γλυπτικής.

Τό «Σύννεκτρον - Κύκλος, Τετράγωνο» της Ν. Πάστρα (Δεσμός, Φλεβάρης - Μάρτης) καθώς και ή παρουσίαση της δλης διαδικασίας πού οδηγεί στους διάφορους συνδυασμούς μέ πυρήνα τή «μονάδα» αυτή, μάς δώσανε τήν εικόνα μιάς ώριμης κι ολοκληρωμένης δουλειάς πού αποτελεί μίαν ουσιαστική προσφορά στο διεθνή χώρο της τέχνης.

Οι παραλλαγές πάνω στο θέμα του «Ίκαρου» πού παρουσίασε στις ζωγραφικές συνθέσεις και στο γλυπτό του έργο ό Π. Πρέκας (Αίθουσα Τέχνης Αθηνών, Φλεβάρης), δοσμένες μέ μίαν άναμφισβήτητη άνεση και ποικιλία, είναι αποτέλεσμα μιάς δουλειάς πού 'χει γίνει μέ συνέπεια κι έμπνευση.

Έντονη ήταν ή κοινωνική και πολιτική χροιά πού χαρακτήριζε τήν τελευταία δουλειά του Δ. Περδικιδή (Δεσμός, Γενάρης).

Η αναδρομική έκθεση του Β. Σεμερτζιδή (Έθν. Πινακοθήκη, Μάρτης) μάς ξαναθύμισε τήν ιδιόμορφη τεχνική μέ τήν όποία ό καλλιτέχνης έντάσσει τό κύριο θέμα του - τόν έλληνα άγρότη κι έργάτη - στο στρατευμένο ρεαλισμό.

Τό πρόσφατο έργο του Α. Τσιεργκούλη (Κρεωνίδης, Απρίλης) μέ άναφορές στην τέχνη πότ, τόν ύπερ - ρεαλισμό και τό φωτογραφικό ρεαλισμό αποκαλύπτει μίαν άναμφισβήτητη ικανότητα γιά σύνθεση.

Η αναδρομική έκθεση του Ν. Χατζηκυριακού - Γκίκα (Αί-

θουσα τό Τρίτο Μάτι. Μάης) πα-
ρουσίασε ένα πρόσθετο ενδιαφέ-
ρον: Περιλάμβανε πολλά έργα
της νιότης του καλλιτέχνη, στά
όποια από τις διάφορες φάσεις
πού γνώρισε ο ζωγράφος διαπι-
στώσαμε την ήδη από τότε ώρι-
μότητα του ταλέντου του.

Είχαμε την ευκαιρία να δούμε
τή δουλειά τριών ελλήνων καλλι-
τεχνών που διαπρέπουν στο έξ-
ωτερικό, όπου είναι από χρόνια
έγκατεστημένοι. Κι οι τρεις, μαζί
μ' άλλους, αντιπροσωπεύουν φέ-
τος την Ελλάδα στη Ντοκου-
μέντα του Κάσελ. Πρόκειται για
τό Στ. Αντωνάκο, που έδειξε τις
τελευταίες του συνθέσεις με «νέ-
ον» και τα πρόσφατα σχέδιά του
στά οποία χειρίζεται μ' έναν
προσωπικό τρόπο τη γεωμετρική
αφαίρεση (Γκ. Μπερνιέ, 'Ιού-
νης)· τόν Γ. Κουνέλλη (βλ.
'Αντί' Τεύχος 68) - αξιόλογο
αντιπροσωπευτικό της διεθνούς πρω-
τοπορίας - που μās αναμετάδωσε
μέσ' από τις δύο συνθέσεις που
έδειξε εδώ (Μπερνιέ, Μάρτης)
τους προβληματισμούς του σχε-
τικά με τό ρόλο του καλλιτέχνη
στην κοινωνία· τέλος, για τό Λ.
Σαμαρά, που αν κι έδειξε ένα
πολύ μικρό τμήμα της δουλειάς
του - άνασηματισμούς με πόλ-
λα ροιζ και σχέδια ('Ελληνο -
'Αμερικανική Ένωση, 'Απρίλης)
- μās ενημέρωσε για όλην την έξ-
έλιξη της μέσ' από ένα φίλμ που
γύρισε ο ίδιος. Σ' αυτό είχαμε την
ευκαιρία να διαπιστώσουμε τις
αξιόλογες σχεδιαστικές ικανότη-
τες του καλλιτέχνη και την εύρη-
ματικότητα που τόν χαρακτηρίζει
στην έπεξεργασία διαφόρων λύ-
σεων.

Από τους ξένους καλλιτέχνες
ξεχωρίσαμε: Τίς ξυλογραφίες του
Γκροσχάμπερ (Πν. Κέντρο του
Δήμου 'Αθηναίων, Μάρτης -
'Απρίλης), τίς αξιόλογες για τούς
χρωματικούς τους συνδυασμούς
άκουαρέλες του Τζένκινς (Αϊθ.
Τέχνης 'Αθηνών, Μάρτης), τόν
πρωτότυπο χειρισμό της γεωμε-
τρίας στη δουλειά του Μπόχνερ
(Μπερνιέ, 'Απρίλης), την «είκο-
νογραφική» μυθολογία του Νταί-
ηδη (Ζουμπουλάκη, Μάης), τά
γεμάτα ύποσχέσεις σχέδια κι
άκουαρέλες της Μένις (Γκαζέτ.
Μάης).

Όσον αφορά, τώρα, μερικές
ειδικές εκδηλώσεις, σημειώνουμε:
τό σεμινάριο με θέμα την «Τέχνη
στην Κοινωνία», που οργανώ-
θηκε από τούς Χ. Ίωακειμίδη,
Βλ. Κανιάρη και Ντ. Χάκερ στο
'Ινστ. Γκαίτε ('Απρίλης). Πέρα
από την πλούσια ενημέρωση σχε-
τικά με τις τελευταίες τάσεις της

πολιτικά και κοινωνικά προβλη-
ματισμένης τέχνης, οργανώθηκε
έκθεση φωτογραφικού ύλικού
(έρασιτεχνών) από τό Χάκερ με
στόχο να συνειδητοποιηθεί ή
πολλαπλή αξιοποίηση της φωτο-
γραφίας όχι μόνο στά πλαίσια
της τέχνης αλλά και σά μέσο έπι-
κοινωνίας. Τήν έκδοση του δι-
βλίου του 'Αλ. Ξύδη «Προτάσεις
για τή Νεοελληνική Τέχνη» ('Ολ-
κός), στο οποίο συγκεντρώθηκαν
ένδιαφέροντα άρθρα που καλύ-
πτουν μία δραστηριότητα τρι-
άντα χρόνων. Τήν παρουσίαση
του διβλίου του Μάλεβιτς «Σου-
πρεματισμός: 34 σχέδια» από τόν
'Εμ. Μαυρομάτη (Δεσμός, Μάρ-
της) και τήν ενδιαφέρουσα διά-
λεξη του ίδιου για τό σουπρεμα-
τισμό και τις διασυνδέσεις του.
Τήν προσπάθεια ανάδειξης νέων
δημιουργών που επιχειρεί κάθε
χρόνο τό κέντρο «Ωρα» κι από
τήν οποία ξεχωρίσαμε τό ζωγρα-
φικό έργο τών Δ. Κούκου και Γ.
Παπαϊωάννου. Τέλος τήν έκθεση
με έργα έμπνευσμένα από τήν
κυπριακή τραγωδία, που τά
περισσότερα φιλοτεχνήθηκαν
στούς χώρους της «Ωρας».

Πλάι σ' όλα αυτά, οι «πολλα-
πλές» κινήσεις και πρωτοβουλίες
για τό Μουσείο Σύγχρονης Τέ-
χνης, που έμπνευσαν παράλληλα
κι άλλες εκδηλώσεις, όπως π.χ.
εκείνες του «Δεσμού» με πρωτα-
γωνιστή - συντονιστή τό Θόδωρο,
προβάλλανε μερικά «κακώς κεί-
μενα» ρίχνοντάς λάδι στή φωτιά,
πού προβλέπεται να φουντώσει
γύρω από τό θέμα από τόν ερχό-
μενο Σεπτέμβρη κι έπειτα. Τό
ίδιο προβλέπεται ότι θ' ανέβει κι
ό πυρετός της οργανώσεως εκθέ-
σεων που ήδη φέτος (από τό Σε-
πτέμβρη του '76 μέχρι τώρα)
έφτασε... «αισίως» τις 400. Τά
άταισιόδοξα αυτά προγνωστικά
μετριάζονται κάπως από όρι-
σμένα θετικά στοιχεία που προ-
κύψανε από τις αντιδράσεις που
σημειώθηκαν σέ συζητήσεις
γύρω από καιρία θέματα της έλ-
ληνικής καλλιτεχνικής επικαιρό-
τητας. Έτσι π.χ. ή φετινή πολυ-
πληθέστερη απ' ό,τι ποτέ άλλοτε
αντιπροσώπευση της 'Ελλάδας
στή Ντοκουμέντα είναι - παρά
τίς αντιδράσεις που προκάλεσε
σχετικά με τόν τρόπο έπιλογής
κ.ά. - ένας καλός οίανός για
πολλούς Έλληνες καλλιτέχνες στο
μέλλον. Ένδεικτικά, μάλιστα,
αναφέρουμε ότι ό Τάκης ήταν
από τούς ελάχιστους καλλιτέχνες
της Ντοκουμέντα που άποσπά-
σανε φέτος τά πιο ευμενή σχόλια
του διεθνούς τύπου. Κυρίως,
όμως, από τις συζητήσεις γύρω
από τό ΜΣΤ κι από μία γενικό-
τερη κίνηση που παρατηρείται με
τή συγκρότηση ομάδων κ.ά. θγαί-
νει τό συμπέρασμα ότι τόσο οι
καλλιτέχνες όσο και οι διάφοροι

παράγοντες άρχισαν να συνε-
δητοποιούν την άναγκαιότητα
μιάς «συγκρότησης» για να πά-
ψει ν' αποτελέι ούτοπία: ή έλάτ-
τωση της δύναμης όρισμένων κυ-
κλωμάτων και ή κερδοσκοπία
τών γκαλερί, ή ύπευθυνότητα των
κριτικών, ή σχετική μείωση της
διαφοράς που ύπάρχει στή σχέση
με τά αντίστοιχα ανάλογα ποσά
τών 400 εκθέσεων, από τή μία,

και των 48 - 50 που παρουσι-
άζουν ενδιαφέρον, από τήν άλλη.
Γιατί όσο, βέβαια, κι αν ό άρι-
θμός των 48 - 50 εκθέσεων χαρα-
κτηρίζεται από κάποιο στοιχείο
ύποκειμενικότητας, άλλο τόσο κι
εκείνος των 400 (στίς κυριότερες
αίθουσες των 'Αθηνών) είναι σέ
σχέση με τήν ελληνική πραγματι-
κότητα και τό δυναμικό τουλάχισ-
τον «άνεδαφικός».

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΓΚΑΛΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ

ΑΙΘΟΥΣΑ «ΑΙΧΜΗ»
Β. Παυλίδης (Πολιτικό Σκίτσο)
Δ. Ταλαγάνης
Γ. Βογιατζής
'Ομαδική

ΑΙΘΟΥΣΑ «ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ
Ε.Π.Ε.»
'Ομαδική 30 καλλιτεχνών
'Ομαδική 4 καλλιτεχνών (Γεωρ-
γά, Μπέη, Παπανελοπούλου, Χα-
τζή)
'Ομαδική 40 καλλιτεχνών

ΑΙΘΟΥΣΑ «ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΑΘΑ»
'Ημερολόγιο
Ζαμπουργάς
Ζαρούλιας
Ψυχαναγκαστικό Παιχνίδι
Δ. Ταλαγάνης

ΑΙΘΟΥΣΑ «ΤΕΧΝΗΣ ΑΘΗ-
ΝΩΝ»
Χ. Ζερβού
Π. Πρέκας
Π. Τζένκινς και Ντ. Τζ. Τζόνσον
'Ομαδική ελλήνων και ξένων
καλλιτεχνών

ΑΙΘΟΥΣΑ «ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΜΑΤΙ»
Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας
Γ. Γαίτης

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΑΡΓΩ»
'Αντ. Καραχάλιος
Π. Παπαδασιλείου
Κ. Μαλάμος
'Αντ. Απέργης
Χ. Δικαίος
Γ. Παππας
Κ. Γραμματόπουλος
'Ομαδική

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΑΡΜΟΣ»
Β. Σπηλιωτόπουλος
'Ομαδική: Π. Γράβαλος, Μ. Κα-
λογεράτου, 'Αντ. Κέπεντζης, Γ.
Μιχαηλίδης
Ρ. Άνούση - 'Ηλία
Στ. Κατσιρέας
Θωμόπουλος
'Ομαδική 20 καλλιτεχνών
Α' περίπατος με δημιουργούς του
20ού αιώνα

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΑΣΤΟΡ»
Κ. Παπαχριστόπουλος και Τ.
Χρυσοχοϊδη
Ζέπος
Στ. Μαρκατάκης
Γ. Κατσώνης
Γ. Γουναρόπουλος
'Ορ. Κανέλλης
'Ομαδική

ΓΚΑΖΕΤ (Βιβλιοπωλείο)
Ο.Μπιτσάκη - Κόκκινου
Β. Δημητρεάς
Γ. Ψυχοπαίδης
Ρ. Μένις
Προτάσεις για έξωφύλλα διβλίων

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΔΕΣΜΟΣ» (Λεωφ.
Συγγρού 4)
Γ. Τουζένης
Δ. Πεφδικίδης
Ν. Πάστρα
Παρουσίαση διβλίου Μάλεβιτς
«Σουπρεματισμός: 34 σχέδια»
Ν. Κουρούσης
Ρ. Παπασιπύρου
Μ. Βογιατζόγλου

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΔΕΣΜΟΣ» (Λεωφ.
'Ακαδημίας 28)
'Ομαδική συνεργατών της γκα-
λερί
'Ομαδική με προτάσεις τριών τε-
χνοκριτών

ΓΚΑΛΕΡΙ (ΔΙΟΓΕΝΗΣ) (Τσα-
κάλωφ 10)
Τζ. Γουίντς
Ρ. Βέττερ - Παπακωνσταντίνου
Πλατωνίδης
Μάν Μέριτ
Ρ. Κυριαζή
Φ. Ρουμελιώτη - Μαργαρίτη
Τζ. Άλμείντα

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΔΙΟΓΕΝΗΣ» (Πλ.
Φιλομούσου 'Εταιρίας)
Φ. Φέσσας
'Ομαδική ελλήνων και ξένων χα-
ρακτών

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ»
(Κριεζώτου 7)
'Ημερολόγιο Έτ. Τσιμέντων
'Ηρακλής (Π. Ζουμπουλάκης)
Γ. Καρδαμάτης

Μαν. Τζομπανάκης
Μ. Κατζουράκης
Τζ. Ντ' Αλμείντα

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ»
(Πλ. Κολωναίου)
Ρ. Ράουσεμπεργκ
Αλ Νταϊήδη
«Οί καθρέφτες του Νοῦ» Ὀμα-
δική μέ πολλαπλά ξένων καλλιτε-
χνῶν
Κωνστ. Ξενάκης
Ὀμαδική συνεργατῶν

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΘΟΛΟΣ»
Κλ. Λυκιαρδοπούλου
Ντ. Ἀντωνάκου
Ν. Ζερβός
Ὀμαδική

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΚΡΕΩΝΙΔΗΣ»

Ἰρ. Οἰκονομίδου
Π. Πάντος
Μ. Βασιλόγλου
Στ. Πετρόπουλος
Μ. Μάνν
Ρ. Σαλιέλ - Μοδιάνο
Λ. Τσιριγκούλης
Τ. Μόχος
Ὀμαδική

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΜΠΕΡΝΙΕ»
Γ. Κουνέλλης
Μ. Μπόχχερ
Στ. Ἀντωνάκος

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ»
Γ. Χουλιανῶς
Π. Τέτσης
Στ. Μαυρομάτης
Φ. Πατρικαλάκης
Μ. Βατζιάς
Μ. Χριστακόπουλος
Ὀμαδική: ἑλληνική χαρακτηρισ-
τική Ἰ. Ἀσμάνη
Φ. Βαρελόπουλος
Μ. Πολυχρονοπούλου
Μ. Ρόν

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Μακρῆς
Δραγώγιας
Λινάκης
Γεωργιτζῆς
Παπαγεωργιάς
Κελέκης
Ζενέτος
Γιοδάννου
Ἀλεξανδρίδης
Γαλεάδης
Στρατής
Θώμης
Ζαφειρίου
Σπανός
Καντηλώρος
Σουρτζίνος
Μπάρας
Παραβατός
Ντούμας
Ἰμπραήμ Σαρίφ
Ἐξάρχου
Σωμεριτάκης
Παναγιωτάτος

Γρηγοριάδης
Κορωνάιος
Χαλδατζῆς
Κάσης

ΠΟΛΥΠΛΑΝΟ
Γ. Γαίτης
Γ. Σίμωσι

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΡΟΤΟΝΤΑ»
Κ. Καραγιάννης
Δ. Λαζαρίδου
Ε. Βασσάλου
Λ. Μελά
Μ. Ἀδραμίδης
Ε. Δρόλιος
Α. Μαδαρόπουλος
Μ. Σταυρακάκης
Γ. Σαμιώτης (Μπούμπας)

ΓΚΑΛΕΡΙ «ΣΤΟΑ ΤΕΧΝΗΣ»
Μαγδαληνός
Αἰδάζογλου
Διαλετῆς
Καπνάντης - Πάτση
Κωστόπουλος
Ὀμαδική
Ἀρχοντῆς
«Θάλασσα»
Νέοι καὶ Νέοι Δημιουργοί

ΣΤΡΟΦΗ (Βιβλιοπωλεῖο)
Λεύκωμα «20 ἑλληνες καλλιτέ-
χνες 20 μεταξοτυπίες»

ΣΥΛΛΟΓΗ
Στ. Ἰωάννου
Ὀμαδική 13 ἑλλήνων καὶ ξένων
καλλιτεχνῶν
Ταπισσερί Ἀ. Τσατάλα
22 ἑλληνες κεραμίστες
Πουλιανός

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ
Χαρακτικά βρετανῶν καλλιτε-
χνῶν
Ὀμαδική συνεργατῶν τῆς γκα-
λερί
Βαζαρελύ καὶ Ὑθαράλ
Ἐλ. Ζέρβα
Ὀμαδική συνεργατῶν

ΣΚΙΡΩΝΕΙΟ
Ὀμαδική ἑλλήνων καὶ ξένων
γλυπτῶν

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
«ΩΡΑ»
Ἀλ. Γκίνης
Π. Τέτσης
Κ. Κατζουράκης
Κανακάκης - Βουδούρογλου
Λ. Χριστίδου
Λ. Κανακάκης
Νέοι δημιουργοί
Κύπρος

ΑΛΛΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ
Ἱστορικά μνημεῖα τῆς Γερμανίας
Σύγχρονη γιουγκοσλαβική τέχνη
Γ. Μπουζιάνης

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ
Ἡ Ἀθήνα στὰ χρόνια τῆς Τουρ-
κοκρατίας

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Σπ. Βανδῶρος
Τερζοπούλου - Πετρέα
Μ. Πετρονάκη
Χ. Γκρησχάμπερ
Ν. Παναγόπουλος
Ἀχ. Καβάγιας
Δ. Βρεττός
Ἐμίλ
Μέγα
Ἰφ. Κατοίφη
Ν. Γιαλούρης
Ἀθ. Λαουτάρη
Κίνηση Γυναικῶν τῆς Ἀντίστα-
σης
Σδορώνος
Ἐλ. Καραγιαννίδου
Φραγκέττας

ΚΟΛΛΕΓΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Π. Πανταζῆς
Ἀπ. Τσιφογιάννης
Δ. Ἀρμακόλας

ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Δ. Κάσδαγλη

ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Ἀθ. Ἀπάρτης
Σζέκελυ
Γ. Ψυχοπαίδης
Δανιήλ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΓΚΑΙΤΕ
Μορφές (ὁμαδική γερμανῶν καλ-
λιτεχνῶν μέ χαρακτηριστικά ἔργα)
Οἱ Βέδηλοι στήν Ἐξουσία (ἐκ-
θεση φωτογραφίας στὰ πλαίσια
τοῦ σεμιναρίου «Ἡ Τέχνη στήν
Κοινωνία»).

ΕΛΛΗΝΟ - ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ
ΕΝΩΣΗ
Π. καὶ Ρ. Κόρδας
Ρ. Βαλτινοῦ
Π. Βάν Βλάττεν
Σπ. Πιέρρης
Ἐλ. Λαναρά
Γ. Δημητρακόπουλος
Θεοδωρόπουλος
Φωτιάδης
Σαμαράς
Βρέναν
Μπέντον
Μπάρνστοουν καὶ Γκόμερσαλ.

κυκλοφόρησε

ΤΟΜΟΣ Α 1 ΤΟΜΟΣ Α 2

ΠΕΤΡΟΣ ΑΝΤΑΙΟΣ

συμβολή στην

ἱστορία τῆς ΕΠΟΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΤΟΜΟΣ Α

•ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ•

Κ. ΤΣΟΚΛΗΣ: Μιά μικρή ομάδα ακολουθεί τό σωστό δρόμο

Της Ντόρας Ήλιοπούλου - Ρογκάν

«Ο Κ. Τσόκλης θ' αντιπροσωπεύσει στη φετινή «Ντοκουμέντα» της Κάσσελ μαζί με τους Άντωνάκο, Κανιάρη, Κουνέλλη, Σαμαρά και Χρύσα το ελληνικό καλλιτεχνικό δυναμικό. Τώρα παρουσιάζει στη Νέα Υόρκη (γκαλερί 'Α. Ίόλα) την τελευταία του δουλειά: δύο «Σύνολα» με κύριο στόχο διάφορες «λύσεις» σε σχέση με το χώρο καθώς και την επιστροφή στα στοιχεία-πρώτες ύλες της τέχνης. Όμως, η θέση του Τσόκλη, πέρα από τις λύσεις που ο ίδιος προτείνει στα πλαίσια της τέχνης του, είναι και γι' άλλους λόγους χαρακτηριστική. Κι αυτό, γιατί όπως και μερικοί άλλοι Έλληνες καλλιτέχνες που πέρασαν ένα σημαντικό μέρος της σταδιοδρομίας τους στο εξωτερικό, δίχως όμως, παράλληλα, να κόψουν τους δεσμούς τους με την Ελλάδα, έχει γεντεί τα θετικά καθώς και τ' αρνητικά στοιχεία και των δύο «χώρων». Έτσι, ανεξάρτητα από το αν κανείς συμφωνεί ή όχι με τις απόψεις του, οι τελευταίες, θεωρητικά τουλάχιστον, ενδέχεται να πλαταίνουν κάπως τη σκοπιά που αντιμετωπίζονται διάφοροι καίριοι προβληματισμοί της τέχνης στον τόπο μας.

Γι' αυτό κυρίως τό λόγο, κι επειδή ο καλλιτέχνης δέν έχασε ποτέ την επαφή με την πατρίδα του, τόν ρωτήσαμε νά μάς πει τή γνώμη του γιά ό όρισμένα έπίμαχα θέματα πού άφορούν τή σύγχρονη έλληνική τέχνη και κυρίως γιά τό έπίκαιρο ζήτημα του «Μουσείου», σχετικά μέ τό όποιο δημιουργήθηκαν διάφοροι «πυρήνες» πρωτοβουλίας: Κατ' άρχήν, ό «Σύνδεσμος Καλλιτεχνών», μία ομάδα εργασίας από τό ύπουργείο Πολιτισμού (δύο αίθουσες του Ζαπείου) και ή ιδιωτική πρωτοβουλία του «Δεσμού». Σχετικά μέ τήν τελευταία, αναφέρουμε ότι ό Τσόκλης, μαζί μέ άλλους καλλιτέχνες, άρνήθηκε νά πάρει μέρος στη «δειγματοληπτική» έκθεση πού όργανώθηκε εδώ.

— Σε τί βλέπεις νά έξυπηρετεί, (άν, βέβαια, έξυπηρετεί) ένα Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στον τόπο μας;

— Θεωρώ άφελεις αυτούς πού θά πότευαν σοβαρά στο πλησίον μοντέρνας τέχνης και μεγάλου κοινού μέσω ενός μουσείου, όταν κοινωνικοί και φυσικοί λόγοι τείνουν νά τ' απομακρύνουν όλο και περισσότερο. Τό μεγάλο κοινό θά ύφίσταται πάντα, συνειδητά ή άσυνείδητα, εκείνο πού οι αγapώντες τήν Τέχνη ή οι έλπίζοντες κάτω άπ' αυτήν θά του επιβάλουν σάν τέτοια. Και είναι, σχετικά, καλά έτσι. Γιατί θά μπορούσε νά ύφίσταται αυτό πού θά του επέβαλαν άνθρωποι πού δέν αγαπούν τήν τέχνη και πού δέν έλπίζουν τίποτα άπ' αυτήν. Η

τέχνη δέν φτάνει τό μεγάλο κοινό παρά στην ώρα πού έχει πιά αποκραυπογραφηθεί, και συνεπώς, στερημένη από κάθε επαναστατική μαγεία, κλασάρεται και καταναλώνεται ακίνδυνα. Σκεφθήτε ποιά τέχνη αγαπά-δέχεται τό πλατύ κοινό σ' όλο τόν κόσμο, κι έτσι θά καταλάβετε γιατί φτιάχνει τό μεγάλο ποσοστό των καλλιτεχνών.

Δέ βλέπω γιατί ή μοντέρνα τέχνη θά 'πρεπε ν' αγαπηθεί από ανθρώπους πού δέν τους επιτρέπεται από τις συνθήκες της ζωής ή από τή φύση τους ν' αγαπήσουν τήν τέχνη γενικά. Πόσοι Έλληνες γνωρίζουν και αγαπούν τό έργο του Φειδία; Ένα μουσείο πραγματικά μοντέρνας τέχνης δέν θά άφορούσε (άπό πλευράς Έλλήνων) παρά μία έλάχιστη ομάδα καλλιτεχνών-φιλοτέχνων. Έτσι, άν τό δημιουργόσε τό κράτος, θά μπορούσε νά θεωρηθεί (κακώς) σαν πράξη αντιδημοκρατική. Άμφιβάλλω άν τό κράτος θά τό τολμούσε. (Τό κλίμα στην Ελλάδα είναι έτοιμο, ίσως γιά δημοκρατία, μά όχι ακόμα γιά τέχνη). Άν πάλι τό κράτος προσπαθούσε νά τό δημοκρατικοποιήσει (και είμαι σίγουρος πώς θά τό κάνει) δέν θά 'ταν πιά μουσείο μοντέρνας τέχνης (γιατί ένα τέτοιο μουσείο έχει ανάγκη από μοντέρνα τέχνη μάλλον παρά από δημοκρατία). Άς προφυλάξουμε τους φίλους μας από τό νά κατηγορήσουν σάν αντιδραστικό ό,τι πιο επαναστατικό έχουμε στον τομέα της τέχνης. Γι' αυτούς τό μουσείο τους υπάρχει και λέγεται

«Εθνική Πινακοθήκη» και τά πειραματικά τους έργαστήρια βρίσκονται στην Α.Σ.Κ.Τ.

Παραμένει, φυσικά, τό ζήτημα της δυνατότητας γνωριμίας της μοντέρνας τέχνης μέ τόν καλλιτέχνη-φιλότεχνο πού θά ενδιαφερόταν. Πρός τό παρόν, οι υπάρχουσες γκαλερί καλύπτουν ίκανοποιητικά, νομίζω, αυτό τόν τομέα. Προσφέρουν (άκόμα) τελείως δωρεάν τήν τέχνη, σε όποιον θά 'παιρνε τόν κόπο νά διαβεί τό κατώφλι τους (και είναι έλάχιστοι και πάντα οι ίδιοι), και μέ χρήματα, τό αντικείμενο της τέχνης γιά τους συλλέκτες. Πράγμα πού επιτρέπει στο μουσειόγκαλερί νά συνεχίζει τή δραστηριότητά του και στον άνθρωπο-καλλιτέχνη νά επιζησει και νά συνεχίσει τό έργο του. Ζούμε, δυστυχώς, κάτω από ένα δεδομένο κοινωνικό σύστημα. Όσο γιά τό κρατικό μηνιαίο, δέν έφτασε ακόμα ή ώρα του (ευτυχώς).

— Πιστεύεις ότι ή σύγχρονη έλληνική τέχνη είναι θραυκυκλωμένη; Άν ναι, τί είναι εκείνο πού φταίει;

— Πιστεύω πώς παρά τις παρακάτω δυσκολίες, μία μικρή ομάδα καλλιτεχνών πού ζούν στην Ελλάδα καταφέρνει νά εξακολουθήσει τό σωστό δρόμο της. Βασικό έμπόδιο στην ανάπτυξη της τέχνης στον τόπο μας είναι, ασφαλώς, αυτή ή ψευδής mania της έλληνικότητας. Άλλοι λόγοι είναι:

1) Η ταύτιση των προβλημά-

των της τέχνης μέ τό γούστο των έλαχίστων Έλλήνων συλλεκτών. 2) Η έλλειψη σοβαρής κριτικής. Οι περισσότεροι Έλληνες κριτικοί συνηθίζουν ν' αντικαθιστούν τήν πραγματική προσφορά του καλλιτέχνη μέ τις προσωπικές τους έμπνεύσεις, άποπροσανατολίζοντας έτσι τόσο τό κοινό όσο και τόν ίδιο τό δημιουργό. 3) Η πολιτικοποίηση (της άγνοιας) της τέχνης, πού μπλοκάρει τό δημιουργό. Σήμερα γιά νά έχει διακάωμα στον τίτλο «προοδευτικός άνθρωπος» πρέπει άπαραιτήτως νά 'σαι όπισθοδρομικός καλλιτέχνης. 4) Η άναγκαστική αυτουπεράσπιση έξ αιτίας της άνικανότητας του ενδιαφερόμενου κοινού νά δικαιώσει τό δημιουργό γιά τά πραγματικά του προσόντα, τόν αναγκάζει νά καταφεύγει σε εύκολα, κοσμικά τεχνάσματα, ώστε ν' αποσπάσει μέ άλλα μέσα τό θαυμασμό πού έτσι ή άλλως του άνήκει. 5) Η έλλειψη πολιτιστικής πολιτικής από μέρους του κράτους, πού, στο φόβο του νά μή θεωρηθεί αντιδημοκρατικό (ή τήν άγνοιά του), κομματιάσει ανεπανόρθωτα τό πρόσωπο της καλλιτεχνικής συμπεριφοράς των Έλλήνων καλλιτεχνών στα διεθνή κέντρα, αντιπροσωπεύοντάς την, κάθε φορά, μέ νέα πρόσωπα (και ποτέ στο μάξιμουμ των δυνατοτήτων του καλλιτέχνη). Μά πάνω άπ' όλα υπάρχει τό τραγικό πρόβλημα της Α.Σ.Κ.Τ., πού όμως διαρρέει, σιχάινεται πιά νά σχολιάσω.

Κάλλιο πέντε και στο χέρι
παρά δέκα και καρτέρι

... Τώρα πιά δέν ύπάρχει καρτέρι: μέ τό «ΑΝΤΙ» στο χέρι και 10% και 20% έκπτωση σε δίσκους και κασέτες!

Χάρητος 38 στο Κολωνάκι
Μόνιμη έκθεση δίσκων

Μιά «ειδική προσφορά» ενός ειδικού
μαγαζιού

•βιβλίο•

Ο Γιάννης Νεγρεπόντης παρουσιάζει το βιβλίο της ΒΙΤΩΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ «Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ», μέ. φωτογραφίες ΜΑΡΙΚΑΣ ΜΠΙΤΣΙΟΥ.

Έκδοση: ΚΕΔΡΟΣ

ΔΕΝ μπορώ να φανταστώ ότι αργίζοντας το βιβλίο της αυτό ή κ. Βίτω Αγγελουπούλου είχε κατά νου να δώσει ένα ακόμη οδηγό της Ακρόπολης. Ίσως – και το πιο πιθανό – να μην το σκέφτηκε κι όταν το τέλειωσε. Και καλύτερα, γιατί ίσως ο τίτλος ν' άλλαζε, κι ίσως κανένα από κείνα τα καταστρεπτικά «χτενίσματα» μετάβαλλαν το τρισχαριτωμένο άμα δέ τερπνόν κι ωφέλιμο ανάγνωσμα σε κανένα από κείνα τα μάλα πληκτικά και φλύαρα έγχειρίδια (στην κυριολεξία φάσγανα – όργανα της αυταρχικής εκπαίδευσης από τα πιο τέλεια) που τρυπάνε το μυαλό της μαθητιώσης όταν δεν εισβάλλουν από το ένα για ν' απέλθουν από το άλλο αυτή...

Ενώ τώρα έχω και έναν σπάνιο τω όντι οδηγό χρήσιμο σε μικρούς και μεγάλους. (Έννοείται γι' αυτούς τους τελευταίους, ανάλογα με τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις τους, το μορφωτικό τους επίπεδο και τις απαιτήσεις τους τις ειδικότερες, τις όποιες άλλωστε κανένας άλλος οδηγός του τύπου «δεξιά τω εισερχομένω» πρόκειται να καλύψει...)

Η κ. Β.Α. στη συγγραφή της ιστορίας της Ακρόπολης – του βράχου από τότε στα 3.000 χρόνια πριν από τη γέννηση του Χριστού που «ήταν ένας βράχος κοινός χωρίς τίποτα το ξεχωριστό» – παρακινήθηκε κατ' αρχή πιστεύω από μια υποκειμενική της ανάγκη κάλυψης όρισμένων πνευματικών της αιτημάτων που δεν ήταν άσχετα από την πολύχρονη επαφή της με το παιδί στην εκπαίδευση. Το παιδί – και μπροστά σε κάθε πόρτα κλειστή προς τη γνώση όλοι μας είμαστε παιδιά – ή κ. Β. Α. το έχει ζήσει. Δεν το παρατήρησε απλά ή και με κάποια συγκίνηση – μια πληγή αυτού του είδους ή παρατηρητική και δη ή συγκινημένη που με την ανάγνωση και δύο τριών βιβλίων μετατρέπεται παρά πολλές φορές και πολλούς κυρίους άργους, κατά το πλείστο, σ' ένα είδος αυτοσχέδιου παιδαγωγού που αμφιβάλλω αν εκτός Έλλάδος ευδοκίμει πουθενά αλλού ανά τον κόσμο!...

Αποδίδω πάντα μεγάλη σημασία στο σημείο εκκίνησης για τη συγγραφή όποιου βιβλίου, γιατί όταν προσεγγίζω ακριβώς το ση-

μείο αυτό κι όσο περισσότερο γίνεται, τόσο πιο πιθανό είναι να μπορώ να κρίνω το έργο.

Η Ακρόπολη και η ιστορία της θεωρώ πως είναι το βιβλίο που γράφτηκε για να κρατήσει συντροφιά στα παιδιά και όχι με το σκοπό όπως και τα λοιπά και τα λοιπά λεγόμενα τόσο συχνά από διαφόρους και μάλιστα ανήκοντες σε σχολές παιδαγωγικές εκ διαμέτρου αντίθετες. Έμπειρη εκπαιδευτικός ή συγγραφέας, γνωρίζει πως το κέρδος (από τον αιώνα μας μιλάμε με τέτοιες έννοιες) δρίσκεται στην καλλιέργεια και όχι στη συσσωρευτική πληροφοριών. Έδώ θα πρέπει να αναφέρω τη δημιουργική συμβολή της κ. Μαρίκας Μπίτσιου με τις φωτογραφίες της.

Η αφήγηση που καλύπτει – φυσικά με αναφορές στα καιρία και με πολύ λίγα – από την προϊστορική εποχή, περνώντας από όλες τις σημαντικές ίσαμε σήμερα μέσα σε πολύ λιγότερες από 100 σελίδες κείμενο, για μένα είναι ένα κατόρθωμα. Κι αυτό γιατί όταν κλείνεις το βιβλίο δεν μένεις καθόλου με την αίσθηση του ελλειπτικού, αλλά, τ' αντίθετο, έχεις την πλήρη αίσθηση μιας πολύ μεγάλης ιστορίας. Τουτό νομίζω επιτεύχθηκε χάρη στην πληρέστατη από τη συγγραφέα γνώση του θέματος της, ώστε οι επιλογές της ως προς τα καιρία να γίνονται αυτοματικά. Η οικονομία της αφήγησης να είναι όχι ζήτημα προαπόφασης αλλά αβόρητης στάσης της συγγραφέας ως προς τη μετάδοση. Θάλεγα και κάτι άλλο – αν δε φοβόμουνα πως σε ένα τουριστικό και περί πολλά τυρβάζον κοινό δεν φαίνονταν κάπως παλιομοδίτικο – θάλεγα πως το βιβλίο αυτό είναι έργο αγάπης, έργο εκ του περισεύματος καρδιάς... Και τουτό φαίνεται πανταχού – ή αγάπη για τον αναγνώστη, ή αγάπη για το θέμα. Κάτω από τις γραμμές του λιτού, απερίττου και ακριβόλογου κειμένου και μέσα από τις φωτογραφίες που με περισσή ευαισθησία κι άλλη τόση γνώση του θέματος αλλά και διαρκώς επιδιωκόμενη σαφήνεια – ή τελευταία αυτή τόσο έξοστρακισμένη έννοια από τους απογόνους κάποιων προγόνων που τη λάτρεψαν, ευτυχώς από τις κ. Β.Α. και Μ.Μ. επιδιώκεται με πάθος. Πουθενά δεν υπάρχει ο τόσο συνήθης κενός λεξιθρησκός – τάχατες – θαυμασμός, πουθενά ή όποια θερμπαλίστικη «υπεράσπιση» ενός θέματος άλλωστε που δεν τη ζητά και μάλιστα από στείρους λογοκοπούντες. Τα μεγάλα έργα δεν έχουν ανάγκη τα μεγάλα λόγια. Αυτό συγγραφέας και φωτογράφος το έχουν αισθανθεί, το έχουν γνωρίσει. Γι' αυτό και το βιβλίο τους αποτελεί τελικά μια ευχάριστη ανάγνωση

και, γιατί όχι, μιας σπάνιας ευφροσύνης ξενάγηση φιλική, οικεία φιλόξενη ακόμη και για κείνους που, όμολογώ, έχουμε πάθος με τον «ιερό» βράχο... πολύ πριν τον ανακαλύψουν μερικοί από το Γ. Σεφέρη!...

Μ' αρέσει με τα βιβλία να κάνω πολύ άπλές – άπλοϊκές – σκέψεις. Όταν διαβάσω ένα βιβλίο μ' αρέσει, εντάξει ωραία όλα και καλά και μετά σκέφτομαι: Έντάξει και μάλιστα είμαι και σ' ευχάριστη θέση μπορώ να γράψω κριτική χωρίς να στεναχωρέσω κανέναν και να στεναχωρηθώ κι ο ίδιος. Όμως γι' αυτό το παιδί γι' αυτόν τον αγρότη αυτή τη γυναίκα εκεί πάνω κοντά στην Άλεξανδρούπολη και στο Σουφλί, εκεί πάνω αυτό το βιβλίο τί λείπει; Κι ακόμη πιο πέρα αν θέλετε: αυτό το βιβλίο θα πει τίποτα

έστω και σ' ένα εκεί πάνω; Πολύ το σκέφτομαι αυτό. Αν και σ' έναν ένα βιβλίο κάτι θα μεταδώσει, πάει καλά. Αν όμως είναι οίγουρο ότι δεν δίνει σε κανέναν τίποτα, τότε με πιάνει μια θλίψη για όσα έδω στην Αθήνα ψιλοκουθεντιάζομε.

Αλλά για την Ακρόπολη και την ιστορία της πρέπει να πω πως έχω μια θεβαιότητα πολύ μεγάλη. Έχει πολλά, πάρα πολλά, να πει σε όλους. Και μάλιστα σήμερα που δεν είναι απλό δικαίωμα του καθένα ή γνώση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς αλλά και επιταγή για την επιδίωσή μας ως εθνότητας. Μια άλλη σκέψη και δειλή πρόταση προς τα αρμόδια ύπουργεία για τον καταρτισμό κάποιων βιβλιοθηκών ως δοών – αν δεν έχουν δει – την Ακρόπολη και την ιστορία της.

•βιβλίο•

ΒΑΣΙΛΗ ΧΡ. ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

**Στίγματα
(Ποιήματα)
Αθήνα '77**

Δείγμα γραφής: Η σκλαδιά και ή βία / όλο κι άπλωνόταν, άπ' τ'α καλύβια / ως τό Βερούτσι. / Όπου είχε μένει κομμάτι Λευτεριά / την έκρυβαν στο κατώι. / Άλλοι την έκρυβαν στα πουρνάρια / της Τσαμαδάρας και στίς σπηλιές / της Κλαδοράχης. / Τήν έκρυβε όπου μπόραγε / ό καθένας. / Οί προδότες παραφύλαγαν. / Τήν είδαν στο καλύβι του Ψεύτη. / Έτρεξε ό Μάνταλος, πιλάλησε / κι ό Τρίποδας. / Ύστερα χάθηκε μαζί της / κι ό Ψεύτης. / Φλόγες τύλιξαν τό καρδί... (Τό κατώι τή χώραγε).

ΣΤΡΑΤΗ ΤΣΙΡΚΑ
Νουρεντίν Μπόμπα
Νουβέλα
Β' Έκδοση
Έκδόσεις Κέδρος

Στό βιβλίο αυτό του Στρατή Τσίρκα, ενός από τους πιο αξιόλογους νεοέλληνες συγγραφείς, ένας ρωμικός βιοπαλαιστής, ξενιτεμένος στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας στην Αίγυπτο, βλέπει πως της ρουφούν το αίμα πασάδες και ξένοι μπανκιέρηδες, όργανα και σπριγγάτα κι οί δυο τους της αγγλικής κατοχής, και διηγείται με θαυμασμό τα κατορθώματα του θρυλικού Νουρεντίν Μπόμπα. Πώς για ένα φιλότιμο, από διαρκή έγινε φονιάς, ληστής, πειρατής, και πως κάτω από τη λογική των πραγμάτων κατέληξε αντίπαλος και λαϊκός ήγέτης. Πώς οί άποικιοκράτες διάσανε τή γυναίκα του κι άνα-

τίναξαν τό χωριό του και πως οί επαναστατημένοι φελάχοι καταργήσανε τίς άρχές και περάσαν σε μίαν αυτοσχέδια λαϊκή αυτοδιοίκηση. Άλλά και τ' αντίποινα του κατακτητή που στάθηκαν άνάλογα: φωτιά, κουρμπάτι και κρεμάλες.

ΜΑΧΗΣ ΜΟΥΖΑΚΗ
**Οί δυό στιγμές στη γλώσσα της φωτιάς
(Ποιήματα)**
Κέδρος '77.

Δείγμα γραφής: Πέτρα / τήν αίσθησή σου γυρεύω. / Στα λουλακία νερά / σ' άπίθωσαν τά χέρια του Έρακλη / για να μέ συντροφεύσεις. / Η θάλασσα / στρουφούλιζε πάνω σου / φιλιό και άνη της μέδουσας. / Έσύ χαμογελούσες στα δελουδένια νάζια. / Θά 'τανε τό χαμόγέλο σου / τό ξαναγύρισμα των έποχων. / Τά χείλη σου δελφίνια / όπου μέ κυνηγούσανε στο άρματολίκι / του καλοκαιριού. (Άφή της πέτρας).

ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΙΑΣ
Πρόσφυγας στον τόπο μου
Έκδοση: Τά τετράδια του Ρήγα.

Πρόκειται για μια συγκλονιστική μαρτυρία των δσων συνέβησαν στην Κύπρο τό καλοκαίρι του '74. δοσμένη ήμερολογιακά από μίαν άγνωστη γυναίκα της Κερύνιας, με αβθενικά άποσπάσματα από τό ήμερολόγιό της. Άλλά ή άνώδυνη αυτή μαρτυρία της άγνωσης γυναίκας δέ σταματά στα γεγονότα καθεαυτά, αντίθετα άγγίζει τό φοιχτό δράμα των προσφύγων, που διωγμένοι από τά σπίτια τους αισθάνονται πρόσφυγες μέσα στο ίδιο τό νησί τους, ύποχρεωμένοι καθώς είναι

νά επιδιώσουν στον τόπο τους και μακριά από τὰ σπιτικά τους.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΣΑΡΑΦΗ

Σύντομη ιστορική ανασκόπηση
(1920 - 1941)

Προλεγόμενα: Μεσεθρινός

Έκδοση: Τά τετράδια του Ρήγα.

Η σύντομη αυτή ιστορική ανασκόπηση της τόσο κρίσιμης για την Ιστορία μας είκοσαετίας ανάμεσα στα 1920 - '41 του γνήσιου λαϊκού αγωνιστή και τόσο παράξενα «σκοτωμένου» στα 1957, αποτελεί ένα αληθινό υπόμνημα Ιστορίας και μία προσπάθεια να καταγγεληθούν και να ξεσκεπαστούν όλοι εκείνοι οι σκοτεινοί παράγοντες και δυνάμεις, που μεθοδικά επιδιώκουν τη συσκότιση γύρω από την πραγματική αλήθεια της ιστορίας μας. Και είναι γεγονός πως στους καιρούς μας, που τόσο θανάσιμοι και απειλητικοί κίνδυνοι μάς περιζώνουν, φωνές σαν αυτή του Σαράφη αποκτούν μιά ιδιαίτερη βαρύτητα.

Η καταστροφή που έρχεται

- τό περιβάλλον και τό μέλλον μας-

Έκδοση της «Δημοκρατικής ενημέρωσης».

Αθήνα '77

Τό βιβλιαράκι αυτό, έκδοση του συλλόγου «Δημοκρατική ενημέρωση», χωρίς ν' αποτελεί προπαγανδιστικό ύλικό, είναι ένα φυλλάδιο που επιδιώκει μία, έξω από λογής κομματικά πλαίσια, ενημέρωση του ελληνικού λαού έναντι στα καυτά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τόπος μας, καθώς και την αναζήτηση των δημοκρατικών λύσεών τους.

ΛΕΩΝΙΔΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Τύχη

Ποίημα

Κέδρος '77

Δείγμα γραφής: Έτσι βουλιάζοντας / την τύχη σου παζάρευες μ' Έβραίους / στα χώματα τέτοιου καιρού. / Ήταν μαζί ή στεναχώρια / που κρυφάκουε / λόγια πικρά κι είδησεις / ένα φιλότιμο μένει. / Ο κρότος απ' τον έρωτα / έτρεξε δήθεν / νά γλυκάνει με τὰ παραμύθια / την άλλη μάσκα του διαβόλου, / ίσκιος πυκνώνανε πολλοί / ζεστές σημαίες / και στο γυαλό τὰ ζωντανά γερούσανε / σηκώνοντας βαριά ρολόγια. (Τύχη).

ΠΕΠΗΣ ΔΑΡΑΚΗ

τ. Δημοτικής Συμβούλου

Πνευματικά κέντρα

Έκδόσεις Gutenberg

Μετά τό βιβλίο της «Παιδικές κατασκηνώσεις», ή Π.Δ., με τὰ «Πνευματικά κέντρα» καλύπτει ένα τεράστιο κενό στα θέματα της αυτοδιοίκησης και του εκπαιδευτικού.

μοι. Και καθιστά σαφές ότι με τη λειτουργία αυτών των πνευματικών έστιών, που ή απουσία τους είναι ιδιαίτερα αισθητή, θά δημιουργηθεί μία ζωντανή επικοινωνία ανάμεσα στους ανθρώπους μιάς πόλης, ενός χώρου, όσο κι ανάμεσα στο κέντρο και στην περιφέρεια.

ΜΑΙΡΗΣ ΓΙΑΤΡΑ - ΛΕΜΟΥ

«Ζωή, Όνειρο και Θέατρο»

Έκδοση «Διαμαρτυρία» 1977

Η γνωστή παλαίμαχος ήθοποιός Μαίρη Γιατρά - Λεμού, με τό βιβλίο της «Ζωή όνειρο και Θέατρο», προσφέρει στον αναγνώστη ένα θεατρικό χρονικό της κατοχικής έποχής 1940-1943.

Κινούμενη μέσα στο δικό της θεατρικό και οικογενειακό κόσμο επιδιώκει ν' απλώσει τη σκοπιά της μέσα στην καταχνιά της κατοχής, δίνοντας ζωντανές εικόνες των απλών ανθρώπων και του κατατρεγμού.

ΑΧΙΛΛΕΑ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Οί προστάτες (1943-1949)

Αθήνα 1977

Τό βιβλίο του Αχ. Χατζόπουλου μάς προσάγει μία σειρά ντοκουμέντων γύρω από τό ιστορικό διάγραμμα της Ελλάδας μεταξύ 1943-1949, χρονική περίοδο καθοριστική για τη νεότερη Ιστορία μας και φορτισμένη ιδεολογικά σέ τέτοιο βαθμό, ώστε οι επιπτώσεις της εξακολουθούν νά δυναστεύουν την πολιτική ζωή της χώρας. Γραμμένοι «Οί Προστάτες» με μία γλώσσα άμεση, δέν φιλοδοξούν νά θυσιάσουν την ουσία των τεκμηρίων σ' ένα ύφος λογοτεχνίζον. Ο κάθε αναγνώστης, με όποιεσδήποτε ιδεολογικές διαφορές από κείνες του συγγραφέα, μπορεί νά θγάλει άδίαστα τὰ δικά του συμπεράσματα, από την παράθεση μιάς άλυσιδας χρονικών, συνετεύξεων, μαρτυριών και αποκαλύψεων ανέκδοτων, μέχρι σήμερα, πηγών, που δίνουν μία, κατά τό δυνατόν, σφαιρική άποψη της άμέσως μεταπολεμικής πορείας της «κηδεμονευόμενης» Ελλάδας.

ΑΝΔΡΕΑ ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ

Οί ώρες του χαμού

Έκδόσεις Ίωλκός

Αφήγηση ζωντανή και συγκλονιστική για τούς άδικημένους και τούς ξεριζωμένους, δοσμένη από τό νέο πρόσφυγα-λογοτέχνη Ανδρέα Όνουφρίου σέ στιγμές που περιφερόμενος μέσα στον όλεθρο έβλεπε «την καταστροφή και τό θρήνο, πιασμένους χέρι-χέρι νά πλανιόνται πάνω στο χθεσινό παράδεισο».

Μέσα από τίς σελίδες αυτής της διηγηματικής περιγραφής, με όρη ό άναγνώστης έγείρεται για νά αναθεματίσει αυτούς που όρ-

γάνωσαν και πραγματοποιήσαν μία έπαισχυντη προδοσία.

Γ.Θ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΥ

Λαϊκή βάση των κομμάτων και ταξικές αντιθέσεις στην Ελλάδα του μεσοπολέμου

Ανάτυπο από την «Επιθεώρηση Κοινωνικών Έρευνών», Αθήνα, 1976.

Τό άρθρο του Γ.Θ.Μ. άσχολείται μ' ένα θέμα πάνω στο όποιο οι γνώσεις μας έχουν σημειώσει - όπως πολύ σωστά υπογραμμίζει - «άπειρολάχιστα μικρή ούσι-αστική πρόοδο» από τόν καιρό του Γ. Σκληρού και του Γ. Κορδάτου.

Μετά την παρουσίαση της μεθόδου και των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν, τό άρθρο άσχολείται ιδιαίτερα με τόν προσδιορισμό των κοινωνικών στρωμάτων που αποτέλεσαν τη λαϊκή βάση των κύριων πολιτικών παρατάξεων του μεσοπολέμου (αντιδενιζελισμός, δενιζελισμός, άγροτισμός, κομμουνισμός). Τό συμπέρασμα στο όποιο καταλήγει δέν περιορίζεται στο νά αποδείξει ότι «ή λαϊκή βάση αυτών των παρατάξεων αντιστοιχούσε σέ ταξικές (ή άλλες κοινωνικές) αντιθέσεις». Έντοπίζει επιπλέον ότι οι ταξικές διαφοροποιήσεις στη λαϊκή βάση ιδίως των δύο μεγάλων παρατάξεων, όσον άφορά τὰ πιο σημαντικά στρώματα, εμφανίζονται κατά «ανταγωνιστικά ζεύγη που προσδιορίζουν τίς διαχωριστικές γραμμές ταξικών μετώπων». Και έπίσης αποδεικνύει ότι τὰ δύο σημεία της κοινωνικής δομής απ' όπου άρχίζει τό ξεπέραςμα της διαμάχης δενιζελισμού αντιδενιζελισμού - οι έργατες βιομηχανίας και οι οικογενειακά εργαζόμενοι γεωργοί, τό κατώτερο δηλ. γεωργικό στρώμα - είναι αυτά ακριβώς που στηρίζουν αντίστοιχα τό Κ.Κ.Ε. και τόν άγροτισμό.

Συνολικά τό άρθρο αποτελεί μία ύποδειγματική ανάλυση που δέν έπρεπε νά περάσει άπαρατήρητη, απ' όσους άσχολούνται με θέματα σχετικά με την Ιστορία του μεσοπολέμου, τη θεωρία των πολιτικών κομμάτων ή την ανάλυση των έκλογικών αποτελεσμάτων.

ΣΤΡΑΤΗ ΔΟΥΚΑ

Ιστορία ενός αίχμαλώτου

Έκτη έκδοση

Κέδρος

Πρόκειται για τό από χρόνια τώρα καταξιωμένο στο χώρο της λαϊκότροπης άφηγηματικής πεζογραφίας μας βιβλίο του Στρατή Δούκα, που πρωτοεκδόθηκε τό 1929 κι εξακολουθεί νά έχει στίς μέρες μας, όχι μόνο τη βαρύτητα του άρχικού του ύφους αλλά και νά προσφέρεται για μία πιο σύγχρονη αντιμετώπιση. Μέσα από

τίς σελίδες του, από τό στόμα ενός αίχμαλώτου μετά την καταστροφή του '22, μπορεί ό άναγνώστης νά νιώσει όλες τίς πίκρες και την άγωνία όλόκληρου του έλληνισμού της Μικρασίας.

ΖΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ποιήματα 1934-1953

Έκδόσεις Κέδρος

Στό βιβλίο αυτό είναι συγκεντρωμένο τό ποιητικό μιάς όλόκληρης σχεδόν είκοσαετίας του για πολλά χρόνια χαμένου από τό χώρο της ποίησης γνωστού ποιητή Ζήση Οικονόμου. Με την έκδοση αυτή, σέ συνάρτηση και με την πρίν από ένα χρόνο πρώτη, μετά τη μακρόχρονη σιωπή του, ποιητική συλλογή «Αίθρια σιγή», μπορεί ό φίλος της ποίησης νά έξηγήσει ποιοί είναι οι παράγοντες εκείνοι που όδήγησαν μία τόσο αξιόλογη ποιητική φωνή στη σιωπή, καθώς και νά διαπιστώσει τούς νέους ποιητικούς του δρόμους.

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΓΩΝΕΣ

1935-1945

Έκδοση Πορείας

Στόν όγκώδη αυτό τόμο περιλαμβάνονται συγκεντρωμένες όλες οι άποφάσεις που πάρθηκαν στα συνέδρια, τίς συνδιασκέψεις και τίς όλομέλειες της Κεντρικής Έπιτροπής του Κ.Κ.Ε. μέσα στα δέκα χρόνια, ανάμεσα στα 1935-1945, χρόνια που ύπηρεξαν, όπως είναι φυσικό, εκείνα που διαμόρφωσαν, μέσα από την κρισιμότητά τους, την όλη δομή και τό πρόσωπο του κόμματος, μέσα στον ελληνικό χώρο. Και είναι άναμφισβήτητο πως ή μελέτη των άποφάσεων αυτών μπορεί νά όδηγήσει σέ πολλά χρήσιμα συμπεράσματα τόν κάθε μελετητή της σύγχρονης πολιτικής μας ιστορίας αλλά και κάθε Έλληνα που ενδιαφέρεται για την αλήθεια της πολιτικής μας διαμόρφωσης.

ΠΑΝΑΓΗ ΛΕΥΚΑΔΙΤΗ

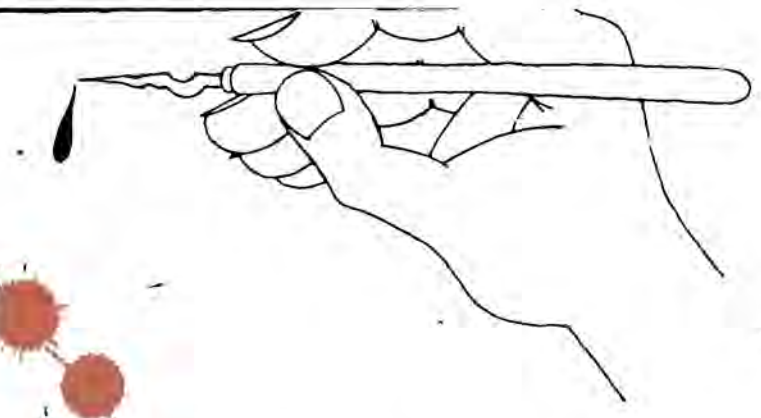
Παριτούρα

για τη λαϊκή ραψωδία της

Έθνικής μας Αντίστασης

Αθήνα 1977

Δείγμα γραφής: Από τη φλέβα της καρδιάς / τ' άντρεωμένο του λαού / τό αίμα ποταμός χρυσός / στη μαύρη νύχτα του άδη. / Τό αίμα της καρδιάς της γης / τό πί-νει ή νύχτα της σκοτεινής / Ποιά μαύρη νύχτα σκοτεινή / τὰ μνήματά μας σκάθει / Μά νά που ύψώνεται ή κραυγή / στον ούρανό σαν την κραυγή / και στην Αθήνα / λεύτεροι / χιλιάδες προχωράνε / με την παντιέρα / τ' ούρανού / μπροστά στα τάνκς του Γερμανού / σά θάλασσα ξεχύνονται / τὰ βόλια δέν ψηφάνε... / θάλασσα τ' άσαρκα κορμιά / δάσος τὰ χέρια πάνε / πύρινη λάβα κι οι καρδιές / τη λευτεριά ζητάνε...

Δύο άναγνώστες του περιοδικού μας που ζουν στη Νότια Αφρική παρακινήθηκαν από το άρθρο της συνεντεύξεώς μας Πωλίνας Λάμψα στο τεύχος 71 και μās έστειλαν τὰ γράμματα που δημοσιεύουμε. Στο γράμμα του Χ.Α. - γιά λόγους ενόχλητους και οι δυο φίλοι παρακαλούν νά κρατήσουμε τήν άνωνημία - δίνονται μερικές συμπληρωματικές πληροφορίες ή επανορθώσεις σέ έπί μέρους στοιχεία του άρθρου.

● Ο φίλος Χ.Γ. γράφει:

Κέηπ-Τάουν, τέλη Μάη '77
Αγαπητό ANTI

Αφορμή στο γράμμα μου είναι το τεύχος σου αριθ. 71 που έπεσε στα χέρια μου (δχι τυχαία θέβαια) με άρθρο σχετικό με την έδώ κατάσταση, της Πωλίνας Λάμψα, που της άξιζον συγχαρητήρια γιατί κατόρθωσε μέσα σί 3-4 σελίδες νά δώσει μία περιεχτική εικόνα γιά τό δράμα του μαύρου λαού, που ψάχνει νά βρεί τόν μοναδικό πιά δρόμο που του άπόμεινε: τήν κοινωνική και πολιτική ένοπλη εξέγερση, με βάση ένα σχέδιο, και όχι τήν άοπλη, αβύρμητη, άνοργάνωτη μά τόσο συγκλονιστική ήρωική τών αντίσταση πέρουσι στο Σοβέτο και σ' όλα τά άλλα «μιάρα» κέντρα. Νομίζω όμως ότι έχω ίερή υποχρέωση (δπως θά φανεί πυρακάτω) νά τονίσω ότι έκτός από τούς «λογάδες» αντιπολιτευόμενους της Βουλής που καλάντζουν τήν άπάνθρωπη πολιτική τών φυλετικών διακρίσεων - άπαρτζάντ - με δημοκρατικό μανδύα και πάνε νά σώσουν ό,τι ό έθνικιστής χιτλερικός Φόρστερ κρατά με τά δόντια, μέσα στή λευκή αντιπολίτευση υπάρχουν, όπως λέει ή Πωλίνα, «διάφορες όμάδες άριστερών διανοουμένων που όμως ΔΕΝ περιορίζονται σέ μία ήθικη μόνο ύποστήριξη χωρίς καμιά ούσιαστική προσφορά», αλλά παρουσιάζουν ΔΡΑΣΗ, με άποτελεσμα ένοχλήσεις, διώξεις, περιορισμούς, φυλακίσεις, έκτοπίσεις κλπ. Γιά παράδειγμα θά αναφέρω ότι πέρουσι ένας καθηγητής (ό κ. Κρόνιν) τών πολιτικών έπιστημών καταδικάστηκε, και μαζί του φοιτητές, σέ πολύχρονη φυλάκιση λόγω... «τρομοκρατικών» ενεργειών! (Η γνώση ή άλά Σμίτ μέθοδος όπου άγωνιστές τρομοκρατούνται ως «τρομοκράτες» από τούς άληθινούς τρομοκράτες). Περιττό νά πώ ότι άν αναφέρεις τό όνομά μου θά

έχω παρόμοια τύχη. Η Ν. Αφρική προσφέρει σήμερα στόν γνήσιο επαναστάτη πεδίο εξαίρετο γιά ανάπτυξη δραστηριότητας με σκοπό τήν άπελευθέρωση αυτού του λαού. Και τέτοιοι λευκοί φοιτητές και καθηγητές, άν και λίγοι ΥΠΑΡΧΟΥΝ.

Χ.Γ.

● Ο φίλος Χ.Α. γράφει:

Αγαπητό ANTI

Διάβασα με προσοχή τό άρθρο της Πωλίνας Λάμψα στο τεύχος 71. Καλύπτει όπωσδήποτε άρκετές πλευρές του προβλήματος της Νότιας Αφρικής σέ σύνδεση με τά προβλήματα της Ναμίμπια, του Τρανσκάι και της Ροδεσίας. Νομίζω όμως ότι παραλείφθηκαν σημαντικά γεγονότα, ενώ παραποιήθηκαν άλλα. Κι άρχίζω.

1) Σημειώνει ή Πωλίνα Λάμψα στόν πρόλόγό της: «Έτσι ό αριθμός τών κρατών που τηρούν τόν οικονομικό άποκλεισμό που έχει κηρύξει ό ΟΗΕ άπέναντι στή Ροδεσία και τή Ν. Αφρική όλοένα και μεγαλώνει και εξαπλώνεται τελευταία και σέ χώρες που έχουν συχνά βοηθήσει αυτά τά καθεστώτα, όπως οι ΗΠΑ».

Πιθανό ή Π.Α. νά έννοεί τίς μεγάλες καπιταλιστικές δυνάμεις του δυτικού κόσμου (Δ. Γερμανία, Γαλλία) και τήν Ιαπωνία, όπως και τίς ΗΠΑ. Δέν νομίζω όμως νά άγνοεί απ' τή μία μεριά τήν κρυφή βοήθεια που προγραμματοίζουν οι μεγάλες εύρωπαϊκές δυνάμεις νά δώσουν στή Ν. Αφρική (που θέβαια δέν είναι τόσο κρυφή) με τήν εγκατάσταση ατομικών σταθμών ήλεκτροπαραγωγής (που όλοι γνωρίζουν τή λειτουργία τους στή μετατροπή τους σέ ατομικά όπλοστάσια), και τή φανερή τέτοια (τής ύπενθυμίζω ότι 20-30% του τραπεζιτικού κεφαλαίου στή Ναμίμπια είναι γερμανικό, και ότι ό Ζισκάρ προμηθεύει άφειδώς Μιράζ στο καθεστώς του Φόρστερ, 10% του τραπεζιτικού κεφαλαίου στή Ναμίμπια είναι άγγλικό, 30% του άγροτικού κεφαλαίου είναι γερμανικό και 20% άγγλικό. Στή Ν. Αφρική 30% περίπου του χρηματιστικού κεφαλαίου είναι άγγλικό, 20% γερμανικό).

2) Τό South African Native National Congress (τόρα Α.Ν.Α.)

ιδρύθηκε τό 1909 κι όχι τό 1912 στο Bluefontein.

3) Θά ήταν καλό νά σημειωθούν οι ένδοκοματικές διαμάχες μέσα στο Α.Ν.Α. (έθνικιστική πτέρυγα - σοσιαλιστική πτέρυγα) με νικήτρια τή δεύτερη (Μαντέλα-Τόμπο).

4) Άγνοείται παντελώς ή ύπαρξη του Κομμουνιστικού Κόμματος, που ιδρύθηκε τό 1920 και όγχηκε στήν παρανομία τό 1950. Τό Κομμουνιστικό Κόμμα, που ή ήγεσία του βρίσκεται στήν έξορία, δέν έχει θέβαια τή λαϊκή ύποστήριξη του Α.Ν.Α. αλλά ή έπιρροή του στίς λαϊκές μάζες, και μάλιστα ύστερα από τή νικηφόρα εξέλιξη τών κινημάτων MPLA και Frelimo, γίνεται όλοένα και μεγαλύτερη.

5) Αναφερόμενη στή νεολαία και τήν άύστηρή στάση της άπέναντι στήν πολλές φορές χλιαρή ταχική και στρατηγική του Α.Ν.Α., παράλειψη της νομίζω ήταν ή άναφορά στή σημαντικότερη σήμερα πολιτική όργάνωση SASO (South African Students Organization), που ιδρύθηκε στά 1969. Η στρατηγική τους - σύνδεση του φοιτητικού κινήματος

πραγματικές συνθήκες της χώρας και τέτοια λάθη συγχωρούνται. Αυτή τή στιγμή μόνο στο Κέηπ-Τάουν 58 φοιτητές και καμιά έκατοστή πολίτες βρίσκονται υπό περιορισμό γιά «πολιτικές δραστηριότητες». Αυτές συνίστανται στήν:

- α) όργάνωση τών συνδικάτων
- β) συμπαράσταση σέ άπεργούς και «squatters»
- γ) δυναμικές ενέργειες

Αν ύπολογίσουμε ότι στο Γιόχανεσμπουργκ τριπλάσιος περίπου αριθμός φοιτητών του Πανεπιστημίου Wits και πολλαπλάσιος αριθμός πολιτών βρίσκονται υπό περιορισμό, καταλαβαίνουμε ότι ή συμπαράσταση τών λευκών προσδευτικών στούς μαύρους δέν είναι μόνο λόγια, αλλά και πράξη.

7) Αναφέροντας τίς άπεργίες θά ήταν καλό νά σημειώσουμε όρισμένους αριθμούς:

- α) 118 τό 1972
- β) 120 τό 1973
- γ) 119 τό 1974
- δ) 123 τό 1975
- ε) 132 τό 1976

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΗ Ν. ΑΦΡΙΚΗ

μέ τό έργατικό κίνημα και τούς φορείς του - σημαδεύτηκε απ' τήν παράνομη πρώτη συγκέντρωση της όργάνωσης στά 1970, όπου άντακταστάθηκε ό όρος του Α.Ν.Α. «black consciousness» (μαύρη συνείδηση), που θεωρήθηκε ρεφορμιστικός, με τό σύνθημα «black power», δπως έμφανίστηκε στο SASO. Έννιά ήγετικά στελέχη του SASO βρίσκονται στο Ρόμπιν Άιλαντ (φυλακές έξω απ' τό Κέηπ-Τάουν γιά πολιτικούς κατάδικους), ενώ πολιτικές δίκες ένάντια σ' άλλα στελέχη γίνονται τώρα στο Γιόχανεσμπουργκ.

6) Σημειώνει ή συγγραφέας του άρθρου: «Απ' τήν άλλη μεριά ύπάρχουν διάφορες όμάδες άριστερών διανοουμένων (προφανώς λευκών) που ένω συμφωνούν άπόλυτα με τά έθνικοαπελευθερωτικά κινήματα περιορίζονται σέ μία ήθικη ύποστήριξη χωρίς καμιά ούσιαστική προσφορά».

Η συγγραφέας ζει έξω από τίς

και ή μεγάλη γενική άπεργία του 1960, με πολλά θύματα.

8) Γράφει ή συγγραφέας στο κομμάτι τού σπληνίματος όπηρεσε ότι είναι οι διάφορες ύπηρεσίες που αναφέρει. Δέν αναφέρει όμως τίποτα γιά τό ξένο και ντόπιο κεφάλαιο. Ποιός κινεί και με τί κεφάλαια κινούνται όλες αυτές οι όργανώσεις; Ακόμα θά έπρεπε νά αναφέρουμε συμπληρωματικά γιά τήν έκταση του ξένου κεφαλαίου στή Ν. Αφρική ότι 50-60% του έπενδευμένου κεφαλαίου στά όρυχεία είναι άγγλικό, ενώ στή Ν. Αφρική πάλι σημαντικό μέρος του άγροτικού κεφαλαίου (farm capital) είναι γερμανικό. Συμπέρασμα κοντολογής είναι ότι τό κυριότερο σπληνίμα του Φόρστερ είναι τό ντόπιο και ξένο κεφάλαιο, και όχι οι ύπηρεσίες που αναφέρει ή Πωλίνα, που στήν πραγματικότητα ό ρόλος τους δέν είναι και τόσο σημαντικός όσο φαίνεται από πρώτη όψη.

9) Για τὰ γεγονότα τοῦ Soweto ἡ προβληματική τῆς συγγραφῆς στέκεται μόνο στὴν ἀφορμή (τὴν καθιέρωση τῆς γλώσσας Afrikaans στὰ σχολεῖα). Τὰ αἷτια εἶναι θαυότερα. Ξεκίνησαν ἀπ' τὴν προβληματική τοῦ SASO (α' συνέδριό στὰ 1970) γιὰ τὴν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στὰ σχολεῖα τῶν μαύρων (καταπίεση, ἀρχουσα ἰδεολογία) καὶ φτάνουν στίς ἀπαράδεχτες συνθήκες ζωῆς στὰ νέγρικα γκέτο. Θά πρέπει νά σημειωθεῖ (παρ' ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦ Soweto εἶναι πρόβλημα πού δέν ἐξαντλεῖται σέ λίγες γραμμές) ὅτι τὸ Soweto δέν ἦταν ὁργανωμένη διαμαρτυρία. Ξεκίνησε αὐθόρμητα καὶ τέλειωσε αὐθόρμητα.

10) Ἐκεῖ ὅμως πού ἔγινε μεγάλη παραποίηση ἀπὸ τῆς συγγραφῆς ἦταν τὸ πρόβλημα τῆς Ναμίμπια. Τὸ SWAPO, κύρια ἐπαναστατική δύναμη πού συσπειρώνει πλατιῆς λαϊκὲς μάζες, βέβαια δέν ἔχει προσωρινούς σκοποὺς τῆς γενικῆς ἀμνηστία καὶ τὴν ἀποχώρηση τῶν στρατευμάτων τῆς Ν.Α. Οἱ προσωρινοὶ στόχοι τοῦ SWAPO, ὅπως ἀναπτύχθηκαν στὴν πρὸς-κόμφορενς στὸ Βίντχουκ στίς 19 Δεκέμβρη τοῦ 1976, εἶναι:

α) Ἡ ἐνότητα ὅλου τοῦ λαοῦ τῆς Ναμίμπια ἀνεξάρτητα ἀπὸ χρῶμα, φύλο, θρησκεία ἢ ἐθνικότητα.

β) Τὸ χτίσιμο ἐνὸς πνεύματος ἐθνικῆς συνειδήσεως ἀνάμεσα στὸ λαὸ τῆς Ναμίμπια.

γ) Τὸ χτίσιμο μιᾶς δημοκρατικῆς Ναμίμπια, μέσα ἀπὸ ἐκλογὲς κάτω ἀπ' τὴν αἰγίδα τοῦ ΟΗΕ, ὅπου θά λάβουν μέρος ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς χώρας.

δ) Ἡ συνεργασία ὅλων τῶν πατριωτικῶν ἀντιφασιστικῶν δυνάμεων γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς πάλης τοῦ λαοῦ ἐνάντια στὸ Ν.Α. ἰμπεριαλισμό.

ε) Ἡ ἀποκήρυξη τῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων Turnhalle, κάτω ἀπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ν.Α. καὶ τῶν μεγάλων συμμάχων (Ἀγγλία, Γαλλία, ΗΠΑ, Γερμανία) καὶ τῶν Ν.Ν.Κ. (Namibia National Congress), καὶ τὸ κάλεσμα τῶν λαϊκῶν δυνάμεων γιὰ τὸ δυνάμωμα τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στὴν ἐξάρτηση καὶ τὸν ἰμπεριαλισμό. Καὶ τελειώνει ἡ πρὸς κόμφορενς: «Πρέπει ὅλοι νά πολεμήσουμε ἐνάντια στοὺς «ἐν ψυχρῶ» καταπιεστές τοῦ λαοῦ μας (Ν.Α.). Ἡ Ν.Α. πρέπει νά ξέρει ὅτι ἀνοίγει μόνη τῆς τὸν τάφο τῆς, μέ τὴν ἀπόφασή της νά μὴν ἀφήσει τὴ Ναμίμπια νά τραβήξει τὸ δρόμο τῆς. Τὸ τελικὸ χτύπημα θά εἶναι πολὺ σκληρὸ καὶ ἀποφασιστικὸ, καὶ δέν εἶναι πολὺ μακριά». Τὸ κείμενο, πού ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Mougapedi M. Tehabanello ἀποτελεῖ τὴν ἀπάντηση στὸ τί εἶναι καὶ τί ἐπιδιώκει τὸ SWAPO. Καὶ παρὰ τὴ συνκοφαντική ἐκ-

στρατεία, πού ὀπισθολογῶνται ἐπισημαίνει ἡ Πωλίνα (τελευταία τὸ SWAPO κατηγορήθηκε ὅτι ἐκλεψε (!) 120 παιδιά, ἐνῶ τὸ θέμα μετὰ θάφτηκε ἀπὸ τὸν Ν.Α. τὸ πο), τὸ SWAPO δείχνει ὅτι θά εἶναι ἡ ἐναλλακτική λύση στὸ πρόβλημα τῆς Ναμίμπια.

11) Στὸ θέμα τοῦ Τρανσκάι σημειώνει ἡ Πωλίνα: «Ἡ πλειοψηφία τῶν κατοίκων τοῦ Τρανσκάι εἶναι ἀναγκασμένοι νά δουλεύουν στὴ Ν. Ἀφρική ἐξαιτίας τῆς ἐλλείψεως ἐργασίας στὸν τόπο τους». Τοῦτο εἶναι πέρα γιὰ πέρα λαθεμένο. Ἡ Ν.Α. με καταπιεστικά μέτρα πιέζει τοὺς πολίτες τοῦ Τρανσκάι νά ἐγκαταλείψουν τὸ ἔδαφος τῆς Ν.Α. Ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Τρανσκάι εἶχε διττὸ σκοπό:

α) τὴν ἀναγνώρισή του ἀπὸ τὸν ΟΗΕ (πού τὴν ἀπέρριψε) καὶ β) τὴν ἀποδέσμευση 500.000 περίπου ἐργατῶν ἀπ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς παραγωγῆς, γιὰ νά μπορεῖ ἡ Ν.Α. κυβερνήσει νά διαλαλεῖ ὅτι μπορεῖ καὶ συγκρατεῖ τὴν ἀνεργία (2.100.000 περίπου ἀνεργοὶ μέχρι τὸ τέλος τοῦ 1976).

Ἀκόμα, ἀναφερόμενος στὸν Μαντάζιμα, θά ἤθελα νά σημειώσω τὴ συντριβὴ τοῦ στίς ἐκλογές τοῦ 1968 καὶ τοῦ 1976, ἀφοῦ πρῶτα εἶχε ἐξαφανίσει (μόνο αὐτὸς καὶ οἱ ἀφρικανικὲς μυστικὲς ὑπηρεσίες ξέρουν πῶς) ἀπ' τὸ πρόσωπο τῆς γῆς περίπου 3.000

στελέχη τῆς ἐνωμένης ἀντιπολίτευσης.

12) Τελειώνοντας θά ἤθελα νά κάνω μιὰ τοποθέτηση πάνω στὴ λευκὴ ἀντιπολίτευση τῆς Ν.Α. Ἡ πραγματικότητα βρίσκεται στὸ ἐξῆς πού ὁ ἴδιος ὁ Φόρστερ σὲ δηλώσεις του τόνιζε: «Ἡ ἐναλλακτική λύση εἴμαστε ἐμεῖς. Δέν ὑπάρχει περίπτωση νά χάσουμε τὴν ἐξουσία μέσα ἀπὸ ἐκλογικὲς διαδικασίες». Ἐτσι ἀθελά του – ἡ ἡλελημένα – τοποθέτησε πολὺ σωστὰ τὸ πρόβλημα. Ἡ ἐμεῖς (μέσα ἀπὸ ἐκλογικὲς διαδικασίες) ἢ οἱ ἄλλοι (ἡ πλειοψηφία) μέσα ἐξω ἀπὸ ἐκλογικὲς διαδικασίες. Πραγματικὰ ἡ ἀντιπολίτευση ἀπ' ἐνὸς μὲν στερεοῖται δυναμικῆς ταχτικῆς καὶ στρατηγικῆς (περιορίζοντας τὴ δράση τῆς σὲ κοινοβουλευτικὸς διαξιφισμούς), ἀπ' ἑτέρου ἡ διάσπασή της καὶ τὰ διαφορετικὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα πού ἐκπροσωπεῖ δέν τῆς ἐπιτρέπουν σαφὴ χάραξη τῆς πολιτικῆς της. Ἐτσι λοιπόν, σὰν συμπέρασμα, θά κλείσουμε μέ τὰ λόγια τοῦ Φόρστερ (τί εἰρωνεῖται!): «Ἡ ἐμεῖς (μέσα ἀπὸ ἐκλογικὲς διαδικασίες, ἢ οἱ ἄλλοι. Δέν ὑπάρχει ἄλλη ἐναλλακτική λύση». Τὸ κίνημα προχωρεῖ. Ἡ πλειοψηφία ὁργανώνεται. Ὁ καιρὸς θά δείξει: Ὁ Φόρστερ, ἢ οἱ ἄλλοι;

Μέ τιμὴ
Χ.Α.

ΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ

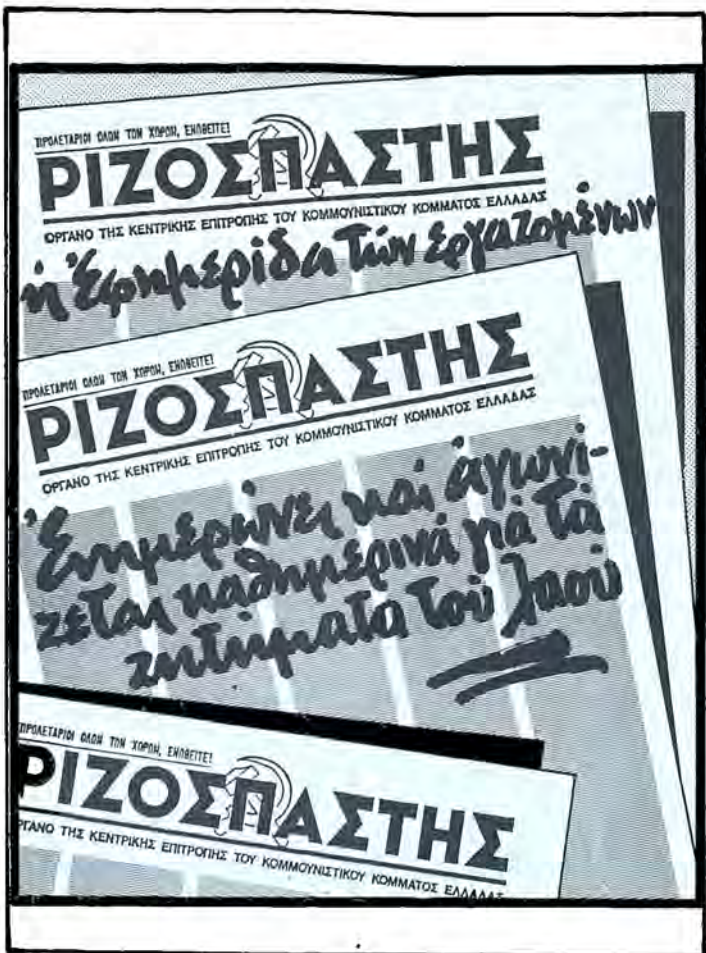
Κύριε Διευθυντά

Στόν κ. Γ.Μ. θά ἤθελα ν' ἀπαντήσω ὄχι σχετικὰ μέ τὴν ἐπιθεση τοῦ ΕΚΚΕ ἐναντίον τῶν ἀναρχικῶν, ὅπου φαίνεται νά ἔχει δίκιο, ἀλλὰ σχετικὰ μέ τὴν τεχνητὰ προκλητικὴ καὶ ὑβριστικὴ στάση τῶν δῆθεν «ἀναρχικῶν» πού δειχνουν κι αὐτοὶ μισαλλοδοξία ἐναντίον τῶν ἰδεολογικῶν τους ἀντιπάλων, ἀσκώντας τουλάχιστον βερμπαλιστικὸ τρομορισμό. Σωστὰ ὁ κ. Γ.Μ. ἀναφέρεται στὴ συμμετοχὴ τῶν ἀναρχικῶν στὸν ἀντιφασιστικὸ ἀγῶνα τῆς Ἰσπανίας. Θά πρέπει ὅμως νὰ σιγματοποιηθεῖ ἡ προκήρυξη πού κυκλοφόρησαν οἱ δῆθεν ἀναρχικοὶ στὴν Ἀθήνα τὸ Νοέμβρη τοῦ 1974 χαρακτηρίζοντας τοὺς ἑλλήνες ἀντιφασιστές «διαλεχτὰ καθάρματα...». Ὁ «ἀναρχικός» πού ἔγραψε αὐτὴ τὴν ὁριστὴ ἐναντίον ὁσων φυλακιστῶν καὶ βασανιστῶν ἀγρία δέν μπορεῖ νά ἔχει καμιά σχέση μέ τοὺς γνήσιους ἀναρχικοὺς καὶ ποιὸς ξέρεῖ ποῖα ἦταν ἡ συμπεριφορὰ του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας.

Ὅσο γιὰ τὸ ρόλο τῶν ἀναρχικῶν κατὰ τὴ ρωσικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1917, ἄς μοῦ ἐπιτρέψει ὁ κ. Γ.Μ. νά τὸ ἀπαντήσω ὅτι ὑπερβάλλει, ἐφ' ὅσον κιόλας ἀπ' τὸ 1905 εἶχαν πάψει οἱ ἀναρχικοὶ ν' ἀποτελοῦν σοβαρὴ πολιτικὴ τάση, ὅπως διαπίστωνε ἡ ἀνυπερδλητὴ Ρ. Λούξεμπουργκ (στὸ Grève Générale κ.λπ.), πού τόνιζε τότε ὅτι στὴ ρωσικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1905 «ὁ ἀναρχισμὸς δέν εἶναι ἡ θεωρία τοῦ μαχόμενου προλεταριάτου, ἀλλὰ τὸ ἰδεολογικὸ σῆμα τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ συρφετοῦ...».

Δέν συμφωνῶ ἐπίσης καθόλου μέ τὸν κ. Γ.Μ. γιὰ τὸ γαλλικὸ Μάη τοῦ '68, πού ἰσχυρίζεται ὅτι «κύρια τὸν δημιουργήσαν οἱ ἀναρχικοί...». Τὸ κίνημα τοῦ Μάη ἐξέσπασε αὐθόρμητα, δέν μπορεῖ κανένας νά τὸ σφετερισθεῖ. Τίς πρώτες μέρες, τουλάχιστον, ἡ μεγαλύτερη μερίδα τῶν φοιτητῶν πού ἔλαβε μέρος στὰ ὁδοφράγματα δέν εἶχε ἄμεση σχέση μέ πολιτικὲς ὁργανώσεις. Οὕτε ἡ ἀντιεξουσιαστικὴ ὁμάδα τῆς Ναντέρ, τοῦ Κινήματος τῆς 22 Μαρτίου τοῦ Κόν Μπεντίτ μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ ὡς ἀναρχικὴ (εἶναι ἄλλωστε γνωστὸ ὅτι στὸ ἀναρχικὸ συνέδριό τῆς Καρράρας τοῦ 1968, ὅπου ὁ Κόν Μπεντίτ συμμετεῖχε ὡς παρατηρητής, τὸν κατέβασαν μέ τὴ βία ἀπὸ τὸ δῆμα). Ἀργότερα ὅμως τόσο οἱ «ἀριστεριστές» (gauchistes), ὅσο καὶ οἱ ἀναρχικοὶ καὶ ἄλλες ὁμάδες προσπαθήσαν νά πατρωνάσουν τὸ κίνημα, καὶ ἐν μέρει τὸ πέτυχαν, χυρὶς αὐτὸ νά σημαίνει ὅτι δέν πρόσφεραν ἀξιόλογες ὑπηρεσίες, διευρύνοντας το.

Μέ πολλή τιμὴ
Ν. Καλμέτης

● *Για την επέτειο της εκτέλεσης (πρίν 50 χρόνια) των Νικόλα Σάκκο και Μπαρτολομέο Βαντσέτι, στή Μασσαχουσέτη, και τό «θέμα Δουκάκης» γράφει ο αναγνώστης μας Γ. Μουρτζανός. Καί λέει, μεταξύ άλλων:*

Αυτή ή επέτειος άποκτά κάποιον ενδιαφέρον γιατί έπ' ευκαιρία της έγινε καί ή άποκατάσταση από τίς έπίσημες άμερικανικές άρχές του δνόματος των δύο Ιταλών μεταναστών, πού μετά από 50 χρόνια κατάλαβαν (οί άρχές) καί καταλάβαμε όλοι μας (ή έπιφοίτηση του άγιου πνεύματος καί της δικαιοσύνης γίνεται άπότομα καί καθολικά, ή καλύτερα διεθνιστικά!) πόσο άδικο γίνανε κάρθουν, γιά έγκλήματα πού δέν είχαν κάνει, δύο άθώοι άνθρωποι.

συναντήσει σέ παρόμοιες, πιό πρόσφατες, περιπτώσεις. Δηλαδή πουθενά δέν είδαμε αυτό τον κ. κυδερνήτη της Μασσαχουσέτης, πού τυχαίνει νάναι κι Έλληνας, Κ. Δουκάκης (πάντα δίνουμε τό καλό παράδειγμα, άθάνατο έλληνικό πνεύμα, άθάνατη «εύαισθησία» καί άθλιότητα, προσωποποιημένη πότε σέ Δουκάκης, πότε σέ Άγκνιου, πότε σέ Τόμ Πάπας κ.λ.π., κ.λ.π.), νά διαμαρτύρεται γιάτί στή Γερμανία κάποιον Πόλε καί άλλους τούς έχουν σέ ειδικά λευκά κελιά-θερμοκήπια φυτών, έπειδή έτυχε νά άμφισβητήσουν τήν κυριαρχία της έκμετάλλευσης Γερμανών καί Άμερικάνων) άστών (Είναι γνωστός ό ρόλος των Γερμανών στήν Εύρώπη γιά τά συμφέροντα των Άμερικάνων).

Ή περίπτωση έχει άρκετές

δάν γιά καταναλωτική χρήση. Διότι άπό τή στιγμή πού δύο άνθρωποι θά βρεθούν στό μνήμα κάθε άλλο λειτουργούν διαχρονικά — αυτό τό προνόμιο τό έχουν — όπως μάς έχουν μάθει οί διάφοροι «σοφοί» της έποχής μας — μόνο τά διάφορα έργα τέχνης. Άλλά φαίνεται ότι ό Σάκκο καί Βαντσέτι δέν είναι τώρα — γιά τίς κάθε είδους φυλλάδες — παρά ένα παραμύθι, δηλαδή ένα λογοτεχνικό έργο τέχνης!

● Καί καταλήγει:

Κι έμεις μέ πολιτική συνείδηση, υπευθυνότητα καί ευαισθησία, θά γεμίζουμε τήν άδεια ζωή μας μπροστά στίς τηλεοράσεις μας, βλέποντας νά ρίχνουν άνθρωπους σέ λευκά κελιά, νά φτιάχνουν ιδιώνυμα καί περιμένοντας συνεχώς 50 χρόνια καθλωμένοι, στίς τηλεοράσεις, τούς εκάστοτε κυβερνήτες, νά κάνουν άποκαταστάσεις καί ζωοποιήσεις. Άμήν!

Ευχαριστώ

Γιώργης Μουρτζανός
Βλαδιανού 11

Άθήνα

ΣΑΚΚΟ ΚΑΙ ΒΑΝΤΣΕΤΙ

Ένα τέτοιο θέμα βέβαια, άρκετά κατάλληλο γιά σηριαλοποίηση, δέν άφησε αδιάφορες τίς έφημερίδες: άπό τίς «άντιδραστικές» έως τίς «δημοκρατικές», άφιέρωσαν όλόκληρα κατεδάτιά καί οί συντάκτες τους ανάλωσαν πολλή φαιά ούσία γιά νά εξάρουν αυτό τό γεγονός, στήν πραγματικότητα νά μάς εξάρουν τή «μεγαλοψυχία» καί «άντικειμενικότητα» της άμερικάνικης νομοθεσίας καί κράτους. Δηλαδή γιά μία ακόμα φορά μάς έμπαίζουν. Διότι τό νά σκοτώνεις όποτε θέλεις, γιά συγκεκριμένους σκοπούς καί συμφέροντα, συγκεκριμένα άτομα-φορείς μιάς συγκεκριμένης ιδεολογίας — στήν προκειμένη περίπτωση της άναρχικής — μία έποχή πού παρόλο πού τό άναρχικό κίνημα ήτανε πρός τή δύση του, στήν Άμερική, εξακολουθούσε νά είναι πολύ ένοχλητικό γιά τούς άστους. Νά έχουν λοιπόν συγκεκριμένα όφέλη, τότε, άπ' αυτή τή στημένη δολοφονία οί άστοί, δηλαδή άφ' ενός άμεση τρομοκράτηση του έργατικού κινήματος καί των μεταναστών, άφ' έτέρου άμεση έπίδειξη δύναμης των νόμων καί μηχανισμών τους, άπέναντι σέ άτομα πού έμφορούνται άπό άνατρεπτικές ιδέες γι' αυτούς, τούς είναι σήμερα εύκολο, μετά 50 χρόνια, νά λένε: μάς συγχωρείτε, κάναμε λάθος. Κι έμεις άπό κάτω όλο εύαισθησία νά πανηγυρίζουμε. Άν αυτό δέν είναι έμπαϊγμός άπροκάλυπτος, θά πρέπει νά ξαναπάμε άπό τήν άρχή σέ διάφορα άστικά σχολεία καί κραυγάζοντας «όχι φραγμός στή μόρφωση», νά μάθουμε άπό τήν άρχή τίς έννοιες των λέξεων, καί των γεγονότων.

Έξάλλου παρόμοια εύαισθησία των Άμερικάνων δέν έχουνε

όμοιότητες μέ τήν ύπόθεση Σάκκο & Βαντσέτι. Κατηγορούνται ό Πόλε καί οί άλλοι γιά «έγκλήματα» πού πολύ άμφισβητείται αν είναι δικά τους, στημένες κατηγορίες, δέν μπορούν νά ύπερασπίσουν τόν έαυτό τους κ.λ.π., κ.λ.π. Έπίσης δέν είδαμε πουθενά καμία διαμαρτυρία του κ. Δουκάκη καί των άλλων κυβερνητών, γιά τή γενοκτονία στό Βιετνάμ καί Καμπότζη πού συνεχιζότανε μέχρι πρίν δύο χρόνια. Ή μάλλον σήμερα, πιό άπλά, όποιος άμφισβητήσει αυτούς τούς κάθε είδους κυβερνήτες, τά καθεστώτα πού εκπροσωπούν καί τά λεκτικά ψευτοανθρώπινα δικαιώματά τους, είναι γνωστό τί είδους εύαισθησία καί δικαιοσύνη θ' άντιμετωπίσει.

Άλλά άς μήν είμαστε άπόλυτοι, ίσως μετά από 50 χρόνια νά βρεθεί πάλι κάποιος Δουκάκης ή κάτι παρόμοιο ν' άποκαταστήσει τόν Πόλε καί τούς άλλους «τρομοκράτες» του «σιναιφιού» του, ή κάποιος πρόεδρος «Έντιμος», πρῶην φυστικός, τσαγκάρης, ή έστίατορας μέ δόμβες νετρονίου στά χέρια του (τότε ποιός ξέρει τί άλλο θάχουν ανακαλύψει), νά παραδεχθεί γιά τό σφάλμα πού έγινε στήν Ίνδοκίνα αλλά συνάμα νά σφάζει δίπλα του όποιον λαό θέλει.

Μέ λίγα λόγια, μετά άπό μισό αιώνα ένα συγκεκριμένο γεγονός όπως αυτό, χάνοντας τή δύναμή του καί άφου δέν μπορεί νά διαδραματίσει τόν ιστορικό του ρόλο, μά καί βρίσκεται έξω άπό τό χωρόχρονο πού τό γέννησε, άπογυμνωμένο έντεχνα άπό τήν πραγματική του φύση, ανώδυνα πιά γιά τούς έχθρους του, πλάσσειται άπ' αυτούς σάν ένα άκόμα φολκλορίστικο - μουσειακό συμ-

ΤΟ «ΜΑΖΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ»

Άγαπητό ΑΝΤΙ,

Είμαι ταχτικός άναγνώστης σου γιάτί πιστεύω πώς αντικειμενικά προσφέρει στό χώρο της άριστερας. Γιά αυτό τό λόγο κι έστειλα στό «διάλόγο» σου τίς παρακάτω άπόψεις μου.

Στήν άριστερά σήμερα — όταν λέω άριστερά έννοώ καί τό ΚΚΕ καί τό ΚΚΕ έσ. καί τήν ΕΔΑ — γίνεται λόγος συνέχεια γιά «μαζικό κίνημα», γιά «ανάπτυξη μαζικού κινήματος» κλπ. Ούτε ό Μάρξ όμως ούτε ό Λένιν αλλά ούτε καί οί μετέπειτα θεωρητικοί του έπιστημονικού σοσιαλισμού χρησιμοποιούν πουθενά αυτό τόν όρο, αλλά αντίθετα μιλάνε γιά τάξεις καί γιά πάλη των τάξεων.

Γιάτί «μάζα» είναι, νομίζω, μία λέξη γενική καί άόριστη, γιάτί είναι τό σύνολο μεμονωμένων

άτόμων ή νοικοκυριών πού είναι χωρισμένα καί άπομονωμένα μεταξύ τους, πού ζούνε κοντά άπό φυσική άποψη καί χωριστά άπό κοινωνική καί οργανώνονται διά μέσου της κατανάλωσης, όχι της θέσης τους στήν παραγωγή. Δηλαδή τό κοινωνικό είναι της μάζας είναι προϊόν της συγκεκριμένης κοινωνικής οργάνωσης. Καί δέν θά είναι δυνατόν σέ μία άλλη μορφή κοινωνικής οργάνωσης, στό σοσιαλισμό, νά μιλάμε γιά μάζα, αλλά γιά άτομα μέ προσωπικότητα ξεχωριστή τό καθένα.

Καί γιάτί τάξη είναι μία συνειδητά οργανωμένη κοινωνική δύναμη πού έχει συνείδηση του κοινωνικού της είναι (κι αν δέν έχει όλόκληρη, σκοπός του πιό πρωτοπόρου κομματιού της είναι νά τή συνειδητοποιήσει). Ή μάζα δέν έχει συνείδηση του κοινωνικού της είναι.

Ποτέ δέν άκούσαμε τόν ...«όρο» «οί μάζες πού ακολουθούν τό κόμμα» γιάτί ή μάζα όντας άπολίτικη ακολουθεί ένα κόμμα πού δέν τήν εκφράζει, π.χ. τά άστικά κόμματα. Καί γιάτί κάποιος πού ακολουθεί στή συγκεκριμένη περίπτωση τό κόμμα της έργατικής τάξης, έχει συνειδητοποιήσει πού άνήκει ταξικά καί παλεύει γιά τά συμφέροντά του.

Ή άστική τάξη ενεργεί όχι μόνο, καί, γιά νά οργανώσει τόν έαυτό της, αλλά καί τή μάζα, μέ τό πέρασμα της ιδεολογίας της (τήν αναγκαιότητα ύπαρξης της συγκεκριμένης ταξικής κοινωνίας). Δέν είναι δυνατό άπέναντι σ' αυτή τή μάζα τήν άπολίτικη, τήν άνοργανωτη, νά άντιπαράτίθεται μία άλλη μάζα — κίνημα (γιάτί ή μάζα είναι μία), παρά ένα ταξικό κίνημα, μία ταξική δύναμη, δηλαδή μία τάξη ή τάξεις πού σκοπό έχουν καί νά συνειδητοποιήσουν τή μάζα.

Μιχ. Π.
μαθητής

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Στό περασμένο τεύχος, άρ. 77 - 78, ό «δαίμων του τυπογραφείου» άνέτρεψε τή σωστή σειρά του κειμένου στήν α' στήλη της σελ. 47 στό άρθρο του Κ. Γ. Παπαγεωργίου: «Ή Κριτική άπέναντι στό Μάριο Χάκκα».

● Τό κείμενο πρέπει νά διαβαστεί — αρχίζοντας άπό τήν 20ή άράδα άπό κάτω — ως εξής:

«τό μεσοδιάστημα, στοιχείο πού κορυφώνεται...» «άποτελούσε τό πρώτο του βιβλίο (περ.)» καί συνεχίζει στήν α' άράδα της ίδιας στήλης: «Έπιθέωρηση Τέχνης, Σεπτ. '65), όπου...». Ή άνάγνωση προχωρεί

καί συνεχίζει στήν έπόμενη στήλη.

● Στό ίδιο άφιέρωμα γιά τό Μάριο Χάκκα, στή σελ. 29, στή λεζάντα της φωτογραφίας άναφέρεται ότι τά «Κόκκινα Μερομήκια» γράφτηκαν τό 1956 στίς φυλακές της Αίγινας. Τό όρθό είναι πώς τό διήγημα αυτό γράφτηκε πολύ άργότερα.

● Σημειώθηκε όμως άλλη μία παράλειψη: Στά όνόματα των συνεργατών του άφιερώματος γιά τό Χάκκα, δέν περιλήφθηκε άπό άδελφία τό όνομα του Στ. Μπεκατώρου. Γιά όλα αυτά ζητούμε συγγνώμη.

*‘Ο άναγνώστης μας Χρ. Τάραν-
αρος από τό Τορόντο ανταπαντά
στό γράμμα του Νίκου Σ. γιά τά
άνθρώπινα δικαιώματα, καί
μεταξύ άλλων λέει:*

· Έγώ στό γράμμα μου είχα κά-
νει κριτική στόν ποιητή μας Γι-
άννη Ρίτσο καί στόν ήθοποιό Κα-
τράκη πού δέν υπόγραψαν τήν
έκκληση τών ‘Ελλήνων διανοου-
μένων γιά τά ανθρώπινα δικαι-
ώματα στήν Τσεχοσλοβακία. ‘Ο
έπιστολογράφος σας Νίκος Σ. δέν
άναφέρει τίποτα γιά τήν κριτική
έκείνη αλλά παραθέτει τούς άγώ-
νες του τσεχοσλοβακικού καί του
σοβιετικού λαού ενάντια στό φα-
σισμό. Ποτέ δέν άμφισβήτησα τίς
θυσίες του ρώσικου καί τσεχο-
σλοβακικού λαού ενάντια στό φα-
σισμό. Θέλω νά προσθέσω όμως
πώς ό έλληνικός λαός πρόσφερε
πολλές θυσίες στό δεύτερο παγ-
κόσμιο πόλεμο ενάντια στό φασι-
σμό, πού πάντα οί δογματικοί
τυφλωμένοι από δουλοπρεπεία
τόν κατατάσσουν τελευταίο.
(Διαβάστε κείμενο προκήρυξη
στή γιορτή γιά τά 30 χρόνια του
άντιφασιστικού πολέμου, Μάης
1975). Σέ μία άλλη παράγραφο
της έπιστολής του ό Νίκος Σ.
άναφέρει ότι ή κριτική στις σοσι-
αλιστικές χώρες είναι ύποπτη όσο
καί καλόπιστη νά είναι.

● Καί τελειώνει:

Νομίζω ότι ό διάλογος καί ή
κριτική θά μάς επιτρέψει νά
φτιάξουμε τόν πραγματικό σοσι-
αλισμό, τό σοσιαλισμό μέ ανθρω-
πινο πρόσωπο. Τό σοσιαλισμό
πού όραματίστηκαν οί κομμουνι-
στές ήγέτες Νικήτας Κρούτσεφ,
Ντούμπσεκ, καί συνεχίζει ό εϋ-
ρωκομμουνισμός μέ πρωταγωνιστή
τόν μεγάλο Καρλίλο.

● Στο ίδιο γράμμα άπαντούν καί:

1. ‘Ο Γ.Ν. Παπαδημητρίου
(‘Ομήρου 56, Ν. Σμύρνη):

(...) Τά δύο γεγονότα, ή ‘Ανοι-
ξις της Πράγας καί ή Χάρτα του
77, συσχετίζονται άναπόφευκτα
διότι είναι ΟΙ ΙΔΙΟΙ άνθρωποι
πού διώκονται από τότε, ενώ ό
άναγνώστης σας άποφεύγει νά
άναφέρει έστω καί μίαν λέξη γιά
τήν επέμβαση τότε, ενώ φθάνει
νά άναφέρεται μέχρι τόν Β΄ Παγ-
κόσμιο Πόλεμο, καί θέλω νά πι-
στεύω ότι άν ό Ντούμπσεκ πα-
ρέμβεκε έκτοτε εις τήν ‘Εξουσία
δέν θά ύπήρχαν οί διαμαρτυρίες
αυτές καί είναι, τουλάχιστον, λά-
θος πολιτικής σκοπιμότητας,
άσυγχωρητης όμως, να θέλουμε
νά άγνοούμε άδασάνιστα τίς
καταγγελίες γιά καταπίεση καί
διώξεις, ενώ υπάρχουν άνθρωποι
πού διαμαρτύρονται γι’ αυτά
άκριβώς καί έφθονο ή καταπίεσις
πάνω στή γή παντού είναι ή ίδια
— μέ διαφορά άνάλογη πρός τήν
άντίσταση τών διαμαρτυρομένων,
— είναι ντροπή καί άμαρτία νά

κραυγάζουμε εναντίον της μι άς
καί νά θέλουμε νά άγνοούμε τήν
ά λ λ η · αυτό δέν είναι ιδεολο-
γία, είναι π ρ ο δ ο σ ί α του ίδι-
α ν ι κ ο υ της ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ, πού
δέν έχει χρώμα γιατί ή ύπάρχει ή
δ έ ν ύ π ά ρ χ ε ι :

Πιστεύει άκόμη ό άναγνώ-
στης σας Νίκος Σ. κάτι τό τελείως
προσβλητικό γιά τήν νοημοσύνη
μας: ότι οί θυσίες τών Ρώσων
στόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (για-
τί μ ό ν ο ν τών Ρώσων;) τούς δί-
δουν τό δικαίωμα της έπεμβά-
σεως καί της παραμονής (κατο-
χής) σέ όποια χώρα μπήκαν τότε:
Παράλληλα συνιστά νά άποφεύ-
γεται ό διάλογος μέ κάθε λογής
«τυχοδιώκτες», κι’ ή άπορία μου
είναι μεγάλη άν θεωρή τόν
Ντούμπσεκ ως τόν π ρ ώ τ ο ά π’
αυτούς... Βλέποντας όμως ότι ό
ίδιος επιτρέπει στόν έαυτό του
αυτό πού άποκλείει στους άλλους
(τόν διάλογο), άντιλαμβάνομαι

ριστημένοι καί άσφαλείς, σί-
γουρα ναι!

2. ‘Ο φοιτητής Ν. Δημητρίου,
(Π. ‘Ηράκλειο), πού μεταξύ άλ-
λων λέει:

(...) ‘Η άναδρομή στήν άμέσως
μεταπελευθερωτική περίοδο στήν
Τσεχοσλοβακία καί στό πώς αυτή
πέτυχε τίς σοσιαλιστικές κατα-
κτήσεις της καί τήν έθνική της
άνεξαρτησία, θά έπρεπε, νομίζω,
νά άποφεύγεται, γιατί περιλαμβάνει
γεγονότα άμφιλεγόμενα καί
επιδεχόμενα διαφορετικές έρμη-
νείες. ‘Υπενθυμίζω στό φίλο σου
Νίκο Σ. πώς, παρά τήν παντοειδή
ύποστήριξη του Σοβιετικού
Στρατού, τό Κ.Κ. Τσεχοσλοβα-
κίας στις πρώτες μετακατοχικές
έκλογές δέν πήρε παρά μόνο τό
38% τών ψήφων. Πλειοψήφησε
μόνο στή Μοραβία ενώ στή Σλο-
βακία λίγο έλειψε νά καταπονη-
σθή. Κατέλαβε δέ τήν έξουσία υί-

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

πλήρως πώς σκοπεύει νά άντικα-
ταστήση τόν διάλογο· μέ μονό-
λογο (έφόσον τά σοβιετικά τάνκς
δέν είναι σήμερα δυνατόν νά
συνεχίσουν τήν... άπελευθέρωση
κι’ άλλων χωρών!). Θά τόν
παρακαλούσα νά άφήση τούς
Τσεχοσλοβάκους νά άσχοληθούν
μέ τήν Τσεχοσλοβακία, τούς ‘Ελ-
ληνες μέ τήν ‘Ελλάδα, τόν καθένα
μέ τήν χώρα του, καί νά πάψη νά
όραματίζεται τούς έκτός τών
συνόρων μεσσίες. Θά ναι εκείνος
πιο σύγχρονος κι’ έμείς πιο εύχα-

σθετώντας δυναμική πολιτική καί
άναγκάζοντας τόν πρόεδρο Μπέ-
νες νά διώξη τούς ύπουργούς της
πλειοψηφίας άπ’ τήν κυβέρνηση
συνεργασίας Γκότβαλντ.

‘Αν λοιπόν ό άνορθόδοξος αυ-
τός τρόπος κατάληψης της άρχης
τό 1948 δημιουργεί... βαριά κλη-
ρονομία στους Τσεχοσλοβάκους
ήγήτορες καί τούς επιβάλλει νά
φιμώνουν κάθε αντίθετη φωνή, τί
νά πη κανείς. Γιά νά τό γράφω ό
κ. Νίκος Σ. έτσι θά είναι. Καί τό
ίσχυρίζεται αυτό έν έτει σωτηρίω

— ΕΛΛΑΔΑ-ΤΟΥΡΚΙΑ —

‘Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Στό τελευταίο σου τεύχος (75)
διάβασα τό άρθρο του Ντ. Τόνγκ
σχετικά μέ τήν κατάσταση στήν
Τουρκία. Είναι γραμμένο σέ μία
γλώσσα ίπλη, αντικειμενική καί
χωρίς στόμφο.

Σύμφωνα μέ τίς άρχές σου «νά
τά λέμε όλα, γιατί μόνο έτσι εί-
μαστε πιο δυνατοί». στό άρθρο
αυτό άποκαλύπτονται καταστά-
σεις γιά τήν Τουρκία πού δέν μάς
γίνονται γνωστές άπ’ τίς έφημε-
ρίδες.

Δέν είμαι από εκείνους πού
άσכולούνται μέ τό τί γίνεται στίς
άλλες χώρες. ‘Υπάρχουν τόσα καί
τόσα στή δική μας γιά νά άσχο-
ληθούμε. ‘Αλλά οί δυσκολίες από
έκείνη τήν πλευρά καί οί κίνδυ-
νοι τών τελευταίων χρόνων, μάς
άναγκάζουν.

Σεβόμενος τή στενότητα του
χώρου σου (σέ περίπτωση δημο-
σίευσης) θά προσπαθήσω νά εί-
μαι όσο μπορώ πιο «συμμάζεμ-
νος».

‘Ο Ντ. Τόνγκ γράφει γιά τήν

Τουρκία τά «ύπέρ καί τά κατά».
‘Αρχίζει από τά «κατά»: «ό πλη-
θωρισμός καλπάζει στό 20%», «ή
άνεργία σέ ψηλά έπίπεδα», «οί
περιφερειακές ανισότητες αυξά-
νονται», «στήν ‘Αγκυρα τό 60%
τών κατοίκων μένει σέ
συννοικίες-γκέτο», «τό πρόβλημα
τών Κούρδων», «τά άποθέματα
του συναλλάγματος έχουν έξαν-
τληθεί» καί μερικά άκόμη.

Καί συνεχίζει τά «ύπέρ» (οίκο-
νομικά): «έντυπωσιακά προ-
γράμματα γιά μία γερή βιομηχα-
νική δάση», «βιομηχανικές έγκα-
ταστάσεις δισεκατομμυρίων δολ-
λαρίων άπ’ τή Ρωσία», «δέν είναι
εύκολη λεία γιά τίς πολυεθνικές
έταιρίες», «άποκλείει τούς ξένους
άπ’ τόν μεταλλευτικό τομέα», «τό
50% της βιομηχανικής παραγω-
γής άνήκει στό κράτος», «οιρία
βιομηχανία μερών αυτοκινήτων»
(καί έξοπλισμού φυσικά). Καί
συνεχίζει (κοινωνικά):

«‘Ο Έτσεβίτ προγραμματίζει
νά δώσει τίς κρατικές οικονομι-
κές έπιχειρήσεις στό λαό», «ό

1977, όταν όλα τά Κ.Κ. της Δύσης
(του Πορτογαλικού καί του ήμε-
τέρου Κ.Κ.Ε.έξ. έξαιρουμένων)
έχουν δεχθή πώς καμμία κοινω-
νική άλλαγή δέν είναι δυνατή
χωρίς τή συγκατάθεση ή τουλάχισ-
στον τήν άνοχή της πλειοψηφίας
του Λαού, καί πολύ περισσότερο
παρά τήν θέλησή του.

(...) Γιά τήν έξυπνη παραπομπή
του καί μετάθεση του θέματος ως
πρός τό τί γίνεται στή ρατσιστική
Ν. ‘Αφρική καί σέ άλλες χώρες,
έχω νά του άπαντήσω τά έξής:
Δέν θά θρεί, ό κ. Νίκος Σ., κα-
νένα μή φασίστα πού νά μήν
καταδικάζει σθεναρά τόν στραγ-
γαλισμό τών λαϊκών έλευθεριών
στίς χώρες πού ύπαινίσσεται. Εί-
ναι όμως στρουθοκαμηλισμός νά
παραγνωρίζεται τό γεγονός ότι ή
έλευθερία είναι έναία καί άδιαί-
ρετη. Γιαυτό καί ή προσπάθειά
μας γιά άρρωγή πρός αυτούς πού
τά στοιχειώδη δικαιώματά τους
καταπατούνται πρέπει νά στρέ-
φεται πρός όλες τίς κατευθύνσεις.
Καί κάθε μικρή μας νίκη στήν
προσπάθεια αυτή θά έχη, άναμ-
φίβολα, σάν τελικό άποτέλεσμα
τό σάρωμα όλων αυτών πού τυ-
ραννούνε τούς λαούς.

Αυτός πρέπει καί νά είναι ό
στόχος κάθε δημοκράτη, χώρα
άπό ιδεολογικοπολιτικές διαφο-
ροποιήσεις. Καί όχι ή συνηγορία
καθεστώτων πού άφελέστατα θέ-
λουν νά ταυτίζονται, στόν τομέα
τών ανθρώπινων δικαιωμάτων,
μέ τή Χιλιανή Χούντα, άνταλλά-
σσοντας μαζί της πολιτικούς κρα-
τούμενους.

στρατός δέν είναι όργανο καί έχει
εξακάθαρη ιδέα τών συμφερόντων
του», «τό σύνταγμα, ό δημ. ύπη-
ρεσίες καί ή δικαιοσύνη είναι φι-
λολαϊκά», «τά μεγάλα άφεντικά
καί οί πολιτικοί καί οί δημόσιες
ύπηρεσίες είναι άνοικτά γιά τούς
πολίτες», «καλές σχέσεις μέ τή
Γουγκοσλαβία».

Καί βγαίνουν τά συμπερά-
σματα άντικειμενικά: Μέ τίς θά-
σεις της οικονομικής καί κοινω-
νικής πολιτικής των, άν θέλουν,
τακτοποιούν μέσα σέ λίγους μή-
νες όλα τά «κατά».

‘Αν όμως είναι αλήθεια αυτά
καί γνωστά έως οί λίγους, γιατί
δέν κοινολογούνται ώστε νά ξέρει
ό λαός μας ποιούς έχει άπέναντί
του, καί νά προσανατολίζεται
σωστά; Διότι τό μόνο πράγμα
πού μαθαίνει όλη ή ‘Ελλάδα, εί-
ναι πόσοι σκοτώνονται στή γεί-
τονα κάθε μέρα σέ συμπλοκές.

‘Επίσης ύπάρχει καί ή λύση της
άπόρριψης «συλλήβδην» τού άρ-
θρου. ‘Η χειρότερη όμως.

Β. Γκιουλό
Θεσσαλονίκη

● **Ο δικηγόρος Γ.Δ. Τζίμας απαντά πάνω στο θέμα της Αιθιοπίας:**

‘Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

‘Ομολογώ ότι δεν περίμενα αυτές τις σωρευτικές επιστολές, ως απάντηση στην επιστολή μου της σχετική με την Αιθιοπία και το προτσές της επανάστασης που εξελίσσεται στη χώρα αυτή.

Φινικά, δεν ‘έ αποκριθώ στους ουκρασιμούς για την επάρκεια των πληροφοριών του «νομικού τμήματος» της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε.» γιατί αυτοί φανερώνουν την εγείλεια της σκέψης αυτών που τη γράφουν. Ούτε θα τεκμηριώσω, γιατί ο καφές φύεται αυτοφύης στην ‘Αθισουνία, και μάλιστα η ποιότητα «Χαράρι» ήταν κορυφαία μαζί με της «Μόκας» προπολεμικά στις ποικιλίες του καφέ.

Μ’ άλλο θέμα θα ασχοληθώ, ως απάντηση στους επιστολογράφους, που κάνουν σχόλια και παρατηρήσεις για το γραφτό μου τοῦτο. ‘Ολοι τους φανταίνεται ότι ἔμειναν στον Κ. Μάρξ και Φρ. ‘Ενγκελς, χωρίς να φτάσουν στον Β. Λένιν.

‘Ο Β. Λίτς, εξέλιξε δημιουργικά το μαρξισμό ή επιστημονικό σοσιαλισμό ανάμεσα στα άλλα και στον τομέα αυτό που ‘έ αναγερθώ. ‘Ο Λένιν, όταν σχεδίασε την προοπτική του αντιιμπεριαλισμού αγώνα, που θα γίνονταν παράλληλα και σε συνδυασμό με τον αγώνα της εργατικής τάξης στις μητροπόλεις, συνέλαβε και την έννοια της «επαναστατικής δημοκρατίας», που θα δημιουργηθεί σε χώρες που το προλεταριάτο είναι άναπαρξτο ή άσημνο άριθμητικά.

Μιά από τις πρώτες χώρες που ἔγινε πράξη το καθεστώς της επαναστατικής δημοκρατίας, ήταν και η «Εξωτερική Μογγολία», που προλεταριάτο δεν ἔπληρχε, οι άγρότες ήταν λιγοστοί και βασικά ο πληθυσμός αποτελούνταν από τους νομάδες βοσκούς.

Τί ἔχουν να πουν για τη Μογγολία οι σχολαστικοί του μαρξισμού που με κατακεραυνώνουν γι’ αυτά που γράφω; Τίποτα, γιατί είναι ἔξω από τα κείμενα του Μάρξ και ‘Ενγκελς, που τά βλέπουν σαν «ταλμούδ».

‘Ο όνομαζόμενος «μή καπιταλιστικός τρόπος ανάπτυξης» των καθυστερημένων χωρών του «τρίτου κόσμου», μπορεί να γίνει με μικρότερη ή μεγαλύτερη ταχύτητα και παίρνει διάφορες μορφές. ‘Ακόμα, δεν αποκλείει το φαινόμενο του προτσές αυτού ή καπιταλιστικές παλινρθώσεις προσωρινά. ‘Ολα κρίνονται από τους συγκεκριμένους χρονικά -

χωρικά συσχετισμούς, ισορροπίες, διαμάχες, συμμαχίες, διασπάσεις των ταξικών και πολιτικών δυνάμεων.

‘Ομως αυτός ο δρόμος, είναι πύο κατοχυρωμένος σε ἑκείνες τις χώρες που κυβερνούν μαρξιστές - λενινιστές. Για όσους θέλουν να δουν το ἔπος του προτσές της αφρικανικής επανάστασης που ξετυλίγεται σήμερα μπροστά στα μάτια μας, στις λεπτομέρειες και στο βάθος και στην ἔκτασή του, ἄς διαβάσουν το τελευταίο τεῦχος του περιοδικού (ἀριθ. 5) «Προβλήματα Ειρήνης και Σοσιαλισμού» και ειδικά τη μελέτη του Α. Ντανσόκο: «‘Ο προλεταριακός διεθνισμός και το επαναστατικό προτσές στην ‘Αφρική».

Δέν θα καταχρασθώ τον πολύτιμο χώρο του «ΑΝΤΙ», και μάλιστα για θέμα ἑξελληνισμό, γιατί ο χώρος αυτός ἔχει γίνει «αόρουμ» της ‘Αριστεράς στην Ἑλλάδα. Λίγα λόγια θα γράψω ἄκόμα. ‘Ο μαρξισμός είναι ο επιστημονικός σοσιαλισμός, και σαν τέτοιος, εξελίσσεται, δέν γνωρίζει ἑθνολα, ταμπού, μύθους και ἑεροποιήσεις κειμένων.

‘Ο Λένιν εἶπε και στις μέρες του ἄρχισε να γίνεται η επαναστατική δημοκρατία και σε χώρες που ζούσαν στο καθεστώς της φυλής ἄκόμα. Μογγολία και σοβιετικές δημοκρατίες της κεντρικής ‘Ασίας, πέρασαν με ἄλμα από το καθεστώς του γένους και της φυλής στο σοσιαλισμό! Αυτό δέν γίνεται σήμερα, τουλάχιστο στις περισσότερες περιοχές της ‘Αργόλας και της Μοζαμβίκης; Γιατί λοιπόν η Αιθιοπία προκαλεί σπασμούς φρίκης, αγανάκτησης και πυροτεχνήματα λυρικών ἐκφράσεων θλίψης για τις σφαγές, που ἄλλωστε σε κάθε επανάσταση γίνονται;

‘Ας μάθουν λοιπόν, ὅπως λέει ο μέντοράς τους Λένινος Τρότσκι, «οι χρειάζονται στήθια γερά για να αναπνεύσεις το βορριά της επανάστασης».

Στην ‘Αθισουνία ἔχει ἱδρυθεί το «Αἰθιοπικό Σοσιαλιστικό Κίνημα». ‘Ακόμα ἔχει γίνει πολιτική σχολή ο «Φλεβάρης» και «Γραφείο για την ‘Οργάνωση του Λαού». ‘Αποστολή θεμελιακή ἔχουν να χτίσουν το νέο επαναστατικό κόμμα, να διαπαιδαγωγήσουν ἰδεολογικά - πολιτικά τις μάζες και τέλος να τις κάνουν φρουρό της επανάστασης.

Τίς τελευταίες ἡμέρες γίνονται ὁμαδικές ἀποφυλακίσεις παρασυρμένων από τους ἄριστεριστές πολιτών.

Και για να κλείσω, φαίνεται ότι οι επιστολογράφοι μου είναι περισσότερο ἄνθρωποι του διβλίου και λιγότερο του δρόμου. ‘Ακόμα δέν δρᾶσαν ποτέ, ὅπως δέχονταν τα γραπτά τους, σαν ἑπαναστάτες συστηματικά στη

ζωή. ‘Ετσι, διαβάζουν και ἑρμηνεύουν το μαρξισμό - λενινισμό σαν «ταλμουδιστές» και σχολαστικοί ἑεροδιδάσκαλοι. ‘Ας βγούν στον επαναστατικό αγώνα και τότε θα ανακαλύψουν στο διάβασμά τους τη ζωντανή οὐσία του σοσιαλισμού, που είναι η ἑπιστήμη.

Αυτό ἔχω να τους ὑποδείξω ἑγώ, που από το Σεπτέμβριο του 1942 εἶμαι ἄγωνιστής στις γραμμές της επανάστασης. Διλαδή δρώ ως επαναστάτης διαβάζοντας παράλληλα τον ἑπιστημονικό σοσιαλισμό από τά 15 στα 16 μου χρόνια. ‘Αλλιώς, στις ἡμέρες που ἔρχονται τους περιμένουν πολλές ἑκπλήξεις που θα τις νομίζουν «θαύματα».

Μ’ ἑκτίμηση
Γ.Δ. Τζίμας
δικηγόρος
‘Αθήνα

‘Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Μέ ἄφορη μία σειρά από γράμματα ἀναγνωστών σου πάνω στα γεγονότα της Αἰθιοπίας, θα ἤθελα να πω δυό λόγια:

Νομίζω πώς οι ἀναγνώστες σου βλέπουν την ὅλη κατάσταση που ἑπικρατεί στην Αἰθιοπία μονόπλευρα. ‘Αγνοώντας τελείως τα θετικά στοιχεία και διογκώνοντας ὑπερβολικά τα ἄρνητικά, που ὁπωσδήποτε ὑπάρχουν.

‘Ας δώμε ὅμως ποιά είναι (κατά τη γνώμη μου) τά θετικά στοιχεία.

Κατ’ ἄρχάς η σαφής ἀντιιμπεριαλιστική - ἀντιαμερικανική ἑξωτερική πολιτική που ἔχει χαράξει το επαναστατικό καθεστώς. Τουλάχιστο το διώξιμο των ἀμερικάνων και δυτικών διπλωματών αὐτό δείχνει.

Στόν ἑσωτερικό τομέα βλέπουμε ότι - παρά τις ἄδυναμίες και τά ἄρνητικά στοιχεία, που ἑπαναλαμβάνω πώς ὑπάρχουν - ἔχουν παρθεῖ μία σειρά θετικά μέτρα πάνω στην ἀγροτική οικονομία. Παράλληλα, δέν μπορούμε να μὴν πάρουμε σαν θετικό στοιχείο τις σοσιαλιστικές προγραμματικές διακηρύξεις του Προσωρινού ‘Επαναστατικού Συμβουλίου που κυβερνάει τη χώρα.

‘Από την ἄλλη πλευρά, βλέπουμε ότι το να ζητάμε από την επαναστατική κυβέρνηση να δώσει τη θέση της σε προσωρινή λαϊκή κυβέρνηση είναι τελείως παράλογο, τη στιγμή κατά την ὁποία η ὅλη κατάσταση είναι ρευστή και οι ἑμπεριαλιστές ἐντείνουν καθημερινά την ἀντεπαναστατική τους δραστηριότητα.

‘Ακόμα, με το να κατηγορούμε το Μεγκίστου σαν φασίστα δέν κάνουμε τίποτα ἄλλο από το να ῥίχνουμε νερό στο μύλο της ἀντίδρασης. (Βλέπε δημοσιεύματα ἀστικών ἑφημερίδων «‘Ο Μεγκίστου σκότωσε 1.000 φοιτητές πρὶν πάει στην Μόχα» κ.λπ.).

Κατηγορούν τη Σοβιετική ‘Ενωση ότι βοηθάει το Μεγκίστου! ‘Αλλά με την ἴδια λογική θα πρέπει να κατηγορήσουμε τη Σοβιετική ‘Ενωση που δόθησε το Νάσερ, θα πρέπει να την κατηγορήσουμε που δόθησε να χτιστεί το φράγμα του ‘Ασσουάν χωρίς τις «ρουφήχτρες» του ἑξένο μονοπωλιακού κεφάλαιου.

‘Ας λογικευτούν, λοιπόν, μερικοί που ἔχουν τυφλωθεί από τον ἄκρατο ἀντισοβιετισμό, και ἄς δουν την ὅλη κατάσταση σφαιρικά, παίρνοντας ὑπ’ ὄψη και τά θετικά και τά ἄρνητικά στοιχεία.

Φιλικά
Τ.Σ.
φοιτητής

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ, ΑΝΤΙΚΗ ΕΓΓΡΑΦΙΑ, ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΔΑΦΙΚΑ

ΕΞΕΘΡΜΗΣΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

‘Εβδομαδιαῖο

ὄργανο ἀρχῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ

● **Και μερικά διευκρινιστικά γράμματα με κάποια ξεχωριστή σημασία - για διαφοροτικούς λόγους το καθένα:**

● **Ο βουλευτής Κρήτης της ΕΔΗΚ κ. ΝΙΚΗΤΑΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ** μās γράφει:

Φίλε κ. Διευθυντά,

Στό φύλλο της 25ης Ιουνίου 1977 του περιοδικού σας ΑΝΤΙ, αναδημοσιεύτηκε από την μηνιαία εφημερίδα ΕΠΑΛΞΕΙΣ «επιστολή μου» την οποία δήθεν υπογράφω ως Πρόεδρος Κόμματος Νέων Φιλελευθέρων, και στην οποία «αναφέρω» ότι το κόμμα αυτό «θα ενεργοποιηθεί κατ'αυτάς».

Επιτρέπατέ μου να πω πώς ουτε το κόμμα των Νέων Φιλελευθέρων ξέρω, ουτε την εφημερίδα «ΕΠΑΛΞΕΙΣ» είδα ποτέ, και πολύ περισσότερο δεν της έστειλα καμιά επιστολή.

Πιστεύω πώς σε μία εποχή, πού «εγγενείς δυσχέρειες» δημιουργούν προβλήματα στο χώρο της αντιπολιτεύσεως, τέτοιου είδους προβοκάτσιες σκοπό έχουν ή την δημιουργία νέων ρωγμών και αμφιβολιών, ή την επίταση των δυσκολιών για την ενότητα.

Έτσι σās εξοράζω την πίκρα μου, γιατί αθέλητα, γίνετε δργανα των μαγείρων της διαίρεσης, ενώ θα ήταν απλό να διασταυρώσετε την πληροφορία προηγούμενως. Αυτή σας την εϋθύνη επιτείνει ή μέχρι σήμερα αγωνιστική παρουσία του ΑΝΤΙ και ή συνέπεια του σίς Δημοκρατικές Αρχές.

Ως προς το σχόλιό σας είναι απολύτως εϋστοχο και αρμόζει στον συντάκτη του φαιδρου κειμένου.

Παρακαλώ να δημοσιεύσετε το γράμμα μου ώστε στο μέτρο του δυνατού, να αρθρή ή εντύπωση της παρουσίας μου στην πολιτική αγορά, σάν αρχολίπαρου, διασπαστικού «Προέδρου του Κόμματος Νέων Φιλελευθέρων».

Μέ τιμή
Νικήτας Βενιζέλος
βουλευτής Χανίων

Νά, λοιπόν, πού γίνεται άφαρμή να ανακαλύψει ό κ. Βενιζέλος την ύπαρξη άλλων... «Βενιζέλου, Νικήτα επίσης, καί... «Προέδρου του Κόμματος των Νέων Φιλελευθέρων»! Κάτι είναι κι αυτό... Πάντως ό φόβος του ότι γινόμαστε αθέλητα δργανα των μαγείρων της διάσπασης, είναι υπερβολικός. Τό ύφος καί ό τόνος των «Επάλξεων» δύσκολα πειθουν ότι πρόκειται για σοβαρές άπειλές. Τό άτύχημα είναι πώς από άλλες... Έπάλξεις μάχονται την ενότητα.

● **Ο κ. Π. ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ** μās γράφει:

‘Αγαπητό ‘Αντί,

στό σημερινό σου τεύχος καί στό πολύ ένδιαφέρον κομμάτι γιά τή δραστηριότητα των βασιλοχουντικών στή Γερμανία αναφέρεται, στή σελίδα 8, ότι υπήρξε «ίδρυτικό μέλος» τής «Φιλεκπαιδευτικής Έταιρείας Βασιλέως Όθων». Πρόκειται γιά λάθος. ‘Η αλήθεια είναι ή εξής: ‘Ο Κ. Κωτοοβίλης ίδρυσε τήν «έταιρεία» αυτή, πού εξέλιχτηκε σέ επιχείρηση εκμετάλλευσης των ‘Ελλήνων εργαζομένων, καί χωρίς κών να μέ ρωτήσει, άναφερε στήν πρώτη του ανακοίνωση καί τό δνομά μου, όπως καί άλλων Γερμανών γνωστών Φιλελλήνων πού δεν είχαν ιδέα. ‘Αμέσως τού έστειλα συστημένο γράμμα ζητώντας του νά διαγράψει τό δνομά μου, διαφορετικά θά τού υπόβαλλα μήνυση. Πραγματικά, τό δίγραψε άμέσως. ‘Αντίγραφο τού γράμματος αυτού έχω στή διάθεση τού καθενός.

‘Απόδειξη δέ τής γνώμης μου γιά τόν Κ. Κωτοοβίλη είναι τά όσα δημοσιεύονται σέ πλαίσιο στό ίδιο τεύχος, στή σελίδα 10, τού ‘Αντί, ότι μέ σχόλιό μου από τό ελληνικό πρόγραμμα τής Ραδιοφωνίας τής Βαυαρίας, σίς 3.5.1970, ζήτησα τήν απέλασή του από τή Γερμανία, χαρακτηρίζοντάς τον ως «άχηγό των παρακρατικών» καί τή «Φιλεκπαιδευτική Έταιρεία» του ως «κέντρο τής ελληνικής ΚΥΠ».

Μέ εύχαριστές
καί ιδιαίτερη εκτίμηση
Παύλος Μπακογιάννης

Τό γράμμα τού κ. Μπακογιάννη επιθεβαιώνει όσα γράφαμε γιά τό ήθος καί τίς μεθόδους τού μεταναστοπατέρα Κωτοοβίλη. ‘Αλλά καί από άλλη κατεύθυνση έφθασαν μαντάτα γι’ αυτόν. ‘Ο πρόεδρος τής Βουλής κ. Παπακωνσταντίνου μās διευκρίνισε ότι τό μόνο κοινό μέ τόν Κωτοοβίλη είναι ή καταγωγή καί ότι ψευδώς ισχυρίζεται ό Κωτοοβίλης ότι είναι άνιψιός του γιά να διευκολύνεται σίς «επιχειρήσεις του»... Πάντως, στό ίδρυτικό αυτό τής τής «Έταιρίας» καί δίπλα στό δνομα ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ υπάρχει ύπογραφή...

‘Αγαπητό ‘Αντί

Κάτω από τόν - έξυπνα χωρισμένο - τίτλο σου, όι ‘Ανησυχούντες, μαζί μέ τόν χαρακτηρισμό τού «Μαυρίκιου», μου απέδωκες, στό φύλλο σου τής 9.7.77, καί τήν πρωτοβουλία τής συλλογής μεγάλου αριθμού ύπογραφών γιά άμνηστεια «των ελαχίστων καταδικασμένων Χουντικών». Όπως συνήθιζεις, μάλιστα, προτίμησες να μην αναφερθείς κών στό κείμενό μου. Έοχεμένα, βέβαια, γιάτί τό περιεχόμενό του ουτε κατά προσέγγιση δικαιολογεί τό λογοπαίγνιο.

‘Επίσης μέ προβληματίσε καί τό... «Μαυρίκιος» των Πολιτικών Θεμάτων πού υιοθέτησε καί σύ. Οι επιτυχίες τού πιό γνωστού «Μαυρίκιου» τής Ιστορίας, τού Φλάδιου Μαυρίκιου Τιθερίου, ήταν τόσο μεγάλες πού... κάθε άλλο παρά άνάλογες θά μου εύχόσουν. ‘Αλλά καί άλλοι γνωστοί «Μαυρίκιοι», όπως ό ‘Εκλέκτωρ τής Σαξωνίας ή ό γνωστός ως «Στρατάρχης Σάξων», δεν πήγαν πολύ πίσω σέ επιτυχίες. ‘Αν όχι λοιπόν αυτοί, τότε μάλλον ό... ‘Αγιος Μαυρίκιος θά σέ ένέπνευσε, άφού μόνον σέ έναν ‘Αγιο θά μπορούσε να άποδοθή τόσο φανταστικό γεγονός - όπως αυτό τής πρωτοβουλίας συλλογής των ύπογραφών - χωρίς αυτός να διαμαρτυρηθή.

Φιλικά
ΝΙΚΟΣ ΔΕΒΛΕΤΟΓΛΟΥ

ΥΓ. Τά παραπάνω είναι, βέβαια, έντελώς άσχετα μέ τό τί προσωπικά πιστεύω σχετικά μέ τήν άμνηστεια.

‘Ωραία τά λέει ό καθηγητής... Δέν μαζεύει ύπογραφές, αλλά... προσυπογράφει τήν «έκκληση» των 179 «άνησυχούντων» μέ δικές του δηλώσεις - αυτό δά έλειπε, να πάει μέ τήν πλέμπα... Τόν προβληματίζει ό «Μαυρίκιος» (ΑΝΤΙ, 2 - 4 - 77, τ. 68) αλλά τόν συγκινούν καί οι επιτυχίες κάποιων Μαυρίκιων. Τελικά δεν έχει άδικο: δεν τόν αφήνουν... ν’ άγιάσει - καί τό θέλει!...

● **Ο κ. Κ. Κουσκουνάς** μās έστειλε από τό ‘Αστρος τό εξής γράμμα:

Κύριε Διευθυντή,
Στή σελίδα 6 τού περιοδικού σας «ΑΝΤΙ», τεύχος 75 τής 9 ‘Ιουλίου 1977, καί μέ τόν τίτλο «ΟΙ ΑΝΗΣΥΧΟΥΝΤΕΣ», αναφέρεται ότι τό περιοδικόν «ΤΑΙΜ ΙΝ ΓΚΡΗΝΣ» έχει κεντρικά Γραφεία «‘Αστρος Κυνουρίας, Γεωργίου Σακελλαρίου 4, Τηλ. 22233». Γιά να μή γίνεται σύγχυση, επειδή τό πιό πάνω τηλεφώνον, είναι καί αριθμός τού τηλεφώνου μου, δηλώ κατηγορηματικά ότι ουδέποτε έστέγασα εις τό Γραφείον μου ή γενικά στήν ιδιοκτησία μου «Κεντρικά Γραφεία» τού περιοδικού τούτου «ΤΑΙΜ ΙΝ ΓΚΡΗΝΣ».

Σας παρακαλώ λοιπόν να δημοσιεύσετε τήν παρούσα μου προς άποφυγήν οποιασδήποτε σύγχυσης.

Μέ εκτίμηση καί εύχαριστώ
Κυριάκος Α. Κουσκουνάς,
συμβολαιογράφος
‘Αστρος

Δέν χρειάζεται να πούμε ότι τό τηλεφώνον τό αντιγράψαμε (σωστά!) από τό περιοδικό «ΤΑΙΜ ΙΝ ΓΚΡΗΝΣ». Κατά συνέπεια, στους κυρίους εκδότες του άς άποτανηθεί ό κ. Κουσκουνάς. Αυτοί ξέρουν...

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
‘Αθήνα 601.
Τηλ: 732.713 - 732.819

● **Εκδότης:**
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
● **Υπεύθυνος Τυπογραφείου:**
ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ
Βασ. ‘Αλεξάνδρου 26
‘Αγ. ‘Ανάργυροι.

● **Φωτοστοιχειοθεσία:**
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ
Βασ. ‘Αλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 - 713.604
● **Εκτύπωση:**
‘Εργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
‘Ιασιού 5, Περιστέρι.

● **Κάθε ένυπόγραφο άρθρο εκφράζει τήν προσωπική άποψη τού συγγραφέα του.**

● **ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:**
‘Εξάμ. 260 δρχ. - ‘Ετήσια 520
‘Ετήσια ‘Οργανισμών,
Τραπεζών, κ.λπ: 1.200 δρχ.
Γιά φοιτητές έκπτωση 15%.

● **ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ:**
Εϋρώπη - Μεσογ. χώρες:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άεροπ. δολ. 13
έτήσια: άπλή δολ. 20
άεροπ. δολ. 25
Η.Π.Α. - Καναδάς - ‘Αν. ‘Ασία:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άεροπ. δολ. 17
έτήσια: άπλή δολ. 20
άεροπ. δολ. 34
Αϋστραλία - ‘Ωκεανία:
έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άεροπ. δολ. 24
έτήσια: άπλή δολ. 20
άεροπ. δολ. 47
● **Εμβάσματα, επιταγές:**
ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
● **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ** δρχ. 20
● **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΤΙΜΗ 30 ΔΡ.

Κεντρική διάθεση:
● γιά τά βιβλιοπωλεία τής ‘Αθήνας:
‘Στά γραφεία τού «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713
● γιά τά βιβλιοπωλεία Β. ‘Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο «Ξένος Τύπος»
Ν. Κοτζιάς καί Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720,
Θεσ/νίκη

κυκλοφορεί

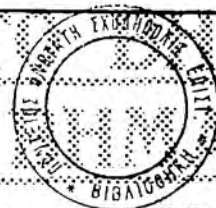
Γιώργος Δερτιλής

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ
ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ
ΕΠΕΜΒΑΣΗ
1880-1909

ΕΞΑΝΤΑΣ

δλοκληρη ή Έλλάδα
δλοκληρος ο κόσμος

ΤΟ ΒΗΜΑ

κάθε πρωί
στα χέρια σας.

GASTHELLAS

**Φοιτητές ταξιδέψτε
μαζί μας**

- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΠΤΗΣΕΙΣ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ
- ΦΘΗΝΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ σέ
αεροπλάνα
πλοία
τραίνα
- EXPRESS ΠΟΥΛΜΑΝ ΓΙΑ ΛΟΝΔΙΝΟ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΟΔΗΓΟ
δωρεάν από τά γραφεία μας
- Έκδίδουμε τή
ΔΙΕΘΝΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

GAST HELLAS

- ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 2 ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
Β' όροφος, Τηλ. 3600.233 3604.777
- ΣΟΛΩΝΟΣ 68, ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗ
ΝΟΜΙΚΗ ΤΗΛ. 3613.087 3629.095

σπυρου ριναρδατου

ο πολεμος του 1940-41
και
η μαχη της κρητης

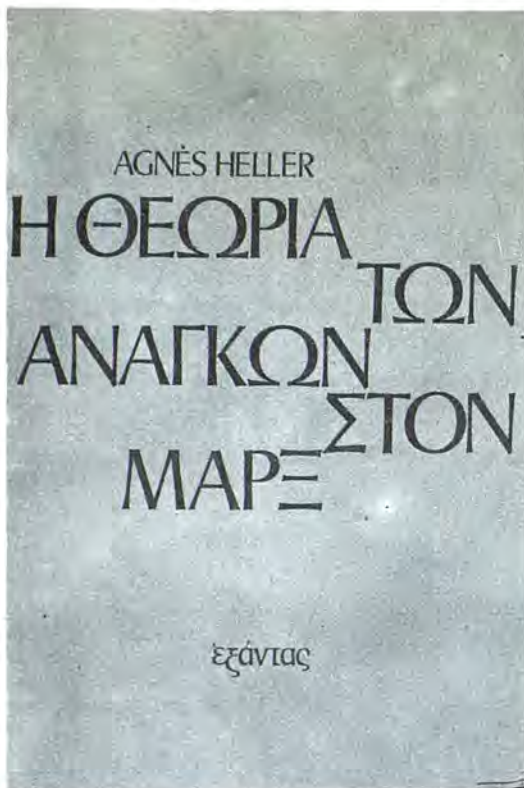

διαλογος

ΤΟΜΙΔΙΑ 2

Τό τέταρτο διδλίο τής σειράς, πού καλύπτει τήν περί-
οδο από τό 1935 ως τόν Ιούνιο του 1941.

κυκλοφορεί

PYLARINOS
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ
ΣΤΑ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΤΖΗ

σπουδές

διηγήματα
ξανατυπωμένα και άλλα

„ΚΕΙΜΕΝΑ“

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζ. ΠΗΓΗΣ 3 Α'

Τηλ. 360.32.34

ΙΩΑΝΝΑ ΤΟ
ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ
**χαμένο
κουμπί**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ